حسابداری شرکت‌ها (مقدماتی)

فنی و حرفه‌ای (گروه تحصیلی اداری، مالی)

(رشته حسابداری بازرگانی)

سال سوم دوره آموزش متوسطه فنی و حرفه‌ای

۴۹۵/۷

بسم الله الرحمن الرحیم

حسابداری شرکت‌ها(مقدماتی)

رشتهٔ حسابداری بازرگانی

گروه تحصیلی اداری مالی

زمینهٔ خدمات

شاخهٔ آموزش فنی وحرفه‌ای

شمارهٔ درس ۳۹۶۰

۶۵۷ دوانی، غلامحسین

ح ۷۳۴ د/ حسابداری شرکت‌ها(مقدماتی) / مؤلفان : غلامحسین دوانی، علی امانی. ــ تهران : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های

۱۳۹۵ درسی ایران، ۱۳۹۵.

۱۶۴ ص. : مصور. ــ (آموزش فنی و حرفه‌ای؛ شمارهٔ درس ۳۹۶۰)

متون درسی رشتهٔ حسابداری بازرگانی گروه تحصیلی اداری مالی، زمینهٔ خدمات.

برنامه‌ریزی و نظارت، بررسی و تصویب محتوا : کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی رشتهٔ حسابداری بازرگانی دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش وزارت آموزش و پرورش.

۱. شرکت‌ها ــ حسابداری. الف. امانی، علی. ب. ایران. وزارت آموزش و پرورش. کمیسیون برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی رشتهٔ حسابداری بازرگانی. ج. عنوان. د. فروست.

۱۳۹۵

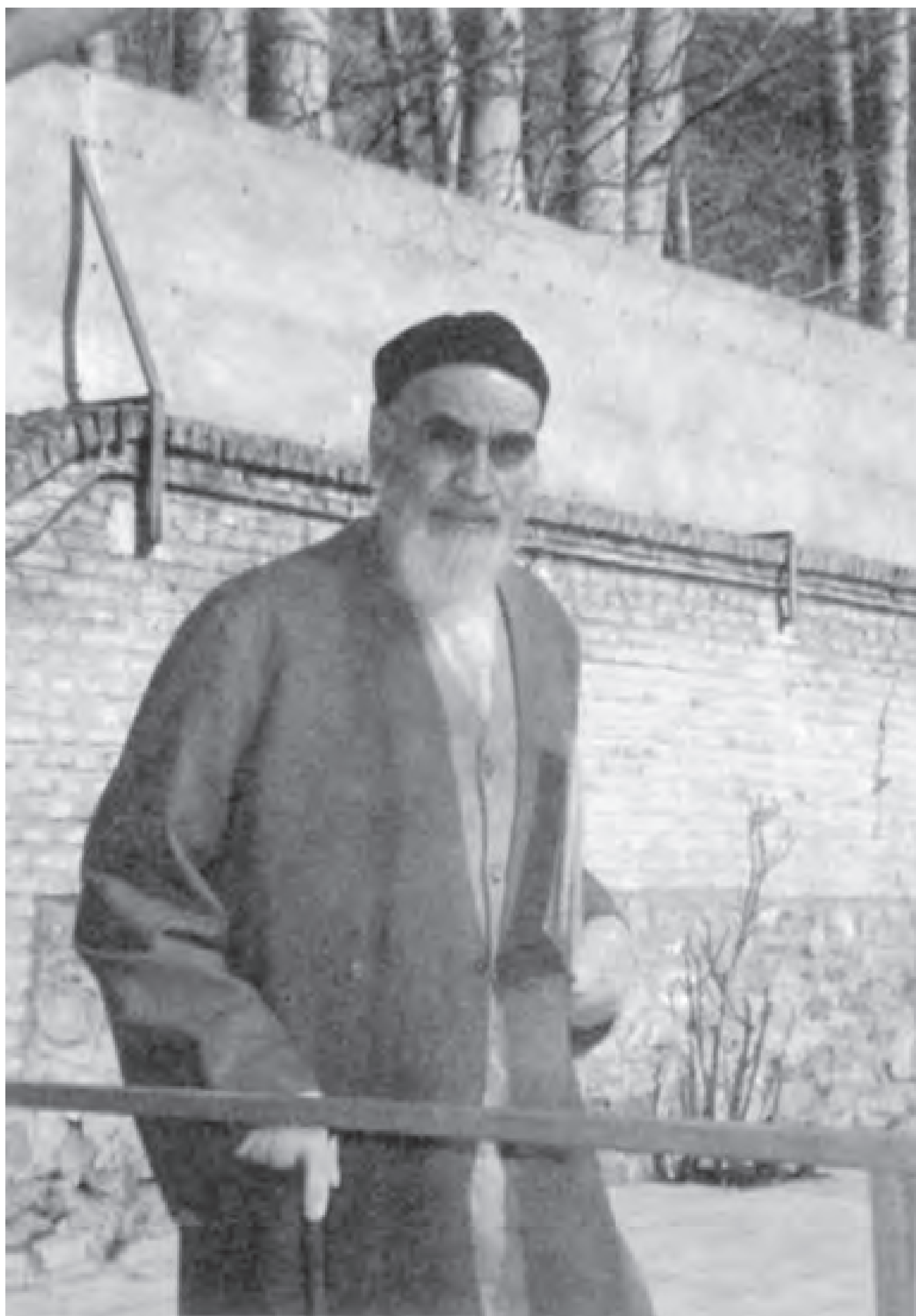
همکاران محترم و دانش‌آموزان عزیز :
پیشنهادات و نظرات خود را دربارهٔ محتوای این کتاب به نشانی تهران ـ صندوق پستی شمارهٔ ۴۸۷۴/۱۵ دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ارسال فرمایند.
پیام‌نگار(ایمیل) **info@tvoccd.sch.ir**
وب‌گاه (وب‌سایت) **www.tvoccd.sch.ir**

این کتاب در سال تحصیلی ۹۱ــ۹۰ بر اساس نظرات هنرآموزان و متخصصان موضوعی بازسازی و اصلاح گردید.

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : **دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش**
نام کتاب :**حسابداری شرکت‌ها(مقدماتی) ـ ۴۹۵/۷**
مؤلفان : **غلامحسین دوانی، علی امانی**
اعضای کمیسیون تخصصی : **فرهاد اتحادی، سیدمحمد تقوی، داوود سلطانی، محمدیوسف محمدی و کبری نورشاهی**
آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : **ادارهٔ کلّ نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی**
تهران :خیابان ایرانشهرشمالی ـ ساختمان شمارهٔ ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)
تلفن : ۹ـ۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹،
وب سایت : www.chap.sch.ir
مدیر امور فنی و چاپ : **لیدا نیک‌روش**
طراح جلد : **خاطره خالدی‌زاده**
صفحه‌آرا : **زهره بهشتی شیرازی**
حروفچین : **زهرا ایمانی‌نصر**
مصحح : **فاطمه گیتی‌جبین، پری ایلخانی‌زاده**
امور آماده‌سازی خبر : **ناهید خیام‌باشی**
امور فنی رایانه‌ای : **حمید ثابت‌کلاچاهی، راحله زادفتح‌اله**
ناشر : **شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران ـ کیلومتر ۱۷ جادّهٔ مخصوص کرج ـ خیابان ۶۱ (داروپخش)**
تلفن : ۵ـ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹ـ ۳۷۵۱۵
چاپخانه : **شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران « سهامی خاص »**
سال انتشار و نوبت چاپ : **چاپ شانزدهم ۱۳۹۵**

شابک ۹-۱۰۵۹-۰۵-۹۶۴ ISBN 964 - 05 -1059 - 9

روح و جسم با هم وحدت دارند، جسم ظل روح است، روح باطن جسم است، جسم ظاهر روح است، اینها با هم یک هستند، جدایی از هم ندارند. همان‌طوری که جسم انسان و روح انسان وحدت دارد باید طبیب جسمی و طبیب روحی وحدت داشته باشند. آنها باید یک باشند.

امام خمینی (ره)

فهرست

مقدمه

بخش اوّل ــ حسابداری شرکت‌های تضامنی

بخش دوّم ــ حسابداری شرکت‌های سهامی

بخش سوّم ــ حسابداری شرکت‌های تعاونی

همکاران گرامی

کمیسیون تخصصی رشتهٔ حسابداری دفتر برنامه‌ریزی و تألیف آموزش‌های فنی و حرفه‌ای و کاردانش با توجه به جمع‌بندی نظرات هنرآموزان گرامی و متخصصان فنی و حرفه‌ای تغییرات زیر را در کتاب انجام داده است :

ــ مبحث بستن حساب موقت به قبل از قسمت تقسیم سود منتقل شده است.

ــ مبحث سرقفلی در ورود و خروج شریک در شرکت تضامنی حذف شده است.

ــ محتوای مربوط به ورود و خروج شریک در شرکت تضامنی با تجدید ارزیابی توسعه داده شده است.

ــ در مبحث شرکت سهامی تغییراتی برای سهولت فراگیری هنرجویان در مباحث و مسائل انجام گرفته است.

مقدمه

حسابداری، رکن اصلی نظام اطلاع‌رسانی مالی و اقتصادی هر جامعه به‌شمار می‌رود. ریاست محترم جمهوری در پیام مورخ ۱۳۸۰/۶/۲ به اولین مجمع جامعه حسابداران رسمی ایران فرمودند :

«پاسخگویی در عرصهٔ اقتصاد و در هر عرصه‌ای، زمانی میسّر است که اطلاعات معتبر و شفاف در اختیار قرار گیرد. جامعهٔ حسابداران با تأمین و ارزیابی اطلاعات مالی معتبر، به تصمیم‌گیرندگان برای اتخاذ تصمیمات اقتصادی آگاهانه و استفادهٔ بهینه از منابع محدود، افزایش بهره‌وری و در نهایت، پاسخگویی، کمک شایان می‌کند. از جامعهٔ حسابداران رسمی ایران، انتظار دارم با استمرار و تقویت خدمات خود با حفظ استقلال و صلاحیّت حرفه‌ای، همگامی با دانش روز و حرکت در چارچوب منافع عمومی، کشور را در مسیر آبادانی و آزادی و استقلال یاری کنند». بی‌شک عمل به این فراخوان، زمانی میسّر خواهد بود که همهٔ حسابداران به امور حسابداری و اهداف آن آشنا باشند. بدین منظور با توجه به کمبود جدی در زمینهٔ کتاب‌های پایهٔ حسابداری، مؤلفان بر آن شدند تا کتاب حاضر را در چارچوب حسابداری شرکت‌ها با هدف تأکید بر جنبه‌های کاربردی مطالب و با توجه به شرایط محیطی کارکرد آن و به‌خصوص، مفاد قانون تجارت و تشریح هر یک از مباحث، با ارائهٔ مثال‌های متعدّد، در اختیار هنرجویان عزیز قرار دهند. در پایان هر فصل، تعدادی پرسش، تمرین یا مسأله درج است که حل آن‌ها، توانایی‌های عملی هنرجویان را ارتقا خواهد بخشید.

یادآور می‌شود که با توجه به روند موجود در جامعه و مغایرت‌های اساسی در شیوهٔ حسابداری شرکت‌های تضامنی و نسبی با قانون مالیات‌ها و سایر قوانین موضوعه کشور و از آنجا که توسعه و پیشرفت اقتصاد جهانی عملاً کاربرد شرکت‌های تضامنی و نسبی را به شرکت کاهش داده، مؤلفان بر آن شدند تا بخش‌هایی از حسابداری شرکت‌های تضامنی را که در شرایط محیطی کشور قابل اجرا می‌باشد ارائه نمایند و سایر بخش‌های غیرکاربردی آن را حذف نمایند زیرا جهت‌گیری مؤلفان در راستای سیاست‌های آموزشی حسابداری ایجاد انگیزه و علاقمندی هنرجویان به رشته حسابداری و آشنایی کلی با مبانی حسابداری شرکت‌ها به‌ویژه شرکت‌های سهامی می‌باشد.

بی‌شک این رسالت جز در پرتو حسن توجه و اصلاحات پیشنهادی آموزگاران محترمی که نقطه نظرات خود و ایرادات کتاب اولیه را چه به صورت شفاهی و چه به‌طور کتبی ارائه نمودند، امکان‌پذیر نگردید که صمیمانه از همه این بزرگواران سپاسگزاری می‌نماییم و کماکان امیدواریم از راهنمایی‌های هنرآموزان گرامی و هنرجویان و مؤلفان علاقمند به این حرفه برخوردار شویم.

مؤلفان

هدف کلی

توانایی انجام رویدادهای مالی در شرکت‌ها

بخش اوّل

حسابداری شرکت‌های تضامنی

فصل اوّل

کلیات تشکیل شرکت

هدف‌های رفتاری : در پایان این فصل از فراگیر انتظار می‌رود :

۱ــ انواع کلی شرکت‌ها را توضیح دهد.

۲ــ انواع واحدهای اقتصادی را بیان نماید.

۳ــ شرکت را تعریف نماید.

۴ــ عناصر اصلی تشکیل دهنده شرکت را بیان نماید.

۵ــ مراحل ثبت شرکت‌ها را در ایران بیان نماید.

۶ــ انواع شرکت‌های تجاری را توضیح دهد.

۱ــ۱ــ تاریخچه قانون‌گذاری شرکت‌های تجاری در ایران

اولین قانون تجاری که در آن از شرکت‌های تجاری صحبت شده، قانون سال ۱۳۰۳ می‌باشد. سپس در سال ۱۳۰۴ قوانین تجاری خاصی به تصویب رسید که در آن وضعیت شرکت‌های تجاری (سهامی، تضامنی، مختلط و تعاونی) به اختصار بیان شده است. در سال ۱۳۱۰ قانون ثبت شرکت‌ها به تصویب رسید که هدف آن، وضع مقررات خاص برای ثبت شرکت‌های موجود و تطبیق آن با مقررات قانون تجارت بود.

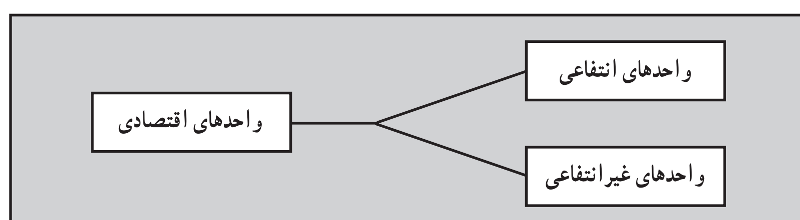
امّا آنچه برای اولین بار، دربارهٔ شرکت‌های تجاری وضع شد، قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱/۲/۱۳ می‌باشد.

۲ــ۱ــ طبقه‌بندی واحدهای اقتصادی

واحدهای اقتصادی به دو دستهٔ کلّی زیر تقسیم می‌شوند :

۱ــ **واحدهای انتفاعی** که به قصد انتفاع از سوی شخص یا گروهی از اشخاص حقیقی یا حقوقی تشکیل می‌شوند و به فعالیت می‌پردازند.

۲ــ **واحدهای غیرانتفاعی** که بدون قصد انتفاع از سوی شخص یا گروهی از اشخاص حقیقی یا حقوقی در جهت پیشبرد هدف‌هایی که در مجموعه راستای منافع جامعه است تشکیل می‌شود و به فعالیت می‌پردازند.

به‌طورکلی، اصول مربوط به جمع‌آوری و ارائهٔ اطلاعات حسابداری، کم و بیش در تمام واحدهای اقتصادی یکسان است و بسیاری از مفاهیم و روش‌های حسابداری در واحدهای انتفاعی و غیرانتفاعی مشابه است. از این‌رو، کتاب حاضر به توضیح حسابداری واحدهای انتفاعی می‌پردازد.

واحدهای انتفاعی از لحاظ نوع فعالیت و بر اساس قوانین ایران، به دو دستهٔ کلّی زیر تقسیم می‌شود :

۱ــ واحدهای تجاری انتفاعی : اشخاص یا مؤسساتی هستند که به قصد تحصیل سود به عملیات تجاری اشتغال دارند. مانند : تجار و انواع شرکت‌ها.

۲ــ واحدهای غیرتجاری انتفاعی : اشخاص یا مؤسساتی هستند که به قصد تحصیل سود به عملیات غیرتجاری اشتغال دارند. مانند : دفاتر حقوقی و مؤسسات حسابرسی.

۳ــ۱ــ اشخاص

از منظر حقوقی، اشخاص یا حقیقی هستند یا حقوقی.

در واقع، هر فرد یا هر کس که دارای ذات طبیعی است «شخص حقیقی» نامیده می‌شود امّا شخص حقوقی متشکل از اعضای مختلف می‌باشد. به زبان ساده اشخاص حقوقی دارای ذات قانونی هستند.

شخصیت حقوقی در واقع، وجودی فرضی است که به موجب قانون، این وجود فرضی دارای شخصیت خاص و مستقلی می‌باشد که هیچ‌گونه ارتباطی با شخصیت تشکیل دهندگان آن ندارد. شخصیت حقوقی، دارای کلیهٔ حقوق و تکالیفی است که قانون برای شخصیت حقیقی (افراد) تعیین کرده است. به استثنای حقوق و وظایفی که فقط انسان‌ها دارای آن هستند.

۴ــ۱ــ شرکت چیست؟

شرکت، عبارت است از اجتماع دو یا چند نفر که هر یک امکاناتی را (اعم از وجه نقد، وسایل و ماشین‌آلات و غیره) با خود به درون اجتماع مذکور آورده و به منظور کسب سود، فعالیت مشترکی را انجام داده و منافع را به نسبت‌های معین تقسیم می‌کنند. در قانون تجارت تعریف صریح و روشن از شرکت وجود ندارد. اما به موجب قانون مدنی شرکت عبارتست از : اجتماع حقوق مالکان متعدد در شیئی واحد به‌نحو اشاعه.

بر این اساس، هر یک از افراد تشکیل‌دهندهٔ شرکت را «شریک» یا «سهامدار» می‌گویند.

۱ــ۴ــ۱ــ عناصر تشکیل دهندهٔ شرکت :

۱ــ همکاری دو یا چند نفر (تعدد شرکا)

۲ــ آوردن حصه یا سهم‌الشرکه یا سرمایهٔ مناسب (آورده نقدی و غیرنقدی)

۳ــ ماهیت حقوقی شرکت

۴ــ طرز تقسیم سود و زیان

۵ــ۱ــ مراحل و مدارک ثبت شرکت در ایران

۱ــ۵ــ۱ــ مرجع ثبت شرکت‌ها : در ایران کلیهٔ شرکت‌ها باید در «اداره ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری» به ثبت برسند.

تذکر :

۱ــ شرکت‌هایی را که تحت مقررات قانون تجارت به ثبت برسند، را شرکت‌های اختیاری می‌گویند.

۲ــ شرکت‌هایی را که با توجه به قانون مدنی ایجاد می‌شوند، شرکت قهری گویند.

۲ــ۵ــ۱ــ شرکت‌نامه : قرارداد یا توافق‌نامه کتبی بین شرکا قبل از تشکیل شرکت است که بیانگر کلیهٔ روابط مالی و حقوقی بین شرکا و نحوهٔ فعالیت شرکت می‌باشد.

۳ــ۵ــ۱ــ اساس‌نامه : به مجموعهٔ مفاد و شرایطی که برای تشکیل شرکت‌ها تنظیم می‌شود، اساس‌نامه می‌گویند که باید کاملاً طبق موازین قانونی باشد و به ثبت برسد.[۱]

جدول ۱ــ۱ــ مدارک ثبت شرکت‌ها در ایران

در شرکت‌های تضامنی	در شرکت‌های سهامی	در شرکت‌های تعاونی	در شرکت‌های با مسئولیت محدود	در شرکت‌های مختلط غیرسهامی	درشرکت‌های مختلط سهامی	در شرکت‌های نسبی
یک نسخه از شرکت‌نامه گواهی مدیران شرکت مبنی بر پرداخت تمام سرمایه نقدی و تسلیم سرمایه غیرنقدی با تعیین نام و سرمایه هریک از شرکا نام وامضای شریک یا شرکایی که مدیریت شرکت را عهده‌دار هستند.	یک نسخه از اساس‌نامه یک‌نسخه صورت‌جلسه مجمع عمومی مؤسس یک نسخه صورت‌جلسه اولین هیئت مدیره گواهی بانک مبنی بر پرداخت ۳۵٪ سرمایه اولیه	یک نسخه از اساس‌نامه درخواست کتبی طرح پیشنهادی و ارائه مجوز وزارت تعاون رسید پرداخت مقدار حداقل سرمایه موردنظر	یک نسخه از شرکت‌نامه نام مدیر یا مدیران شرکت گواهی مدیران شرکت مبنی بر پرداخت کلیه سرمایه نقدی و تسلیم سرمایه غیرنقدی با تعیین قیمت حصه غیرنقدی	یک نسخه از شرکت‌نامه یک نسخه از اساس‌نامه (در صورت وجود) نام شریک و یا شرکای ضامن که سمت مدیریت دارند.	یک نسخه از شرکت‌نامه یک‌نسخه از اساس‌نامه نام شریک و یا شرکای ضامن که سمت مدیریت دارند.	یک نسخه از شرکت نامه نام مدیر یا مدیران شرکت گواهی مدیران شرکت حاکی از پرداخت تمام سرمایه نقدی و تسلیم تمام سرمایه غیرنقدی با تعیین قیمت حصه غیرنقدی

۶ــ۱ــ انواع شرکت‌های تجاری

طبق قانون تجارت ایران، شرکت‌های تجاری به هفت قسم است :

۱ــ۶ــ۱ــ شرکت تضامنی : به موجب ماده ۱۱۶ قانون تجارت، شرکت تضامنی شرکتی است که در تحت اسم مخصوص برای امور تجارتی بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می‌شود؛ اگر دارایی شرکت برای تأدیه تمام قروض کافی نباشد، هریک از شرکا مسئول پرداخت تمام قروض شرکت است.

۲ــ۶ــ۱ــ شرکت سهامی : به موجب ماده ۱ قانون تجارت، شرکت سهامی شرکتی است که سرمایه آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام، محدود به مبلغ اسمی سهام آنان است.

۳ــ۶ــ۱ــ شرکت تعاونی : به موجب ماده ۲ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران (مصوب سال ۱۳۷۰) شرکت‌هایی که با رعایت مقررات این قانون تشکیل و به ثبت برسند، تعاونی شناخته می‌شوند.

۴ــ۶ــ۱ــ شرکت با مسئولیت محدود : به موجب ماده ۹۴ قانون تجارت، شرکت با مسئولیت محدود شرکتی است که بین

۱ــ نمونه‌ای از شرکت‌نامه و اساس‌نامه و نمودار صدور مجوز صرافی‌ها به عنوان شرکت تضامنی قبل از منابع و مآخذ به پیوست می‌باشد.

دو یا چند نفر برای امور تجارتی تشکیل شده و هریک از شرکا بدون این که سرمایه به سهام یا قطعات سهام تقسیم شده باشد، فقط تا میزان سرمایه خود در شرکت مسئول قروض و تعهدات شرکت است.

۵ــ۶ــ۱ــ شرکت مختلط غیرسهامی : به موجب ماده ۱۴۱ قانون تجارت، شرکت مختلط غیرسهامی شرکتی است که برای امور تجارتی تحت اسم مخصوص بین یک یا چند نفر شریک ضامن (با مسئولیت تضامنی) و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود بدون انتشار سهام تشکیل می‌شود.

۶ــ۶ــ۱ــ شرکت مختلط سهامی : به موجب ماده ۱۶۲ قانون تجارت، شرکت مختلط سهامی شرکتی است که در تحت اسم مخصوص بین یک عده شرکا سهامی و یک یا چند نفر شریک ضامن تشکیل می‌شود.

۷ــ۶ــ۱ــ شرکت نسبی : به موجب ماده ۱۸۳ قانون تجارت، شرکت نسبی شرکتی است که برای امور تجارتی و در تحت اسم مخصوص بین دو یا چند نفر تشکیل و مسئولیت هریک از شرکا به نسبت سرمایه‌ای است که در شرکت گذاشته است.

جدول ۲ــ۱ــ خلاصه نحوه تشکیل شرکت‌ها به استناد قانون تجارت[1]

نوع شرکت	حداقل تعداد موردنیاز برای تشکیل شرکت	نوع سرمایه	میزان مسئولیت و تعهدات	لزوم نام یکی از شرکا در نام شرکت	نحوهٔ تقسیم سود
تضامنی	۲نفر	سهم الشرکه (نامساوی)	نامحدود	حداقل نام یکی از شرکا	به نسبت و یا روش تعیین شده از شرکت‌نامه
سهامی	۳ نفر	سهام (به قطعات مساوی)	محدود به مبلغ اسمی سهام	ــ	به نسبت تعداد سهام و توافق مجمع عمومی
تعاونی	۷ نفر	سهام (قیمت مساوی)	محدود به مبلغ اسمی سهام	ــ	طبق ماده ۲۵ قانون تعاون
با مسئولیت محدود	۲ نفر	سهم الشرکه (نامساوی)	محدود به مبلغ اسمی سرمایه	ــ	به نسبت و یا روش تعیین شده در شرکت‌نامه
مختلط غیرسهامی	یک یا چندنفر شریک ضامن و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود	سهم الشرکه (نامساوی)	نامحدود برای شرکای ضامن و محدود برای شریک با مسئولیت محدود	نام یک شریک ضامن الزامی است.	به نسبت و یا روش تعیین شده در شرکت‌نامه
مختلط سهامی	یک یا چندنفر سهام‌دار و یک یا چندنفر شریک ضامن	سهام(قطعات مساوی) سهم الشرکه (نامساوی)	نامحدود برای شرکای ضامن و محدود به مبلغ اسمی سهام (سهام‌دار)	نام یک شریک ضامن الزامی است	به نسبت و یا روش تعیین شده در شرکت‌نامه
نسبی	۲ نفر	سهم‌الشرکه (نامساوی)	محدود به نسبت سرمایه شرکا	ــ	به نسبت و یا روش تعیین شده در شرکت‌نامه

۱ــ برگرفته از کتاب حسابداری شرکت‌ها (۱) تألیف جناب آقای دکتر حسن همتی

سؤالات فصل اول

۱ــ واحدهای اقتصادی به چند دستهٔ کلی تقسیم می‌شوند؟ نام ببرید.

۲ــ طبقه‌بندی واحدهای انتفاعی براساس قوانین ایران کدام‌اند؟

۳ــ اشخاص از نظر حقوقی، به چند دسته تقسیم می‌شوند؟

۴ــ شرکت چیست؟

۵ــ عناصر تشکیل‌دهندهٔ شرکت را نام ببرید.

۶ــ مدارک ثبت شرکت تضامنی را نام ببرید.

۷ــ انواع شرکت‌های تجاری را نام ببرید.

پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۱ــ اولین قانون تجاری که در آن از شرکت‌های تجاری صحبت شده در چه سالی بوده است؟

الف) ۱۳۰۳   ج) ۱۳۱۰

ب) ۱۳۰۴   د) ۱۳۱۱

۲ــ واحدهای اقتصادی شامل کدام یک از موارد زیر است؟

الف) واحدهای انتفاعی   ج) واحدهای انتفاعی و غیرانتفاعی

ب) واحدهای غیرانتفاعی   د) هیچ‌کدام

۳ــ براساس قوانین ایران، تقسیم‌بندی واحدهای انتفاعی به چه صورت است؟

الف) سهامی و غیرسهامی   ج) تجاری و غیرتجاری

ب) انتفاعی و غیرانتفاعی   د) تجاری و دولتی

۴ــ از دیدگاه حقوقی، اشخاص :

الف) فقط حقیقی هستند.   ج) نه حقیقی و نه حقوقی هستند.

ب) فقط حقوقی هستند.   د) حقیقی یا حقوقی هستند.

۵ــ اشخاص حقوقی :

الف) شامل انواع شرکت‌ها است.

ب) دارای ذات قانونی هستند.

ج) وجودی فرضی است که به موجب قانون دارای شخصیتی مستقل از تشکیل‌دهندگان آن می‌شود.

د) هر سه مورد صحیح می‌باشند.

۶ــ کدام تعریف، شرکت را به موجب قانون مدنی بیان می‌کند؟

الف) شرکت عبارت است از اجتماع دو یا چند نفر به منظور کسب سود.

ب) شرکت عبارت است از هر نوع اشخاص حقوقی.

ج) شرکت عبارت است از اجتماع حقوق مالکان متعدد در شیء واحد به نحو اشاعه.

د) شرکت عبارت است از اجتماع حقوق مالکان به نحو اشاعه.

۷ ــ شرکت‌نامه :

الف) همان اساس‌نامه است.

ب) قراردادی بین افراد تشکیل دهنده شرکت است.

ج) شامل روابط همکاری بین افراد تشکیل‌دهنده شرکت، قصد انتفاع، موضوع مشارکت و مبلغ سرمایه است.

د) موارد ب و ج صحیح است.

۸ ــ کدام عبارت نادرست است :

الف) واحدهای تجاری انتفاعی اشخاص یا مؤسساتی هستند که به قصد تحصیل سود به عملیات تجاری اشتغال دارند.

ب) واحدهای غیرتجاری انتفاعی اشخاص یا مؤسساتی هستند که به قصد تحصیل سود به عملیات غیرتجاری اشتغال دارند.

ج) شرکت عبارت است از اجتماع مالکین متعدد در شیئی واحد به نحو اشاعه.

د) شخصیت حقیقی و شخصیت حقوقی هیچگونه تفاوتی ندارند.

۹ــ شرکت، عبارت است از...

الف) اجتماع حقوق مالکان متعدد در شیئی واحد به نحو اشاعه.

ب) همکاری دو یا چند نفر در امور تجاری.

ج) همکاری بیش از دو نفر در امور تجاری.

د) همکاری چند نفر در امور تجاری برای تقسیم سود.

۱۰ــ شرکت‌های تجارتی طبق قانون تجارت، چند نوع هستند؟

الف) سه نوع　　ب) چهار نوع　　ج) هفت نوع　　د) هیچ‌کدام

فصل دوم

شرکت تضامنی

هدف‌های رفتاری : در پایان این فصل از فراگیر انتظار می‌رود :

۱ــ نحوهٔ تشکیل شرکت تضامنی و مشخصات شرکت‌نامه را توضیح دهد.

۲ــ بهره سرمایه در شرکت‌های تضامنی را توضیح دهد.

۳ــ سهم‌الشرکه در شرکت‌های تضامنی را توضیح دهد.

۴ــ ویژگی‌های شرکت تضامنی را شرح دهد.

۵ ــ انواع حساب‌های مورد استفاده در شرکت تضامنی را شرح دهد.

قانون تجارت، شرکت تضامنی را به شرح زیر تعریف کرده است :

شرکت تضامنی شرکتی‌ست که تحت نام مخصوص، برای امور تجاری بین دو یا چند نفر با مسئولیت تضامنی تشکیل می‌شود. اگر دارایی شرکت برای تأدیهٔ تمام قروض کافی نباشد هر یک از شرکا، مسئول پرداخت تمام قروض شرکت است. هر قراری که برخلاف این، بین شرکا بسته شده باشد در مقابل اشخاص ثالث کان لم یکن خواهد بود.

در اسم شرکت تضامنی باید عبارت «شرکت تضامنی و لااقل اسم یک نفر از شرکا» ذکر شود. در صورتی که اسم شرکت مشتمل براسامی تمامی شرکا نباشد باید بعد از اسم شریک یا شرکایی که ذکر شده است عبارتی از قبیل «و شرکا» یا «و برادران» قید گردد؛ مانند حسن و شریک، یا حسن و حسین و یا حسین و شرکا.

۱ــ۲ــ تشکیل شرکت تضامنی

به موجب ماده ۱۱۸ قانون تجارت شرکت تضامنی، وقتی تشکیل می‌شود که اولاً شرکت‌نامه مطابق قانون تنظیم شده باشد و درثانی، تمام سرمایه نقدی، تحویل و سرمایهٔ غیرنقدی نیز، تقویم[1] و تسلیم[2] شده باشد.

هر قسمت از سرمایه را در شرکت تضامنی «سهم‌الشرکه» می‌نامند. شرکت تضامنی قانوناً احتیاج به اساس‌نامه ندارد، لیکن می‌تواند اساس‌نامه داشته باشد و هرگونه توافقی که بین شرکا به‌عمل آمده باشد در آن قید شود. شرکت‌نامه می‌بایست در ادارهٔ ثبت شرکت‌ها به ثبت برسد و حاوی اطلاعات زیر باشد :

۱ــ نام و مرکز اصلی شرکت

۲ــ موضوع و مدت فعالیت شرکت

۱ــ تقویم یعنی ارزیابی دارایی‌ها به قیمت منصفانه بازار به تاریخ روز.

۲ــ تسلیم یعنی واگذاری عین دارایی پس از تقویم به شرکت و تنظیم اسناد آن به نام شرکت.

۳ــ مشخصات شرکا و نشانی آنها
۴ــ سرمایه شرکت و سهم هریک از شرکا اعم از آوردهٔ نقدی و غیرنقدی هر شریک
۵ــ مقررات مربوط به تقسیم سود و زیان شامل : نرخ سود تضمین شده سرمایه، حقوق و پاداش و میزان برداشت شرکا
۶ــ تعیین حدود اختیارات و وظایف و مسئولیت شرکا در شرکت
۷ــ مقررات مربوط به فسخ و فوت شرکا
لازم به ذکر است که هرگونه تغییر در شرکت‌نامه با موافقت کلیهٔ شرکا امکان‌پذیر است.
به موجب قانون تجارت، مدارکی که باید به همراه تقاضانامهٔ ثبت شرکت‌های تضامنی ارائه شود، عبارتند از :
۱ــ یک نسخه از شرکت‌نامه
۲ــ یک نسخه از اساس‌نامه (اگر وجود داشته باشد)
۳ــ معرفی شریک یا شرکایی که مدیریت شرکت را برعهده دارند.
۴ــ گواهی‌نامهٔ پرداخت تمامی سرمایه نقدی و تسلیم بقیهٔ سرمایه شرکت به صورت غیرنقدی با تعیین ارزش منصفانهٔ آنها که به امضای مدیران شرکت رسیده باشد.
از آنجا که شرکت‌نامه، رکن اصلی تشکیل شرکت تضامنی است، ذیلاً به تشریح آن می‌پردازیم :

۲ــ۲ــ شرکت‌نامه

شرکت‌نامه، قراردادی‌ست که به‌صورت کتبی تنظیم می‌گردد و حاوی توافقات انجام شده بین شرکا، قبل از ثبت شرکت می‌باشد. که نشان‌دهندهٔ کلیهٔ روابط مالی و حقوقی شرکاء و نحوهٔ فعالیت شرکت است. شرکت‌نامه باید به‌صورت قانونی تنظیم گردد و طبق مقرّرات قانون تجارت و قانون ثبت شرکت‌ها به ثبت برسد و خلاصهٔ آن اعلام گردد. شرکت‌نامه از اهمیت خاصی برخوردار است زیرا نحوهٔ ادارهٔ شرکت و اخذ تصمیمات آتی و اصولاً رکن اصلی و زیربنای شرکت را تشکیل می‌دهد. بنابراین در تنظیم آن باید نهایت دقّت صورت پذیرد و تمام جوانب سنجیده شود زیرا به هیچ‌وجه قابل تغییر نیست مگر آن‌که در مورد تغییرات در مفاد شرکت‌نامه کلّیهٔ شرکا، رضایت داشته باشند.

۳ــ۲ــ ویژگی‌های شرکت تضامنی

۱ــ۳ــ۲ــ مسئولیت نامحدود شرکا در مقابل تعهدات شرکت : در شرکت‌های تضامنی هریک از شرکا در مقابل تعهدات شرکت مسئول‌اند، چنانچه دارایی‌های شرکت برای پرداخت بدهی‌ها کافی نباشد، هریک از شرکا به تنهایی مسئول پرداخت کلیهٔ بدهی‌ها می‌باشند. لازم به ذکر است که طبق ماده ۱۲۴ قانون تجارت تا زمانی که شرکت تضامنی منحل نشده، مطالبهٔ قروض باید از خود شرکت به‌عمل آید و پس از انحلال، طلبکاران می‌توانند برای وصول مطالبات خود به هریک از شرکا که بخواهند، رجوع کنند.

۲ــ۳ــ۲ــ عمر محدود شرکت : با توجه به این که عمر شرکت‌های تضامنی با ورود و خروج شریک و فوت، ورشکستگی یا محجوریت هر شریک به پایان می‌رسد، اگرچه ممکن است به فعالیت اقتصادی خود ادامه دهد ولی دارای شخصیت حقوقی جدیدی می‌شود و به این دلیل عمر شرکت تضامنی را محدود می‌دانند.

۳ــ۳ــ۲ــ مالکیت مشاع در دارایی‌ها : در شرکت‌های تضامنی، دارایی‌هایی که توسط هریک از شرکا به عنوان آوردهٔ نقدی و یا غیرنقدی در اختیار گذاشته شده و نیز دارایی‌هایی که توسط شرکت تحصیل می‌شود، دارایی مشترک شرکا محسوب شده و تمامی شرکا نسبت به هر یک ریال از دارایی های شرکت مالکیت مشترک دارند و هیچ شریکی نمی‌تواند نسبت به یک دارایی خاص به تنهایی

ادعای مالکیت کند. و به همین دلیل سهم هر شریک از دارایی‌های شرکت هنگام انحلال با توجه به ماندهٔ سرمایه آنان تعیین می‌شود.

۴ــ۳ــ۲ــ انحلال شرکت : به موجب ماده ۱۳۶ قانون تجارت، شرکت‌های تضامنی در یکی از حالات زیر می‌توانند منحل شوند :

ــ پایان یافتن موضوع یا مدت فعالیت شرکت.

ــ درصورتی که انجام موضوع شرکت ناممکن باشد.

ــ در صورت موافقت کلیهٔ شرکا.

ــ در صورت ورشکستگی شرکت یا هریک از شرکا.

ــ درصورت فوت هریک از شرکا.

ــ در صورتی که دادگاه بنا به تقاضای هریک از شرکا انحلال شرکت را اعلام نماید.

۴ــ۲ــ انواع حساب‌های مورد استفاده در شرکت‌های تضامنی

با توجه به این که حسابداری دارایی‌ها و بدهی‌ها و موضوع فعالیت شرکت تضامنی مشابه مؤسسات تک‌مالکی می‌باشد. اما برای انجام عملیات حسابداری مربوط به روابط مالی بین شرکای شرکت تضامنی به‌طور کلی از حساب‌های زیر استفاده می‌شود :

۱ــ حساب سرمایه شرکا

۲ــ حساب جاری شرکا

۳ــ حساب برداشت شرکا

۴ــ حساب وام شرکا

تذکر : این نکته ضروری است که این حساب‌ها در زمان ایجاد به تفکیک برای هریک از شرکا در دفاتر افتتاح می‌شود.

۱ــ۴ــ۲ــ حساب سرمایه شرکا : هرگونه آوردهٔ نقدی و غیرنقدی شرکا و تغییرات در ساختار سرمایه و مالکیت شرکت در این حساب ثبت می‌گردد.

۲ــ۴ــ۲ــ حساب جاری شرکا : با توجه به این که در ایران شرکت‌های تضامنی در ادارهٔ ثبت شرکت‌ها به ثبت می‌رسد، در نتیجه سرمایه در آن ثابت است و طبق قانون تجارت هرگونه تغییر در آن باید مجدداً در اداره ثبت شرکت‌ها به ثبت برسد. لذا برخی از مبادلات و روابط مالی بین شرکت و شرکا در یک حساب جداگانه‌ای تحت عنوان حساب جاری شرکا ثبت می‌شود مثل حقوق، پاداش، (سود تضمین شده سرمایه، سود تضمین شده وام شرکا[1])، تقسیم سود و زیان خرید و فروش کالا بین شریک و شرکت.

لازم به ذکر است که حساب جاری شرکا یک حساب دایمی و ترازنامه‌ای بوده و در پایان دورهٔ مالی اگر ماندهٔ آن بدهکار باشد در قسمت دارایی‌های جاری پس از سایر حساب‌های دریافتنی و اگر ماندهٔ آن بستانکار باشد در قسمت بدهی‌ها پس از بدهی‌ها نشان داده می‌شود.

۳ــ۴ــ۲ــ حساب برداشت شرکا : طبق مفاد شرکت‌نامه ممکن است شرکا مجاز باشند وجوه نقد، کالاها و یا دارایی‌هایی از شرکت جهت مصارف شخصی با رعایت سقف تعیین شده در شرکت‌نامه برداشت کنند. لذا این گونه رویدادها در بدهکار حساب برداشت شرکا ثبت می‌شود و در پایان دورهٔ مالی ماندهٔ آن به دلیل موقت بودن به حساب جاری شرکا بسته می‌شود.

۴ــ۴ــ۲ــ حساب وام شرکا : شرکت تضامنی جهت تأمین منابع مالی مورد نیاز خود می‌تواند از شرکا وام دریافت کرده و یا در صورت نیاز شرکا به آنان وام اعطا نماید. در این حالت از حساب وام شرکا برای رویدادهای فوق استفاده می‌گردد.

۱ــ طبق قوانین ایران، سود تضمین شده وام شرکا به دلیل مشکل شرعی اجرا نمی‌گردد.

۵ــ۲ــ عملیات حسابداری در شرکت‌های تضامنی

این عملیات، عموماً مشابه عملیات حسابداری سایر شرکت‌هاست، جز در موارد زیر :

- عملیات تشکیل شرکت تضامنی
- ورود یک یا چند شریک جدید و یا خروج یک یا چند شریک قبلی
- نحوهٔ تقسیم سود و زیان شرکت حاصل از عملیات مالی
- انحلال، تبدیل و تصفیه شرکت تضامنی

سؤالات فصل دوم

۱ــ شرکت تضامنی را تعریف نمایید.

۲ــ شرکت تضامنی قانوناً چه زمانی می‌تواند تشکیل گردد؟

۳ــ شرکت‌نامه را تعریف کنید.

۴ــ ویژگی‌های شرکت تضامنی را نام برده و تعریف نمایید.

۵ــ انواع حساب‌های مورد استفاده در شرکت‌های تضامنی را نام برده و تعریف نمایید.

پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۱ــ کدام گزینه از ویژگی‌های شرکت تضامنی نیست؟

الف) تقسیم سود و زیان

ب) عمر محدود شرکت

ج) مسئولیت نامحدود شرکا در مورد تعهدات

د) مالکیت مشاع در دارایی‌ها

۲ــ اهم موارد انحلال شرکت‌های تضامنی عبارت‌اند از :

الف) پایان مدت و مأموریت شرکت، ورشکستگی شرکت یا هریک از شرکا

ب) رضایت کلیهٔ شرکا، فوت یا محجوریت هر یک از شرکای ضامن

ج) رأی دادگاه به تقاضای هر یک از شرکا ــ کاهش تعداد شرکا از حداقل قانونی

د) همه موارد فوق

فصل سوم

عملیات حسابداری در شرکت‌های تضامنی

هدف‌های رفتاری : در پایان این فصل از فراگیر انتظار می‌رود :

۱ــ عملیات حسابداری مربوط به تشکیل شرکت تضامنی و ثبت سهم‌الشرکه را انجام دهد.

۲ــ بستن حساب‌های موقت در شرکت تضامنی را انجام دهد.

۳ــ مالیات بر درآمد شرکت‌های تضامنی را محاسبه کند.

۴ــ انواع روش‌های تقسیم سود در شرکت‌های تضامنی را توضیح دهد.

۵ ــ عملیات حسابداری ورود شریک جدید به شرکت را انجام دهد.

۶ــ سرقفلی را شرح دهد.

۷ــ عملیات حسابداری خروج شریک از شرکت را انجام دهد.

۸ ــ انحلال و تصفیه شرکت تضامنی و انواع آن را شرح دهد.

۹ــ عملیات حسابداری انحلال و تصفیه شرکت را انجام دهد.

۱ــ۳ــ عملیات حسابداری ثبت سرمایه

آقایان امیری و فرهادی، به‌ترتیب با واریز ۵۰۰/۰۰۰ ریال و ۷۰۰/۰۰۰ ریال نقدی به حساب بانکی، شرکتی تضامنی امیری و شریک را در ۱۳۸۰/۱/۵ تشکیل داده‌اند. در این حالت، برای ثبت سرمایه در دفاتر شرکت خواهیم داشت :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱	۵	۱	موجودی نقد ــ بانک		۱/۲۰۰/۰۰۰	
			سرمایه امیری			۵۰۰/۰۰۰
			سرمایه فرهادی			۷۰۰/۰۰۰
			ثبت سرمایه شرکت در دفاتر			

چنان‌چه قسمتی از سرمایهٔ شرکت، به‌طور نقد و قسمتی به صورت غیر نقد (آوردهٔ غیرنقدی) باشد، نخست دارایی‌های غیرنقدی ارزیابی می‌شود و سپس، ثبت آن در دفتر روزنامه صورت می‌گیرد. به‌طور مثال چنانچه سرمایه امیری و فرهادی به شکل صفحه بعد تأمین شده باشد.

نام دارایی	امیری	فرهادی
موجودی نقد	۵۰۰/۰۰۰	۷۵۰/۰۰۰
اثاثه و منصوبات	۳۰۰/۰۰۰	–
ساختمان	–	۴۰۰/۰۰۰
وسیله نقلیه	۲۰۰/۰۰۰	–
جمع	۱/۰۰۰/۰۰۰	۱/۱۵۰/۰۰۰

برای ثبت سرمایهٔ هر یک از شرکا در دفتر روزنامه، به‌طریق زیر عمل خواهیم کرد :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
			موجودی نقد		۱/۲۵۰/۰۰۰	
			اثاثه و منصوبات		۳۰۰/۰۰۰	
			ساختمان		۴۰۰/۰۰۰	
			وسیله نقلیه		۲۰۰/۰۰۰	
			سرمایه امیری			۱/۰۰۰/۰۰۰
			سرمایه فرهادی			۱/۱۵۰/۰۰۰

در برخی موارد، ممکن است شرکت تضامنی، از تبدیل دو یا چند تجارتخانه یا بنگاه تشکیل شود. اینجا، علاوه بر دارایی‌های بنگاه‌های مذکور، بدهی‌های آنان نیز به شرکت جدید منتقل می‌شود. در این صورت، دارایی‌ها و بدهی‌های مذکور در دفاتر شرکت جدید تحت سرفصل‌های مناسب ثبت و مابه‌التفاوت آنها به حساب سرمایه شرکا منظور می‌گردد.

مثال نمونه ۱ : فرهادی و هاشمی، هر یک دارای یک مغازهٔ لوازم یدکی هستند. آنها تصمیم دارند از تاریخ ۱۳۸۰/۲/۱ با تبدیل مغازه‌های خود، شرکتی تضامنی تشکیل دهند و به همین‌دلیل، کلیهٔ دارایی‌ها و بدهی‌های این دو واحد (به شرح زیر) به شرکت جدید منتقل می‌شود.

صورت دارایی‌ها و بدهی‌های فرهادی و هاشمی

شرح	مغازه فرهادی	مغازه هاشمی	جمع
موجودی نقد	۲/۰۰۰	۳/۰۰۰	۵/۰۰۰
حساب‌های دریافتنی	۱/۰۰۰	۲/۰۰۰	۳/۰۰۰
موجودی کالا	۲/۵۰۰	۳/۰۰۰	۵/۵۰۰
اثاثه اداری	۵۰۰	۷۰۰	۱/۲۰۰
حساب‌های پرداختنی	۲/۵۰۰	۲/۳۰۰	۴/۸۰۰

دربارهٔ انتقال حساب‌های فوق به دفاتر شرکت تضامنی جدید، ثبت زیر صورت می‌گیرد :

دفتر روزنامهٔ شرکت تضامنی فرهادی و هاشمی

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱	۱	۲	موجودی نقد		۵/۰۰۰	
			حساب‌های دریافتنی		۳/۰۰۰	
			موجودی کالا		۵/۵۰۰	
			اثاثه اداری		۱/۲۰۰	
			حساب‌های پرداختنی			۴/۸۰۰
			سرمایه فرهادی			۳/۵۰۰
			سرمایه هاشمی			۶/۴۰۰

مثال نمونه ۲ : حسینی و مهرابی در تاریخ ۱۳××/۳/۹ شرکتی‌تضامنی‌تشکیل‌داده‌اند. حسینی با سرمایه نقدی ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال و مهرابی، دارای یک بنگاه اقتصادی است که دارایی‌های آن، قبل از تقویم (به ارزش دفتری) و پس از تقویم (به قیمت ارزیابی) به شرح زیر می‌باشد :

مطلوبست : ثبت عملیات حسابداری در دفتر روزنامهٔ شرکت حسینی و مهرابی و تعیین مبلغ سرمایهٔ مهرابی و تنظیم ترازنامه شرکت جدید.

ردیف	نام حساب	ارزش دفتری	ارزش منصفانه بازار
۱	موجودی نقد ــ بانک	۸۰۰/۰۰۰	۸۰۰/۰۰۰
۲	حساب‌های دریافتنی	۶۰۰/۰۰۰	۶۰۰/۰۰۰
۳	موجودی کالا	۲۰۰/۰۰۰	۱۵۰/۰۰۰
۴	پیش‌پرداخت بیمه	۹۰/۰۰۰	۹۰/۰۰۰
۵	اثاثه	۶۵۰/۰۰۰	۶۰۰/۰۰۰
۶	ملزومات	۱۰۰/۰۰۰	ـ
۷	حساب‌های پرداختنی	۲۰۰/۰۰۰	۱۵۰/۰۰۰
۸	اسناد پرداختنی	۹۰۰/۰۰۰	۸۰۰/۰۰۰

حل : برای ثبت عملیات حسابداری در این‌گونه مسایل، نکات زیر را انجام دهید :

۱ــ سرمایه‌گذاری هر شریک با بدهکار کردن دارایی‌های سرمایه‌گذاری شده (به قیمت ارزیابی) و بستانکار کردن بدهی‌ها و ذخایر از یک‌طرف، و همچنین، بستانکار کردن سرمایهٔ شریک به اندازهٔ مابه‌التفاوت دو رقم فوق، انجام می‌گیرد.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ		شرح	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه			
۱	۹	۳	موجودی نقد ــ بانک	۳/۸۰۰/۰۰۰	
			حساب‌های دریافتنی	۶۰۰/۰۰۰	
			موجودی کالا	۱۵۰/۰۰۰	
			پیش‌پرداخت بیمه	۹۰/۰۰۰	
			اثاثه	۶۰۰/۰۰۰	
			حساب‌های پرداختنی		۱۵۰/۰۰۰
			اسناد پرداختنی		۸۰۰/۰۰۰
			سرمایه حسینی		۳/۰۰۰/۰۰۰
			سرمایه مهرابی		۱/۲۹۰/۰۰۰

شرکت تضامنی حسینی و مهرابی

ترازنامه

به تاریخ ۱۳××/۳/۹

موجودی نقد ــ بانک	۳/۸۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۱۵۰/۰۰۰
حساب‌های دریافتنی	۶۰۰/۰۰۰	اسناد پرداختنی	۸۰۰/۰۰۰
موجودی کالا	۱۵۰/۰۰۰	سرمایه حسینی	۳/۰۰۰/۰۰۰
پیش‌پرداخت بیمه	۹۰/۰۰۰	سرمایه مهرابی	۱/۲۹۰/۰۰۰
اثاثه	۶۰۰/۰۰۰		
جمع دارایی‌ها	۵/۲۴۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه	۵/۲۴۰/۰۰۰

پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۱ــ در صورتی‌که سهم‌الشرکه شرکا به‌صورت آوردهٔ غیرنقدی تأمین شود، چه حسابی بستانکار می‌گردد؟

الف) دارایی هر یک از شرکا
ب) برداشت هر یک از شرکا
ج) سرمایهٔ هر یک از شرکا
د) هیچ‌کدام

۲ــ حداقل تعداد شریک برای تشکیل شرکت‌های تضامنی چند نفر است؟

الف) سه نفر
ب) دو نفر
ج) پنج نفر
د) هیچ‌کدام

۳ــ مسئولیت شرکا در شرکت تضامنی نسبت به بستانکاران :

الف) محدود به سهم‌الشرکهٔ آنهاست.　　ج) محدود به سرمایه شرکت است.

ب) نامحدود است.　　د) هیچ‌کدام

۴ــ چنانچه سهم‌الشرکه شرکا به‌صورت نقدی یا غیرنقدی تأمین شود، کدام‌یک از حساب‌های زیر بستانکار می‌گردد؟

الف) حساب صندوق (بانک)　　ج) حساب سرمایه هر یک از شرکا

ب) حساب برداشت هر یک از شرکا　　د) حساب حق‌الزحمهٔ هر یک از شرکا

مسائل

۱ــ الهامی و بهمنی، به‌ترتیب با پرداخت ۱/۰۰۰/۰۰۰ و ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال نقدی و ارائهٔ آورده‌های غیرنقدی به شرح زیر در حال تشکیل شرکت تضامنی بهمنی و الهامی هستند. مطلوبست : ثبت رویدادهای حسابداری مربوط

شرح آوردهٔ غیرنقدی	بهمنی	الهامی
زمین	۱۰۰/۰۰۰	۲۰۰/۰۰۰
اثاثهٔ اداری	۴۰۰/۰۰۰	۱۵۰/۰۰۰
وسایل نقلیه	ــ	۵۰۰/۰۰۰

۲ــ علوی و نادری، هر کدام دارای یک دفتر خدمات رایانه‌ای هستند. آنها توافق کردند، شرکتی تضامنی تشکیل دهند. اطلاعات دفاتر آنها قبل از تشکیل شرکت به شرح زیر است :

	علوی	نادری
موجودی نقد	۱/۰۰۰/۰۰۰	۲/۰۰۰/۰۰۰
موجودی کالا	۲/۵۰۰/۰۰۰	۳/۰۰۰/۰۰۰
اثاثه اداری	۳/۸۰۰/۰۰۰	۴/۰۰۰/۰۰۰

مطلوبست : ثبت رویدادهای حسابداری مربوط در دفتر روزنامه شرکت.

۳ــ حامدی و شهیدی، در تاریخ ۱۳××/۳/۲ شرکتی تضامنی تشکیل داده‌اند. سهم‌الشرکهٔ آنان به شرح زیر تأمین شده است. **مطلوبست :** ثبت حسابداری رویداد مربوط در دفتر روزنامه شرکت.

آورده	حامدی	شهیدی
زمین	۲/۰۰۰/۰۰۰	۱/۰۰۰/۰۰۰
ساختمان	۴/۰۰۰/۰۰۰	۲/۵۰۰/۰۰۰
ملزومات	۵۰۰/۰۰۰	۶۰۰/۰۰۰
اثاثهٔ اداری	۱/۵۰۰/۰۰۰	۱/۴۰۰/۰۰۰
موجودی نقد	۲/۰۰۰/۰۰۰	۳/۰۰۰/۰۰۰
	۱۰/۰۰۰/۰۰۰	۸/۵۰۰/۰۰۰

۴ــ بهادری، مجیدی و فرزادی در ۱۳××/۴/۱۵ شرکت تضامنی مجیدی و شرکا را تأسیس کرده‌اند. سهم‌الشرکهٔ آنان به ترتیب عبارت‌اند از ۵/۰۰۰/۰۰۰، ۴/۰۰۰/۰۰۰ و ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال که بهادری سهم‌الشرکهٔ خود را نقداً و مجیدی و فرزادی اموال زیر را تقدیم کرده‌اند. **مطلوبست :** ثبت حسابداری این رویداد مالی.

اموال	مجیدی	فرزادی
موجودی کالا	۱/۵۰۰/۰۰۰	۲/۳۰۰/۰۰۰
وسایل نقلیه	۱/۰۰۰/۰۰۰	۲/۰۰۰/۰۰۰
زمین	۷۰۰/۰۰۰	۱/۲۰۰/۰۰۰
اثاثه اداری	۸۰۰/۰۰۰	۱/۵۰۰/۰۰۰
جمع	۴/۰۰۰/۰۰۰	۷/۰۰۰/۰۰۰

۵ــ اسدی و خسروی، در ۱۳××/۲/۱ تصمیم گرفته‌اند شرکتی تضامنی تشکیل دهند. قرار شد دارایی‌ها و بدهی‌های هر یک از آنان در تاریخ مذکور که به شرح زیر بوده است به شرکت جدید انتقال یابد. **مطلوبست :** ثبت حسابداری این رویداد و تعیین ماندهٔ سرمایه هر یک از شرکا.

آوردهٔ شرکا	اسدی	خسروی
موجودی نقدی	۲/۰۰۰/۰۰۰	۳/۰۰۰/۰۰۰
زمین	۱/۷۰۰/۰۰۰	۲/۲۰۰/۰۰۰
اثاثه اداری	۲۵۰/۰۰۰	۴۰۰/۰۰۰
ملزومات	۴۵۰/۰۰۰	۲۰۰/۰۰۰
حساب‌های پرداختنی	۱/۲۰۰/۰۰۰	۱/۵۰۰/۰۰۰
اسناد پرداختنی	۴۰۰/۰۰۰	۲۰۰/۰۰۰
جمع	۶/۰۰۰/۰۰۰	۷/۵۰۰/۰۰۰

۶ــ محمدی و جوادی، برای تأسیس شرکتی تضامنی، توافق کرده‌اند. طبق شرکت‌نامه، نسبت سهم‌الشرکه محمدی و جوادی ۳ و ۵ می‌باشد. آورده‌های شرکا عبارتند از :

آوردهٔ شرکا	محمدی	جوادی
موجودی نقدی	۱/۲۰۰/۰۰۰	۷۰۰/۰۰۰
اثاثه اداری	۷۰۰/۰۰۰	۸۰۰/۰۰۰
موجودی ملزومات	۳۰۰/۰۰۰	۵۰۰/۰۰۰
وسایل نقلیه	۵۰۰/۰۰۰	۱/۵۰۰/۰۰۰
جمع	۲/۷۰۰/۰۰۰	۳/۵۰۰/۰۰۰

چنانچه آوردهٔ غیرنقدی شرکا، مورد توافق قرار گرفته باشد، **مطلوبست** :

اولاً : جوادی چه مبلغی باید بپردازد تا نسبت سهم‌الشرکهٔ وی طبق شرکت‌نامه گردد.

ثانیاً : ثبت سرمایه‌گذاری اولیه شرکا در دفتر روزنامه شرکت تضامنی.

۷ــ رحمتی و امیری، دارای مؤسسهٔ خدمات مشاوره‌ای هستند که در تاریخ ۱۳××/۳/۱ تصمیم به تشکیل شرکتی تضامنی گرفته‌اند. وضعیت حساب هر یک از شرکا، در تاریخ ۱۳××/۳/۱ به شرح زیر بوده است :

ردیف	شرح حساب	رحمتی	امیری
۱	موجودی نقد	۲/۰۰۰/۰۰۰	۲/۰۰۰/۰۰۰
۲	ماشین آلات	۱/۵۰۰/۰۰۰	ـ
۳	وسایل نقلیه	ـ	۱/۸۰۰/۰۰۰
۴	حساب‌های دریافتنی	ـ	۱/۰۰۰/۰۰۰
۵	ساختمان	۳/۸۰۰/۰۰۰	۱/۲۰۰/۰۰۰
	جمع دارایی‌ها	۷/۳۰۰/۰۰۰	۶/۰۰۰/۰۰۰
۶	حساب پرداختنی	۲/۸۰۰/۰۰۰	۲/۷۰۰/۰۰۰
۷	اسناد پرداختنی	۲۰۰/۰۰۰	۱/۳۰۰/۰۰۰
۸	سرمایه	۴/۳۰۰/۰۰۰	۲/۰۰۰/۰۰۰
	جمع بدهی و سرمایه	۷/۳۰۰/۰۰۰	۶/۰۰۰/۰۰۰

توافقات شرکا برای تشکیل شرکت عبارت‌اند از :

ــ ماشین‌آلات مؤسسهٔ رحمتی، معادل ۹۰۰/۰۰۰ ریال و ساختمان آن، معادل ۵/۲۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شد.

ــ وسایل نقلیهٔ مؤسسهٔ امیری، معادل ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال و ساختمان آن معادل ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردید و برای حساب‌های دریافتنی نیز ۲۰۰/۰۰۰ ریال ذخیره در نظر گرفته شد.

ــ بقیه دارایی‌ها و بدهی‌ها نیز به ارزش مندرج در دفاتر به شرکت جدید انتقال یافت.

مطلوبست : ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه شرکت جدیدالتأسیس.

۸ــ سعیدی و جلالی که هرکدام مالک یک فروشگاه هستند، برای توسعهٔ فعالیت خود، در تاریخ ۱۳××/۳/۱ تصمیم گرفته‌اند با تبدیل دو فروشگاه، شرکتی تضامنی تشکیل دهند.

در این تاریخ ترازنامه دو فروشگاه به شرح زیر بود :

فروشگاه سعیدی

ترازنامه

به تاریخ ۱۳××/۳/۱

موجودی نقد	۹۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۲/۰۰۰/۰۰۰
موجودی کالا	۱/۵۰۰/۰۰۰	سرمایه	۵/۰۰۰/۰۰۰
حساب‌های دریافتنی	۶۰۰/۰۰۰		
ساختمان	۴/۰۰۰/۰۰۰		
جمع	۷/۰۰۰/۰۰۰	جمع	۷/۰۰۰/۰۰۰

فروشگاه جلالی

ترازنامه

به تاریخ ۱۳××/۳/۱

موجودی نقد	۴۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۱/۷۰۰/۰۰۰
موجودی کالا	۶۰۰/۰۰۰	سرمایه	۲/۳۰۰/۰۰۰
حساب‌های دریافتنی	۹۰۰/۰۰۰		
ساختمان	۲/۱۰۰/۰۰۰		
جمع	۴/۰۰۰/۰۰۰	جمع	۴/۰۰۰/۰۰۰

در مورد دارایی‌ها و بدهی‌های دو فروشگاه، توافق‌هایی به شرح زیر به‌عمل آمد :

۱ــ موجودی کالای فروشگاه سعیدی ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ساختمان آن ۴/۸۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردید و حساب‌های دریافتنی به مبلغ ۵۰۰/۰۰۰ ریال مورد توافق قرار گرفت.

۲ــ ساختمان فروشگاه جلالی به مبلغ ۱/۴۵۰/۰۰۰ ریال و حساب‌های دریافتنی به مبلغ ۸۰۰/۰۰۰ ریال مورد توافق قرار گرفت. همچنین موجودی کالای این فروشگاه بی‌ارزش تلقی گردید.

مطلوبست : ثبت‌های لازم برای تشکیل شرکت.

۹ــ آیدین و آرمین که هریک دارای یک مؤسسه بازرگانی هستند تصمیم گرفتند برای توسعه فعالیت در تاریخ ۸۹/۶/۳۱ یک شرکت تضامنی تشکیل دهند. ترازنامه این دو مؤسسه قبل از ادغام به صورت صفحه بعد در دست است :

مؤسسه بازرگانی آیدین

ترازنامه

به تاریخ ۸۹/۶/۳۱

دارایی‌ها :			بدهی‌ها :		
موجودی نقد		۹/۰۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۱۰/۰۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی	۴۵/۰۰۰/۰۰۰		اسناد پرداختنی	۱۵/۰۰۰/۰۰۰	
کسر می‌شود :					
ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول	(۲/۰۰۰/۰۰۰)		جمع بدهی‌ها		۲۵/۰۰۰/۰۰۰
خالص حساب‌های دریافتنی		۴۳/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه :		
موجودی کالا		۴۷/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه آیدین	۹/۰۰۰/۰۰۰	
اثاثه	۲۵/۰۰۰/۰۰۰		جمع سرمایه		۹۰/۰۰۰/۰۰۰
کسر می‌شود :					
استهلاک انباشته اثاثه	(۹/۰۰۰/۰۰۰)				
ارزش دفتری اثاثه		۱۶/۰۰۰/۰۰۰			
جمع دارایی‌ها		۱۱۵/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه		۱۱۵/۰۰۰/۰۰۰

مؤسسه بازرگانی آرمین

ترازنامه

به تاریخ ۸۹/۶/۳۱

دارایی‌ها :			بدهی‌ها :		
موجودی نقد		۱۵/۰۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۱۸/۰۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی		۳۰/۰۰۰/۰۰۰	پیش دریافت فروش کالا	۲۲/۰۰۰/۰۰۰	
موجودی کالا		۲۸/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی‌ها		۴۰/۰۰۰/۰۰۰
ملزومات		۲/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه :		
ساختمان	۴۰/۰۰۰/۰۰۰		سرمایه آرمین	۶۰/۰۰۰/۰۰۰	
کسر می‌شود :					
استهلاک انباشته ساختمان	(۱۵/۰۰۰/۰۰۰)		جمع سرمایه		۶۰/۰۰۰/۰۰۰
ارزش دفتری ساختمان		۲۵/۰۰۰/۰۰۰			
جمع دارایی‌ها		۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه		۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰

توافقات شرکا برای ادغام در مؤسسه به شرح زیر می‌باشد :

۱ــ حساب‌های دریافتنی آیدین ۴۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی و برای حساب‌های دریافتنی آرمین قرار شد ۱۰٪ ذخیره منظور شود.

۲ــ موجودی کالای آیدین ۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شد.

۳ــ ملزومات آرمین فاقد ارزش ارزیابی شد.

۴ــ اثاثه ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ساختمان ۵۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شد.

۵ــ حساب‌های پرداختنی آیدین ۲/۰۰۰/۰۰۰ریال کمتر و آرمین ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال بیشتر ارزیابی شد.

۶ــ اسناد پرداختنی آیدین ۱۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شد.

مطلوبست :

الف) ثبت تشکیل شرکت تضامنی آیدین و آرمین در دفتر روزنامه عمومی شرکت.

ب) تنظیم ترازنامه شرکت تضامنی آیدین و آرمین در تاریخ ۸۹/۶/۳۱.

۲ــ۳ــ بستن حساب‌های موقت در شرکت تضامنی

در پایان دورهٔ مالی نحوهٔ بستن حساب‌های موقت شبیه مؤسسات خدماتی و بازرگانی تک مالکی بوده ولی دو فرق اساسی زیر را دارد :

الف) حساب برداشت شرکا به حساب جاری شرکا بسته می‌شود.

ب) مانده حساب خلاصه سود و زیان به حساب تقسیم سود و زیان و یا حساب سود و زیان انباشته برحسب مورد بسته می‌شود.

به‌طور کلی ثبت بستن حساب‌های موقت در شرکت تضامنی به‌صورت زیر است :

ــ در شرکت‌های بازرگانی با سیستم ثبت ادواری موجودی کالا : در پایان دوره باید موجودی کالای اول دوره با ثبت اصلاحی زیر از حساب‌ها حذف شود.

خلاصه سود و زیان	××	
موجودی کالا		××
بابت حذف موجودی کالای اول دوره		

ــ در شرکت‌های بازرگانی، سیستم ثبت ادواری موجودی کالا : در پایان دوره موجودی کالا با یکی از روش‌های رایج ارزیابی شده و سپس با ثبت زیر به‌حساب‌ها انتقال می‌یابد :

موجودی کالا	××	
خلاصه سود و زیان		××
بابت ثبت موجودی کالای پایان دوره		

بستن حساب فروش کالا، برگشت از خرید و تخفیفات، تخفیفات نقدی خرید، درآمد حاصل از خدمات؛ این حساب‌ها ماهیت بستانکار داشته لذا در زمان بسته شدن به‌صورت برعکس ماهیت‌شان با ثبت زیر به حساب خلاصه سود و زیان بسته می‌شوند :

فروش کالا	××	
برگشت از خرید و تخفیفات	××	
تخفیفات نقدی خرید	××	
درآمد حاصل از خدمات	××	
خلاصه سود و زیان		××
بابت بستن حساب‌های فروش و ...		

ـــ **بستن حساب خرید کالا، برگشت از فروش و تخفیفات، تخفیفات نقدی فروش، هزینه حمل کالای خریداری شده** : این حساب‌ها ماهیت بدهکار داشته و در زمان بسته شدن به‌صورت برعکس ماهیت‌شان با ثبت زیر به‌حساب خلاصه سود و زیان بسته می‌شوند :

خلاصه سود و زیان ××

خرید کالا ××

برگشت از فروش و تخفیفات ××

تخفیفات نقدی ××

هزینه حمل کالای خریداری شده ××

بابت بستن حساب خرید و . . .

ـــ **ثبت بستن هزینه‌های عملیاتی** : تمامی هزینه‌های عملیاتی مانند هزینه حقوق، هزینه اجاره و ... که دارای ماهیت بدهکار بوده و در زمان بسته شدن به صورت برعکس ماهیت‌شان به حساب خلاصه سود و زیان بسته می شوند :

خلاصه سود و زیان ××

هزینه حقوق کارکنان ××

هزینه حقوق شرکا ××

هزینه اجاره ××

هزینه بیمه ××

⋮ ××

بابت بستن هزینه‌های عملیاتی

تذکر مهم : چنانچه اختصاص حقوق در شرکت‌نامه به شرکا قید نشده باشد و براساس انعقاد قرارداد طبق قانون کار مانند سایر کارکنان باشد باید به عنوان هزینه حقوق در حساب‌ها ثبت گردد و جزء هزینه‌های عملیاتی شرکت محسوب می‌گردد.

ـ پس از انجام تمام مراحل فوق حساب خلاصه سود و زیان را مانده‌گیری می‌کنیم و مانده بستانکار این حساب را جهت انجام عملیات تقسیم سود و زیان به حساب تقسیم سود و زیان و یا سود و زیان انباشته منظور می‌کنیم که ثبت آن به صورت زیر است :

خلاصه سود و زیان ××

تقسیم سود و زیان ××

بابت بستن حساب خلاصه سود و زیان و انتقال سود

اگر مانده این حساب بدهکار باشد، آن را به حساب زیان انباشته و یا به حساب تقسیم سود و زیان منتقل می‌نماییم. که ثبت آن به صورت زیر است :

تقسیم سود و زیان ××

خلاصه سود و زیان ××

بابت بستن حساب خلاصه سود و زیان و انتقال زیان

لازم به تذکر است که در شرکت‌های تضامنی که نوع فعالیت آنان خدماتی است ابتدا حساب درآمد و سپس هزینه‌های عملیاتی را به‌خلاصه سود و زیان بسته و پس از مانده‌گیری حساب خلاصه سود و زیان نسبت به بستن آن اقدام می‌نمائیم.

ـــ **بستن حساب برداشت شرکا** : برداشت شرکا که به تفکیک برای هر شریک نگهداری می‌شود دارای ماهیت بدهکار بوده و

در پایان دوره مالی مانده برداشت هر شریک به‌حساب جاری همان شریک بسته می‌گردد که ثبت آن به قرار زیر است :

جاری شرکا ××

برداشت شرکا ××

مثال نمونه ۳ ــ تراز آزمایشی شرکت تضامنی حسینی و امیری در **۱۳××/۱۲/۲۹** به شرح زیر است :

نام حساب	بدهکار	بستانکار
موجودی نقد	۲/۵۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی	۳/۲۰۰/۰۰۰	
موجودی کالا	۱/۴۰۰/۰۰۰	
پیش‌پرداخت بیمه	۲۰۰/۰۰۰	
اثاثه اداری	۳/۵۰۰/۰۰۰	
استهلاک انباشته اثاثه اداری		۹۰۰/۰۰۰
حساب‌های پرداختنی		۲/۲۰۰/۰۰۰
اسناد پرداختنی		۵۰۰/۰۰۰
سرمایه امیری		۳/۶۰۰/۰۰۰
برداشت امیری	۵۰۰/۰۰۰	
سرمایه حسینی		۲/۰۰۰/۰۰۰
برداشت حسینی	۴۰۰/۰۰۰	
فروش کالا		۳۱/۰۰۰/۰۰۰
خرید کالا	۲۱/۰۰۰/۰۰۰	
هزینه‌های اداری	۴/۰۰۰/۰۰۰	
هزینه‌های توزیع و فروش	۳/۵۰۰/۰۰۰	
جمع	۴۰/۲۰۰/۰۰۰	۴۰/۲۰۰/۰۰۰

ــ موجودی کالای پایان دوره، معادل **۴۰۰/۰۰۰** ریال می‌باشد.

مطلوبست : ثبت رویدادهای مالی و بستن حساب‌های موقت

حل :

دفتر روزنامهٔ شرکت تضامنی حسینی و امیری

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱			خلاصه سود و زیان		۱/۴۰۰/۰۰۰	
			موجودی کالا			۱/۴۰۰/۰۰۰
۲			موجودی کالا		۴۰۰/۰۰۰	
			خلاصه سود و زیان			۴۰۰/۰۰۰
۳			فروش کالا		۳۱/۰۰۰/۰۰۰	
			خلاصه سود و زیان			۳۱/۰۰۰/۰۰۰
۴			خلاصه سود و زیان		۲۱/۰۰۰/۰۰۰	
			خرید کالا			۲۱/۰۰۰/۰۰۰
۵			خلاصه سود و زیان		۷/۵۰۰/۰۰۰	
			هزینه‌های اداری			۴/۰۰۰/۰۰۰
			هزینه‌های توزیع و فروش			۳/۵۰۰/۰۰۰
۶			جاری شرکا ــ حسینی		۴۰۰/۰۰۰	
			جاری شرکا ــ امیری		۵۰۰/۰۰۰	
			برداشت ــ حسینی			۴۰۰/۰۰۰
			برداشت ــ امیری			۵۰۰/۰۰۰
۷			خلاصه سود و زیان		۱/۵۰۰/۰۰۰	
			تقسیم سود و زیان			۱/۵۰۰/۰۰۰

برداشت (حسینی)

بدهکار	بستانکار
(۲) ۴۰۰/۰۰۰	(۶) ۴۰۰/۰۰۰

تقسیم سود و زیان

بدهکار	بستانکار
	(۷) ۱/۵۰۰/۰۰۰
	(۲) ۱/۵۰۰/۰۰۰

خلاصه سود و زیان

بدهکار	بستانکار
(۱) ۱/۴۰۰/۰۰۰	(۴) ۴۰۰/۰۰۰
(۴) ۲۱/۰۰۰/۰۰۰	(۳) ۳۱/۰۰۰/۰۰۰
(۵) ۷/۵۰۰/۰۰۰	
(۷) ۱/۵۰۰/۰۰۰	

برداشت امیری

بدهکار	بستانکار
(۲) ۵۰۰/۰۰۰	(۶) ۵۰۰/۰۰۰

جاری شرکا ــ حسینی

بدهکار	بستانکار
(۴) ۴۰۰/۰۰۰	
(۲) ۴۰۰/۰۰۰	

جاری شرکا ــ امیری

بدهکار	بستانکار
(۴) ۵۰۰/۰۰۰	
(۲) ۵۰۰/۰۰۰	

✓ پرسش‌های چهار گزینه‌ای ✗

۱ــ در بستن حساب‌های موقت شرکت تضامنی، کدام حساب نقش واسطه اولیه را دارا می‌باشد؟

الف)حساب تقسیم سود ج) تراز آزمایشی

ب) حساب خلاصه سود و زیان د) تراز اختتامیه

۲ــ مانده حساب «خلاصه سود و زیان» به کدام حساب انتقال می‌یابد؟

الف) تراز آزمایشی ج) صورتحساب سرمایه

ب) ترازنامه د) تقسیم سود و زیان

۳ــ در موقع بستن حساب‌های موقت، حساب برداشت به چه حسابی منتقل می‌شود؟

الف) سرمایه شرکا ج) تقسیم سود و زیان

ب) حساب جاری شرکا د) هیچ‌کدام

۴ــ هزینه‌های یک شرکت تضامنی در موقع بستن حساب‌ها، به چه حسابی منتقل می‌شوند؟

الف) درآمد ج) حساب خلاصه سود و زیان

ب) تقسیم سود و زیان د) ترازنامه

۵ــ کدام یک از ثبت‌های زیر، برای بستن حساب تخفیفات نقدی فروش، در دفتر روزنامه نوشته می‌شود؟

	بدهکار	بستانکار
الف) تخفیفات نقدی فروش	××	
خلاصه سود و زیان		××
ب) تخفیفات نقدی فروش	××	
فروش کالا		××
ج) خلاصه سود و زیان	××	
تخفیفات نقدی فروش		××
د) فروش کالا	××	
تخفیفات نقدی فروش		××

مسئله

تراز آزمایشی پایان سال شرکت تضامنی خبیری و بابایی، به شرح زیر است. مطلوبست : ثبت رویدادهای مربوط به بستن حساب‌های موقت در پایان سال و تنظیم تراز آزمایشی اختتامی.

تراز آزمایشی شرکت تضامنی خبیری و بابایی

نام حساب	بدهکار	بستانکار
موجودی نقد ــ بانک	۳/۰۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی	۴/۰۰۰/۰۰۰	
پیش‌پرداخت اجاره	۸۰۰/۰۰۰	
اثاثه اداری	۱/۷۰۰/۰۰۰	
ماشین‌آلات	۱/۵۰۰/۰۰۰	
حساب‌های پرداختنی		۲/۰۰۰/۰۰۰
اسناد پرداختنی		۳/۰۰۰/۰۰۰
استهلاک انباشته اثاثه		۳۵۰/۰۰۰
سرمایه خبیری		۱/۸۰۰/۰۰۰
سرمایه بابایی		۱/۲۰۰/۰۰۰
برداشت خبیری	۳/۲۵۰/۰۰۰	
برداشت بابایی	۲/۳۵۰/۰۰۰	
درآمد تبلیغات		۶/۵۰۰/۰۰۰
درآمد خدمات		۱۰/۹۰۰/۰۰۰
هزینه حقوق	۲/۱۵۰/۰۰۰	
هزینه اجاره	۳/۲۰۰/۰۰۰	
هزینه بیمه	۱/۰۰۰/۰۰۰	
هزینه استهلاک اثاثه	۳۵۰/۰۰۰	
هزینه تبلیغات	۲/۰۰۰/۰۰۰	
هزینه آبدارخانه	۴۵۰/۰۰۰	
جمع	۲۵/۷۵۰/۰۰۰	۲۵/۷۵۰/۰۰۰

۳ــ۳ــ تقسیم سود و زیان

قبل از ورود به مبحث تقسیم سود و زیان لازم است هنرجویان عزیز به موارد زیر توجه کافی نمایند :

۱ــ۳ــ۳ــ سود تضمین شده (بهرهٔ) سرمایه : محاسبه سود تضمین شده (بهرهٔ) سرمایه در شرکت‌های تضامنی با توجه به خطرات احتمالی، چه میزان بیشتر از سرمایه‌گذاری مطمئن و بدون ریسک مثل سپرده گذاری در بانک می‌باشد؟ اگر تعلق بهرهٔ سرمایه (سود تضمین شده) به مانده سرمایه شرکا در شرکت‌نامه قید شده باشد مبلغ سود تضمین شده صرف‌نظر از وجود سود یا زیان باید محاسبه

و به حساب جاری شرکا منتقل شود. که این مبلغ می‌تواند به صورت درصدی از سرمایه اول دوره شرکا باشد.

۲ــ۳ــ۳ــ حقوق شرکا : اگر اختصاص حقوق به شرکا در شرکت‌نامه قید شده باشد، آن را قسمتی از تخصیص سود خالص به شرکا درنظر می‌گیرند، که فعالیت و خدمات بیشتری در شرکت انجام می‌دهند و نباید به عنوان هزینهٔ حقوق و دستمزد محسوب گردد. چون شرکا در این حالت در شرکت‌های تضامنی صاحب و مالک سرمایه هستند، نه کارمند شرکت.

لازم به ذکر است که مبلغ حقوق شرکا هم صرف‌نظر از وجود سود و یا زیان باید به حساب جاری شرکا منظور شود.

۳ــ۳ــ۳ــ پاداش شرکا : در صورت توافق میان شرکا به‌جای پرداخت حقوق بابت خدماتی که شرکا انجام می‌دهند درصدی از سود خالص به عنوان پاداش شرکا به‌حساب جاری شرکا منظور می‌شود.

نحوهٔ محاسبهٔ پاداش و پرداخت آن به شرکا باید در شرکت‌نامه قید شده باشد. لذا پاداش به هریک از شرکا فقط در صورت وجود سود به آن‌ها تعلق می‌گیرد و در صورت داشتن زیان حق توزیع هیچ‌گونه پاداش به حساب شرکا را نداریم.

۴ــ۳ــ۳ــ مالیات بر عملکرد شرکت : طبق قانون مالیات‌های مستقیم، مالیات بر درآمد شرکت‌های تضامنی در صورت وجود سود با نرخ ۲۵٪ سود خالص محاسبه و منظور می‌گردد.

۵ــ۳ــ۳ــ وجود زیان در شرکت : طبق ماده ۱۳۲ قانون تجارت، اگر در نتیجه ضررهای وارده سهم‌الشرکهٔ شرکا کم شود مادام که این کمبود جبران نشده باشد تأدیهٔ هر نوع منفعت به شرکا ممنوع است.

عملیات حسابداری تقسیم سود و زیان

طبق ماده ۱۱۹ قانون تجارت، در شرکت تضامنی منافع به نسبت سهم‌الشرکه (سرمایه) بین شرکا تقسیم می‌شود مگر آن که شرکت‌نامه غیر از این ترتیب را مقرر داشته باشد و به دلیل این که معمولاً شرکت‌ها امتیازاتی را برای شرکای خود درنظر می‌گیرند، پس به طریقهٔ زیر عمل می‌گردد :

۱ــ انتقال مانده سود : ماندهٔ بستانکار حساب خلاصه سود و زیان به حساب تقسیم سود و زیان منتقل می‌گردد.

حساب خلاصه سود و زیان ××

حساب تقسیم سود و زیان ××

بابت بستن حساب خلاصه سود و زیان و انتقال سود

۲ــ محاسبه و ثبت مالیات بر عملکرد شرکت : پس از انتقال سود خالص معادل ۲۵٪ آن به عنوان مالیات بر عملکرد شرکت محاسبه و به ترتیب زیر ثبت می‌گردد :

حساب تقسیم سود و زیان ××

حساب ذخیرهٔ مالیات بر درآمد ××

بابت محاسبه و ثبت مالیات بر عملکرد شرکت

۳ــ محاسبه و ثبت سود تضمین شده (بهرهٔ) سرمایه : بر مبنای نرخ یا درصدهای قید شده در شرکت‌نامه به سرمایه شرکا محاسبه و به ترتیب زیر ثبت می‌گردد :

حساب تقسیم سود و زیان ××

حساب جاری شرکا (به تفکیک) ××

بابت محاسبه و ثبت سود تضمین شده سرمایه

۴ــ محاسبه و ثبت حقوق یا پاداش شرکا : براساس توافق‌های مندرج در شرکت‌نامه محاسبه شده و به ترتیب زیر ثبت می‌گردد :

حساب تقسیم سود و زیان ××

حساب جاری شرکا (به تفکیک)   ××

بابت ثبت حقوق یا پاداش شرکا

۵ــ مانده‌گیری حساب تقسیم سود و زیان : پس از انجام تمام مراحل فوق حساب تقسیم سود و زیان را مانده‌گیری نموده که ممکن است مانده آن بدهکار یا بستانکار باشد.

الف) مانده بدهکار باشد : در این حالت از نظر حسابداری مانده بدهکار این حساب زیان شرکت بوده و این مانده بدهکار را با ثبت زیر به‌حساب زیان انباشته و یا به حساب جاری شرکا به نسبت‌های تقسیم سود و زیان منظور می‌کنیم :

حساب زیان انباشته   ××

حساب تقسیم سود و زیان   ××

بابت بستن حساب تقسیم سود و زیان و انتقال زیان

و یا :

حساب جاری شرکا (به تفکیک)   ××

حساب تقسیم سود و زیان   ××

بابت بستن حساب تقسیم سود و زیان و انتقال زیان

ب) مانده بستانکار باشد : در این حالت سود باقی مانده به یکی از روش‌های زیر بین شرکا تقسیم و به حساب جاری آنان منظور می‌شود.

۱ــ به نسبت مانده سرمایه

۲ــ به نسبت‌های معین درج شده در شرکت‌نامه

و به ترتیب زیر ثبت می‌شود :

حساب تقسیم سود و زیان   ××

حساب جاری شرکا (به تفکیک)   ××

بابت ثبت باقی‌مانده سهم سود شرکا

تذکر : نحوهٔ ارائه صورت‌های مالی در شرکت‌های تضامنی همانند سایر شرکت‌ها می‌باشد ولی فرق اساسی در این است که بعد از تنظیم گزارش سود و زیان، جدول صورت وضعیت تقسیم سود نیز ارائه می‌گردد.

مثال نمونه ۱، تقسیم سود به نسبت مانده سرمایه اول دوره : آقایان حسینی و خانی در شرکت تضامنی حسینی و خانی شریک‌اند. سرمایه حسینی ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال و سرمایه خانی ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال است و در شرکت‌نامه برای تقسیم سود و زیان ترتیب خاصی پیش‌بینی نشده است. اگر سود ویژهٔ شرکت قبل از کسر مالیات در پایان دورهٔ مالی مبلغ ۱/۴۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

مطلوبست : انجام محاسبات و عملیات حسابداری لازم و تنظیم صورت وضعیت تقسیم سود و زیان.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی حسینی و خانی

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		خلاصه سود و زیان		۱/۴۰۰/۰۰۰	
		تقسیم سود و زیان			۱/۴۰۰/۰۰۰
۲		تقسیم سود و زیان		۳۵۰/۰۰۰	
		ذخیرهٔ مالیات بر درآمد			۳۵۰/۰۰۰
۳		تقسیم سود و زیان		۱/۰۵۰/۰۰۰	
		حساب جاری حسینی			۶۰۰/۰۰۰
		حساب جاری خانی			۴۵۰/۰۰۰

مالیات بر عملکرد ۳۵۰/۰۰۰ = ٪۲۵ × ۱/۴۰۰/۰۰۰

باقی‌مانده سود ۱/۰۵۰/۰۰۰ = ۳۵۰/۰۰۰ − ۱/۴۰۰/۰۰۰

جمع سرمایه‌ها ۷/۰۰۰/۰۰۰ = ۳/۰۰۰/۰۰۰ + ۴/۰۰۰/۰۰۰

سهم سود حسینی $۶۰۰/۰۰۰ = \frac{۴/۰۰۰/۰۰۰}{۷/۰۰۰/۰۰۰} \times ۱/۰۵۰/۰۰۰$

سهم سود خانی $۴۵۰/۰۰۰ = \frac{۳/۰۰۰/۰۰۰}{۷/۰۰۰/۰۰۰} \times ۱/۰۵۰/۰۰۰$

صورت وضعیت تقسیم سود و زیان

شرح	حسینی	خانی	جمع
سود خالص پس از کسر مالیات	−	−	۱/۰۵۰/۰۰۰
کسر شود : سهم سود شرکا	۶۰۰/۰۰۰	۴۵۰/۰۰۰	(۱/۰۵۰/۰۰۰)
سهم نهایی هر شریک	۶۰۰/۰۰۰	۴۵۰/۰۰۰	−

مثال نمونه ۲، تقسیم سود به نسبت‌های معین : رحمتی و رضایی با سرمایه‌هایی به ترتیب ۷/۰۰۰/۰۰۰ و ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال شرکای شرکت تضامنی رحمتی و رضایی هستند و طبق شرکت‌نامه سود و زیان به نسبت‌های ۳ و ۲ میان آنان تسهیم می‌گردد. چنانچه سود عملکرد سال مالی قبل از کسر مالیات معادل مبلغ ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

مطلوبست : انجام محاسبات و عملیات حسابداری لازم و تنظیم صورت وضعیت تقسیم و سود و زیان.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی رحمتی و رضایی

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		خلاصه سود و زیان		۴/۰۰۰/۰۰۰	
		تقسیم سود و زیان			۴/۰۰۰/۰۰۰
۲		تقسیم سود و زیان		۱/۰۰۰/۰۰۰	
		ذخیرهٔ مالیات بر درآمد			۱/۰۰۰/۰۰۰
۳		تقسیم سود و زیان		۳/۰۰۰/۰۰۰	
		جاری رحمتی			۱/۸۰۰/۰۰۰
		جاری رضایی			۱/۲۰۰/۰۰۰

مالیات بر عملکرد ۱/۰۰۰/۰۰۰ = ٪۲۵ × ۴/۰۰۰/۰۰۰

مانده سود ۳/۰۰۰/۰۰۰ = ۱/۰۰۰/۰۰۰ − ۴/۰۰۰/۰۰۰

جمع نسبت‌ها ۵ = ۲ + ۳

سهم سود رحمتی $۱/۸۰۰/۰۰۰ = \frac{۳}{۵} \times ۳/۰۰۰/۰۰۰$

سهم سود رضایی $۱/۲۰۰/۰۰۰ = \frac{۲}{۵} \times ۳/۰۰۰/۰۰۰$

صورت وضعیت تقسیم سود و زیان

شرح	رحمتی	رضایی	جمع
سود خالص پس از کسر مالیات	–	–	۳/۰۰۰/۰۰۰
کسر شود : سهم سود شرکا	۱/۸۰۰/۰۰۰	۱/۲۰۰/۰۰۰	(۳/۰۰۰/۰۰۰)
سهم نهایی هر شریک	۱/۸۰۰/۰۰۰	۱/۲۰۰/۰۰۰	–

مثال نمونه ۳، تقسیم سود با احتساب سود تضمین شده سرمایه و حقوق و پاداش و نسبت معین : مسعودی و مرادی هریک با سرمایه‌هایی معادل ۸/۰۰۰/۰۰۰ و ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال شرکای شرکت تضامنی مسعودی و مرادی هستند. طبق شرکت‌نامه نرخ سود تضمین شده ۱۰٪ سرمایه اول دوره شرکا بوده و مبلغ ۴۰۰/۰۰۰ ریال حقوق سالانه برای مسعودی و ۲۰۰/۰۰۰ ریال پاداش برای مرادی منظور شده است و مابقی سود و زیان به نسبت‌های ۲ و ۱ بین آنان تسهیم می‌گردد. چنانچه سود عملکرد سال مالی قبل از کسر مالیات مبلغ ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

مطلوبست : انجام محاسبات و عملیات حسابداری لازم جهت تقسیم سود و زیان و تنظیم جدول صورت وضعیت تقسیم سود و زیان.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی مسعودی و مرادی

ردیف	تاریخ	شرح	بدهکار	بستانکار
۱		خلاصه سود و زیان	۴/۰۰۰/۰۰۰	
		تقسیم سود و زیان		۴/۰۰۰/۰۰۰
۲		تقسیم سود و زیان	۱/۰۰۰/۰۰۰	
		ذخیرهٔ مالیات بر درآمد		۱/۰۰۰/۰۰۰
۳		تقسیم سود و زیان	۱/۵۰۰/۰۰۰	
		جاری مسعودی		۸۰۰/۰۰۰
		جاری مرادی		۷۰۰/۰۰۰
۴		تقسیم سود و زیان	۶۰۰/۰۰۰	
		جاری مسعودی		۴۰۰/۰۰۰
		جاری مرادی		۲۰۰/۰۰۰
۵		تقسیم سود و زیان	۹۰۰/۰۰۰	
		جاری مسعودی		۶۰۰/۰۰۰
		جاری مرادی		۳۰۰/۰۰۰

مالیات بر عملکرد ۱/۰۰۰/۰۰۰ = ۲۵٪ × ۴/۰۰۰/۰۰۰

بهرهٔ سرمایه مسعودی ۸۰۰/۰۰۰ = ۱۰٪ × ۸/۰۰۰/۰۰۰

بهرهٔ سرمایه مرادی ۷۰۰/۰۰۰ = ۱۰٪ × ۷/۰۰۰/۰۰۰

حساب تقسیم سود و زیان

بدهکار		بستانکار	
(۲	۱/۰۰۰/۰۰۰	۱)	۴/۰۰۰/۰۰۰
(۳	۱/۵۰۰/۰۰۰		
(۴	۶۰۰/۰۰۰		
	۳/۱۰۰/۰۰۰		۴/۰۰۰/۰۰۰
		مانده	۹۰۰/۰۰۰

جمع نسبت‌ها ۳ = ۱ + ۲

باقی‌مانده سهم سود مسعودی $۶۰۰/۰۰۰ = \frac{۲}{۳} \times ۹۰۰/۰۰۰$

باقی‌مانده سهم سود مرادی $۳۰۰/۰۰۰ = \frac{۱}{۳} \times ۹۰۰/۰۰۰$

جدول صورت وضعیت تقسیم سود و زیان

شرح	مسعودی	مرادی	جمع
سود خالص پس از کسر مالیات	ـ	ـ	۳/۰۰۰/۰۰۰
کسر شود : سود تضمین شده سرمایه شرکا	۸۰۰/۰۰۰	۷۰۰/۰۰۰	(۱/۵۰۰/۰۰۰)
باقی‌مانده سود	ـ	ـ	۱/۵۰۰/۰۰۰
کسر شود : حقوق و پاداش شرکا	۴۰۰/۰۰۰	۲۰۰/۰۰۰	(۶۰۰/۰۰۰)
باقی‌مانده سود	ـ	ـ	۹۰۰/۰۰۰
کسر شود : باقی‌مانده سهم سود شرکا	۶۰۰/۰۰۰	۳۰۰/۰۰۰	(۹۰۰/۰۰۰)
سهم نهایی هر شریک	۱/۸۰۰/۰۰۰	۱/۲۰۰/۰۰۰	ـ

مثال نمونه ۴ : نوری و فروزان، شرکتی تضامنی تشکیل داده‌اند. سرمایهٔ نوری ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال و سرمایهٔ فروزان ۷۰۰/۰۰۰ ریال بوده است. اگر نوری به‌صورت تمام وقت و فروزان به‌صورت نیمه وقت در شرکت مشغول کار باشند و سود عملکرد سال پس از کسر مالیات مبلغ ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال باشد، مطلوبست : تقسیم سود بر اساس هر یک از مفروضات زیر :

۴/۱ ــ تقسیم سود به نسبت مساوی

۴/۲ــ تقسیم سود پس از احتساب بهره‌ای معادل ۸٪ سرمایه اولیه و تقسیم باقی‌مانده سود به نسبت $\frac{۱}{۳}$ و $\frac{۲}{۳}$ سهم نوری و فروزان.

۴/۳ــ تقسیم سود پس از احتساب بهره‌ای معادل ۵٪ سرمایه اولیه و منظورکردن پاداش سالانه ۵۰۰/۰۰۰ ریال برای نوری و ۲۰۰/۰۰۰ ریال برای فروزان و تقسیم باقی‌مانده سود به نسبت مساوی

۴/۴ــ تقسیم سود به نسبت سرمایه اولیه.

حل با فرض ۴/۱ :

سهم سود هر شریک به نسبت مساوی $۱/۵۰۰/۰۰۰ \div ۲ = ۷۵۰/۰۰۰$

حل با فرض ۴/۲ :

بهرهٔ ۸٪ نوری $۱/۰۰۰/۰۰۰ \times ٪۸ = ۸۰/۰۰۰$

بهرهٔ ۸٪ فروزان $۷۰۰/۰۰۰ \times ٪۸ = ۵۶/۰۰۰$

کل بهره سرمایه شرکا $۸۰/۰۰۰ + ۵۶/۰۰۰ = ۱۳۶/۰۰۰$

سود قابل تقسیم پس از کسر بهره $۱/۵۰۰/۰۰۰ - ۱۳۶/۰۰۰ = ۱/۳۶۴/۰۰۰$

باقی‌مانده سهم نوری $۱۳۶۴۰۰۰ \times \frac{۱}{۳}$ ۴۵۴۶۶۷

باقی‌مانده سهم فروزان $۱۳۶۴۰۰۰ \times \frac{۲}{۳}$ ۹۰۹۳۳۳

صورت وضعیت تقسیم سود

شرح عملیات	نوری	فروزان	جمع کل
سود خالص پس از کسر مالیات	–	–	۱/۵۰۰/۰۰۰
کسر می‌شود : سود (بهره) سرمایه شرکا	۸۰/۰۰۰	۵۶/۰۰۰	(۱۳۶/۰۰۰)
سود قابل تقسیم	–	–	۱/۳۶۴/۰۰۰
سهم سود هریک از شرکا (به نسبت‌های $\frac{۱}{۳}$ و $\frac{۲}{۳}$)	۴۵۴/۶۶۷	۹۰۹/۳۳۳	(۱/۳۶۴/۰۰۰)
کل دریافتی هر شریک	۵۳۴/۶۶۷	۹۶۵/۳۳۳	–

حل با فرض ۴/۳ :

سود (بهره) سرمایه نوری ۱/۰۰۰/۰۰۰ × ۵٪ = ۵۰/۰۰۰

سود (بهره) سرمایه فروزان ۷۰۰/۰۰۰ × ۵٪ = ۳۵/۰۰۰

جمع سود (بهره) سرمایه شرکا ۵۰/۰۰۰ + ۳۵/۰۰۰ = ۸۵/۰۰۰

باقی‌مانده سود ۱/۵۰۰/۰۰۰ – ۸۵/۰۰۰ = ۱/۴۱۵/۰۰۰

باقی‌مانده سود پس از کسر پاداش شرکا ۱/۴۱۵/۰۰۰ –(۵۰۰/۰۰۰ + ۲۰۰/۰۰۰) = ۷۱۵/۰۰۰

سهم سود هر یک از شرکا ۷۱۵/۰۰۰ ÷ ۲ = ۳۵۷/۵۰۰

کل سود سرمایه سهم نوری (۵۰/۰۰۰ + ۵۰۰/۰۰۰ + ۳۵۷/۵۰۰) = ۹۰۷/۵۰۰

کل سود سرمایه سهم فروزان (۳۵/۰۰۰ + ۲۰۰/۰۰۰ + ۳۵۷/۵۰۰) = ۵۹۲/۵۰۰

صورت وضعیت تقسیم سود

شرح عملیات	نوری	فروزان	جمع کل
سود خالص پس از کسر مالیات	–	–	۱/۵۰۰/۰۰۰
کسر می‌شود : سود (بهره) ۵٪ سرمایه	۵۰/۰۰۰	۳۵/۰۰۰	(۸۵/۰۰۰)
باقی‌مانده سود	–	–	۱/۴۱۵/۰۰۰
کسر می‌شود : پاداش شرکا	۵۰۰/۰۰۰	۲۰۰/۰۰۰	(۷۰۰/۰۰۰)
باقی‌مانده سود	–	–	۷۱۵/۰۰۰
تقسیم سود به نسبت مساوی	۳۵۷/۵۰۰	۳۵۷/۵۰۰	(۷۱۵/۰۰۰)
کل دریافتی هریک از شرکا	۹۰۷/۵۰۰	۵۹۲/۵۰۰	–

حل با فرض ۴/۴ :

جمع سرمایهٔ شرکا ۱/۰۰۰/۰۰۰+۷۰۰/۰۰۰= ۱/۷۰۰/۰۰۰

سهم سود نوری $۱/۵۰۰/۰۰۰ \times \frac{۱/۰۰۰/۰۰۰}{۱/۷۰۰/۰۰۰}$ ۸۸۲/۳۵۳

سهم سود فروزان $1/500/000 \times \frac{700/000}{1/700/000}$ ۶۱۷/۶۴۷

مثال نمونه ۵ : الهامی و حبیبی، در تاریخ ۱۳××/۲/۱۵، شرکتی تضامنی با سرمایهٔ یکصد میلیون ریال که ۶۰ میلیون ریال سهم‌الشرکه الهامی و ۴۰ میلیون ریال سهم‌الشرکه حبیبی بوده است تأسیس کرده‌اند. اگر سود عملکرد سال ۱۳×× پس از کسر مالیات معادل ۴۰ میلیون ریال باشد، **مطلوبست** : تعیین سهم سود هر یک از شرکا با مفروضات زیر :

فرض ۱ــ تقسیم سود به نسبت سرمایه‌گذاری اولیه.

فرض ۲ــ در صورتی‌که شرکت نامه، نحوهٔ تقسیم سود را مشخص نکرده باشد.

فرض ۳ــ تعلق بهره ۱۲٪ به سرمایه هر یک از شرکا و تقسیم بقیه به نسبت $\frac{3}{5}$ و $\frac{2}{5}$.

فرض ۴ــ تعلق پاداش به الهامی و حبیبی به ترتیب معادل ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ۸۰۰/۰۰۰ ریال و تقسیم بقیه به نسبت مساوی.

حل با فرض ۱ :

جمع سرمایه شرکا ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ = ۴۰/۰۰۰/۰۰۰ + ۶۰/۰۰۰/۰۰۰

سهم سود الهامی ۲۴/۰۰۰/۰۰۰ = ۶۰/۰۰۰/۰۰۰ × (۴۰/۰۰۰/۰۰۰ ÷ ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰)

سهم سود حبیبی ۱۶/۰۰۰/۰۰۰ = ۴۰/۰۰۰/۰۰۰ × (۴۰/۰۰۰/۰۰۰ ÷ ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰)

حل با فرض ۲ :

چون در شرکت نامه، هیچ‌گونه تصمیمی در مورد تقسیم سود وجود ندارد، انجام این کار، به نسبت سرمایه‌گذاری شرکا خواهد بود که حل (۲) نیز مشابه حل فرض (۱) می‌باشد.

حل با فرض ۳ :

سود (بهره) سرمایه الهامی ۷/۲۰۰/۰۰۰ = ۱۲٪ × ۶۰/۰۰۰/۰۰۰

سود (بهره) سرمایه حبیبی ۴/۸۰۰/۰۰۰ = ۱۲٪ × ۴۰/۰۰۰/۰۰۰

جمع سود (بهره) سرمایه شرکا ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ = (۴/۸۰۰/۰۰۰ + ۷/۲۰۰/۰۰۰)

باقی‌مانده سود ۲۸/۰۰۰/۰۰۰ = ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ − ۴۰/۰۰۰/۰۰۰

سهم سود الهامی $28/000/000 \times \frac{3}{5} = 16/800/000$

سهم سود حبیبی $28/000/000 \times \frac{2}{5} = 11/200/000$

کل سهم سود الهامی ۲۴/۰۰۰/۰۰۰ = ۱۶/۸۰۰/۰۰۰ + ۷/۲۰۰/۰۰۰

کل سهم سود حبیبی ۱۶/۰۰۰/۰۰۰ = ۱۱/۲۰۰/۰۰۰ + ۴/۸۰۰/۰۰۰

حل با فرض ۴ :

مجموع پاداش شرکا ۲/۸۰۰/۰۰۰ = ۸۰۰/۰۰۰ + ۲/۰۰۰/۰۰۰

باقی‌مانده سهم سود شرکا ۳۷/۲۰۰/۰۰۰ = ۲/۸۰۰/۰۰۰ − ۴۰/۰۰۰/۰۰۰

سهم سود هر شریک ۱۸/۶۰۰/۰۰۰ = ۲ ÷ ۳۷/۲۰۰/۰۰۰

سهم سود الهامی ۲۰/۶۰۰/۰۰۰ = (۲/۰۰۰/۰۰۰ + ۱۸/۶۰۰/۰۰۰)

سهم سود حبیبی ۱۹/۴۰۰/۰۰۰ = (۸۰۰/۰۰۰ + ۱۸/۶۰۰/۰۰۰)

مثال نمونه ۶ : شرکت تضامنی اکبری و حسینی در طی سال جاری مبلغی معادل ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال زیان داشته است طبق شرکت‌نامه به هر یک از شرکا مبلغی معادل ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال حق‌الزحمه سالانه و ۱۰ درصد بهره سرمایه شرکا تعلق می‌گیرد. در صورتی‌که سرمایه اکبری ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و سرمایه حسینی ۱۳۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد و نسبت تقسیم سود و زیان مساوی باشد. **مطلوبست :** تنظیم جدول تقسیم سود بر مبنای اطلاعات فوق و ثبت‌های مربوطه.

یادآوری : اگر عملیات شرکت تضامنی منجر به زیان گردد از نظر حسابداری می‌توان زیان مذکور را در بدهکار حساب تقسیم سود و زیان، انباشته کرد و این حساب در ترازنامه کاهنده سرمایه شرکت خواهد بود و یا اینکه مانده زیان را هم مانند سود بین شرکا تقسیم کرده و ثبت‌های زیر انجام می‌شود :

حساب تقسیم سود و زیان ۳/۰۰۰/۰۰۰
خلاصه سود و زیان ۳/۰۰۰/۰۰۰
بابت انتقال زیان به حساب سود و زیان

حساب تقسیم سود و زیان ۳۳/۰۰۰/۰۰۰
جاری اکبری ۲۰/۰۰۰/۰۰۰
جاری حسینی ۱۳/۰۰۰/۰۰۰
بابت سود سرمایه شرکا

حساب تقسیم سود و زیان ۲۴/۰۰۰/۰۰۰
جاری اکبری ۱۲/۰۰۰/۰۰۰
جاری حسینی ۱۲/۰۰۰/۰۰۰
بابت حقوق شرکا

جاری اکبری ۳۰/۰۰۰/۰۰۰
جاری حسینی ۳۰/۰۰۰/۰۰۰
حساب تقسیم سود و زیان ۶۰/۰۰۰/۰۰۰
بابت انتقال زیان به جاری شرکا

حساب تقسیم سود و زیان

بدهکار	بستانکار
۱) ۳/۰۰۰/۰۰۰	
۲) ۳۳/۰۰۰/۰۰۰	
۳) ۲۴/۰۰۰/۰۰۰	
مانده ۶۰/۰۰۰/۰۰۰	

صورت وضعیت تقسیم سود و زیان

شرح عملیات	اکبری	حسینی	جمع کل
زیان عملکرد سال (زیان عملیاتی)			(۳/۰۰۰/۰۰۰)
اضافه می‌شود : سود (بهره) ۱۰٪ سرمایه	۲۰/۰۰۰/۰۰۰	۱۳/۰۰۰/۰۰۰	(۳۳/۰۰۰/۰۰۰)
مانده زیان			(۳۶/۰۰۰/۰۰۰)
اضافه می‌شود : سهم حقوق شرکا	۱۲/۰۰۰/۰۰۰	۱۲/۰۰۰/۰۰۰	(۲۴/۰۰۰/۰۰۰)
مانده زیان			(۶۰/۰۰۰/۰۰۰)
تقسیم زیان به نسبت مساوی	(۳۰/۰۰۰/۰۰۰)	(۳۰/۰۰۰/۰۰۰)	۶۰/۰۰۰/۰۰۰
سهم نهایی هریک از شرکا	۲/۰۰۰/۰۰۰	(۵/۰۰۰/۰۰۰)	۰

مثال نمونه ۷ : فخری، غلامی، نوری، به ترتیب با سرمایه ۲۵/۰۰۰/۰۰۰، ۳۰/۰۰۰/۰۰۰، ۴۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال شرکای یک شرکت تضامنی بوده و به نسبت ۳ و ۲ و ۵ در سود و زیان سهیم هستند در طی سال مبلغ ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال حق‌الزحمه به فخری طبق قانون تعلق گرفته و طبق شرکت‌نامه سالانه ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال پاداش به غلامی تعلق می‌گیرد. شرکاء توافق کردند ۱۰٪ به عنوان سود تضمین شده سرمایه منظور شود ولی در شرکت‌نامه قید نشده است اگر این شرکت در طی سال مالی ۸۰ مبلغ ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال زیان داشته باشد؛ **مطلوبست** : انجام عملیات حسابداری تقسیم سود و زیان.

حل :

با توجه به این که مبلغ پرداخت شده بابت حق‌الزحمه به فخری در قالب قانون کار بوده و به عنوان هزینه حقوق در هزینه‌های عملیاتی شرکت منظور شده است و از این بابت در مرحله تقسیم سود و زیان ثبتی انجام نمی‌گیرد و با استناد به این‌که اگر نرخ سود تضمین شده سرمایه در شرکت‌نامه قید نشده باشد در صورت وجود زیان نباید در حساب‌ها منظور شود (در صورت وجود سود باید منظور شود). هم‌چنین در صورت زیان نباید پاداشی به شرکا تعلق بگیرد.

دفتر روزنامه

تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	حساب تقسیم سود و زیان		۴/۵۰۰/۰۰۰	
	حساب خلاصه سود و زیان			۴/۵۰۰/۰۰۰
	جاری فخری		۱/۳۵۰/۰۰۰	
	جاری غلامی		۹۰۰/۰۰۰	
	جاری نوری		۲/۲۵۰/۰۰۰	
	حساب تقسیم سود و زیان			۴/۵۰۰/۰۰۰

صورت وضعیت تقسیم سود و زیان

شرح عملیات	فخری	غلامی	نوری	
زیان عملکرد (زیان عملیاتی)				(۴/۵۰۰/۰۰۰)
تقسیم زیان : به نسبت ۳ و ۲ و ۵	(۱/۳۵۰/۰۰۰)	(۹۰۰/۰۰۰)	(۲/۲۵۰/۰۰۰)	۴/۵۰۰/۰۰۰
سهم نهایی شرکاء از سود و زیان	(۱/۳۵۰/۰۰۰)	(۹۰۰/۰۰۰)	(۲/۲۵۰/۰۰۰)	۰

پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۱ــ چنانچه در یک شرکت تضامنی، سود تضمین شده‌ای به سهم‌الشرکه شرکا تعلق گیرد :

الف) تعلق سود تضمین شده همراه با برداشت شرکا انجام می‌گیرد.

ب) سود تضمین شده، قبل از تقسیم سود محاسبه و به حساب جاری شرکا تخصیص می‌یابد.

ج) سود تضمین شده، پس از تقسیم سود، محاسبه و به حساب جاری شرکا تخصیص می‌یابد.

د) هیچ‌کدام از موارد فوق

۲ــ کدام گزینه در مورد دارایی‌های شرکت تضامنی صحیح است؟

الف) دارایی‌های شرکت، دارایی‌های شرکا محسوب می‌شود.

ب) دارایی‌های شرکت، دارایی‌های مشترک شرکا محسوب می‌شود.

ج) دارایی‌های شرکت، دارایی‌های مشترک شرکا معادل حق‌السهم آنان است.

د) هیچ یک از موارد فوق

۳ــ در یک شرکت تضامنی، تقسیم سود بر اساس کدام‌یک از موارد زیر صورت می‌گیرد :

الف) توافق شرکا

ب) به نسبت سرمایه آنان

ج) به نسبت مساوی

د) هیچ‌کدام از موارد فوق

۴ــ برای انتقال سود به حساب شرکا در شرکت تضامنی، چه ثبتی انجام می‌شود؟

الف) خلاصه حساب سود و زیان (بدهکار) ــ حساب تقسیم سود و زیان (بستانکار)

ب) حساب تقسیم سود و زیان (بدهکار) ــ حساب خلاصه سود و زیان (بستانکار)

ج) حساب تقسیم سود و زیان (بدهکار) ــ جاری شرکا (بستانکار)

د) جاری شرکا (بدهکار) ــ حساب تقسیم سود و زیان (بستانکار)

۵ ــ کدام گزینه صحیح است؟

الف) در شرکت تضامنی، در همه حالات، تقسیم سود و زیان مجاز می‌باشد.

ب) در شرکت تضامنی چنانچه بر اثر زیان‌های وارده، سهم‌الشرکه شرکا کم شده باشد، تا زمان تأدیهٔ این کمبود، تقسیم سود مجاز نیست.

ج) تقسیم سود و زیان ربطی به ضررهای وارده قبلی ندارد.

د) هیچ‌کدام از موارد فوق

۶ــ اگر در شرکت‌نامهٔ یک شرکت تضامنی، حق‌الزحمه‌ای برای خدمات برخی از شرکا درنظر گرفته شود :

الف) تخصیص حق‌الزحمهٔ هر یک از شرکا قبل از تقسیم سود صورت می‌گیرد.

ب) تخصیص حق‌الزحمهٔ شرکا پس از تقسیم سود انجام می‌شود.

ج) تخصیص حق‌الزحمهٔ شرکا پس از کسر برداشت خواهد بود.

د) هیچ‌کدام از موارد فوق

مسائل

۱ــ شرکای شرکت تضامنی رسولی و شرکا، عبارت‌اند از : رسولی، خادم و علوی. طبق توافق‌نامه شرکا مقررگردیده است باتوجه به‌شاغل بودن آقای رسولی و خانم خادم، به‌ترتیب مبالغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ و ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال به‌عنوان پاداش مدیریت به آنان تعلق گیرد و باقیماندهٔ سود به نسبت ۱ و ۲ و ۳ بین کلیهٔ شرکا تقسیم گردد. درصورتی‌که سود قابل تقسیم شرکت پس از کسر مالیات ۹۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد، **مطلوبست** : ثبت حسابداری تقسیم سود و زیان و تنظیم صورت وضعیت تقسیم سود و زیان.

۲ــ در شرکت تضامنی مقرر گردید، از سود قابل تقسیم، معادل ۱۰ درصد سرمایه هر یک از شرکا به عنوان سود تضمین شده سرمایه در نظر گرفته شود و باقی‌ماندهٔ سود و زیان به نسبت $\frac{۱}{۳}$ و $\frac{۲}{۳}$ بین شرکای شرکت (روزبهانی و خسروی) تقسیم شود. در صورتی‌که سود قابل تقسیم سال ××۱۳ شرکت پس از کسر مالیات، معادل ۳/۰۲۰/۰۰۰ ریال و سرمایهٔ روزبهانی ۱/۵۰۰/۰۰۰ و سرمایه خسروی ۱/۷۰۰/۰۰۰ ریال باشد. **مطلوبست** : ثبت حسابداری تقسیم سود و زیان و تنظیم صورت وضعیت تقسیم سود و زیان.

۳ــ فانی، امیری و فرزادی، شرکای شرکت تضامنی فانی و شرکا هستند. سرمایهٔ هر یک از آنها، به ترتیب ۳/۰۰۰/۰۰۰ و ۶/۰۰۰/۰۰۰ و ۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. طبق توافق شرکا، با توجه به فعالیت فانی و فرزادی، قرار شده است به ترتیب مبالغ ۱/۵۰۰/۰۰۰ و ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال حق‌الزحمهٔ سالانه برای آنان منظور گردد و سپس، نسبت به سرمایهٔ هر یک از شرکا، معادل ۹٪ سود سالانه در نظر گرفته شود. آن‌گاه باقی‌مانده به نسبت ۲۰٪ و ۶۰٪ و ۲۰٪ بین آنان تقسیم گردد. **مطلوبست** : سهم سود هر یک از شرکا در سال ××۱۳ با مفروضات زیر و ثبت رویداد حسابداری مربوط و تنظیم صورت وضعیت تقسیم سود و زیان.

الف) سود عملکرد سال ××۱۳ معادل ۸/۵۰۰/۰۰۰ ریال قبل از کسر مالیات باشد.

ب) زیان عملکرد سال ××۱۳ معادل ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

۴ــ خانم‌ها سوهانی و حسینی در تاریخ ۱۳××/۲/۱، شرکتی تضامنی تشکیل داده‌اند. سهم‌الشرکهٔ آنان به ترتیب معادل ۵/۰۰۰/۰۰۰ و ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. در صورتی‌که سود خالص سال ××۱۳ پس از کسر مالیات، معادل ۱/۴۰۰/۰۰۰ ریال و نسبت سود و زیان شرکا طبق شرکت‌نامه ۳ و ۲ باشد،

مطلوبست : اولاً : محاسبهٔ سود هر یک از شرکا.

ثانیاً : ثبت حسابداری سود و زیان و انتقال آن به حساب شرکا.

۵ ــ کمالی و کریمی در ۱۳××/۲/۱، شرکتی تضامنی تشکیل داده‌اند. سهم‌الشرکهٔ هریک به‌ترتیب ۳/۰۰۰/۰۰۰ و ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. بر اساس شرکت‌نامه، مقرر گردیده است حق‌الزحمهٔ هر یک سالانه معادل ۵۰۰/۰۰۰ و ۸۰۰/۰۰۰ ریال باشد. چنانچه سود سال ××۱۳ شرکت قبل از کسر مالیات، معادل ۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد و تقسیم سود (زیان) شرکت بر اساس سهم‌الشرکه آنان صورت گیرد، **مطلوبست** : نحوه تقسیم سود بین شرکا و ثبت حسابداری رویداد مربوط و تنظیم صورت وضعیت تقسیم سود و زیان.

۶ ــ عزیزی و امیدی، در ۱۳××/۴/۱، شرکتی تضامنی تشکیل داده‌اند. سهم‌الشرکهٔ آنان به ترتیب معادل

۳/۰۰۰/۰۰۰ و ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. سود سال ××۱۳ این شرکت قبل از کسر مالیات، معادل ۱۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال بوده است. شرکت‌نامه شرکت تقسیم سود را به شرح زیر مجاز دانسته است :

الف) ۱۰٪ به‌عنوان سود تضمین شده به ماندهٔ اول دوره سرمایه شرکا

ب) تخصیص مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال به عزیزی و ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال به امیدی به عنوان حق‌الزحمه

ج) تقسیم باقی‌مانده سود و زیان به نسبت ۳ و ۵

مطلوبست : تقسیم سود بین شرکا و ثبت رویدادهای مالی فوق در دفتر روزنامه شرکت و تنظیم صورت وضعیت تقسیم سود و زیان.

۷ـ بابایی، حیدری و حسنی، شرکای شرکت تضامنی حیدری و شرکا هستند. سهم‌الشرکهٔ آنان به ترتیب، معادل ۳/۰۰۰/۰۰۰، ۴/۵۰۰/۰۰۰ و ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. به استناد شرکت‌نامه، نحوهٔ تقسیم سود در این شرکت به شرح زیر است :

ـ تخصیص ۸٪ سود تضمین شده به سهم‌الشرکهٔ هر یک از شرکا

ـ تخصیص مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال حق‌الزحمهٔ خانم بابایی

ـ تخصیص و تقسیم باقی‌ماندهٔ سود و زیان بین بابایی، حیدری و حسنی به نسبت‌های $\frac{۲}{۶}$ و $\frac{۱}{۶}$ و $\frac{۳}{۶}$

مطلوبست : تنظیم صورت ریز تقسیم سود بین شرکا، و ثبت فعالیت‌ها در دفتر روزنامه شرکت در هر یک از حالت‌های زیر :

الف) سود ویژه معادل ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال قبل از کسر مالیات باشد.

ب) زیان ویژه معادل ۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

۸ ـ اسدی، یاری و جلیلی، در ××۱۳/۵/۲ هر یک با سرمایه‌ای معادل ۷۰۰/۰۰۰ ریال شرکت تضامنی اسدی و شرکا را تشکیل داده‌اند. طی سال مذکور، برداشت شرکا از شرکت عبارت بوده است از :

اسدی ۲۰۰/۰۰۰ ریال، یاری ۱۰۰/۰۰۰ ریال و جلیلی ۱۲۰/۰۰۰ ریال چنانچه نسبت تقسیم سود و زیان طبق شرکت‌نامه برای هر یک از شرکا به ترتیب ۴۰٪، ۳۰٪ و ۳۰٪ باشد و سود خالص شرکت در پایان سال ××۱۳ پس از کسر مالیات معادل ۷۲۰/۰۰۰ ریال بوده باشد، **مطلوبست** : ثبت رویدادهای فوق در دفتر روزنامه و بستن حساب خلاصه سود و زیان.

۹ـ مهدوی، انوری و خلیلی، شرکای یک شرکت تضامنی‌اند که به نسبت $\frac{۱}{۶}$، $\frac{۲}{۶}$ و $\frac{۳}{۶}$ در سود و زیان شریک هستند. مانده اول دوره سرمایه شرکا به ترتیب معادل ۳/۰۰۰/۰۰۰، ۶/۰۰۰/۰۰۰ و ۷/۵۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. اگر در شرکت‌نامه، سود تضمین شده‌ای معادل ۸٪ سرمایهٔ اول دوره شرکا در نظر گرفته شده باشد و سود خالص سال مذکور پس از کسر مالیات ۲/۹۷۰/۰۰۰ ریال باشد، **مطلوبست** : تهیه صورت تقسیم سود و ثبت مربوط به بستن خلاصه حساب سود و زیان و تقسیم سود و زیان در دفاتر شرکت.

۱۰ـ احمد و نادر به ترتیب به نسبت $\frac{۲}{۵}$ و $\frac{۳}{۵}$ عضو یک شرکت تضامنی هستند تراز آزمایشی اصلاح شده این شرکت در پایان سال ۸۲ به صورت زیر بود :

عنوان حساب	بدهکار	بستانکار
موجودی نقد	۱۸/۰۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی	۲۰/۰۰۰/۰۰۰	
اثاثه اداری	۳۰/۰۰۰/۰۰۰	
ساختمان	۶۰/۰۰۰/۰۰۰	
حساب‌های پرداختنی		۸/۰۰۰/۰۰۰
اسناد پرداختنی		۱۲/۰۰۰/۰۰۰
سرمایه احمد		۵۰/۰۰۰/۰۰۰
سرمایه نادر		۵۵/۰۰۰/۰۰۰
برداشت احمد	۱۵/۰۰۰/۰۰۰	
درآمد خدمات		۴۰/۰۰۰/۰۰۰
هزینه حقوق	۶/۰۰۰/۰۰۰	
هزینه اجاره	۹/۰۰۰/۰۰۰	
هزینه ملزومات	۷/۰۰۰/۰۰۰	
جمع	۱۶۵/۰۰۰/۰۰۰	۱۶۵/۰۰۰/۰۰۰

سایر اطلاعات،
طبق توافق در شرکت‌نامه

۱ــ نرخ مالیات شرکت ۲۵٪
۲ــ نرخ بهره سرمایه شرکا ۵٪
۳ــ پاداش سالانه به احمد ۱/۰۰۰/۰۰۰
۴ــ به ازای هر شش ماه ۷۵۰/۰۰۰ ریال حق‌الزحمه به نادر تعلق می‌گیرد.

مطلوبست :

الف) بستن حساب‌های موقت

ب) ثبت عملیات تقسیم سود و زیان و تنظیم صورت وضعیت تقسیم سود و زیان

ج) تهیه ترازنامه شرکت به تاریخ ۸۲/۱۲/۲۹

۴ــ۳ــ تغییرات ساختار مالکیت در شرکت تضامنی

در طی فعالیت شرکت‌های تضامنی به دلیل ورود و خروج شرکا، در ساختار مالکیت شرکت تغییرات ایجاد می‌شود. در این تغییر ساختار شرکت تضامنی اولیه منحل و شرکت تضامنی جدید با شخصیت حقوقی جدید ایجاد می‌شود. ولی از نظر حسابداری و گزارشگری مالی شرکت تضامنی به فعالیت خود ادامه داده و فقط ساختار سرمایه تغییراتی داشته است.

پس به‌طور کلی تغییر در ساختار مالکیت شرکت تضامنی را می‌توان در دو گروه زیر طبقه‌بندی نمود :

۱ــ ورود شریک جدید به شرکت

۲ــ خروج شریک از شرکت

تذکر مهم : هر نوع تغییر در ساختار مالکیت شرکت تضامنی منوط به رضایت کلیهٔ شرکا و مقررات تعیین شده در شرکت‌نامه و به ثبت رساندن مجدد شرکت در ادارهٔ ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری می‌باشد.

۱ــ۴ــ۳ــ ورود شریک جدید به شرکت

در زمان ورود شریک جدید به شرکت باید نوع مبادلهٔ سرمایه‌ای بین شرکا مشخص گردد و این مبادله ممکن است به دو حالت زیر صورت پذیرد :

ــ **مبادلهٔ شریک جدید با شرکای قدیمی** : که این نوع مبادله، مبادلهٔ بین اشخاص حقیقی می‌باشد.

ــ **مبادلهٔ شریک جدید با شرکت** : که این نوع مبادله، مبادله بین شخص حقیقی (شریک جدید) با شخص حقوقی (شرکت) است.

تذکر : در ورود شریک جدید به شرکت تضامنی، شریک جدید با هر نسبتی که در شرکت وارد شده باشد مسئول تمام تعهدات قبلی شرکت نیز می‌باشد.

مبادلهٔ شریک جدید با شرکای قدیم : در این حالت سرمایه شرکت تغییری نمی‌کند. یعنی سرمایه شرکت قبل از ورود شریک و بعد از آن یکسان و برابر است. و چون که این نوع مبادله، مبادلهٔ اشخاص حقیقی با یکدیگر است مبلغ ریالی مبادله، ملاک سنجش و ثبت رویداد قرار نمی‌گیرد بلکه ارزش دفتری سرمایهٔ مبادله شده ملاک ثبت می‌باشد و بابت این مبادله ثبت زیر انجام می‌شود :

سرمایه شریک (شرکای) واگذارنده ××

سرمایه شریک (شرکای) جدید ××

بابت مبادلهٔ سرمایه و ورود شریک جدید

مثال نمونه ۱ : علوی و احمدی به ترتیب با سرمایه‌ای معادل ۳/۰۰۰/۰۰۰ و ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال شرکای شرکت تضامنی هستند. با توافق شرکا تقوی با پرداخت مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال به علوی ۳۰٪ سرمایه وی را خریداری و به عنوان شریک جدید وارد شرکت می‌شود.

مطلوبست : ثبت این رویداد.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		سرمایه علوی سرمایه تقوی بابت ورود تقوی شریک جدید		۹۰۰/۰۰۰	۹۰۰/۰۰۰

سرمایه‌واگذاری علوی ۹۰۰/۰۰۰ = ۳۰٪ × ۳/۰۰۰/۰۰۰

مثال نمونه ۲ : اکبری و محسنی به ترتیب با سرمایه‌های معادل ۶/۰۰۰/۰۰۰ و ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال شرکای شرکت تضامنی هستند. با توافق شرکا آذری با پرداخت مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال به محسنی کل سرمایه وی را خریداری و به عنوان شریک جدید وارد شرکت شد.

مطلوبست : ثبت این رویداد.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		سرمایه محسنی سرمایه آذری بابت ورود شریک جدید		۴/۰۰۰/۰۰۰	۴/۰۰۰/۰۰۰

مبادلهٔ شریک جدید با شرکت : این نوع مبادله، مبادلهٔ شخص حقیقی با شخص حقوقی بوده که موجب افزایش سرمایه می‌شود و می‌تواند در قالب یکی از حالت‌های زیر باشد :

۱ــ ورود شریک جدید با فرض پرداخت مبلغی معادل سرمایهٔ تعیین شده برای وی.

۲ــ ورود شریک جدید با فرض پرداخت مبلغی بیشتر از سرمایهٔ تعیین شده برای وی.

۳ــ ورود شریک جدید با فرض پرداخت مبلغی کمتر از سرمایهٔ تعیین شده برای وی.

۴ــ ورود شریک جدید با تجدید ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت.

درصورتی که ارزش دفتری دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت (هنگام ورود شریک جدید) مورد توافق شرکای قدیم و جدید قرار بگیرد، شریک یا شرکای جدید بدون ارزیابی مجدد دارایی‌ها و بدهی‌ها وارد شرکت می‌شوند. در غیراین‌صورت با ورود شریک جدید دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت مورد ارزیابی مجدد قرار گرفته و نتیجهٔ تأثیرات ارزیابی‌ها به حساب سرمایه شرکای قدیم منظور می‌گردد.

۱ــ ورود شریک جدید با فرض پرداخت مبلغی معادل سرمایه تعیین شده برای وی : در این حالت شریک جدید آورده‌ای معادل مبلغ تعیین شده به عنوان سرمایه را به شرکت تحویل می‌نماید. این حالت در واقع عدم اختصاص پاداش به طرفین می‌باشد و بابت این رویداد ثبت زیر انجام می‌شود :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		موجودی نقد		××	
		سایر اقلام دارایی		××	
		سرمایه شریک جدید			××
		بابت ورود شریک جدید			

تذکر : چنانچه آوردهٔ شریک جدید غیرنقدی باشد، الزاماً با ارزش منصفانهٔ بازار ارزیابی می‌گردد.

مثال نمونه ۳ : رحمانی و محمدی شرکای یک شرکت تضامنی هستند. با توافق آنان رضایی با پرداخت مبلغ ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد و اختصاص اثاثه‌ای به مبلغ ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال به عنوان شریک جدید پذیرفته شد. وجه نقد به حساب بانک شرکت واریز و اثاثه به مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال مورد توافق قرار گرفت.

مطلوبست : ثبت این رویداد.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		موجودی نقد ــ بانک		۱/۵۰۰/۰۰۰	
		اثاثه		۲/۰۰۰/۰۰۰	
		سرمایه رضایی			۳/۵۰۰/۰۰۰
		بابت ورود شریک جدید			

۲ــ ورود شریک جدید با فرض پرداخت مبلغی بیشتر از سرمایه تعیین شده برای وی : در این حالت میزان آوردهٔ شریک جدید بیشتر از سرمایهٔ تعیین شده برای وی می‌باشد. در واقع می‌توان اظهار داشت که شرکت از سودآوری و حسن شهرت خوبی برخوردار است و به همین دلیل ورود به شرکت برای شریک جدید مطلوبیت زیادی دارد و حاضر است مبلغی بیشتر از سرمایهٔ تعیین شده بپردازد، به عبارت دیگر این حالت اختصاص پاداش برای شرکای قدیم می‌باشد و اضافه پرداختی شریک جدید به نسبت سود و زیان بین شرکای قدیم تسهیم می‌گردد و در بستانکار سرمایه آنان ثبت می‌شود. به‌صورت زیر :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		آوردهٔ شریک جدید		××	
		سرمایه شریک جدید			××
		سرمایه شرکای قدیم به تفکیک			××
		بابت ورود شریک جدید			

مثال نمونه ۴ : امیری و بهرامی با نسبت‌های سود و زیانی ۲ و ۱ شرکای شرکت تضامنی امیری و بهرامی هستند در تاریخ ۸۹/۵/۱ فرهادی با توافق شرکا به عنوان شریک جدید پذیرفته می‌شود و مقرر می‌گردد که مبلغ ۴/۵۰۰/۰۰۰ وجه نقد به حساب بانکی شرکت واریز نموده ولی سرمایه وی معادل ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال در شرکت منظور گردد و همچنین پس از ورود وی نسبت سود و زیانی شرکا به ترتیب معادل ۲و۱و۱ باشد.

مطلوبست : ثبت این رویداد.

اضافه پرداختی فرهادی ۱/۵۰۰/۰۰۰ = ۳/۰۰۰/۰۰۰ − ۴/۵۰۰/۰۰۰

جمع نسبت‌ها ۳ = ۱ + ۲

سهم امیری از اضافه پرداختی فرهادی $۱/۰۰۰/۰۰۰ = \frac{۲}{۳} \times ۱/۵۰۰/۰۰۰$

سهم بهرامی از اضافه پرداختی فرهادی $۵۰۰/۰۰۰ = \frac{۱}{۳} \times ۱/۵۰۰/۰۰۰$

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۵/۱	موجودی نقد ــ بانک		۴/۵۰۰/۰۰۰	
		سرمایه فرهادی			۳/۰۰۰/۰۰۰
		سرمایه امیری			۱/۰۰۰/۰۰۰
		سرمایه بهرامی			۵۰۰/۰۰۰
		بابت ورود شریک جدید			

۳ــ ورود شریک جدید با فرض پرداخت مبلغی کمتر از سرمایه تعیین شده برای وی : در این حالت آوردهٔ شریک جدید به شرکت کمتر از مبلغ سرمایه تعیین شده برای وی بوده به دلیل این که شرکای جدید حاضرند برای جذب تخصص یا اعتبار یا

مشارکت شخص به‌خصوصی مبلغی را به عنوان پاداش ورود به وی اختصاص دهند و این کسر پرداختی شریک جدید به نسبت‌های سود و زیانی بین شرکای قبلی تقسیم می‌گردد به عبارت دیگر شرکای قدیم به‌منظور دستیابی به منافع آتی بخشی از کسری سرمایه ایشان را تقبل کرده و این مبلغ به بدهکار حساب سرمایه آنان منظور می‌گردد و ثبت آن به‌صورت زیر است :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		آورده‌های شریک جدید		××	
		سرمایه شرکای قدیم به تفکیک		××	
		سرمایه شریک جدید			××
		بابت ورود شریک جدید			

مثال نمونه ۵ : آرامش و سلامت شرکای شرکت تضامنی با نسبت‌های مساوی هستند، با توافق آنان شاداب با واریز مبلغ ۳/۰۰۰/۰۰۰ وجه نقد به حساب بانکی شرکت دارای سرمایه‌ای به ارزش ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌گردد و نسبت‌های سود و زیانی شرکا پس از ورود شاداب برابر می‌باشد.

مطلوبست : ثبت این رویداد در تاریخ ۱۳۸۹/۵/۱۰.

کسر پرداختی شاداب ۱/۰۰۰/۰۰۰ = ۳/۰۰۰/۰۰۰ − ۴/۰۰۰/۰۰۰

جمع نسبت‌های شرکای قدیم ۲ = ۱ + ۱

سهم هر شریک قبلی از کسر پرداختی شاداب $۵۰۰/۰۰۰ = \frac{۱}{۲} \times ۱/۰۰۰/۰۰۰$

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۵/۱۰	موجودی نقد ــ بانک		۳/۰۰۰/۰۰۰	
		سرمایه آرامش		۵۰۰/۰۰۰	
		سرمایه سلامت		۵۰۰/۰۰۰	
		سرمایه شاداب			۴/۰۰۰/۰۰۰
		بابت ورود شریک جدید			

مثال نمونه ۶ : سمیر و امیر با سرمایه‌هایی به‌ترتیب معادل ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ و ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال و نسبت‌های سود و زیانی ۳ و ۲ شرکای شرکت تضامنی سمیر و شریک هستند. با توافق شرکا هژیر با حق تعلق $\frac{۱}{۴}$ در سرمایه و سود و زیان به‌عنوان شریک جدید پذیرفته می‌شود.

مطلوبست : ثبت ورود شریک جدید با هریک از فرض‌های زیر :

فرض اول : هژیر مبلغ ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت واریز کند.

فرض دوم : هژیر مبلغ ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت واریز کند.

فرض سوم : هژیر مبلغ ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت واریز کند.

حل فرض اول :

جمع سرمایه‌ها $۱۰/۰۰۰/۰۰۰ + ۸/۰۰۰/۰۰۰ + ۴/۰۰۰/۰۰۰ = ۲۲/۰۰۰/۰۰۰$

سرمایه هژیر $۲۲/۰۰۰/۰۰۰ \times \frac{۱}{۴} = ۵/۵۰۰/۰۰۰$

کسر پرداختی سرمایه توسط هژیر $۵/۵۰۰/۰۰۰ - ۴/۰۰۰/۰۰۰ = ۱/۵۰۰/۰۰۰$

سهم سمیر از کسر پرداختی هژیر $۱/۵۰۰/۰۰۰ \times \frac{۳}{۵} = ۹۰۰/۰۰۰$

سهم امیر از کسر پرداختی هژیر $۱/۵۰۰/۰۰۰ \times \frac{۲}{۵} = ۶۰۰/۰۰۰$

دفتر روزنامه عمومی شرکت تضامنی سمیر و شرکا

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		موجودی نقد ــ بانک		۴/۰۰۰/۰۰۰	
		سرمایه سمیر		۹۰۰/۰۰۰	
		سرمایه امیر		۶۰۰/۰۰۰	
		سرمایه هژیر			۵/۵۰۰/۰۰۰
		بابت ورود هژیر به‌عنوان شریک جدید			

حل فرض دوم :

جمع سرمایه‌ها $۱۰/۰۰۰/۰۰۰ + ۸/۰۰۰/۰۰۰ + ۶/۰۰۰/۰۰۰ = ۲۴/۰۰۰/۰۰۰$

سرمایه هژیر $۲۴/۰۰۰/۰۰۰ \times \frac{۱}{۴} = ۶/۰۰۰/۰۰۰$

دفتر روزنامه عمومی شرکت تضامنی سمیر و شرکا

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		موجودی نقد ــ بانک		۶/۰۰۰/۰۰۰	
		سرمایه هژیر			۶/۰۰۰/۰۰۰
		بابت ورود هژیر به‌عنوان شریک جدید			

حل فرض سوم :

جمع سرمایه‌ها $۱۰/۰۰۰/۰۰۰ + ۸/۰۰۰/۰۰۰ + ۸/۰۰۰/۰۰۰ = ۲۶/۰۰۰/۰۰۰$

سرمایه هژیر $۲۶/۰۰۰/۰۰۰ \times \frac{۱}{۴} = ۶/۵۰۰/۰۰۰$

اضافه پرداختی سرمایه توسط هژیر $۸/۰۰۰/۰۰۰ - ۶/۵۰۰/۰۰۰ = ۱/۵۰۰/۰۰۰$

سهم سمیر از اضافه پرداختی هژیر $۱/۵۰۰/۰۰۰ \times \frac{۳}{۵} = ۹۰۰/۰۰۰$

سهم امیر از اضافه پرداختی هژیر $۱/۵۰۰/۰۰۰ \times \frac{۲}{۵} = ۶۰۰/۰۰۰$

دفتر روزنامه عمومی شرکت تضامنی سمیر و شرکا

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		موجودی نقد ــ بانک		۸/۰۰۰/۰۰۰	
		سرمایه سمیر			۹۰۰/۰۰۰
		سرمایه امیر			۶۰۰/۰۰۰
		سرمایه هژیر			۶/۵۰۰/۰۰۰
		بابت ورود هژیر به‌عنوان شریک جدید			

۴ــ ورود شریک جدید همراه با تجدید ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت : ممکن است در زمان ورود شریک جدید ارزش دفتری دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت مورد توافق شرکا نباشد، در این حالت دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت توسط کارشناس رسمی دادگستری مورد ارزیابی مجدد قرار می‌گیرد.

ولی قبل از ارزیابی باید صورت‌های مالی تا تاریخ ورود شریک جدید به شرکت تهیه شده و سود یا زیان‌های تقسیم نشده بین شرکا توزیع گشته و همچنین در صورت شناسایی سرقفلی باید آن را به حساب سرقفلی ثبت و نتیجه این تجدید ارزیابی را به‌حساب سرمایه شرکای قدیمی منتقل نمود.

مراحل حسابداری تجدید ارزیابی به صورت زیر است :

۱) ابتدا یک حساب به نام حساب تجدید ارزیابی در دفاتر ایجاد می‌گردد.

۲) اگر دارایی‌ها بیشتر از ارزش دفتری ارزیابی شود، مازاد آن با ثبت زیر به‌حساب تجدید ارزیابی منتقل می‌گردد.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب دارایی مربوطه		××	
		حساب تجدید ارزیابی			××
		بابت ثبت افزایش ارزش دارایی			

۳) اگر دارایی‌ها کمتر از ارزش دفتری ارزیابی شود، اختلاف حاصل با ثبت زیر به‌حساب تجدید ارزیابی منتقل می‌شود.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب تجدید ارزیابی		××	
		حساب دارایی مربوطه			××
		بابت کاهش ارزش دارایی			

تذکر (۱) : اگر دارایی ارزیابی شده یک دارایی ثابت باشد، استهلاک انباشته آن به‌حساب دارایی ثابت مربوطه منتقل و از حساب‌ها حذف می‌شود.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		استهلاک انباشته دارایی ثابت		××	
		دارایی ثابت مربوطه			××
		بابت حذف استهلاک انباشته دارایی ثابت ارزیابی شده			

تذکر (۲) : اگر دارایی ارزیابی شده حساب‌های دریافتنی باشد و دارای ذخیرهٔ مطالبات مشکوک‌الوصول باشد، در صورتی که قرار شود ذخیره حذف شود. این ذخیره نیز با انتقال به حساب تجدید ارزیابی از حساب‌ها حذف می‌گردد.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول		××	
		حساب تجدید ارزیابی			××
		بابت حذف ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول			

تذکر (۳) : اگر حساب دریافتنی ارزیابی نشود و قرار بر این باشد که برای آن ذخیرهٔ مطالبات مشکوک‌الوصول منظور شود، به میزان (یا درصد) گفته شده ذخیره در نظر گرفته می‌شود و ثبت زیر انجام می‌شود.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب تجدید ارزیابی		××	
		حساب ذخیرهٔ مطالبات مشکوک‌الوصول			××
		بابت ایجاد ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول			

۴) اگر بدهی‌های شرکت ارزیابی شود، اختلاف ارزش دفتری با مبلغ ارزیابی شده به حساب تجدید ارزیابی منتقل می‌گردد و به شرح زیر ثبت می‌شود :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب بدهی‌ها		××	
		حساب تجدید ارزیابی			××
		بابت کاهش ارزش بدهی‌ها			
		حساب تجدید ارزیابی		××	
		حساب بدهی‌ها			
		بابت افزایش ارزش بدهی‌ها			××

۵) بابت تجدید ارزیابی هزینه‌هایی پرداخت می‌گردد. اگر این هزینه‌ها را باید شریک جدید بپردازد (براساس توافق شرکا) ثبتی بابت آن در دفاتر صورت نمی‌پذیرد ولی اگر پرداخت این هزینه‌ها برعهدهٔ شرکای قدیمی باشد (که توسط شرکت پرداخت می‌شود)، با ثبت صفحه بعد به‌حساب تجدید ارزیابی منتقل می‌گردد :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب تجدید ارزیابی حساب موجودی نقد بابت پرداخت هزینه‌های ارزیابی		××	 ××

۶) پس از انجام تمامی مراحل فوق حساب تجدید ارزیابی را مانده‌گیری کرده و بر اساس نسبت‌های سود و زیانی تقسیم و به حساب سرمایه شرکای قبلی منتقل می‌شود. نتیجهٔ حساب تجدید ارزیابی می‌تواند به‌دو صورت باشد :

الف) اگر مانده حساب تجدید ارزیابی بدهکار باشد، به معنی آن است که زیانی بوجود آمده و سرمایه شرکای قبلی کاسته می شود و ثبت آن به قرار زیر است :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب سرمایه شرکای قبلی به تفکیک حساب تجدید ارزیابی بابت انتقال زیان تجدید ارزیابی		××	 ××

ب) اگر مانده حساب تجدید ارزیابی بستانکار باشد به معنی آن است که سودی به‌وجود آمده و سرمایه شرکای قبلی افزایش می‌یابد و ثبت آن به قرار زیر است :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب تجدید ارزیابی حساب سرمایه شرکای قبلی به تفکیک بابت انتقال سود تجدید ارزیابی		××	 ××

مثال نمونه ۷ : اتحادی و سلطانی که با نسبت‌های سود و زیانی ۳ و ۲ شرکای یک شرکت تضامنی هستند توافق نمودند که تقوی با واریز مبلغ ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت به‌عنوان شریک جدید پذیرفته شود و پس از ورود وی نسبت‌های سود و زیانی به ترتیب ۳ و ۲ و ۱ تغییر یابد. ترازنامه شرکت در زمان ورود تقوی به صورت زیر است :

شرکت تضامنی اتحادی و سلطانی
ترازنامه
به تاریخ ۸۹/۶/۳۱

دارایی‌ها	مبلغ	بدهی و سرمایه	مبلغ
موجودی نقد ــ بانک	۱۰/۰۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۹/۰۰۰/۰۰۰
حساب‌های دریافتنی	۱۲/۰۰۰/۰۰۰	اسناد پرداختنی	۱۱/۰۰۰/۰۰۰
موجودی کالا	۱۵/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه اتحادی	۱۷/۰۰۰/۰۰۰
ملزومات	۱/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه سلطانی	۱۵/۰۰۰/۰۰۰
ساختمان	۱۴/۰۰۰/۰۰۰		
جمع دارایی‌ها	۵۲/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه	۵۲/۰۰۰/۰۰۰

اطلاعات زیر در دست است :

۱ــ برای حساب‌های دریافتنی ۱۰٪ ذخیره منظور شد.

۲ــ موجودی کالا به مبلغ ۱۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شد.

۳ــ موجودی ملزومات فاقد ارزش تلقی شد.

۴ــ ساختمان به مبلغ ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال بیشتر ارزیابی شد.

۵ــ حساب‌های پرداختنی مبلغ ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردید

۶ــ مخارج ارزیابی به مبلغ ۸۰۰/۰۰۰ ریال توسط شرکت پرداخت شد.

مطلوبست :

۱ــ انجام ثبت‌های مربوط به ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها

۲ــ ثبت ورود شریک جدید

۳ــ تنظیم ترازنامه شرکت جدید.

حل :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۶/۳۱	حساب تجدید ارزیابی حساب ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول		۱/۲۰۰/۰۰۰	 ۱/۲۰۰/۰۰۰
۲		حساب موجودی کالا حساب تجدید ارزیابی		۳/۰۰۰/۰۰۰	 ۳/۰۰۰/۰۰۰
۳		حساب تجدید ارزیابی حساب ملزومات		۱/۰۰۰/۰۰۰	 ۱/۰۰۰/۰۰۰
۴		حساب ساختمان حساب تجدید ارزیابی		۳/۰۰۰/۰۰۰	 ۳/۰۰۰/۰۰۰
۵		حساب‌های پرداختنی حساب تجدید ارزیابی		۲/۰۰۰/۰۰۰	 ۲/۰۰۰/۰۰۰
۶		حساب تجدید ارزیابی حساب موجودی نقد		۸۰۰/۰۰۰	 ۸۰۰/۰۰۰
۷		حساب تجدید ارزیابی حساب سرمایه اتحادی حساب سرمایه سلطانی		۵/۰۰۰/۰۰۰	 ۳/۰۰۰/۰۰۰ ۲/۰۰۰/۰۰۰
۸		حساب موجودی نقد حساب سرمایه تقوی		۱۰/۰۰۰/۰۰۰	 ۱۰/۰۰۰/۰۰۰

حساب تجدید ارزیابی

بدهکار	بستانکار
۱) ۱/۲۰۰/۰۰۰	۲) ۳/۰۰۰/۰۰۰
۳) ۱/۰۰۰/۰۰۰	۴) ۳/۰۰۰/۰۰۰
۶) ۸۰۰/۰۰۰	۵) ۲/۰۰۰/۰۰۰
۳/۰۰۰/۰۰۰	۸/۰۰۰/۰۰۰
۷) ۵/۰۰۰/۰۰۰	م) ۵/۰۰۰/۰۰۰

شرکت تضامنی اتحادی و شرکا

ترازنامه

به تاریخ ۱۳۸۹/۶/۳۱

دارایی‌ها :			بدهی‌ها :		
موجودی نقد		۱۹/۲۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۷/۰۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی	۱۲/۰۰۰/۰۰۰		اسناد پرداختنی	۱۱/۰۰۰/۰۰۰	
کسر شود : ذخیره م.م	(۱/۲۰۰/۰۰۰)		جمع بدهی‌ها		۱۸/۰۰۰/۰۰۰
خالص حساب‌های دریافتنی		۱۰/۸۰۰/۰۰۰	سرمایه شرکا :		
موجودی کالا		۱۸/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه اتحادی	۲۰/۰۰۰/۰۰۰	
ساختمان		۱۷/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه سلطانی	۱۷/۰۰۰/۰۰۰	
			سرمایه تقوی	۱۰/۰۰۰/۰۰۰	
			جمع سرمایه شرکا		۴۷/۰۰۰/۰۰۰
جمع دارایی‌ها		۶۵/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه		۶۵/۰۰۰/۰۰۰

سرقفلی[1] : سرقفلی در مفهوم عام به معنی حق کسب و پیشه می‌باشد و عبارت است از مجموعه عواملی که موجب می‌شود قیمت سهام یا سهم‌الشرکه و یا سرمایه، بیش از ارزش دفتری آن ارزیابی شود. این عوامل عبارت است از :

۱ــ محل یا وضعیت جغرافیایی شرکت.

۲ــ داشتن وضعیت انحصاری یا نیمه‌انحصاری در تجارت یا استفاده از مزایای خاص نسبت به سایر رقبا.

۳ــ حسن شهرت تجاری یا تخصص شرکا.

۴ــ وجود علایم تجاری مؤثر در جلب مشتری (برند) و تبلیغات مطلوب آن.

۵ــ داشتن مدیریت لایق و کارکنان علاقه‌مند.

توجه : بدیهی است با ورود شریک جدید و سهیم شدن وی درمنافع آتی شرکت، نسبت‌های تقسیم سود شرکای قدیمی تغییر نموده و به شرح زیر قابل محاسبه است :

۱	سود و زیان
مورد توافق قرارگرفته و معلوم است	سهم شریک جدید
سهم شریک جدید ــ ۱	بقیه سود و زیان
نسبت سهم قبلی × بقیه سود و زیان	سهم شریک قدیمی اول
نسبت سهم قبلی × بقیه سود و زیان	سهم شریک قدیمی دوم

مثال : حسنی و حسینی و محسنی به ترتیب به نسبت‌های $\frac{۱}{۶}$ و $\frac{۲}{۶}$ و $\frac{۳}{۶}$ در سود و زیان شرکت تضامنی سهیم می‌باشند. با توافق شرکا، احسانی به عنوان شریک جدید به شراکت پذیرفته شد و در $\frac{۱}{۳}$ سود و زیان سهیم گردید. محاسبه نسبت‌های جدید به

۱ــ جهت سهولت یادگیری و پیچیدگی مبحث سرقفلی در کتاب حاضر به آن پرداخته نمی‌شود.

شرح صفحه بعد می‌باشد :

تمام سود وزیان	۱	
سهم احسانی ــ شریک جدید	$\frac{۱}{۳}$	
بقیه سود و زیان	$۱-\frac{۱}{۳}=\frac{۲}{۳}$	
سهم جدید حسنی	$\frac{۲}{۳}\times\frac{۱}{۶}=\frac{۲}{۱۸}=\frac{۱}{۹}$	
سهم جدید حسینی	$\frac{۲}{۳}\times\frac{۲}{۶}=\frac{۴}{۱۸}=\frac{۲}{۹}$	
سهم جدید محسنی	$\frac{۲}{۳}\times\frac{۳}{۶}=\frac{۶}{۱۸}=\frac{۱}{۳}$	

خلاصهٔ نسبت‌ها

احسانی	محسنی	حسینی	حسنی
$\frac{۱}{۳}$	$\frac{۱}{۳}$	$\frac{۲}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$
=	=	=	=
$\frac{۳}{۹}$	$\frac{۳}{۹}$	$\frac{۲}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$

پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۱ــ امیری و حسینی، شرکای شرکت تضامنی امیری و شرکا هستند. سرمایهٔ آنان به ترتیب ۳/۰۰۰/۰۰۰ و ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. شرکا موافقت کرده‌اند که خانم نوایی با پرداخت مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال به امیری و ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال به حسینی، معادل ۴۰ درصد سرمایه شرکت را خریداری نماید. سهم‌الشرکه خانم نوایی در چنین حالتی چقدر خواهد بود.

الف) ۳/۲۰۰/۰۰۰ ریال　　ج) ۹۰۰/۰۰۰ ریال

ب) ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال　　د) ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال

۲ــ کرمی و افشار، به نسبت ۵ و ۳ در یک شرکت تضامنی شریک هستند. با توافق آنها، خانم اصفهانی با پرداخت ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال وارد شرکت شده امّا سرمایهٔ او معادل ۲/۷۰۰/۰۰۰ ریال در نظر گرفته می‌شود. مابه‌التفاوت مذکور به چه نسبتی ازسوی کرمی و افشار تأمین خواهد شد؟

الف) کرمی ۷۵۰/۰۰۰ و افشار ۴۵۰/۰۰۰ ریال

ب) افشار ۷۵۰/۰۰۰ و کرمی ۴۵۰/۰۰۰ ریال

ج) کرمی ۱/۵۰۰/۰۰۰ و افشار ۲/۷۰۰/۰۰۰ ریال

د) هیچ کدام

۳ــ رشیدی و قنایی، شرکای یک شرکت تضامنی هستند که در سود و زیان به نسبت $\frac{۱}{۳}$ و $\frac{۲}{۳}$ سهیم هستند. آنها احمدی را به‌عنوان شریک جدید پذیرفته و مقرر کرده‌اند وی مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال به شرکت پرداخت نماید امّا سرمایه وی معادل ۲/۰۰۰/۰۰۰ در نظر گرفته شود و نسبت تقسیم سود بین آنها $\frac{۱}{۵}$ و $\frac{۲}{۵}$ و $\frac{۲}{۵}$ باشد. در چنین حالتی، مبلغی که باید به سرمایه شرکای قدیم منظور شود چه مقدار خواهد بود؟

الف) رشیدی ۱/۰۰۰/۰۰۰ و قنایی ۲/۰۰۰/۰۰۰

ب) رشیدی ۲/۰۰۰/۰۰۰ و قنایی ۱/۰۰۰/۰۰۰

ج) رشیدی ۶۰۰/۰۰۰ و قنایی ۱/۲۰۰/۰۰۰

د) رشیدی ۱/۲۰۰/۰۰۰ و قنایی ۶۰۰/۰۰۰

۴ــ چنانچه ورود شریک جدید همراه با تجدید ارزیابی دارایی و بدهی باشد، مانده حساب تجدید ارزیابی به‌چه نسبتی به حساب شرکا بسته می‌شود؟

الف) به نسبت تقسیم سود آنان قبل از ورود شریک جدید

ب) به نسبت تقسیم سود پس از ورود شریک جدید

ج) به نسبت مندرج در شرکت‌نامه

د) به نسبت سود

۵ــ ورود شریک به یک شرکت تضامنی به چه طریقی امکان‌پذیرست؟

الف) از طریق خرید همه یا بخشی از سهم‌الشرکهٔ یک یا چند شریک قبلی

ب) ورود شریک جدید از طریق افزایش سرمایهٔ شرکت

ج) ورود شریک جدید امکان‌پذیر نیست.

د) الف و ب

۶ــ داودی و محبی، شرکای یک شرکت تضامنی هستند که به ترتیب به نسبت $\frac{۳}{۴}$ و $\frac{۱}{۴}$ در سود و زیان شریک هستند. آنها موافقت نموده‌اند که تقوی به‌عنوان شریک جدید وارد شرکت و در $\frac{۱}{۳}$ سود و زیان شریک گردد. نسبت مشارکت محبی پس از ورود تقوی چقدر است؟

الف) $\frac{۱}{۴}$ ج) $\frac{۱}{۲}$

ب) $\frac{۳}{۴}$ د) $\frac{۱}{۶}$

مسائل

۱ــ حمیدی و حامدی شرکای یک شرکت تضامنی هستند که به نسبت $\frac{۳}{۴}$ و $\frac{۱}{۴}$ در سود و زیان سهیم‌اند. آنها موافقت می‌کنند که کاظمی به‌عنوان شریک جدید داخل شرکت شود و در سود و زیان شرکت به نسبت $\frac{۱}{۴}$ سهیم گردد. نسبت مشارکت حمیدی و حامدی پس از ورود کاظمی چقدر خواهد بود؟

۲ــ علوی و شهرابی شرکای شرکت تضامنی علوی و شهرابی هستند که به نسبت مساوی در سود و زیان و سرمایه شرکت سهیم هستند. حساب سرمایه هر یک از آنها دارای مانده بستانکاری معادل ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. آنها موافقت نموده‌اند که آقای رسولی به‌عنوان شریک جدید وارد شرکت شود.

مطلوبست : ثبت ورود آقای رسولی به شرکت و تعیین نسبت‌های جدید سود و زیانی شرکا (برحسب درصد) بر مبنای هریک از فرض‌های زیر :

الف ــ رسولی با پرداخت ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال به هر یک از شرکا نصف سرمایه آنها را خریداری نماید.

ب ــ رسولی با پرداخت ۴/۲۰۰/۰۰۰ ریال به شهرابی نصف سرمایه وی را خریداری نماید.

ج ــ رسولی با پرداخت ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال به علوی نصف سرمایه وی و با پرداخت مبلغ ۲/۸۰۰/۰۰۰ ریال به شهرابی $\frac{۱}{۴}$ سرمایه وی را خریداری نماید.

د ــ رسولی با پرداخت مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال به شهرابی کل سرمایه وی را خریداری نماید.

۳ــ بشیری و اصفهانی‌زاده با سرمایه‌های معادل ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال و نسبت‌های سود و زیانی ۳ و ۲ شرکای شرکت تضامنی بشیری و شریک هستند. با توافق شرکا نصری به‌عنوان شریک جدید به شرکت پذیرفته می‌شود.

مطلوبست : ثبت ورود نصری به شرکت در هریک از حالات زیر :

الف ــ نصری مبلغ ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت واریز نماید و سرمایه وی نیز همین مبلغ تعیین شود.

ب ــ نصری مبلغ ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت واریز و ماشین‌آلاتی به ارزش مورد توافق ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال تسلیم شرکت نموده ولی سرمایه وی معادل ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال تعیین شود.

ج ــ نصری مبلغ ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت واریز و اثاثه‌ای به ارزش مورد توافق ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال تسلیم شرکت نموده ولی سرمایه وی معادل ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال تعیین شود.

۴ــ پولادی و سالمی شرکای شرکت تضامنی پولادی و شریک هستند که سرمایه آنها به‌ترتیب معادل ۵/۰۰۰/۰۰۰ و ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد و سود و زیان نیز به نسبت‌های ۲ و ۱ بین آنها تقسیم خواهد شد. شرکا موافقت می‌نمایند که آقای محمدی به‌عنوان شریک جدید وارد شرکت شده و با پرداخت ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد مالک $\frac{۱}{۴}$ سرمایه و سود و زیان شرکت گردد.

مطلوبست : ثبت رویداد مالی مربوط در دفتر روزنامه عمومی شرکت و تعیین نسبت‌های جدید سود و زیانی شرکا.

۵ــ اصغرزاده و علیخانی شرکای شرکت تضامنی اصغرزاده و شریک هستند و سرمایه آنان به‌ترتیب معادل ۶/۰۰۰/۰۰۰ و ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد و سود و زیان به نسبت‌های ۳و۲ بین آنان تقسیم می‌گردد. شرکا موافقت می‌نمایند که آقای ریاحی به‌عنوان شریک جدید وارد شرکت شده و با پرداخت ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد و موجودی کالایی به ارزش ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال مالک $\frac{۱}{۳}$ سرمایه و سود و زیان گردد.

مطلوبست : ثبت رویداد مالی مربوط در دفتر روزنامه عمومی و تعیین نسبت‌های جدید سود و زیانی شرکا

۶ــ زارعی و محمودی شرکای شرکت تضامنی محمودی و شریک می‌باشند که سهم‌الشرکه هریک از آنان ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال است. آنان به نسبت مساوی در سود و زیان شرکت سهیم هستند. آنها توافق کرده‌اند که جعفری با واریز مبلغ ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد به حساب‌جاری شرکت، به‌عنوان شریک جدید وارد شرکت شده و مالک $\frac{۱}{۳}$ سرمایه و سود و زیان گردد.

مطلوبست : ثبت ورود شریک جدید.

۷ــ فکری و کریمی هریک با سرمایه‌ای معادل ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال یک شرکت تضامنی تشکیل داده‌اند. آنها موافقت می‌کنند که حسینی با واریز ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت و ارائه اثاثه‌ای به ارزش مورد توافق ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال به‌عنوان شریک جدید وارد شرکت گردد و در $\frac{۱}{۳}$ سرمایه و سود و زیان شریک گردد.

مطلوبست : ثبت ورود شریک جدید.

۸ــ مهرابی و مسعودی شرکای شرکت تضامنی مهرابی و شریک هستند که به نسبت ۲و۳ در سود و زیان سهیم هستند. با توافق آنها عاشوری با پرداخت مبلغ ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال وارد شرکت شد. در تاریخ ورود عاشوری، ساختمان شرکا که بهای تمام شده آن ۹ میلیون ریال بوده است، ۱۱ میلیون ریال ارزیابی گردید و مقرر شد ساختمان مذکور به قیمت ارزیابی در دفاتر ثبت شود.

مطلوبست : ثبت حسابداری این رویدادهای مالی.

۹ــ در شرکت تضامنی مجیدی و محمدی قبل از ورود شریک جدید توافقات زیر بین شرکا صورت گرفته است :

ــ معادل ۱۰۰/۰۰۰ ریال از حساب‌های دریافتنی غیرقابل وصول تشخیص داده شد که باید از حساب‌ها خارج گردد.

ــ اثاثه اداری معادل ۲۰۰/۰۰۰ ریال افزایش داده شد.

ــ مانده حساب تجدید ارزیابی به‌طور مساوی بین شرکا تقسیم گردد.

مطلوبست : ثبت رویدادهای مذکور در دفتر روزنامه عمومی شرکت

۱۰ــ سامانی و مقدم شرکای شرکت تضامنی سامانی و شریک با نسبت‌های سود و زیانی ۲و۱ هستند. با توافق آنان آقای احمدی با واریز ۶/۰۰۰/۰۰۰ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت به‌عنوان شریک جدید و با نسبت $\frac{۱}{۴}$ در سرمایه و سود و زیان پذیرفته شد. ترازنامه شرکت در زمان ورود احمدی به‌صورت زیر است :

شرکت تضامنی سامانی و شریک

ترازنامه

به تایخ ۸۹/۸/۱

دارایی‌ها :			بدهی‌ها :		
موجودی نقد		۸/۰۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۳/۰۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی		۱۰/۰۰۰/۰۰۰	وام پرداختنی	۱۵/۰۰۰/۰۰۰	
موجودی کالا		۱۴/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی‌ها		۱۸/۰۰۰/۰۰۰
اثاثه	۱۱/۰۰۰/۰۰۰				
کسر شود : استهلاک انباشته	(۵/۰۰۰/۰۰۰)		سرمایه :		
ارزش دفتری اثاثه		۶/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه سامانی	۲۸/۰۰۰/۰۰۰	
ساختمان		۲۲/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه مقدم	۱۴/۰۰۰/۰۰۰	
			جمع سرمایه شرکا		۴۲/۰۰۰/۰۰۰
جمع دارایی‌ها		۶۰/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه		۶۰/۰۰۰/۰۰۰

اطلاعات زیر در دست است :

۱ــ برای حساب‌های دریافتنی ٪۲۰ ذخیره منظور شد.

۲ــ موجودی کالا به ارزش ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردید.

۳ــ اثاثه به مبلغ ۳/۰۰۰/۰۰۰ قیمت‌گذاری و توافق شد.

۴ــ ساختمان به مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال بیشتر ارزیابی گردید.

۵ــ برای وام پرداختنی کارمزدی به مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال محسوب گردید.

۶ــ مخارج تجدید ارزیابی به مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال توسط شرکت پرداخت شد.

مطلوبست :

۱ــ ثبت رویدادهای مربوط به تجدید ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها.

۲ــ ثبت ورود شریک جدید.

۳ــ تنظیم ترازنامه شرکت جدید.

۱۱ــ نادری و نوری شرکای شرکت تضامنی نادری و شریک هستند که در سود و زیان به نسبت‌های ۳و۲ شریکند. نصیری به‌عنوان شریک جدید علاقمند به ورود به شرکت مذکور است. قبل از ورود شریک جدید، دارایی‌های شرکت ارزیابی شد و ماشین‌آلات آن معادل ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال بیش از ارزش دفتری، ارزیابی گردید. شرکا نمی‌خواهند این افزایش قیمت در حساب دارایی مربوط عمل شود. اگر شریک جدید در $\frac{1}{4}$ سود و زیان و سرمایه شرکت شریک شود. و نسبت شرکای سابق با درنظر گرفتن نسبت سود شریک جدید، تغییر نکند.

مطلوبست :

اولاً محاسبه نسبت‌های سود و زیانی شرکا.

ثانیاً ثبت این رویداد مالی در دفاتر شرکت.

۲ــ۴ــ۳ــ خروج شریک از شرکت

طبق ماده ۱۲۳ قانون تجارت هیچ یک از شرکا حق ندارند بدون رضایت سایر شرکا سهم‌الشرکه (سرمایه) خود را به دیگری واگذار کنند و از شرکت خارج شوند مگر به رضایت تمام شرکا.

در شرکت تضامنی خروج شریک امری عادی و معمولی به‌حساب نمی‌آید. زیرا در شرکت تضامنی شخصیت و اعتبار شرکا اهمیت زیادی دارد. ممکن است خروج یکی از شرکا تأثیر مهمی در ادامهٔ فعالیت شرکت داشته باشد.

در مبحث خروج شریک مثل ورود شریک باید نوع مبادلهٔ سرمایه بین شرکا تعیین شود که به دو حالت زیر است :

الف) واگذاری سرمایه توسط شریک خروجی به شرکای دیگر یا شریک جدید : این مبادلهٔ سرمایه بین اشخاص حقیقی می‌باشد و با مبلغ ریالی مبادله کاری نداشته و فقط با ارزش دفتری سرمایه مبادله شده رویدادها ثبت می‌گردد.

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		سرمایه شریک واگذار کننده		××	
		سرمایه شریک خریدار			××

مثال نمونه ۸ : الهام و الهه با سرمایه‌هایی به مبلغ ۶/۰۰۰/۰۰۰ و ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال شرکای شرکت تضامنی هستند با توافق شرکا الناز با پرداخت مبلغ ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال به الهه نیمی از سرمایه وی را خریداری و به عنوان شریک جدید پذیرفته می‌شود.

مطلوبست : ثبت این رویداد.

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		سرمایه الهه سرمایه الناز بابت واگذاری نیمی از سرمایه به الناز		۲/۰۰۰/۰۰۰	 ۲/۰۰۰/۰۰۰

سرمایه واگذاری الهه به الناز ۲/۰۰۰/۰۰۰ = ۲ ÷ ۴/۰۰۰/۰۰۰

ب) اگر سهم‌الشرکه خروجی از محل دارایی‌های شرکت پرداخت شود : که این نوع مبادله، مبادلهٔ اشخاص حقیقی با اشخاص حقوقی بوده و هم ارزش ریالی مبادله و هم ارزش دفتری سرمایه ملاک ثبت حسابداری می‌باشد که می‌تواند در یکی از حالات زیر باشد :

۱) خروج شریک با فرض پرداخت مبلغی معادل سرمایه وی.

۲) خروج شریک با فرض پرداخت مبلغی کمتر از سرمایه وی.

۳) خروج شریک با فرض پرداخت مبلغی بیشتر از سرمایه وی.

۴) خروج شریک با تجدید ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت.

لازم به ذکر است که هنگام خروج شریک از شرکت کلیهٔ حساب‌های مربوط به وی مانند حساب سرمایه، حساب جاری، حساب برداشت، حساب وام شرکا از دفاتر حذف می‌شوند.

۱ــ خروج شریک از شرکت با فرض پرداخت مبلغی معادل سرمایه وی : در این حالت شریک خارج شونده، مبلغی معادل وجه سرمایه خود را دریافت و از شرکت خارج می‌گردد.

مثال نمونه ۹ : رحمتی و رحمانی و رستمی با سرمایه‌هایی معادل ۸/۰۰۰/۰۰۰ و ۶/۰۰۰/۰۰۰ و ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال شرکای شرکت تضامنی هستند. در این تاریخ رستمی با موافقت شرکا با دریافت سرمایه خود از شرکت کناره‌گیری نمود.

مطلوبست ثبت خروجی رستمی از شرکت در تاریخ ۱۳۸۹/۱۰/۱

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۱۰/۱	سرمایه رستمی موجودی نقد بابت خروج رستمی از شرکت		۴/۰۰۰/۰۰۰	 ۴/۰۰۰/۰۰۰

۲ــ خروج شریک از شرکت با فرض پرداخت مبلغی کمتر از سرمایه وی : در این حالت ممکن است که ارزش دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت مورد توافق شرکا باشد ولی شریک خارج شونده با دریافت مبلغ کمتری نسبت به ارزش دفتری سرمایه خود حاضر به خروج از شرکت می‌گردد که در این‌صورت مابه‌التفاوت مبلغ پرداختی به شریک و ارزش دفتری سرمایه وی به عنوان پاداش به سایر

شرکا تعلق گرفته و به نسبت سود و زیان میان آنان سرشکن و به حساب آنان منظور می‌گردد.

مثال نمونه ۱۰ : خلیقی و ورمزیاری و مقدسی با سرمایه‌هایی معادل ۸/۰۰۰/۰۰۰ و ۶/۰۰۰/۰۰۰ و ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال و نسبت‌های سود و زیانی $\frac{۲}{۹}$ و $\frac{۳}{۹}$ و $\frac{۴}{۹}$ شرکای شرکت تضامنی هستند. با توافق شرکا مقدسی با دریافت مبلغ ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد از شرکت کناره‌گیری می‌نماید.

مطلوبست : ثبت این رویداد.

کسر پرداختی به مقدسی ۱/۰۰۰/۰۰۰ = ۳/۰۰۰/۰۰۰ − ۴/۰۰۰/۰۰۰

جمع نسبت‌های سایر شرکا ۵ = ۳ + ۲

سهم خلیقی از کسر پرداختی به مقدسی ۴۰۰/۰۰۰ = $\frac{۲}{۵}$ × ۱/۰۰۰/۰۰۰

سهم ورمزیاری از کسر پرداختی به مقدسی ۶۰۰/۰۰۰ = $\frac{۳}{۵}$ × ۱/۰۰۰/۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب سرمایه مقدسی		۴/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی نقد ــ بانک			۳/۰۰۰/۰۰۰
		حساب سرمایه خلیقی			۴۰۰/۰۰۰
		حساب سرمایه ورمزیاری			۶۰۰/۰۰۰
		بابت خروج مقدسی از شرکت			

۳ــ خروج شریک از شرکت با فرض پرداخت مبلغی بیشتر از سرمایه وی : گاهی اوقات شریک خارج شونده مدعی است که مبلغ سهم‌الشرکه (سرمایه) واقعی وی بیشتر از ارزش دفتری سرمایه می‌باشد و یا این که شرکای باقی‌مانده برای جلب رضایت او جهت خروج از شرکت حاضر می‌شوند مبلغی بیشتر از مانده حساب سرمایه به وی بپردازند. که در این صورت مابه‌التفاوت مبلغ پرداختی به شریک خارج شونده به عنوان پاداش به شریک خروجی محسوب گشته و به نسبت سود و زیان به حساب سرمایه شرکای باقی‌مانده منظور می‌گردد.

مثال نمونه ۱۱ : عباسی و رجبی و حکیمی با سرمایه‌هایی معادل ۹/۰۰۰/۰۰۰ و ۶/۰۰۰/۰۰۰ و ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال و نسبت‌های سود و زیانی ۳ و ۲ و ۱ شرکای شرکت تضامنی عباسی و شرکا هستند. با توافق شرکا حکیمی در تاریخ ۸۹/۱۰/۱۵ با دریافت مبلغ ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد از شرکت کناره‌گیری نمود.

مطلوبست : ثبت این رویداد.

حل : مبلغ اضافه پرداختی به حکیمی ۱/۵۰۰/۰۰۰ = ۳/۰۰۰/۰۰۰ − ۴/۵۰۰/۰۰۰

سهم عباسی از اضافه پرداختی به حکیمی ۹۰۰/۰۰۰ = $\frac{۳}{۵}$ × ۱/۵۰۰/۰۰۰

سهم رجبی از اضافه‌پرداختی به حکیمی ۶۰۰/۰۰۰ = $\frac{۲}{۵}$ × ۱/۵۰۰/۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۱۰/۱۵	حساب سرمایه حکیمی		۳/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه عباسی		۹۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه رجبی		۶۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی نقد			۴/۵۰۰/۰۰۰
		بابت خروج حکیمی از شرکت			

۴ــ خروج شریک از شرکت با تجدید ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت : در این حالت هم مانند ورود شریک جدید، ابتدا کلیهٔ دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت توسط کارشناسان رسمی دادگستری مورد ارزیابی مجدد قرار گرفته و تغییرات به‌حساب تجدید ارزیابی منظور شده و ماندهٔ حساب تجدید ارزیابی به سرمایهٔ شرکا منتقل گردیده و سپس شریک از شرکت خارج می‌گردد.

مثال نمونه ۱۲ : مسعود و فرهاد و فرزاد با سرمایه‌هایی معادل ۸/۰۰۰/۰۰۰ و ۶/۰۰۰/۰۰۰ و ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال و نسبت‌های سود و زیانی ۳ و ۲ و ۱ شرکای شرکت تضامنی هستند. با توافق شرکا فرزاد قصد خروج از شرکت را داشته و قرار بر ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت گردید که پس از انجام ارزیابی نتایج زیر به‌دست آمد :

۱) ساختمان شرکت مبلغ ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال افزایش قیمت یافته است.

۲) موجودی کالای شرکت مبلغ ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال کاهش ارزش داشته است.

۳) برای وام شرکت بهره‌ای (کارمزد) معادل ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال درنظر گرفته شود.

۴) مخارج ارزیابی به مبلغ ۵۰۰/۰۰۰ ریال پرداخت گردید.

مطلوبست : انجام عملیات حسابداری جهت خروج شریک در دفتر روزنامه شرکت.

حل :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		حساب ساختمان		۳/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب تجدید ارزیابی			۳/۰۰۰/۰۰۰
۲		حساب تجدید ارزیابی		۴/۵۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی کالا			۴/۵۰۰/۰۰۰
۳		حساب تجدید ارزیابی		۱/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب بهرهٔ پرداختنی وام			۱/۰۰۰/۰۰۰
۴		حساب تجدید ارزیابی		۵۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی نقد			۵۰۰/۰۰۰
۵		حساب سرمایه مسعود		۱/۵۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه فرهاد		۱/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه فرزاد		۵۰۰/۰۰۰	
		حساب تجدید ارزیابی			۳/۰۰۰/۰۰۰
۶		حساب سرمایه فرزاد		۳/۵۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی نقد			۳/۵۰۰/۰۰۰

حساب تجدید ارزیابی

بدهکار	بستانکار
۲) ۴/۵۰۰/۰۰۰	۱) ۳/۰۰۰/۰۰۰
۳) ۱/۰۰۰/۰۰۰	
۴) ۵۰۰/۰۰۰	
۶/۰۰۰/۰۰۰	۳/۰۰۰/۰۰۰
(م) ۳/۰۰۰/۰۰۰	۵) ۳/۰۰۰/۰۰۰

حساب سرمایه فرزاد

بدهکار	بستانکار
۵) ۵۰۰/۰۰۰	(م) ۴/۰۰۰/۰۰۰
۶) ۳/۵۰۰/۰۰۰	
۴/۰۰۰/۰۰۰	۴/۰۰۰/۰۰۰

✓ پرسش‌های چهار گزینه‌ای ✗

۱ــ خروج شریک در شرکت تضامنی به چند صورت امکان‌پذیرست؟

الف) بدون تجدید ارزیابی
ب) با تجدید ارزیابی
ج) به صورت عادی امکان‌پذیرست.
د) الف و ب

۲ــ چنانچه در هنگام خروج هر یک از شرکا، سهم‌الشرکهٔ وی از سوی سایر شرکا خریداری شود :

الف) در سرمایهٔ شرکت، تغییری حاصل نمی‌شود.
ب) سرمایهٔ شرکت معادل سهم‌الشرکه شریک خروجی کاهش می‌یابد.
ج) سرمایه شرکت معادل واگذاری سرمایه شریک خروجی افزایش می‌یابد.
د) هیچ‌کدام

۳ــ پرداخت سهم‌الشرکه بابت خارج شدن یک شریک ممکن است :

الف) از سوی شرکای باقی‌مانده پرداخت شود.
ب) از سوی شخصی که سهم‌الشرکه به او واگذار شده است پرداخت شود.
ج) از سوی شرکت پرداخت شود.
د) همه موارد

۴ــ نسبت پرداخت سود به شرکای باقی‌مانده پس از خروج یکی از شرکا چگونه خواهد بود؟

الف) به نسبت سابق
ب) به نسبت‌های جدید مورد توافق
ج) الف و ب
د) هیچ‌کدام

۵ــ خروج شریک در کدام‌یک از حالت‌های زیر امکان‌پذیر است؟

الف) با دریافت دارایی‌ها بیش از سهم‌الشرکه
ب) با دریافت دارایی‌ها معادل سهم‌الشرکه
ج) با دریافت دارایی‌ها کمتر از سهم‌الشرکه
د) همهٔ موارد

مسائل

۱ــ ابراهیمی و سعادتی، شرکای یک شرکت تضامنی هستند که سهم‌الشرکهٔ هر یک به ترتیب ۵/۰۰۰/۰۰۰ و ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. در اول تیرماه سال جاری، ابراهیمی کلیهٔ سهم‌الشرکه خود را با موافقت سعادتی به بابایی واگذار کرده، مبلغ ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال از وی دریافت نمود و از شرکت خارج شده است.

مطلوبست :ثبت رویداد فوق در دفتر روزنامه شرکت.

۲ــ باقری، کاظمی و عباسی، شرکای یک شرکت تضامنی هستند که سهم‌الشرکهٔ آنان به ترتیب ۴/۰۰۰/۰۰۰، ۸/۰۰۰/۰۰۰ و ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. در شهریورماه سال‌جاری عباسی سهم‌الشرکهٔ خود را به نسبت سرمایه سایر شرکا

به آنها واگذار کرد و از شرکت خارج شد.

مطلوبست : ثبت حسابداری رویداد مذکور.

۳ــ در مسئله فوق، چنانچه شرکای باقی‌مانده توافق کنند مانده حساب سرمایه شریک خروجی، از صندوق شرکت پرداخت شود.

مطلوبست : ثبت حسابداری این رویداد.

۴ــ ویسی، ابراهیمی و رضایی، شرکای یک شرکت تضامنی‌اند که به ترتیب به نسبت ۵ و ۴ و ۱ در سود و زیان سهیم هستند. مانده حساب سرمایه شرکا در ۱۳××/۳/۱ عبارت است از :

ماندهٔ حساب سرمایه ویسی	۱۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال
ماندهٔ حساب سرمایه ابراهیمی	۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال
ماندهٔ حساب سرمایه رضایی	۱۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال

در تاریخ ۱۳××/۳/۱ ویسی از شرکت خارج می‌شود.

مطلوبست : ثبت خروج ویسی در هر یک از حالت‌های زیر :

۱/۱ــ ویسی $\frac{۳}{۴}$ سهم‌الشرکه خود را به مبلغ ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال به ابراهیمی و مابقی آن را به مبلغ ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال به رضایی واگذار کرد و بهای آنها را از این افراد نقداً دریافت نمود.

۱/۲ــ مبلغ ۱۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال طی چک از حساب جاری شرکت پرداخت شد و یک فقره سفته چهار ماهه به مبلغ ۳/۷۵۰/۰۰۰ ریال از طرف شرکت صادر و بابت سهم‌الشرکه ویسی به وی تسلیم شد.

۵ ــ جعفری، کریمی و اسماعیلی شرکای یک شرکت تضامنی هستند که در سود و زیان به نسبت مساوی شریک‌اند. مانده حساب سرمایهٔ هر یک از شرکا معادل ۴/۷۰۰/۰۰۰ ریال است. در اول مرداد ماه سال جاری، کریمی تصمیم به خروج از شرکت گرفت و سهم‌الشرکهٔ خود را به مبلغ ۵/۵۰۰/۰۰۰ ریال از صندوق شرکت دریافت نمود.

مطلوبست : ثبت حسابداری خروج کریمی از شرکت.

۶ــ چنانچه در مسئلهٔ فوق، مبلغ پرداختی بابت سهم‌الشرکه کریمی از صندوق ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال باشد

مطلوبست :ثبت حسابداری این رویداد.

۷ــ رحیمی، رضایی و حقیقت، شرکای یک شرکت تضامنی هستند که به نسبت $\frac{۱}{۸}$، $\frac{۴}{۸}$ و $\frac{۳}{۸}$ در سود و زیان شریک‌اند. در اول تیرماه سال‌جاری، رضایی تصمیم به خروج از شرکت می‌گیرد و طبق توافق شرکا، ارزش دفتری کلیهٔ دارایی‌ها، مورد قبول واقع می‌شود و مقرر می‌گردد علاوه بر پرداخت سهم‌الشرکه سرمایهٔ رضایی به مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال، مبلغ ۵۰۰/۰۰۰ ریال نیز به عنوان پاداش به ایشان پرداخت شود. چنانچه پس از خروج رضایی نسبت سود و زیان بین شرکای باقی‌مانده ۱ و ۳ باشد،

مطلوبست : ثبت حسابداری این رویداد.

۸ ــ ترازنامه شرکت تضامنی رئوفی‌نیا و شرکا در تاریخ ۱۳۸۹/۹/۳۰ به شرح زیر است :

شرکت تضامنی رئوفی‌نیا و شرکا
ترازنامه
به تاریخ ۱۳۸۹/۹/۳۰

موجودی نقد ــ بانک	۲۲/۰۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۲۰/۰۰۰/۰۰۰
حساب‌های دریافتنی	۲۰/۰۰۰/۰۰۰	وام پرداختنی	۳۶/۰۰۰/۰۰۰
ملزومات	۸/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه رئوفی‌نیا	۹۰/۰۰۰/۰۰۰
موجودی کالا	۶۴/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه سعیدزاده	۶۴/۰۰۰/۰۰۰
اثاثه	۱۲/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه خسروی	۴۰/۰۰۰/۰۰۰
وسایل نقلیه	۳۴/۰۰۰/۰۰۰		
ساختمان	۹۰/۰۰۰/۰۰۰		
جمع دارایی‌ها	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه	۲۵۰/۰۰۰/۰۰۰

شرکای رئوفی‌نیا و سعیدزاده و خسروی با نسبت‌های سود و زیانی ۵ و ۳ و ۲ شریک‌اند و با توافق آنان خسروی در این تاریخ قصد جدایی از شرکت را دارد و قرار شد پس از خروج خسروی نسبت‌های سود و زیانی شرکا به ترتیب ۲ و ۱ شود. همچنین دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت به‌شرح زیر مورد ارزیابی قرار گرفت :

۱) معادل ٪۱۰ حساب‌های دریافتنی غیرقابل وصول تشخیص داده شد و از حساب‌ها حذف گردد.
۲) موجودی کالا به مبلغ ۷۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردید.
۳) اثاثه به ارزش ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال برآورد قیمت گردید.
۴) وسایل نقلیه به ارزش ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال کمتر ارزیابی گردید.
۵) ساختمان به مبلغ ۱۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال قیمت‌گذاری شد.
۶) برای وام پرداختنی بهره‌ای (کارمزدی) معادل ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال تعیین و منظور گردید.
۷) مخارج ارزیابی معادل ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال شد که از موجودی نقدی شرکت پرداخت شد.
۸) مقرر گردید که از مبلغ سرمایه خسروی هنگام خروج ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال آن نقد پرداخته شده و نسبت به مابقی آن سفتهٔ یکسالهٔ بدون بهره صادر و تسلیم گردد.

مطلوبست :

الف) انجام عملیات حسابداری لازم جهت خروج خسروی از شرکت.
ب) تنظیم ترازنامه شرکت پس از خروج خسروی.

۵ــ۳ــ انحلال شرکت‌های تضامنی

منظور از انحلال پایان یافتن فعالیت‌های واحد تجاری (انقطاع تداوم فعالیت) می‌باشد که می‌تواند با هریک از موارد زیر اتفاق بیفتد :

۱ــ اتمام موضوع یا مدت فعالیت شرکت.
۲ــ ناممکن بودن انجام موضوع فعالیت شرکت.
۳ــ در صورت موافقت کلیهٔ شرکا.

۴ــ در صورت ورشکسته شدن شرکت یا هریک از شرکا.

۵ــ در صورت فوت یکی از شرکا.

۶ــ در صورتی که دادگاه بنا به تقاضای هریک از شرکا انحلال شرکت را اعلام نماید.

پس از تصمیم و توافق شرکا بر انحلال شرکت، شرکا یک نفر از میان خود و یا خارج از شرکت را به‌عنوان مدیر تصفیه انتخاب نموده تا مسئولیت کلیهٔ مراحل تصفیه را برعهده گرفته و انجام دهد. که این مراحل عبارتند از :

۱ــ فروش دارایی‌ها و وصول مطالبات.

۲ــ پرداخت کلیه دیون شرکت (ابتدا به اشخاص ثالث و سپس به شرکا بابت وام آن‌ها).

۳ــ تقسیم سود و زیان ناشی از تصفیه شرکت بین شرکا به نسبت سود و زیان.

۴ــ توزیع وجوه نقد باقی مانده بین شرکا به میزان سرمایه آن‌ها.

دوره تصفیه : به مدت زمان بین اعلام انحلال شرکت و انحلال قطعی شرکت دوره تصفیه گویند.

تذکر : در حالت کلی، زمانی که کلیه دارایی‌ها به وجه نقد تبدیل نشده و کلیه تعهدات شرکت به اشخاص ثالث پرداخت نشده باشد، وجهی بین شرکا توزیع نمی‌گردد و اگر نقدینگی شرکت جوابگوی تعهدات نباشد شرکا باید از اموال شخصی خود، وجوه لازم را تأمین کنند.

۱ــ۵ــ۳ــ روش‌های انحلال و تصفیه شرکت‌های تضامنی

۱ــ فروش یا واگذاری شرکت به شکل دایر

۲ــ تصفیه تدریجی

۳ــ تصفیه آنی

۱ــ فروش یا واگذاری شرکت به صورت دایر : در این روش شرکای شرکت تضامنی، شرکت را در حالت دایر و فعال واگذار کرده و یا به فروش می‌رسانند و منافع حاصل را به تناسب سرمایه‌های خود تقسیم می‌نمایند.

۲ــ روش تصفیه تدریجی شرکت تضامنی : در این روش، تسویه حساب‌های شرکت، به طور تدریجی و در طول مدت زمان طولانی صورت می‌گیرد. همچنین، در این روش، به‌تدریج که دارایی‌های شرکت به فروش می‌رسد، حساب دارایی مربوط بستانکار و حساب وجوه نقد معادل قیمت فروش، بدهکار می‌گردد و به‌ازای هر گونه سود یا زیان ناشی از فروش دارایی‌ها، حساب جاری شرکا به نسبت تقسیم سود و زیان، (برحسب مورد)، بدهکار یا بستانکار می‌گردد. در روش تصفیه تدریجی، چنانچه بابت امر تصفیه هزینه‌ای صورت گیرد، معادل مبلغ پرداختی بابت این هزینه‌ها، حساب جاری، شرکا به نسبت تقسیم سود و زیان، بدهکار و حساب وجوه نقد، بستانکار می‌گردد. به طور کلی، در این روش همهٔ سود و زیان‌های تحقق یافته مستقیماً به حساب جاری شرکا، منتقل می‌گردند و درنهایت، مانده وجوه نقد به نسبت سرمایه شرکا بین آنها تقسیم می‌شود. برای این کار، حساب سرمایه شرکا بدهکار و حساب وجوه نقد، بستانکار می‌شود. در این روش، معمولاً وجوه نقد موجود در شرکت، پس از پرداخت تمامی بدهی‌ها، بین شرکا به نسبت سرمایهٔ آنها توزیع می‌گردد. این روش در کتاب حاضر مورد نظر نیست.

۳ــ روش تصفیه آنی شرکت تضامنی : در روش تصفیه آنی، فرض آن است که دارایی‌های شرکت به‌طور یکجا (یا در مدت زمانی کوتاه) به فروش خواهد رسید و برای ثبت عملیات حسابداری می‌توان از یکی از روش‌های زیر استفاده نمود :

۱ــ استفاده از حساب تصفیه

۲ــ استفاده از حساب سود و زیان تصفیه

۳ــ استفاده از روش تعدیل سرمایه

برای سادگی و سهولت کار در کتاب حاضر فقط به روش استفاده از حساب تصفیه پرداخته می‌شود.

مراحل ثبت حسابداری استفاده از حساب تصفیه :

۱ ــ حسابی به‌نام «حساب تصفیه» در دفتر کل افتتاح می‌کنیم.

۲ــ کلیه دارایی‌های شرکت به استثنای موجودی نقد را به بدهکار حساب تصفیه بسته و دارایی‌ها بستانکار می‌شوند.

۳ــ کلیه ذخیره‌ها و استهلاک‌های انباشته را بدهکار و تصفیه را بستانکار می‌نماییم.

۴ــ کلیهٔ هزینه‌هایی که در دورهٔ تصفیه انجام می‌گیرد، به این حساب بدهکار و حساب صندوق یا بانک بستانکار می‌شوند.

۵ ــ هر مقدار از دارایی‌ها که فروخته یا واگذار می‌شوند، حساب تصفیه معادل مبالغ وصولی یا واگذاری، بستانکار و حساب صندوق یا بانک بدهکار می‌گردند. چنانچه هر یک از دارایی‌های شرکت به شرکا واگذار شود به‌جای حساب موجودی نقد، حساب جاری شریک (در صورت وجود) و یا حساب سرمایه شریک مذکور بدهکار می‌گردد.

۶ ــ بدهی‌های شرکت تسویه می‌گردد یعنی حساب بدهی‌ها بدهکار و معادل آن، حساب موجودی نقد بستانکار می‌شود[1].

۷ــ حساب جاری هر شریک را به حساب سهم‌الشرکه (سرمایه) آن شریک انتقال می‌دهیم تا وضعیت هر شریک به‌طور کلی مشخص شود.

۸ ــ پس از انجام مراحل فوق و مانده‌گیری از حساب تصفیه، با توجه به ماندهٔ حساب تصفیه (سود یا زیان تصفیه)، سهم هر شریک از این سود یا زیان به نسبت شراکت وی محاسبه و به سرمایه آنان منتقل و حساب تصفیه بسته می‌شود.

۹ ــ با انجام عمل بند فوق حساب تصفیه بسته می‌شود و سود یا زیان تصفیه نیز به حساب سرمایهٔ شرکا انتقال می‌یابد با این عمل ممکن است حساب سرمایه هر یک از شرکا مانده بستانکار و یا مانده بدهکار پیدا کند.

بدهکار بودن ماندهٔ حساب سرمایهٔ هر شریک به معنی آن است که آن شریک نه تنها سرمایهٔ اولیه خود را از دست داده، بلکه معادل ماندهٔ بدهکار حساب سرمایه، به سایر شرکا بدهکار است و باید این بدهی را به شرکت یا سایر شرکا بپردازد. در چنین صورتی، حالت‌های زیر متصور است :

الف) شریک بدهکار، معادل مانده بدهکار حساب سرمایه خود، پول نقد، به صندوق یا بانک شرکت واریز می‌کند که در این حالت، حساب صندوق یا بانک بدهکار شده، حساب سرمایهٔ شریک، معادل وجه پرداختی بستانکار می‌گردد.

ب) شریک بدهکار، با یکی یا سایر شرکا توافق می‌کند که معادل ماندهٔ بدهکار حساب سرمایه خود به سایر شرکا، پس از ختم تصفیه پرداخت کند. در چنین حالتی، حساب سرمایه شریک یا شرکایی که بدهی شریک مدیون را پذیرفته‌اند معادل بدهی شریک مدیون، بدهکار می‌شود و حساب سرمایهٔ شریک مدیون، معادل همین مقدار بستانکار می‌گردد.

پ) اگر شریک بدهکار، به‌هر دلیلی قادر به پرداخت بدهی خود به شرکت (و شرکا) نباشد عملاً چنین رویدادی باعث وارد آمدن ضرر سایر شرکا به نسبت خود می‌شود. مثلاً چنانچه امیری و حسینی و فرزادی به نسبت‌های $\frac{۱}{۸}$، $\frac{۳}{۸}$، $\frac{۴}{۸}$ در سود و زیان شرکتی سهیم باشند و حساب سرمایه فرزادی مانده بدهکار داشته باشد و او نتواند آن‌را به شرکت (یا شرکا) پرداخت کند، مبلغ بدهی فرزادی باید به نسبت ۱ و ۳ بین امیری و حسینی تسهیم گردد. یعنی در این حالت حساب سرمایه هر یک از سایر شرکا را معادل سهم‌الشرکه آن شریک از بدهی شریک مدیون، بدهکار و حساب سرمایه شریک مدیون را معادل مانده‌اش، بستانکار می‌کنیم.

۹ــ با انجام بند الف فوق فقط دو گروه حساب دارای مانده خواهند بود. حساب‌های نقدی و حساب‌های سرمایهٔ شرکا، ماندهٔ این دو گروه حساب، باید مساوی باشد. در چنین حالتی (وجود وجوه نقدی در صندوق یا بانک)، موجودی نقد معادل مانده حساب

۱ــ اگر پرداخت بدهی شرکت توسط یکی از شرکا تقبل گردد بدهی مورد نظر بدهکار شده و سرمایه شریک بستانکار می‌گردد.

سرمایه شرکای موجود بین آنها تقسیم می‌شود. بدین طریق که حساب سرمایه هر یک از شرکا، معادل مانده‌اش، بدهکار و هر یک از حساب‌های نقدی (صندوق و بانک) نیز معادل ماندهٔ آنها، بستانکار می‌شوند.

تذکر مهم : در مورد حسابداری انحلال شرکت تضامنی، توجه دانش‌آموزان را به این نکته جلب می‌نماید که نباید وجه نقد را نیز بر مبنای نسبت مقرر در شرکت‌نامه برای تقسیم سود و زیان، بین شرکا توزیع کنند، زیرا با این عمل، ماندهٔ حساب سرمایهٔ شرکا، معمولاً بسته (صفر) نمی‌شود و به عبارت دیگر، عملیات تصفیه نیمه تمام می‌ماند. بنابراین، باید توجه کرد که نسبت مقرر در شرکت‌نامه، مبنای تقسیم سود و زیان بین شرکاست. در صورتی که در پایان عملیات تصفیه، مبنای توزیع وجه نقد بین شرکا، مانده حساب سرمایهٔ آنها پس از فروش دارایی‌ها، وصول مطالبات، پرداخت بدهی‌ها و تقسیم سود و یا زیان تصفیه می‌باشد.

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		حساب تصفیه کلیه دارایی‌ها به تفکیک (به استثنای موجودی نقد) بابت بستن دارایی‌ها		×× 	 ××
۲		حساب ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول حساب استهلاک انباشته دارایی‌های ثابت (به تفکیک) حساب تصفیه بابت بستن استهلاک انباشته دارایی ثابت و ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول		×× ×× 	 ×
۳		حساب موجودی نقد حساب تصفیه بابت فروش دارایی‌ها و یا وصول مطالبات		×× 	 ××
۴		حساب سرمایه شریک حساب تصفیه بابت واگذاری دارایی به یکی از شرکا		×× 	 ××
۵		حساب بدهی‌ها حساب موجودی نقد حساب تصفیه بابت پرداخت بدهی‌ها با کسب تخفیف		×× 	 ×× ××
۶		حساب بدهی‌ها حساب تصفیه حساب موجودی نقد بابت پرداخت بدهی‌ها همراه با کارمزد آن		×× ×× 	 ××
۷		حساب تصفیه حساب موجودی نقد بابت پرداخت هزینه‌های تصفیه		×× 	 ××
۸		حساب تصفیه حساب سرمایه شرکا (به تفکیک) بابت بستن حساب تصفیه و انتقال سود (تصفیه) تذکر : در مورد زیان این ثبت برعکس انجام می‌شود.		×× 	 ××
۹		حساب سرمایه شرکا (به تفکیک) حساب موجودی نقد بابت پرداخت سرمایه شرکا و انحلال شرکت		×× 	 ××

مثال نمونه ۱ : حسینی و امیری، در شرکت تضامنی حسینی و شرکا در سود و زیان آن، به نسبت مساوی سهیم‌اند. در تاریخ پایان شهریورماه سال جاری، شرکا تصمیم به انحلال شرکت می‌گیرند. ترازنامه شرکت در تاریخ مذکور به‌صورت زیر بوده است :

شرکت تضامنی حسینی و شرکا
ترازنامه
به تاریخ ۱۳××/۶/۳۱

دارایی‌ها :		بدهی و سرمایه :	
موجودی نقد	۳/۰۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۱۵/۰۰۰/۰۰۰
حساب دریافتنی	۱۷/۵۰۰/۰۰۰	سرمایه حسینی	۲۵/۰۰۰/۰۰۰
موجودی کالا	۲۵/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه امیری	۲۰/۰۰۰/۰۰۰
ساختمان	۱۲/۰۰۰/۰۰۰		
اثاثه	۲/۵۰۰/۰۰۰		
جمع	۶۰/۰۰۰/۰۰۰	جمع	۶۰/۰۰۰/۰۰۰

نتیجه انحلال شرکت به شرح زیر بوده است :

۱/۱ــ ساختمان به مبلغ ۱۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رفت.

۱/۲ــ موجودی کالا به مبلغ ۲۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال فروخته شد.

۱/۳ــ اثاثه به مبلغ ۲/۱۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رسید.

۱/۴ــ جمع مبالغ وصولی از بدهکاران ۱۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد.

۱/۵ــ هزینه‌های تصفیه بالغ بر ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌گردد.

۱/۶ــ کلیه بدهی‌های شرکت با کسر ۱۰ درصد تخفیف، تصفیه شد.

حل : ترتیب انحلال و تصفیه شرکت و ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه به روش آنی به‌صورت زیر خواهد بود :

ردیف	تاریخ: روز	تاریخ: ماه	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱			حساب تصفیه		۵۷/۰۰۰/۰۰۰	
			حساب‌های دریافتنی			۱۷/۵۰۰/۰۰۰
			موجودی کالا			۲۵/۰۰۰/۰۰۰
			ساختمان			۱۲/۰۰۰/۰۰۰
			اثاثه			۲/۵۰۰/۰۰۰
			بابت بستن حساب دارایی‌ها			
۲			موجودی نقد		۱۴/۰۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۱۴/۰۰۰/۰۰۰
			بابت فروش ساختمان			

ردیف	روز	ماه	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۳			موجودی نقد		۲۶/۰۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۲۶/۰۰۰/۰۰۰
			بابت فروش موجودی کالا			
۴			موجودی نقد		۲/۱۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۲/۱۰۰/۰۰۰
			بابت فروش اثاثه			
۵			موجودی نقد		۱۷/۰۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۱۷/۰۰۰/۰۰۰
			بابت وصول مطالبات			
۶			حساب تصفیه		۱/۰۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۱/۰۰۰/۰۰۰
			بابت پرداخت هزینه تصفیه			
۷			حساب‌های پرداختنی		۱۵/۰۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۱۳/۵۰۰/۰۰۰
			حساب تصفیه			۱/۵۰۰/۰۰۰
			بابت پرداخت بدهی‌های شرکت			

پس از انجام ثبت‌های فوق، حساب تصفیه بسته می‌شود و ماندهٔ آن به‌عنوان سود یا زیان تصفیه، به نسبت تقسیم سود و زیان، بین شرکا تقسیم می‌شود :

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ...

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۸			حساب تصفیه		۲/۶۰۰/۰۰۰	
			سرمایه حسینی			۱/۳۰۰/۰۰۰
			سرمایه امیری			۱/۳۰۰/۰۰۰
			بابت بستن حساب تصفیه و انتقال آن به حساب سرمایه شرکا			

حساب تصفیه

بدهکار	بستانکار
① ۵۷/۰۰۰/۰۰۰	② ۱۴/۰۰۰/۰۰۰
⑥ ۱/۰۰۰/۰۰۰	③ ۲۶/۰۰۰/۰۰۰
	④ ۲/۱۰۰/۰۰۰
⑧ سود تصفیه ۲/۶۰۰/۰۰۰	⑤ ۱۷/۰۰۰/۰۰۰
	⑦ ۱/۵۰۰/۰۰۰
۶۰/۶۰۰/۰۰۰	۶۰/۶۰۰/۰۰۰

موجودی نقد

بدهکار	بستانکار
(م) ۳/۰۰۰/۰۰۰	⑥ ۱/۰۰۰/۰۰۰
② ۱۴/۰۰۰/۰۰۰	③ ۱۳/۵۰۰/۰۰۰
③ ۲۶/۰۰۰/۰۰۰	
④ ۲/۱۰۰/۰۰۰	
⑤ ۱۷/۰۰۰/۰۰۰	⑨ ۴۷/۶۰۰/۰۰۰
۶۲/۱۰۰/۰۰۰	۶۲/۱۰۰/۰۰۰

سرمایه حسینی

۲۶/۳۰۰/۰۰۰⑨	مانده ۲۵/۰۰۰/۰۰۰
	سود ۱/۳۰۰/۰۰۰⑧
۲۶/۳۰۰/۰۰۰	۲۶/۳۰۰/۰۰۰

سرمایه امیری

۲۱/۳۰۰/۰۰۰⑨	مانده ۲۰/۰۰۰/۰۰۰
	سود ۱/۳۰۰/۰۰۰⑧
۲۱/۳۰۰/۰۰۰	سود ۲۱/۳۰۰/۰۰۰

پس از بستن حساب تصفیه با سرمایه شرکا مانده حساب صندوق یا نقد و بانک دقیقاً برابر با ماندهٔ سرمایه شرکا خواهد بود که با ثبت زیر، آخرین عملیات انحلال انجام می‌شود :

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۹			سرمایه حسینی		۲۶/۳۰۰/۰۰۰	
			سرمایه امیری		۲۱/۳۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۴۷/۶۰۰/۰۰۰
			بابت پرداخت طلب شرکا و پایان تصفیه			

مثال نمونه ۲ : فرهمند و فدائی و ایمانی، شرکای شرکت تضامنی ایمانی و شرکا هستند که نسبت مشارکت آنها در سود و زیان ۴، ۳ و ۱ می‌باشد. ترازنامه شرکت تضامنی ایمانی و شرکا، به تاریخ ۱۳××/۲/۳۱ به شرح زیر بوده است. شرکا، تصمیم گرفته‌اند شرکت را در این تاریخ منحل نمایند. فعالیت شرکت در دورهٔ تصفیه به شرح زیر بوده است :

- فروش ماشین آلات ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال
- فروش ساختمان ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال
- پرداخت بدهی‌های شرکت
- پرداخت ۴۰۰/۰۰۰ ریال هزینه‌های تصفیه

ترازنامه شرکت تضامنی ایمانی و شرکا
به تاریخ ترازنامه ۱۳××/۲/۳۱

موجودی نقد	۳/۱۰۰/۰	حساب‌های پرداختنی	۱۰۰/۰۰۰
ماشین آلات	۱/۰۰۰/۰۰۰	سرمایهٔ ایمانی	۲/۰۰۰/۰۰۰
ساختمان	۲/۰۰۰/۰۰۰	سرمایهٔ فدائی	۲/۰۰۰/۰۰۰
		سرمایهٔ فرهمند	۲/۰۰۰/۰۰۰
جمع دارایی‌ها	۶/۱۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه	۶/۱۰۰/۰۰۰

مطلوبست : ثبت عملیات حسابداری مربوط به انحلال و تصفیه شرکت با فرض :

۲/۱ــ دارایی‌ها به قیمت دفتری به فروش برسد.

۲/۲ــ چنانچه ماشین‌آلات به قیمت ۸۰۰/۰۰۰ ریال و ساختمان به قیمت ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رسیده باشد.

۲/۳ـ چنانچه ماشین‌آلات به قیمت ۱/۲۰۰/۰۰۰ ریال و ساختمان به قیمت ۲/۸۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رود.

۱ـ ثبت عملیات تصفیه با فرض اول

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ایمانی و شرکا

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱			حساب تصفیه		۳/۰۰۰/۰۰۰	
			ماشین‌آلات			۱/۰۰۰/۰۰۰
			ساختمان			۲/۰۰۰/۰۰۰
			بستن حساب دارایی‌های غیرنقدی			
۲			موجودی نقد		۳/۰۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۳/۰۰۰/۰۰۰
			فروش ماشین‌آلات و ساختمان			
۳			حساب تصفیه		۴۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۴۰۰/۰۰۰
			پرداخت هزینه دوران تصفیه			
۴			حساب‌های پرداختنی		۱۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۱۰۰/۰۰۰
			پرداخت بدهی‌های جاری شرکت			
۵			سرمایه فرهمند		۲۰۰/۰۰۰	
			سرمایه فدائی		۱۵۰/۰۰۰	
			سرمایه ایمانی		۵۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۴۰۰/۰۰۰
			بستن حساب تصفیه			
۶			سرمایه فرهمند		۱/۸۰۰/۰۰۰	
			سرمایه فدائی		۱/۸۵۰/۰۰۰	
			سرمایه ایمانی		۱/۹۵۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۵/۶۰۰/۰۰۰
			پرداخت به شرکا و انحلال شرکت			

۲ــ ثبت عملیات تصفیه با فرض دوم

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ایمانی و شرکا

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱			حساب تصفیه		۳/۰۰۰/۰۰۰	
			ماشین‌آلات			۱/۰۰۰/۰۰۰
			ساختمان			۲/۰۰۰/۰۰۰
۲			موجودی نقد		۱/۸۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۱/۸۰۰/۰۰۰
۳			حساب تصفیه		۴۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۴۰۰/۰۰۰
۴			حساب‌های پرداختنی		۱۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۱۰۰/۰۰۰
۵			سرمایه فرهمند		۸۰۰/۰۰۰	
			سرمایه فدائی		۶۰۰/۰۰۰	
			سرمایه ایمانی		۲۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۱/۶۰۰/۰۰۰
۶			سرمایه فرهمند		۱/۲۰۰/۰۰۰	
			سرمایه فدائی		۱/۴۰۰/۰۰۰	
			سرمایه ایمانی		۱/۸۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۴/۴۰۰/۰۰۰

۳ــ ثبت عملیات حسابداری با فرض سوم

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱			حساب تصفیه		۳/۰۰۰/۰۰۰	
			ماشین‌آلات			۱/۰۰۰/۰۰۰
			ساختمان			۲/۰۰۰/۰۰۰
۲			موجودی نقد		۴/۰۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۴/۰۰۰/۰۰۰
۳			حساب تصفیه		۴۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۴۰۰/۰۰۰
۴			حساب‌های پرداختنی		۱۰۰/۰۰۰	
			موجودی نقد			۱۰۰/۰۰۰
۵			حساب تصفیه		۶۰۰/۰۰۰	
			سرمایه فرهمند			۳۰۰/۰۰۰
			سرمایه فدائی			۲۲۵/۰۰۰
			سرمایه ایمانی			۷۵/۰۰۰
۶			سرمایه فرهمند		۲/۳۰۰/۰۰۰	
			سرمایه فدائی		۲/۲۲۵/۰۰۰	
			سرمایه ایمانی		۲/۰۷۵/۰۰۰	
			موجودی نقد			۶/۶۰۰/۰۰۰

مثال نمونه ۳ : تراز آزمایشی شرکت تضامنی ناصری و شرکا، به تاریخ ۱۳××/۱۲/۳۰ در زیر ارائه شده است. ناصری و سعیدی و توانا شرکای شرکت، تصمیم گرفته‌اند که در ۱۳××/۱۲/۳۰ شرکت را منحل و تصفیه کنند. منافع شرکا در شرکت به‌ترتیب عبارت‌اند از ، $\frac{۲}{۵}$ و $\frac{۲}{۵}$ ، $\frac{۱}{۵}$ و خلاصهٔ اطلاعات تصفیه، به شرح زیر می‌باشد :

۱ــ معادل ۷۰۰/۰۰۰ ریال از حساب‌های دریافتنی وصول شد و مابقی سوخت شده تلقی گردید.

۲ــ مبلغ ۶۰۰/۰۰۰ ریال از اسناد دریافتنی وصول شد.

۳ــ مبلغ ۸۰/۰۰۰ ریال از پیش پرداخت بیمه پس از لغو قرارداد وصول شد.

۴ــ موجودی کالا نقداً به مبلغ ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال فروخته شد.

۵ ــ ملزومات اداری نقداً به مبلغ ۷۰/۰۰۰ ریال فروخته شد.

۶ــ وسایل اداری نقداً به مبلغ ۱/۷۰۰/۰۰۰ ریال فروخته شد.

۷ــ ساختمان به مبلغ ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال فروخته شد و خریدار مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال آن را نقداً پرداخت و در مقابل بقیه مبلغ، متعهد گردید که اسناد پرداختنی شرکت به وی انتقال داده شود و پرداخت آن برعهدهٔ وی قرار گیرد.

۸ــ هزینه‌های تصفیه معادل ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال پرداخت شد.

۹ــ حساب‌های پرداختنی تسویه شد.

۱۰ــ سود و زیان تصفیه به حساب مانده سرمایه شرکا انتقال داده شد.

۱۱ــ باقی‌ماندهٔ موجودی نقد بین شرکا تقسیم شد.

مطلوبست : اولاً ــ ماندهٔ حساب‌های تراز آزمایشی اختتامی ۱۳××/۱۲/۳۰ در حساب‌های (T)

ثانیاً ــ ثبت عملیات حسابداری فوق در دفتر روزنامه شرکت.

شرکت تضامنی ناصری و شرکا

تراز آزمایشی به تاریخ ۱۳××/۱۲/۳۰

ردیف	به حساب	بدهکار	بستانکار
۱	موجودی نقد	۶۰۰/۰۰۰	
۲	حساب‌های دریافتنی	۸۰۰/۰۰۰	
۳	اسناد دریافتنی	۷۰۰/۰۰۰	
۴	پیش‌پرداخت بیمه	۱۰۰/۰۰۰	
۵	موجودی کالا	۳/۰۰۰/۰۰۰	
۶	ملزومات اداری	۱۰۰/۰۰۰	
۷	وسایل اداری	۱/۵۰۰/۰۰۰	
۸	ساختمان	۶/۰۰۰/۰۰۰	
۹	ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول		۱۰۰/۰۰۰
۱۰	استهلاک انباشته وسایل اداری		۸۰۰/۰۰۰
۱۱	استهلاک انباشته ساختمان		۱/۵۰۰/۰۰۰
۱۲	حساب‌های پرداختنی		۱/۴۰۰/۰۰۰
۱۳	اسناد پرداختنی		۲/۵۰۰/۰۰۰
۱۴	سرمایه ناصری		۳/۰۰۰/۰۰۰
۱۵	سرمایه سعیدی		۲/۰۰۰/۰۰۰
۱۶	سرمایه توانا		۱/۵۰۰/۰۰۰
	جمع	۱۲/۸۰۰/۰۰۰	۱۲/۸۰۰/۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ناصری و شرکا

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱			حساب تصفیه		۱۲/۲۰۰/۰۰۰	
			حساب‌های دریافتنی			۸۰۰/۰۰۰
			اسناد دریافتنی			۷۰۰/۰۰۰
			پیش‌پرداخت بیمه			۱۰۰/۰۰۰
			موجودی کالا			۳/۰۰۰/۰۰۰
			ملزومات اداری			۱۰۰/۰۰۰
			وسایل اداری			۱/۵۰۰/۰۰۰
			ساختمان			۶/۰۰۰/۰۰۰
			بستن حساب‌های دارایی به حساب تصفیه			
۲			ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول		۱۰۰/۰۰۰	
			استهلاک انباشته وسایل اداری		۸۰۰/۰۰۰	
			استهلاک انباشته ساختمان		۱/۵۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۲/۴۰۰/۰۰۰
			بستن حساب ذخایر به حساب تصفیه			
۳			موجودی نقد		۷۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۷۰۰/۰۰۰
			دریافت بخشی از مطالبات			
۴			موجودی نقد		۶۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۶۰۰/۰۰۰
			دریافت بخشی از اسناد دریافتنی			
۵			موجودی نقد		۸۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۸۰/۰۰۰
			دریافت بخشی از پیش‌پرداخت بیمه			
۶			موجودی نقد		۳/۵۰۰/۰۰۰	
			حساب تصفیه			۳/۵۰۰/۰۰۰
			فروش موجودی کالا			

دفتر روزنامه شرکت تضامنی ناصری و شرکا

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۷			موجودی نقد حساب تصفیه فروش ملزومات اداری		۷۰/۰۰۰	 ۷۰/۰۰۰
۸			موجودی نقد حساب تصفیه فروش وسایل اداری		۱/۷۰۰/۰۰۰	 ۱/۷۰۰/۰۰۰
۹			موجودی نقد اسناد پرداختنی حساب تصفیه فروش ساختمان		۲/۰۰۰/۰۰۰ ۲/۵۰۰/۰۰۰	 ۴/۵۰۰/۰۰۰
۱۰			حساب تصفیه موجودی نقد پرداخت هزینه‌های تصفیه		۱/۰۰۰/۰۰۰	 ۱/۰۰۰/۰۰۰
۱۱			حساب‌های پرداختنی موجودی نقد تسویه حساب‌های پرداختنی		۱/۴۰۰/۰۰۰	 ۱/۴۰۰/۰۰۰
۱۲			حساب تصفیه سرمایه ناصری سرمایه سعیدی سرمایه توانا بستن مانده حساب تصفیه به سرمایه شرکا		۳۵۰/۰۰۰	 ۱۴۰/۰۰۰ ۱۴۰/۰۰۰ ۷۰/۰۰۰
۱۳			سرمایه ناصری سرمایه سعیدی سرمایه توانا موجودی نقدی		۳/۱۴۰/۰۰۰ ۲/۱۴۰/۰۰۰ ۱/۵۷۰/۰۰۰	 ۶/۸۵۰/۰۰۰

اسناد دریافتنی

۷۰۰/۰۰۰ (۲)	(۱) ۷۰۰/۰۰۰

حساب‌های دریافتنی

۸۰۰/۰۰۰ (۲)	(۱) ۸۰۰/۰۰۰

ملزومات اداری

(۱) ۱۰۰/۰۰۰	۱۰۰/۰۰۰ (م)

موجودی کالا

(۱) ۳/۰۰۰/۰۰۰	۳/۰۰۰/۰۰۰ (م)

پیش‌پرداخت بیمه

(۱) ۱۰۰/۰۰۰	۱۰۰/۰۰۰ (م)

ساختمان

(۱) ۶۰۰/۰۰۰	۶/۰۰۰/۰۰۰ (م)

وسایل اداری

(۱) ۱/۵۰۰/۰۰۰	۱/۵۰۰/۰۰۰ (م)

استهلاک انباشته ساختمان

(م) ۱/۵۰۰/۰۰۰	۱/۵۰۰/۰۰۰ (۲)

استهلاک انباشته وسایل اداری

(م) ۸۰۰/۰۰۰	۸۰۰/۰۰۰ (۲)

ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول

(م) ۱۰۰/۰۰۰	۱۰۰/۰۰۰ (۲)

سرمایه ناصری

(م) ۳/۰۰۰/۰۰۰	۳/۱۴۰/۰۰۰ (۱۳)
(۱۲) ۱۴۰/۰۰۰	

اسناد پرداختنی

(م) ۲/۵۰۰/۰۰۰	۲/۵۰۰/۰۰۰ (۹)

حساب‌های پرداختنی

(م) ۱/۴۰۰/۰۰۰	۱/۴۰۰/۰۰۰ (۱۱)

سرمایه توانا

(م) ۱/۵۰۰/۰۰۰	۱/۵۷۰/۰۰۰ (۱۳)
(۱۲) ۷۰/۰۰۰	

سرمایه سعیدی

(م) ۲/۰۰۰/۰۰۰	۲/۱۴۰/۰۰۰ (۱۳)
(۱۲) ۱۴۰/۰۰۰	

حساب تصفیه

(۲) ۲/۴۰۰/۰۰۰	۱۲/۲۰۰/۰۰۰ (۱)
(۳) ۷۰۰/۰۰۰	۱/۰۰۰/۰۰۰ (۱۰)
(۴) ۶۰۰/۰۰۰	۳۵۰/۰۰۰ (۱۲)
(۵) ۸۰/۰۰۰	
(۶) ۳/۵۰۰/۰۰۰	
(۷) ۷۰/۰۰۰	
(۸) ۱/۷۰۰/۰۰۰	
(۹) ۴/۵۰۰/۰۰۰	
۱۳/۵۵۰/۰۰۰	۱۳/۵۵۰/۰۰۰

حساب موجودی نقد

(۱۰) ۱/۰۰۰/۰۰۰	مانده ۶۰۰/۰۰۰
(۱۱) ۱/۴۰۰/۰۰۰	۷۰۰/۰۰۰ (۳)
(۱۳) ۶/۸۵۰/۰۰۰	۶۰۰/۰۰۰ (۴)
	۸۰/۰۰۰ (۵)
	۳/۵۰۰/۰۰۰ (۶)
	۷۰/۰۰۰ (۷)
	۱/۷۰۰/۰۰۰ (۸)
	۲/۰۰۰/۰۰۰ (۹)
۹/۲۵۰/۰۰۰	۹/۲۵۰/۰۰۰

مسائل

۱ــ محمد و فرهاد و داود شرکای شرکت تضامنی محمد و شرکا می‌باشند که به نسبت ۴ و ۳ و ۱ در سود و زیان شریک‌اند و ترازنامه پایان دوره شرکت تضامنی در تاریخ ۸۷/۱۲/۲۹ به شرح زیر است :

شرکت تضامنی محمد و شرکا
ترازنامه
به تاریخ ۸۷/۱۲/۲۹

موجودی نقد	۱۵/۵۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۵۰۰/۰۰۰
ماشین آلات	۵/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه محمد	۱۰/۰۰۰/۰۰۰
زمین	۱۰/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه فرهاد	۱۰/۰۰۰/۰۰۰
		سرمایه داود	۱۰/۰۰۰/۰۰۰
جمع دارایی‌ها	۳۰/۵۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه	۳۰/۵۰۰/۰۰۰

شرکا در تاریخ ترازنامه تصمیم به انحلال شرکت گرفتند و ماشین‌آلات به مبلغ ۶/۰۰۰/۰۰۰ و زمین به مبلغ ۱۴/۰۰۰/۰۰۰ به فروش رسیده و بدهی‌های شرکت پرداخت شد و هزینه‌های تصفیه به مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال پرداخت شد.

مطلوبست : ثبت عملیات انحلال شرکت در دفاتر روزنامه و کل (به روش آنی).

۲ــ سمیر و هژیر شرکای یک شرکت تضامنی با نسبت‌های مساوی در سود و زیان هستند. در پایان آذر ۸۸ تصمیم به انحلال شرکت گرفتند. ترازنامه شرکت در تاریخ انحلال و نتیجه انحلال به شرح زیر است :

شرکت تضامنی سمیر و هژیر
ترازنامه
به تاریخ ۱۳۸۸/۹/۳۰

موجودی نقد	۸۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۱/۵۰۰/۰۰۰
حساب‌های دریافتنی	۱/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه سمیر	۳/۹۰۰/۰۰۰
موجودی کالا	۳/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه هژیر	۳/۹۰۰/۰۰۰
وسایل نقلیه	۴/۵۰۰/۰۰۰		
جمع دارایی‌ها	۹/۳۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه	۹/۳۰۰/۰۰۰

۱) حساب‌های دریافتنی با تخفیف ۱۰٪ وصول گردید.
۲) موجودی کالا به مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال به سمیر واگذار گردید.
۳) حساب‌های پرداختنی با کسب ۲۰٪ تخفیف پرداخت و تسویه حساب گردید.

۴) وسایل نقلیه به مبلغ ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال نقد به فروش رسید.

۵) مخارج تصفیه به مبلغ ۶۰۰/۰۰۰ ریال پرداخت گردید.

مطلوبست : ثبت عملیات انحلال شرکت (به روش آنی) در دفاتر روزنامه و کل شرکت تا بسته شدن کلیه حساب‌ها.

۳ــ سامان و آرش و میلاد به ترتیب با نسبت‌های ۱ و ۳ و ۴ شرکای یک شرکت تضامنی هستند. شرکا تصمیم به انحلال شرکت گرفتند و ترازنامه شرکت قبل از انحلال به‌صورت زیر است.

شرکت تضامنی میلاد و شرکا
ترازنامه
به تاریخ ۸۹/۱۰/۲۰

دارایی‌ها :			بدهی‌ها :		
موجودی نقد		۲۰/۰۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۱۵/۰۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی	۱۵/۰۰۰/۰۰۰		اسناد پرداختنی	۹/۰۰۰/۰۰۰	
کسر شود : ذخیره م.م	(۳/۰۰۰/۰۰۰)		پیش دریافت درآمد	۱۰/۰۰۰/۰۰۰	
خالص حساب‌های دریافتنی		۱۲/۰۰۰/۰۰۰	جاری میلاد	۸/۰۰۰/۰۰۰	
جاری سامان		۵/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی‌ها		۴۲/۰۰۰/۰۰۰
ملزومات		۶/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه‌ها :		
پیش‌پرداخت بیمه		۱۰/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه سامان	۳۰/۰۰۰/۰۰۰	
موجودی کالا		۲۴/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه آرش	۲۰/۰۰۰/۰۰۰	
اثاثه اداری	۳۰/۰۰۰/۰۰۰		سرمایه میلاد	۵۰/۰۰۰/۰۰۰	
استهلاک انباشته اثاثه	(۸/۰۰۰/۰۰۰)		جمع سرمایه شرکا		۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰
ارزش دفتری اثاثه		۲۲/۰۰۰/۰۰۰	سود انباشته		۴/۰۰۰/۰۰۰
ساختمان	۶۰/۰۰۰/۰۰۰				
استهلاک انباشته ساختمان	(۱۳/۰۰۰/۰۰۰)				
ارزش دفتری ساختمان		۴۷/۰۰۰/۰۰۰			
جمع دارایی‌ها		۱۴۶/۰۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه		۱۴۶/۰۰۰/۰۰۰

سایر اطلاعات به شرح زیر در دست است :

۱) حساب‌های دریافتنی با وصول ۱۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال تسویه و ملزومات به مبلغ ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال به میلاد واگذار شد.

۲) موجودی کالا به مبلغ ۴۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رسید.

۳) پیش‌پرداخت بیمه پس از کسر ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت مدت منقضی شده وصول گردید.

۴) اثاثه اداری و ساختمان یکجا به مبلغ ۸۵/۰۰۰/۰۰۰ به فروش رسید.

۵) حساب‌های پرداختنی پس از کسر ۲۰٪ تخفیف پرداخت و تسویه حساب گردید.

۶) اسناد پرداختنی پرداخت شد.

۷) پیش دریافت درآمد با پرداخت ۱۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال تسویه شد.

۸) مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت مخارج تصفیه و مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت هزینه آب و برق شرکت پرداخت شد.

مطلوبست : ثبت عملیات حسابداری انحلال شرکت به روش آنی در دفاتر روزنامه و کل شرکت.

۴ــ شرکت تضامنی فرهادی و شرکا در پایان سال ۸۸ منحل و ترازنامه آن در زمان انحلال به شرح زیر است :

شرکت تضامنی فرهادی و شرکا
ترازنامه
به تاریخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۹

دارایی‌ها :				بدهی‌ها :		
موجودی نقد		۵۲/۰۰۰/۰۰۰		حساب‌های پرداختنی	۴۰/۰۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی	۳۵/۰۰۰/۰۰۰			وام پرداختنی	۴۰/۰۰۰/۰۰۰	
کسر شود : ذخیره م.م	(۵/۰۰۰/۰۰۰)			پیش دریافت فروش	۳۸/۰۰۰/۰۰۰	
خالص حساب‌های دریافتنی		۳۰/۰۰۰/۰۰۰		جاری فرهادی	۲۱/۰۰۰/۰۰۰	
جاری اسماعیلی		۱۷/۰۰۰/۰۰۰		جمع بدهی‌ها		۱۳۹/۰۰۰/۰۰۰
موجودی کالا		۵۰/۰۰۰/۰۰۰		سرمایه :		
ملزومات		۸/۰۰۰/۰۰۰		سرمایه فرهادی	۵۰/۰۰۰/۰۰۰	
پیش‌پرداخت اجاره		۲۴/۰۰۰/۰۰۰		سرمایه اسماعیلی	۲۰/۰۰۰/۰۰۰	
زمین		۳۰/۰۰۰/۰۰۰		سرمایه فرامرزی	۳۰/۰۰۰/۰۰۰	
ساختمان	۷۰/۰۰۰/۰۰۰			جمع سرمایه شرکا		۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰
استهلاک انباشته ساختمان	(۲۵/۰۰۰/۰۰۰)			سود انباشته		۳۵/۰۰۰/۰۰۰
ارزش دفتری ساختمان		۴۵/۰۰۰/۰۰۰				
وسایل نقلیه	۳۰/۰۰۰/۰۰۰					
استهلاک انباشته وسایل نقلیه	(۱۲/۰۰۰/۰۰۰)					
ارزش دفتری وسایل نقلیه		۱۸/۰۰۰/۰۰۰				
جمع دارایی‌ها		۲۷۴/۰۰۰/۰۰۰		جمع بدهی و سرمایه		۲۷۴/۰۰۰/۰۰۰

سایر اطلاعات به شرح زیر است :

۱) حساب‌های دریافتنی با وصول ۲۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال تسویه شد.

۲) موجودی کالا به مبلغ ۵۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رسید.

۳) ملزومات و زمین یک‌جا به مبلغ ۳۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رسید.

۴) پیش‌پرداخت اجاره که در تاریخ ۸۸/۸/۳۰ برای یکسال پرداخت شده بود پس از کسر مدت منقضی شده وصول شد.

۵) ساختمان به مبلغ ۳۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رسید و وسایل نقلیه به مبلغ ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال به فرهادی واگذار شد.

۶) حساب‌های پرداختنی پس از کسر **۵٪ تخفیف** پرداخت شد.

۷) پیش دریافت فروش با پرداخت **۴۵/۰۰۰/۰۰۰** ریال تسویه گردید.

۸) وام پرداختنی با پرداخت **۴۳/۰۰۰/۰۰۰** ریال تسویه شد.

۹) بابت تصفیه شرکت مبلغ **۲۶/۰۰۰/۰۰۰** ریال مخارج تصفیه و مبلغ **۹/۰۰۰/۰۰۰** ریال دستمزد مدیر تصفیه پرداخت شد.

مطلوبست : انجام عملیات حسابداری انحلال شرکت به روش تصفیه آنی با این فرض که اگر مانده حساب سرمایه شریکی بدهکار شد قادر به پرداخت آن نمی‌باشد.

تمرین‌های دوره‌ای

پرسش‌ها

۱ــ آیا ممکن است زیان شرکا در شرکت تضامنی، از میزان سهم‌الشرکهٔ آنها در شرکت تجاوز کند؟ توضیح دهید.

۲ــ آزادی و رادپور، می‌خواهند یک شرکت تضامنی تشکیل دهند که در آن آزادی به طور تمام وقت و رادپور به‌طور نیمه وقت اشتغال داشته باشند. در صورتی که در شرکت‌نامه، ترتیب دیگری برای تقسیم سود پیش‌بینی نشده باشد، شرکا، به چه نسبتی در سود و زیان شرکت سهیم خواهند بود؟ توضیح دهید.

۳ــ یکی از شرکای یک شرکت تضامنی در شرف تأسیس، دارایی‌های زیر را از مؤسّسه قبلی خود به عنوان قسمتی از سهم‌الشرکه، به شرکت جدید عرضه کرده است :

الف) اثاثه اداری به بهای تمام شده ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال و استهلاک انباشته ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال.

ب) اتومبیل به بهای تمام شده ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال و استهلاک انباشته ۳۵۰/۰۰۰ ریال.

ج) مطالبات از اشخاص ثالث به مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال.

شرکا موافقت کردند که اثاثهٔ اداری به قیمت دفتری و اتومبیل به بهای ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردد و صد درصد از مطالبات فوق قابل وصول تلقی شود.

به نظر شما دارایی‌های فوق چگونه باید در دفاتر شرکت جدید ثبت شود؟

۴ــ به نظر شما چه عواملی باید در تقسیم سود و زیان بین شرکای یک شرکت تضامنی، در نظر گرفته شود؟

۵ــ یکی از شرکای یک شرکت تضامنی، مایل است سهم‌الشرکهٔ خود را به برادرش واگذار کند.

الف) آیا این امر منطبق با قانون تجارت است؟

ب) آیا سایر شرکا، ملزم به پذیرفتن شریک جدید هستند؟

ج) آیا خروج شریک مذکور از شرکت باعث انحلال شرکت می‌شود؟

۶ــ چه تفاوتی بین ورود یک شریک جدید به شرکت در دو حالت زیر وجود دارد؟

الف) از طریق خرید سهم‌الشرکه از شرکای موجود.

ب) از طریق آوردن سرمایه به شرکت.

۷ــ علوی و نوری، به طور مساوی در سود و زیان یک شرکت تضامنی سهیم‌اند و ماندهٔ حساب سرمایهٔ آنها، به ترتیب ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال و ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال است. علوی با موافقت نوری نیمی از سهم‌الشرکه خود را به شیروانی می‌فروشد. در هر یک از دو حالت زیر، چه ثبتی در دفتر روزنامه شرکت باید انجام شود :

الف) اگر قیمت فروش ۲/۱۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

ب) اگر قیمت فروش ۲/۶۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

۸ــ چرا هنگام ورود شریک جدید به شرکت تضامنی، دارایی‌های شرکت مورد تجدید ارزیابی قرار می‌گیرد؟

۹ــ هنگام انحلال شرکت تضامنی :

الف) سود و زیان ناشی از تصفیهٔ شرکت، چگونه بین شرکا تقسیم می‌شود؟

ب) مانده وجوه نقد پس از پرداخت بدهی‌های شرکت، چگونه بین شرکا تقسیم می‌شود؟

۱۰ــ بهمنی و الهامی، که به طور مساوی در سود و زیان یک شرکت تضامنی سهیم‌اند، تصمیم به انحلال شرکت می‌گیرند. مانده حساب سرمایهٔ آنها به ترتیب ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال و ۲/۸۰۰/۰۰۰ ریال است. پس از فروش کلیهٔ دارایی‌های غیرنقدی و پرداخت بدهی‌ها، موجودی نقدی شرکت ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است.

مطلوبست :

الف) محاسبهٔ سود یا زیان ناشی از تصفیه شرکت

ب) نحوهٔ تقسیم سود یا زیان حاصله بین شرکا

ج) نحوهٔ تقسیم وجوه نقد باقی‌مانده بین شرکا.

۱۱ــ رهامی، حیدری و طاهری، شرکای یک شرکت تضامنی هستند که در سود و زیان شرکت به ترتیب به نسبت‌های ۲، ۲ و ۱ سهیم‌اند. پس از تقسیم زیان‌های ناشی از تصفیهٔ شرکت، حساب سرمایه رهامی دارای مانده بدهکار به مبلغ ۹۰۰/۰۰۰ ریال گردید. چنانچه رهامی به علت ورشکستگی قادر به پرداخت بدهی خود نباشد، زیان حاصل به چه کسانی و به چه ترتیبی، تحمیل خواهند شد؟

✓ پرسش‌های چهار گزینه‌ای ✗

۱ــ جمع منافع شریکی، طی یک‌دوره ۳۵۰/۰۰۰ و ماندهٔ حساب او در اول دوره ۸۰/۰۰۰ بدهکار و در آخر دوره ۱۰۰/۰۰۰ ریال بستانکار بوده است. برداشت‌های وی در آن دوره چقدر است؟

الف) ۳۷۰/۰۰۰ ب) ۳۳۰/۰۰۰

ج) ۱۷۰/۰۰۰ د) ۱۵۰/۰۰۰

۲ــ عنوان بستانکار ثبت «واگذاری» ساختمان شرکت تضامنی در هنگام تصفیه به یکی از شرکا چیست؟

الف) سرمایهٔ شریک ب) صندوق

ج) ساختمان د) تصفیه

۳ــ در صورت خروج شریک از شرکت تضامنی، از کدام یک از اقلام زیر، سهمی به او تعلق می‌گیرد؟

الف) اندوخته‌ها ب) سود تا تاریخ خروج

ج) افزایش حاصل از ارزیابی مجدد دارایی‌های غیرنقدی

د) هر سه مورد فوق

۴ــ ۴۰۰/۰۰۰ ریال از اسناد دریافتنی یک شرکت تضامنی در تاریخ تصفیه، واگذار و بابت آن ۳۸۰/۰۰۰ ریال دریافت می‌شود. مبلغ مابه‌التفاوت چه تغییری ایجاد می‌کند؟

الف) افزایش در حساب هزینهٔ کارمزد ب) کاهش حساب اسناد دریافتنی

ج) کاهش در حساب تصفیه د) افزایش در حساب صندوق

۵ــ با ورود شریک جدید به صورت خرید قسمتی از سهم‌الشرکه یکی از شرکای قدیمی، مانده چه حسابی تغییر می‌کند؟

الف) سرمایه ب) دارایی

ج) سرمایه شریک قدیمی　　　　　د) اندوخته

۶ــ مانده بدهکار حساب جاری شریکی در اول سال ۶۰/۰۰۰ ریال بوده است. اگر سهم سود او در آن سال ۱۵۰/۰۰۰ ریال بوده و ۱۴۰/۰۰۰ ریال نیز کالا برداشت نموده باشد، ماندهٔ حساب جاری او در ترازنامه پایان سال چه مبلغی است؟

الف) بدهکار ۵۰/۰۰۰　　　　　ب) بدهکار ۲۰۰/۰۰۰

ج) بستانکار ۱۰/۰۰۰　　　　　د) بستانکار ۹۰/۰۰۰

۷ــ حساب جاری شریک شرکت تضامنی، در کدام‌یک از موارد زیر بستانکار می‌گردد؟

الف) برداشت کالا　　　　　ب) برداشت وجه نقد

ج) منظور کردن سهم او از سود شرکت　　　　　د) پرداخت سهم سود او از شرکت

۸ــ سود یک شرکت تضامنی، از اول سال تا تاریخ ۱۳××/۳/۱ که شریکی از شرکا فوت کرده (و در $\frac{۱}{۴}$ سود و زیان سهیم بوده است) معادل ۱/۸۰۰/۰۰۰ ریال برآورد شده است. سهم سود او چقدر است؟

الف) ۴۰۰/۰۰۰　　　　　ب) ۴۵۰/۰۰۰

ج) ۶۰۰/۰۰۰　　　　　د) ۶۷۵/۰۰۰

۹ــ کدام حساب زیر منجر به کاهش سهم‌الشرکه شریک خارج شده می‌گردد؟

الف) کاهش ارزیابی مجدد دارایی‌های شرکت　　　　　ب) برداشت‌های وی

ج) مانده بدهکار جاری او　　　　　د) هر سه مورد

۱۰ــ در کدام ثبت زیر، حساب تصفیه بدهکار می‌شود؟

الف) فروش اثاثه　　　　　ب) بستن اندوخته

ج) بستن سود تصفیه　　　　　د) فروش ساختمان

۱۱ــ حسنی و حسینی که به نسبت $\frac{۱}{۵}$ و $\frac{۴}{۵}$ در سود و زیان یک شرکت تضامنی شریک هستند موافقت می‌کنند که ضمن دریافت مبلغی از علوی او را در $\frac{۱}{۶}$ سود و زیان شریک کنند. پس از ورود علوی، نسبت سهم سود حسینی کدام است؟

الف) $\frac{۱}{۶}$　　　　　ب) $\frac{۳}{۶}$　　　　　ج) $\frac{۲}{۶}$　　　　　د) $\frac{۴}{۶}$

۱۲ــ رضایی و وفایی در سود و زیان به نسبت $\frac{۲}{۳}$ و $\frac{۱}{۳}$ سهیم‌اند. حمیدی به عنوان شریک جدید وارد شرکت شده است و در $\frac{۱}{۴}$ سود و زیان شرکت سهیم می‌باشد. نسبت جدید مشارکت رضایی و وفایی در شرکت چقدر است؟

الف) $\frac{۱}{۴}$ و $\frac{۳}{۵}$　　　　　ب) $\frac{۱}{۲}$ و $\frac{۱}{۴}$　　　　　ج) $\frac{۱}{۳}$ و $\frac{۱}{۴}$　　　　　د) $\frac{۱}{۲}$ و $\frac{۱}{۳}$

۱۳ــ در شرکت تضامنی، کدام یک از موارد زیر صدق می‌کند؟

الف) شرکا به نسبت سرمایه، به کل بدهی شرکت تعهد دارند.

ب) هر یک از شرکا، نسبت به کل بدهی شرکت تعهد دارند.

ج) شرکا به نسبتی که در سود و زیان سهیم هستند به کل بدهی تعهد دارند.

د) هیچ‌کدام

۱۴ــ هنگام بستن حساب تقسیم سود در شرکت‌های تضامنی، چه حسابی بستانکار می‌شود؟

الف) حساب سرمایه ب) حساب سود و زیان انباشته

ج) جاری شرکا د) تصفیه

۱۵ــ در هنگام تصفیه شرکت تضامنی، ماندهٔ بدهکار حساب جاری شرکا، به کدام حساب زیر بسته می‌شود؟

الف) به حساب بانک ب) به حساب تصفیه

ج) به حساب سرمایه د) تقسیم سود

۱۶ــ حساب تصفیه به حساب. . . . . بسته می‌شود.

الف) سرمایه ب) برداشت

ج) تقسیم سود د) صندوق

۱۷ــ در هنگام تصفیه شرکت تضامنی، چنانچه بخشی از دارایی‌ها به شرکا واگذار شود، حساب...... به مبلغ...... بدهکار می‌شود.

الف) تصفیه، قیمت تمام شده ب) تصفیه، قیمت توافق شده

ج) تقسیم سود، قیمت توافق شده د) جاری شرکا، قیمت توافق شده

۱۸ــ بهروزی و بهرامی در یک شرکت تضامنی به نسبت $\frac{۲}{۳}$ و $\frac{۱}{۳}$ سهیم هستند. آنان مقرر کرده‌اند در سال ۵٪ سود تضمین شده به سرمایهٔ آنها تعلق گیرد.

اگر سرمایهٔ بهروزی ۶/۰۰۰/۰۰۰ و سرمایهٔ بهرامی ۷/۰۰۰/۰۰۰ و سود سال جاری پس از کسر مالیات معادل ۹۱۱/۰۰۰ ریال باشد، باقی‌مانده سهم سود هر شریک پس از منظور نمودن سود تضمین شده سرمایه چقدر است؟

الف)حساب تقسیم سود و زیان (بدهکار) ۹۱۱/۰۰۰، بستانکار ــ حساب جاری بهروزی ۴۷۴/۰۰۰، بستانکار ــ حساب جاری بهرامی، ۴۳۷/۰۰۰

ب) بدهکار ــ حساب تقسیم سود و زیان ۶۵۰/۰۰۰، بستانکار ــ حساب جاری بهروزی ۳۰۰/۰۰۰، بستانکار ــ حساب جاری بهرامی ۶۵۰/۰۰۰

ج) بدهکار ــ تقسیم سود و زیان ۲۶۱/۰۰۰، بستانکار ــ حساب جاری بهروزی ۱۷۴/۰۰۰، بستانکار ــ حساب‌جاری بهرامی ۸۷/۰۰۰

د)هیچ‌کدام

مسائل

۱ــ بهادری و شیرازی با تبدیل مؤسّسات خود،یک شرکت تضامنی تأسیس کردند. شیرازی دارایی‌های زیر را به‌عنوان سهم‌الشرکهٔ خود در شرکت جدید عرضه کرده است :

وجه نقد : ۵۵۰/۰۰۰ ریال ــ حساب‌های دریافتنی : ۳/۲۵۰/۰۰۰ ریال ــ موجودی کالا : ۲/۲۵۰/۰۰۰ ریال ــ

دارایی‌های ثابت به بهای تمام شده ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال و استهلاک انباشته ۱/۸۰۰/۰۰۰ ریال.

طبق توافق بین شرکا :

الف) موجودی کالا به مبلغ ۲/۴۵۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردید.

ب) دارایی‌های ثابت به مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شد.

ج) بهادری مبلغ ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد بپردازد.

مطلوبست : ثبت سرمایه‌گذاری شرکا در دفتر روزنامه شرکت جدید.

۲ــ امیری و حسینی با سرمایه‌های به ترتیب ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال در یک شرکت تضامنی شریک‌اند. سهم سود هر یک را از سود ویژهٔ شرکت پس از کسر مالیات به مبلغ ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال در هر یک از حالات زیر تعیین کنید.

الف) هیچ ترتیبی در مورد تقسیم سود و زیان در شرکت‌نامه پیش‌بینی نشده است.

ب) طبق شرکت‌نامه، ابتدا سودی به نرخ ۸ درصد در سال، نسبت به سرمایهٔ شرکا محاسبه و باقی‌ماندهٔ سود به نسبت ۲ و ۱ بین امیری و حسینی تقسیم شود.

ج) طبق شرکت‌نامه، به امیری و حسینی به ترتیب مبلغ ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال و ۱/۲۰۰/۰۰۰ ریال حقوق در سال تعلق گیرد و باقی‌ماندهٔ سود به طور مساوی بین آنها تقسیم شود.

د) در شرکت‌نامه مقرر شود که ابتدا سودی به نرخ ۸ درصد در سال، نسبت به سرمایهٔ شرکا، محاسبه و سپس به شرح بند (ج) فوق عمل شود.

۳ــ مانده حساب سرمایه حامدی و فرهادی در اول فروردین ماه ××۱۳ به ترتیب ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال است و در شرکت‌نامه ترتیب خاصی برای تقسیم سود و یا زیان، پیش‌بینی نشده است. سود سال ××۱۳ شرکت ۴۵۰/۰۰۰ ریال پس از کسر مالیات است.

مطلوبست : ثبت‌های لازم در دفتر روزنامه شرکت در مورد تقسیم سود بین شرکا.

۴ــ در شرکت تضامنی فنایی و شرکا، مانده حساب سرمایه فنایی و رحمتی به ترتیب ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. در تاریخ اول خرداد ماه، امیری و فؤادی به عنوان شرکای جدید وارد شرکت می‌شوند. امیری یک سوم از سهم‌الشرکهٔ فنایی را به مبلغ ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال و یک پنجم از سهم‌الشرکهٔ رحمتی را به مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال خریداری می‌کند و فؤادی مبلغ ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال وجه نقد بابت سهم‌الشرکه به شرکت می‌پردازد.

مطلوبست :

الف) ثبت عملیات لازم در دفتر روزنامه شرکت در مورد شرکای جدید.

ب) محاسبهٔ مانده حساب سرمایه هر یک از شرکا پس از ورود شرکای جدید.

۵ــ فاطمی و حیدری، شرکای یک شرکت تضامنی، تصمیم به انحلال شرکت خود می‌گیرند. آنان به طور مساوی در سود و زیان شرکت سهیم‌اند و ماندهٔ حساب سرمایه‌شان به ترتیب ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال است. مانده وجوه نقدی پس از فروش دارایی‌ها و پرداخت بدهی‌های شرکت ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال است.

مطلوبست : تقسیم وجوه نقدی باقی‌مانده بین شرکا.

۶ــ بهاری و شوقی، تصمیم به تشکیل یک شرکت تضامنی گرفته‌اند. قرار است بهاری ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال و شوقی ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال نقداً در شرکت سرمایه‌گذاری کنند و بهاری به طور تمام وقت و شوقی به طور نیمه‌وقت (یک

دوم ساعات کار) در مؤسسه مشغول به‌کار شوند. طرح‌های زیر برای تقسیم سود مورد بررسی است :

۱/۱ ــ به طور مساوی. ۱/۲ ــ به نسبت سرمایه. ۱/۳ ــ به نسبت زمان اشتغال در شرکت. ۱/۴) احتساب ۸ درصد سود نسبت به سرمایهٔ اولیه و تقسیم باقی‌مانده به نسبت‌های ۳ و ۲ برای بهاری و شوقی. ۱/۵) احتساب سود به نرخ ۸ درصد نسبت به سرمایهٔ اولیه و منظور کردن پاداش سالانه به ترتیب به مبلغ ۶۰۰/۰۰۰ ریال (بهاری) و ۳۰۰/۰۰۰ ریال (شوقی) و تقسیم بقیه سود به طور مساوی بین آنها.

مطلوبست : تقسیم سود ویژه با فرض این‌که سود ویژه شرکت پس از کسر مالیات، اولاً، ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال و، ثانیاً، ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

۷ــ یوسفی و رسولی، در اول شهریور سال ××۱۳ یک شرکت تضامنی تشکیل داده‌اند. سهم‌الشرکهٔ یوسفی مبلغ ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال تعیین شده است. قرار است یوسفی قسمتی از دارایی‌ها و بدهی‌های مؤسسه قبلی خود را به‌شرکت جدید منتقل کند و معادل مابه‌التفاوت ارزش دارایی‌ها و بدهی‌های مذکور، تا مبلغ سهم‌الشرکهٔ مقرر، وجه نقد به صندوق شرکت بپردازد.

ارزش دفتری دارایی‌ها و بدهی‌های مذکور و ارزش مورد توافق آنها به شرح زیر است :

	ارزش دفتری ــ ریال	ارزش مورد توافق ــ ریال
حساب‌های دریافتنی	۱/۲۷۰/۰۰۰	۱/۲۷۰/۰۰۰
ذخیره مطالبات مشکوک‌الوصول	۶۰/۰۰۰	۸۵/۰۰۰
موجودی کالا	۲/۱۰۰/۰۰۰	۲/۲۲۵/۰۰۰
دارایی‌های ثابت	۳/۷۵۰/۰۰۰	۱/۹۵۰/۰۰۰
استهلاک انباشته	۱/۷۵۰/۰۰۰	ــ
حساب‌های پرداختنی	۸۶۰/۰۰۰	۸۶۰/۰۰۰
اسناد پرداختنی	۵۰۰/۰۰۰	۵۰۰/۰۰۰

همچنین، توافق می‌شود که سرمایه‌گذاری رسولی در شرکت جدید شامل کالا به ارزش ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال و وجه نقد به مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد. در شرکت‌نامه، ترتیبات زیر برای تقسیم سود و زیان پیش‌بینی شده است.

الف ــ محاسبه ۶ درصد سود نسبت به سرمایهٔ اولیهٔ شرکا.

ب ــ محاسبهٔ حقوق سالانه به مبلغ ۹۰۰/۰۰۰ ریال (یوسفی) و ۱/۳۵۰/۰۰۰ ریال (رسولی) و تقسیم سود باقی‌مانده به طور مساوی بین آنها.

۱ــ ثبت‌های لازم را در مورد سرمایه‌گذاری شرکا در دفتر روزنامه شرکت جدید انجام دهید.

۲ــ سود ویژه شرکت پس از کسر مالیات در پایان سال مالی منتهی به ۲۹ اسفند ××۱۳، مبلغ ۳۵/۴۰۰/۰۰۰ ریال و برداشت یوسفی و رسولی طی سال مذکور به ترتیب ۷۰۰/۰۰۰ ریال و ۱/۴۵۰/۰۰۰ ریال بود. ثبت‌های لازم را برای بستن حساب سود و زیان و تقسیم سود بین شرکا در دفتر روزنامه انجام دهید و ماندهٔ حساب جاری شرکا را در پایان سال تعیین کنید.

۸ ــ موسوی، بخشنده و محمدی، شرکای شرکت تضامنی موسوی و شرکا که در سود و زیان به نسبت ۳ و ۲ و ۲ سهیم‌اند در تاریخ اول آذر ××۱۳ تصمیم به انحلال شرکت خود گرفتند. مانده حساب سرمایه شرکا در آن تاریخ،

به‌ترتیب مبلغ ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال، ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال، موجودی نقدی ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال، ارزش دفتری سایر دارایی‌ها ۱۵/۵۰۰/۰۰۰ ریال و جمع بدهی‌های شرکت، ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال بود.

با توجه به هر یک از مفروضات زیر، ثبت‌های لازم را در مورد عملیات تصفیه شرکت بنویسید.

الف) سایر دارایی‌ها به مبلغ ۱۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رسد؛ بدهی‌ها پرداخت و باقی‌ماندهٔ وجه نقد بین شرکا تقسیم شود.

ب) سایر دارایی‌ها به مبلغ ۸/۵۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رسد؛ بدهی‌ها پرداخت و باقی‌ماندهٔ وجه نقد بین شرکا تقسیم شود.

پ) سایر دارایی‌ها به مبلغ ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال به فروش رسد؛ بدهی‌ها با تخفیف ۱۰۰/۰۰۰ ریال پرداخت و باقی‌مانده وجه نقد بین شرکا تقسیم شود. پس از پرداخت وجه نقد موجود به شرکا، شریکی که مانده حساب سرمایه او بدهکار است، بدهی خود را به شرکت پرداخت کند و مبلغ مذکور نیز بین شرکا تقسیم شود.

۹ــ ترازنامه شرکت تضامنی محمدی و ایمانی که شرکا به نسبت $\frac{۳}{۴}$ و $\frac{۱}{۴}$ در سود و زیان سهیم می‌باشند، به‌شرح زیر است:

شرکت تضامنی محمدی و ایمانی
ترازنامه
به تاریخ ۱۳××/۱۲/۲۹

دارایی‌ها:			بدهی‌ها:		
موجودی نقد		۲۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۴۰۰/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی	۲۰۰/۰۰۰		اسناد پرداختنی	۴۰۰/۰۰۰	
ذ. م. م	(۵۰/۰۰۰)		جمع بدهی‌ها		۸۰۰/۰۰۰
خالص حساب‌های دریافتنی		۱۵۰/۰۰۰	جاری شرکا:		
موجودی کالا		۱۰۰/۰۰۰	محمدی	۵۰/۰۰۰	
زمین		۴۰۰/۰۰۰	ایمانی	۵۰/۰۰۰	
ساختمان	۱/۰۰۰/۰۰۰		جمع جاری شرکا:		۱۰۰/۰۰۰
استهلاک انباشته	(۲۰۰/۰۰۰)		**حقوق شرکا:**		
ارزش دفتری ساختمان		۸۰۰/۰۰۰	سرمایه شرکا:		
ماشین‌آلات	۵۰۰/۰۰۰		محمدی	۸۰۰/۰۰۰	
استهلاک انباشته	(۱۰۰/۰۰۰)		ایمانی	۵۰۰/۰۰۰	
ارزش دفتری ماشین‌آلات		۴۰۰/۰۰۰	جمع سرمایه شرکا		۱/۳۰۰/۰۰۰
اثاثه		۱۵۰/۰۰۰			
جمع دارایی‌ها		۲/۲۰۰/۰۰۰	جمع بدهی‌ها و حقوق شرکا		۲/۲۰۰/۰۰۰

شرکا موافقت کردند که عادلخانی را طبق شرایط زیر در شرکت وارد کنند:

۱ــ عادلخانی مبلغ ۶۸۰/۰۰۰ ریال وجه نقد به حساب جاری شرکت واریز و در $\frac{۱}{۸}$ سرمایه و سود و زیان سهیم گردد.

۲ــ موجودی کالا به مبلغ ۱۲۰/۰۰۰ ریال، ماشین‌آلات ۴۵۰/۰۰۰ ریال، ساختمان ۷۰۰/۰۰۰ ریال و زمین ۶۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شد و مخارج تجدید ارزیابی به مبلغ ۵۰/۰۰۰ ریال توسط شرکت پرداخت شد.

مطلوبست :

الف) ثبت تعدیلات لازم در دفاتر شرکت.

ب) ثبت ورود شریک جدید.

ج) محاسبه نسبت‌های جدید سود و زیانی شرکا

د) تهیه ترازنامه جدید شرکت در تاریخ ۱۲/۲۹/××۱۳

۱۰ــ ترازنامه شرکت تضامنی دوانی و شرکا در پایان سال ۲×۱۳ به شرح زیر می‌باشد :

شرکت تضامنی دوانی و شرکا

ترازنامه

به تاریخ ۱۲/۲۹/ ۲×۱۳

موجودی نقد		۴/۰۰۰/۰۰۰	حساب‌های پرداختنی	۱/۷۰۰/۰۰۰
حساب‌های دریافتنی		۱/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه دوانی	۱/۵۰۰/۰۰۰
موجودی کالا		۵/۰۰۰/۰۰۰	سرمایه خالدی	۲/۸۰۰/۰۰۰
ماشین‌آلات	۱/۸۰۰/۰۰۰		سرمایه اکبری	۲/۷۰۰/۰۰۰
استهلاک انباشته	(۶۰۰/۰۰۰)		سود تقسیم نشده سال۲×۱۳	۲/۵۰۰/۰۰۰
ارزش دفتری		۱/۲۰۰/۰۰۰		
جمع دارایی‌ها		۱۱/۲۰۰/۰۰۰	جمع بدهی و سرمایه شرکا	۱۱/۲۰۰/۰۰۰

در شرکت‌نامه موافقت شده است که آقای دوانی مبلغ ۳۰۰/۰۰۰ ریال به عنوان حق مدیریت دریافت دارد و به سرمایهٔ شرکا ۱۰٪ بهره تعلق گیرد و باقی‌ماندهٔ سود، به نسبت مساوی بین شرکا تقسیم شود.

پس از تقسیم سود و انتقال سود هر یک به حساب جاری آنان، شرکا تصمیم می‌گیرند که آقای امانی را با سرمایه ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال و شرایط زیر به عنوان شریک جدید بپذیرند :

۱ــ تقسیم سود در شرکت جدید به نسبت سرمایه باشد و امانی سرمایهٔ خود را نقداً بپردازد.

۲ــ موجودی کالا به مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ماشین‌آلات به مبلغ ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شود.

۳ــ اثرات ناشی از تجدید ارزیابی‌ها، به حساب‌جاری منتقل شود.

۴ــ ماندهٔ حساب جاری شرکای قبلی نقداً به آنها پرداخت گردد.

مطلوبست :

۱ــ تهیه جدول تقسیم سود در شرکت قبلی و انتقال سهم هر یک از شرکا به حساب‌جاری آنها.

۲ــ ثبت تعدیلات فوق و ورود آقای امانی به شرکت در دفتر روزنامه و کل.

۳ــ تهیه ترازنامه شرکت جدید.

بخش دوّم

حسابداری شرکت‌های سهامی

فصل چهارم

آشنایی با شرکت‌های سهامی

هدف‌های رفتاری : در پایان این فصل از فراگیر انتظار می‌رود :

۱ــ خصوصیات شرکت‌های سهامی را بیان نماید.

۲ــ انواع شرکت‌های سهامی را توضیح دهد.

۳ــ نحوه پذیره‌نویسی سهام در شرکت سهامی عام را بیان نماید.

۴ــ مشخصات شرکت سهامی خاص را شرح دهد.

۵ ــ اساس‌نامه شرکت‌های سهامی را توضیح دهد.

۶ ــ سرمایه شرکت‌های سهامی، نحوه پرداخت آن، افزایش و کاهش آن را بیان نماید.

۱ــ۴ــ مقدمه

به موجب اصلاحی قانون تجارت، مصوب ۱۳۴۷ «شرکت سهامی شرکتی‌ست که سرمایهٔ آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت صاحبان سهام محدود به مبلغ اسمی سهام آنهاست» و طبق همین قانون «شرکت سهامی، شرکت بازرگانی محسوب می‌شود ولو این که موضوع عملیات آن امور بازرگانی نباشد.»

در شرکت سهامی عدهٔ شرکا نباید از سه نفر کمتر باشد.

طبق قانون یاد شده، حداقل میزان سرمایه نیز یک میلیون ریال در شرکت‌های سهامی خاص و پنج میلیون ریال در سهامی عام است. بنابراین، مشخصات ویژهٔ این نوع شرکت‌ها عبارت است از :

۱ــ سرمایه به سهام متساوی تقسیم شده باشد.

۲ــ مسئولیت دارندگان سهام فقط محدود به سهام آنهاست.

۳ــ کلیه عملیات شرکت، بازرگانی محسوب است.

۴ــ عدهٔ شرکا کمتر از سه نفر نخواهد بود.

۵ــ سرمایه شرکت از مبلغ معینی نباید کمتر باشد.

۲ــ۴ــ تقسیم سرمایه به سهام

مسلم است شرکت سهامی مانند سایر شرکت‌ها باید دارای سرمایه باشد و اساس کار هر شرکت تجارتی، سرمایه است. منتهی در این قسم شرکت‌ها سرمایه باید به قسمت‌های مساوی تقسیم شده باشد و هر قسمت را «سهم» می‌گویند. اگر شرکتی دو میلیون ریال سرمایه دارد باید به هزار سهم دو هزار ریالی و یا پانصد سهم چهار هزار ریالی تقسیم شده باشد و چنین شرکتی نمی‌تواند یک میلیون ریال از سرمایه خود را به ۵۰۰ سهم دو هزار ریالی و بقیه را مثلاً به ۲۵۰ سهم چهار هزار ریالی تقسیم نماید.

در این گونه شرکت‌ها، سهامداران لازم نیست که هر یک فقط یک سهم داشته باشند بلکه هر سهامدار می‌تواند به هر مقدار دلخواه سهم خریداری نماید. مثلاً در شرکتی که سرمایهٔ آن به یک‌صد سهم تقسیم شده است ممکن است یک سهامدار هفتاد سهم و سهامدار دیگر بیست سهم و بقیهٔ سهامداران هر کدام یک سهم یا دو سهم داشته باشند.

۳ـ۴ـ مسئولیت دارندگان سهام

در شرکت‌های سهامی، سهامداران به‌میزان سهام متعلق به خود، مسئول هستند و زاید بر آن مسئولیتی ندارند و اگر شرکت به‌نحوی متضرر گردد که علاوه بر سرمایه، مبلغی هم بدهکار شود، صاحبان سهام ملزم به‌پرداخت دیون شرکت نخواهند بود. اگر شرکتی که سرمایهٔ آن دو میلیون ریال است ورشکست شود به نحوی که پانصد هزار ریال با احتساب سرمایه کسری ایجاد شود، طلبکاران حق مطالبه از سهامداران را نخواهند داشت زیرا شخصیت و اعتبار سهامداران، به‌هیچ وجه در شرکت دخالتی ندارد.

تعداد سهامداران : در شرکت سهامی خاص، تعداد شرکا نباید از سه نفر کمتر باشد. این رقم در شرکت سهامی عام، حداقل پنج نفر است.

تعیین حداقل تعداد سهامداران به سه یا پنج نفر، برای تطبیق با سایر مقررات شرکت‌های سهامی‌ست. زیرا به موجب قانون تجارت «شرکت سهامی به وسیلهٔ هیئت مدیره‌ای که از بین صاحبان سهام انتخاب شده‌اند و کلاً یا بعضاً قابل عزل می‌باشند اداره خواهد شد. عده اعضای هیئت مدیره در شرکت‌های سهامی خاص و عام به ترتیب نباید از سه یا پنج نفر کمتر باشد.» بنابراین در شرکت سهامی عام، تعداد شرکا نباید کمتر از ۵ نفر باشد.

۴ـ۴ـ انواع شرکت‌های سهامی

قانون تجارت، شرکت‌های سهامی را به دو نوع زیر تقسیم نموده است :

۱ـ شرکت سهامی عام

۲ـ شرکت سهامی خاص

۵ ـ۴ـ شرکت سهامی عام

تعریف : شرکت سهامی عام، شرکتی‌ست که مؤسسان آن قسمتی از سرمایه شرکت را از طریق فروش سهام به مردم، تأمین می‌کنند. به این طریق که آنان، قبلاً حداقل بیست درصد سرمایه را خودشان تعهد کرده، حداقل سی و پنج درصد مبلغ تعهد شده را در حسابی به‌نام «شرکت در شرف تأسیس» در یکی از بانک‌ها سپرده‌گذاری می‌کنند و سپس اظهارنامه‌ای به‌ضمیمه طرح اساس‌نامه شرکت و طرح اعلامیه پذیره‌نویسی سهام، به مراجع ثبت شرکت‌ها تسلیم می‌نمایند.

شرکت سهامی عام، کامل‌ترین نوع شرکت سهامی است که برای انجام امور تجارتی و بازرگانی مهم تشکیل می‌شود که سرمایه فردی کفاف آن را نمی‌دهد.

فکر تأسیس هر شرکت ابتدا از ناحیهٔ اشخاصی ایجاد می‌شود که به آن‌ها «مؤسسان» گفته می‌شود.

۱ـ ۵ ـ۴ـ مؤسسین : قبل از هر کار، مؤسسان باید حداقل بیست درصد سرمایه را تعهد نمایند و دست‌کم، سی و پنج درصد از مبلغ تعهد شده را نزد یکی از بانک‌ها در حسابی به نام «شرکت در شرف تأسیس» بسپارند. مثلاً در شرکتی از این دست که با سرمایه یکصد میلیون ریال تأسیس می‌شود مؤسسان باید حداقل بیست میلیون ریال آن را تعهد نموده، هفت میلیون ریال آن را که معادل سی و پنج درصد مورد تعهد است نقداً پرداخت کنند و در حساب جدیدی که به نام «شرکت سهامی در شرف تأسیس» می‌باشد (با قید

اسم شرکت) نزد یکی از بانک‌های کشور به امانت گذارند.

«هرگاه تمام یا قسمتی از تعهد مؤسسان به‌صورت غیرنقد (مانند امتیاز یا ملک) باشد باید عین آن یا اسناد مالکیت آن را در نزد همان بانکی که برای پرداخت مبلغ نقدی حساب باز شده است تودیع نمایند».

سپس اظهارنامه‌ای که معمولاً چاپی و حاکی از موادی است که در قانون ذکر شده، به ضمیمهٔ طرح اساس‌نامه و طرح اعلامیهٔ پذیره‌نویسی سهام که به امضای کلیهٔ مؤسسان رسیده باشد منضم به گواهی‌نامه بانک، دایر بر موجود بودن حساب سپرده و تسلیم مدارک مربوط به آورده‌های غیرنقدی در صورتی که تعهد مؤسسان به‌صورت غیرنقد باشد، به مرجع ثبت شرکت‌ها تسلیم نمایند. این مدارک باید به امضای مؤسسان رسیده باشد.

مراجع ثبت شرکت‌ها در تهران، ادارهٔ ثبت شرکت‌ها و در شهرستان‌ها دایرهٔ ثبت شرکت‌ها و در نقاطی که فاقد دایرهٔ ثبت شرکت‌ها باشد ادارهٔ ثبت اسناد محل خواهد بود.

مرجع ثبت شرکت‌ها پس از مطالعهٔ اظهارنامه و ضمایم آن و تطبیق مندرجات آن با قانون، اجازهٔ انتشار اعلامیه پذیره‌نویسی را صادر خواهد نمود.

۲ــ ۵ ــ۴ــ پذیره‌نویسی : تعهد پرداخت سهام را که از ناحیهٔ اشخاص به‌عمل می‌آید، «پذیره‌نویسی» نامیده می‌شود.

به‌موجب آگهی (که اصطلاح قانونی آن در این مورد «اعلامیه» است) اشخاصی که مایل به سرمایه‌گذاری در شرکت سهامی عام هستند دعوت می‌شوند تا با ملاحظه عملی که شرکت برای انجام آن تأسیس می‌شود و سرمایه‌ای که در نظر گرفته شده است و با اطلاع از سوابق و شخصیّت مؤسسان در خرید سهام شرکت نمایند.

طرح اعلامیه مزبور باید شامل نکات زیر باشد :

۱ــ نام شرکت

۲ــ موضوع شرکت

۳ــ مرکز اصلی شرکت و شعب آن در صورتی که تأسیس شعبه مورد نظر باشد.

۴ــ مدت شرکت

۵ ــ هویت کامل و اقامتگاه و شغل مؤسسان. (در صورتی که بعضی از آن‌ها در امور مربوط به موضوع شرکت تخصص یا اطلاعاتی داشته باشند ذکر آن به‌اختصار لازم است.)

۶ــ مبلغ سرمایه شرکت و تعیین مقدار نقد و غیرنقد آن به‌تفکیک و تعداد و نوع سهام. در مورد سرمایه غیرنقد (جنسی) تعیین مقدار و مشخصات و اوصاف و ارزش آن.

۷ــ در صورتی که مؤسسان مزایایی برای خود در نظر گرفته‌اند تعیین چگونگی و موجبات آن مزایا.

۸ ــ تعیین درصدی از سرمایه که مؤسسان تعهد کرده و مبلغی که پرداخت کرده‌اند.

۹ــ ذکر هزینه‌هایی که مؤسسان تا آن موقع برای تدارک مقدمات تشکیل شرکت پرداخت کرده‌اند و برآورد هزینه‌های لازم تا شروع فعالیت شرکت.

۱۰ــ در صورتی که انجام موضوع شرکت قانوناً مستلزم موافقت مراجع خاصی باشد ذکر مشخصات اجازه‌نامه یا موافقت اصولی آن مرجع.

۱۱ــ ذکر حداقل سهامی که هنگام پذیره‌نویسی باید از سوی پذیره‌نویس تعهد شود و تعیین مبلغی از آن که باید مقارن پذیره‌نویسی، نقداً پرداخت گردد.

۱۲ــ ذکر شماره و مشخّصات حساب بانکی که مبلغ نقدی سهام مورد تعهد باید به آن حساب پرداخت شود و تعیین مهلتی که

اشخاص می‌توانند برای پذیره‌نویسی و پرداخت مبلغ نقدی، به بانک مراجعه کنند.

۱۳ــ تصریح به این که اظهارنامهٔ مؤسسان به انضمام طرح اساس‌نامه برای مراجعه علاقه‌مندان به مرجع ثبت شرکت‌ها، تسلیم شده است.

۱۴ــ ذکر نام روزنامه کثیرالانتشاری که هرگونه دعوت و اطلاعیه بعدی تا تشکیل مجمع عمومی مؤسس منحصراً در آن منتشر خواهد شد.

۱۵ــ چگونگی تخصیص سهام به پذیره‌نویسان.

۳ــ۵ــ۴ ــ هزینه‌های تأسیس : برای تشکیل و ثبت شرکت سهامی، انجام هزینـه‌هایی ــ از جمله هزینه‌های تهیهٔ اساس‌نامه، حقوق ثبتی، حق تمبر ، حق‌المشاوره‌های حقوقی و نظایر آن‌ها ــ ضروری‌ست. این هزینه‌ها را «هزینه‌های تأسیس» می‌گویند، که در طبقه‌بندی حساب‌ها در قسمت سایر دارایی‌ها نگهداری می‌شود.

طبق استاندارد شماره ۱۷ این هزینه‌ها در دوره تحمل به‌عنوان هزینه منظور می‌شود.

۴ــ ۵ ــ۴ــ مجمع عمومی مؤسس : با سپری شدن مهلتی که برای پذیره‌نویسی معین شده است و یا در صورتی که مدت پذیره نویسی تمدید شده باشد از انقضای مدت تمدید شده، مؤسسان حداکثر تا یک ماه به‌تعهدات پذیره‌نویسان رسیدگی و پس از احراز این که پرداخت تمام سرمایه شرکت تعهد گردیده و اقلاً سی و پنج درصد آن پرداخت شده، تعداد سهام هر یک از تعهدکنندگان را تعیین و اعلام می‌کنند و مجمع عمومی مؤسسان را دعوت می‌نمایند.

دعوت مجمع عمومی مؤسسان به این طریق خواهد بود که تاریخ تشکیل مجمع در روزنامه‌ای که در اعلامیه پذیره‌نویسی معلوم شده آگهی می‌شود و علاوه بر آن، به‌موجب دعوت‌نامه جداگانه، کلیهٔ تعهدکنندگان سهام برای روز و ساعت معین دعوت می‌شوند و معمولاً دستور مجمع عمومی مؤسسان هم در آن قید می‌گردد.

۵ ــ ۵ ــ۴ــ ثبت شرکت سهامی عام : اساس‌نامه‌ای که به‌تصویب مجمع مؤسّس رسیده است به‌ضمیمه صورتجلسه مجمع و اعلامیهٔ قبولی مدیران و بازرسان برای ثبت شرکت به‌مرجع ثبت شرکت‌ها تسلیم خواهد شد.

هرگاه تا شش‌ماه از تاریخ مراجعه قبلی مؤسسان به مرجع ثبت شرکت که طرح اساس‌نامه و اعلامیهٔ پذیره‌نویسی را به مرجع مزبور تسلیم نموده‌اند، شرکت سهامی عام با تشریفاتی که ذکر شد به ثبت نرسد، با درخواست هر یک از مؤسسان یا پذیره‌نویسان، مرجع ثبت شرکت‌ها که اظهارنامه (قبلی) به آن تسلیم شده است گواهی‌نامه‌ای حاکی از عدم ثبت شرکت، صادر می‌کند و به بانکی که تعهد سهام و تأدیهٔ وجوه در آن به عمل آمده است ارسال می‌دارد تا مؤسسان و پذیره‌نویسان به بانک مراجعه و تعهدنامه و وجوه پرداختی خود را مسترد دارند. در این صورت، هرگونه هزینه‌ای که برای تأسیس شرکت پرداخت یا تعهد شده باشد به عهدهٔ مؤسسان خواهد بود. بنابراین پذیره‌نویسانی که در اثر اعلامیه وجهی پرداخته‌اند بدون هیچ گونه هزینه، پول خود را دریافت خواهند داشت.

۶ــ ۵ ــ۴ــ مشخصات شرکت سهامی عام : این مشخصات که شرکت سهامی خاص فاقد آن است به شرح زیر می‌باشد :

۱ــ در نام شرکت، قبل از اسم شرکت یا بلافاصله پس از آن کلمهٔ «عام» اضافه می‌شود. مانند «شرکت سرمایه‌گذاری آینده‌نگر (سهامی عام)»

۲ــ قبل از تشکیل شرکت، قسمتی از سرمایهٔ شرکت را با صدور اعلامیه پذیره‌نویسی در اختیار عموم می‌گذارند تا اشخاص با مراجعه به بانک‌ها در خرید آن اقدام کنند.

۳ــ سرمایه شرکت از پنج میلیون ریال نباید کمتر باشد.

۴ــ هیئت مدیره شرکت سهامی عام، کمتر از پنج نفر نخواهد بود.

۵ ــ شرکت سهامی عام می‌تواند اوراق قرضه منتشر کند.
۶ــ شرکت می‌تواند سهام خود را برای فروش در بورس اوراق بهادار و بانک‌ها عرضه نماید.
۷ــ در شرکت سهامی عام نقل و انتقال سهام نمی‌تواند مشروط به موافقت مدیران شرکت یا مجمع عمومی صاحبان سهام باشد.
۸ ــ در شرکت سهامی عام، مبلغ اسمی هر سهم نباید از ده هزار ریال بیشتر باشد.
۹ــ بازرسان شرکت سهامی عام باید دارای شرایط مخصوصی باشند.

۶ــ۴ــ شرکت سهامی خاص

شرکت سهامی خاص شرکتی‌ست که تمام سرمایهٔ آن از سوی مؤسسان تأمین گردیده است. چون تشکیل شرکت‌های سهامی عام با تشریفاتی که ذکر شد طولانی‌ست، قانون تجارت برای امور تجاری ساده‌تری که نیازمند شرکای کمتری است یک نوع شرکت سهامی مقرر داشته است که به شرح فوق «شرکت سهامی خاص» نامیده می‌شود.

در این قبیل شرکت‌ها، صدور اعلامیهٔ پذیره‌نویسی وجود ندارد. تمام سرمایه از ناحیهٔ مؤسسان تعهد و اقلاً سی و پنج درصد آن در حساب مخصوصی نزد یکی از بانک‌ها به نام «شرکت در شرف تأسیس» سپرده می‌شود.

سرمایهٔ شرکت سهامی خاص نباید کمتر از یک میلیون ریال باشد. در صورتی که به عللی، سرمایه شرکت تقلیل یابد، باید سهامداران در ظرف مدت یک‌سال آن را جبران و یا شرکت را به نوع دیگری از شرکت‌ها، از قبیل با مسئولیت محدود یا تضامنی تبدیل نمایند.

در نام شرکت باید کلمهٔ «خاص» قبل از ذکر نام شرکت و یا بلافاصله پس از آن اضافه شود. مانند «شرکت سهامی خاص الوند» یا «شرکت سهامی امیر ــ خاص» و قید کلمه خاص باید در تمام اوراق شرکت ذکر گردد. زیرا این نوع شرکت‌ها در حقیقت نوعی شرکت سهامی خصوصی‌اند که مراجعه‌کنندگان باید اطلاع داشته باشند.

۱ــ۶ــ۴ــ مشخصات شرکت سهامی خاص : مشخصات شرکت سهامی خاص عبارتست از :

۱ــ در نام شرکت، قبل از اسم شرکت یا بعد از آن کلمه «خاص» باید اضافه شود و این کلمه در کلیهٔ نوشته‌های شرکت و آگهی‌ها باید رعایت گردد.
۲ــ سرمایهٔ شرکت به‌وسیلهٔ خود مؤسسان تأمین می‌شود و آنان، حق صدور اعلامیهٔ پذیره‌نویسی را ندارند.
۳ــ سرمایهٔ شرکت حداقل یک میلیون ریال است.
۴ــ هیئت مدیرهٔ شرکت سهامی خاص حداقل سه نفر است.
۵ــ شرکت سهامی خاص حق انتشار اوراق قرضه را ندارد.
۶ ــ شرکت سهامی خاص نمی‌تواند سهام خود را برای پذیره‌نویسی یا فروش در بورس اوراق بهادار یا توسط بانک‌ها عرضه نماید یا با انتشار آگهی یا هر نوع اقدام تبلیغاتی، برای فروش سهام خود مبادرت کند.

۷ــ۴ــ اساس‌نامه

اساس‌نامه، مهم‌ترین سند شرکت سهامی و مدرکی‌ست که چارچوب فعالیت شرکت به آن بستگی دارد. کلیه شرکت‌های سهامی، اعم از شرکت سهامی عام یا شرکت سهامی خاص، باید دارای اساس‌نامه باشند. اساس‌نامه، حدود اختیارات مجامع عمومی و هیئت

مدیره را تعیین و تکلیف سود و زیان شرکت و مدت انحلال آن را معین می‌نماید. اساس‌نامه تابع نظر مؤسسان و اکثریت دارندگان سهام است.

۸ـــ۴ـــ نام شرکت

شرکت سهامی باید دارای نام مخصوصی باشد. زیرا نامیدن شرکت به‌نام سهامداران به علت این که مسئولیتی ندارند ممنوع است و چون هر شخص حقوقی مانند شخص حقیقی باید دارای نام باشد تا تشخیص داده شود از این‌رو، انتخاب نام برای شرکت، ضروری و از مبانی اولیه تشکیل آن است.

۹ـــ۴ـــ مرکز اصلی شرکت

مرکز اصلی شرکت، یکی از مواردی است که باید در اساس‌نامه نوشته شود و معمولاً مجامع عمومی و جلسات هیئت مدیره در آنجا تشکیل می‌گردد. مرکز شرکت، از سوی مجمع عمومی می‌تواند تغییر مکان داده شود.

۱۰ـــ۴ـــ موضوع شرکت

موضوع شرکت، هدفی‌ست که شرکت برای آن تأسیس شده است. مثلاً شرکتی که برای تولید خودرو یا سرمایه‌گذاری در صنایع پتروشیمی تشکیل شده عمل «تولید خودرو» و یا «سرمایه‌گذاری در صنعت پتروشیمی» موضوع شرکت است.

۱۱ـــ۴ـــ مدت شرکت

شرکت، ممکن است برای مدت محدودی مثلاً ۱۰ یا ۳۰ سال تشکیل شود و نیز ممکن است این زمان نامحدود باشد. در صورتی که مدت زمان فعالیت شرکت محدود باشد باید آن مدت، معلوم گردد و اثر آن این است که با فرارسیدن تاریخ و انقضای مدت، شرکت به خودی خود منحل و برچیده می‌شود. مثلاً چنانچه برای ساختن یک فرودگاه، شرکت خاصی تشکیل شود با خاتمه عملیات ساخت و بهره‌برداری از فرودگاه، مدت زمان فعالیت شرکت مذکور، خاتمه یافته تلقی می‌شود.

۱۲ـــ۴ـــ حقوق صاحبان سهام

سرمایهٔ هر شرکت سهامی، عبارت‌است از جمع قیمت اسمی سهام آن شرکت. بنابراین سرمایه به سهام متساوی قسمت می‌شود و هر یک از سهامداران، یک یا چند سهم آن را خواهند داشت.

پرداخت سرمایه : قانون اجازه داده است که در موقع تشکیل شرکت‌های سهامی عام، دارندگان سهام اقلاً سی و پنج درصد از مورد تعهد خود را پرداخت و باقی‌ماندهٔ آن را حداکثر ظرف مدت پنج سال پرداخت نمایند.

ولی هرگاه آورده‌های سهامداران، غیرنقدی باشد باید تمام آن تقویم و تسلیم شده باشد.

سرمایهٔ شرکت‌های سهامی معمولاً شامل دو بخش است :

۱ــ سرمایه پرداخت شده که همان مبلغی‌ست که سهامداران به‌حساب شرکت واریز کرده‌اند.

۲ــ سرمایه تعهد شده مابه‌التفاوت مبلغ اسمی و مبلغ واریز شده.

اهمیت سرمایهٔ شرکت، بیشتر مورد نظر معامله‌کنندگان با شرکت است و اشخاص با اطلاع از اعتبار و میزان سرمایه با شرکت، قرارداد منعقد می‌کنند و یا معامله انجام می‌دهند. به این دلیل، هر شرکت باید در سربرگ‌های چاپی خود میزان سرمایه شرکت و آن

قسمتی را که تأدیه شده درج نماید تا اشخاص طرف معامله با شرکت، از سرمایهٔ آن مطلع باشند.

۱ــ۱۲ــ۴ــ سرمایهٔ نقدی و غیرنقدی : سرمایه، ممکن است نقدی باشد یا غیرنقدی. سرمایه نقدی که اغلب شرکت‌های سهامی دارند وجه نقد است. سرمایه غیرنقدی مال یا امتیاز یا عملی‌ست که سهامداران در قبال سهام خریداری شده می‌پردازند. مثلاً ممکن است در شرکتی که موضوع آن ساخت و ساز مسکن است شخصی یک قطعه زمین به ارزش یکصد میلیون ریال تسلیم و در مقابل، هزار سهم یکصد هزار ریالی قبول کند.

۲ــ۱۲ــ۴ــ اندوخته قانونی : در تجارت امکان دارد زیانی متوجه شرکت شود که باعث از بین رفتن سرمایه شود. در قانون تجارت، به‌منظور جلوگیری از تأثیر زیان‌های احتمالی بر سرمایه، عنوانی به نام اندوختهٔ قانونی پیش‌بینی شده است و قانون، هیئت مدیرهٔ شرکت را ملزم نموده است که حداقل پنج درصد از سود خالص شرکت را به اندوختهٔ قانونی تخصیص دهد تا در حساب خاصی به‌نام «اندوخته قانونی» ثبت شود. این الزام تا زمانی است که ماندهٔ اندوخته مذکور، معادل یک دهم سرمایه اصلی شرکت گردد و اضافه بر آن را قانون به اختیار شرکت گذاشته است.

قسمت حقوق صاحبان سهام را می‌توان به‌صورت‌های زیر تنظیم نمود :

۱ــ چنانچه تمام سرمایه پرداخت نشده و در حالت تعهد صاحبان سهام باشد :

ترازنامه

دارایی‌ها :	بدهی‌ها :			
	حقوق صاحبان سهام :			
	سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده	××		
	صرف سهام عادی	××		
	سرمایه ــ سهام ممتاز تعهدشده	××		
	صرف سهام ممتاز	××		
	جمع		××	
	کسر شود : تعهد صاحبان سهام		(××)	
	سرمایه پرداخت شده		××	
	اضافه شود :			
	اندوخته‌ها	××		
	سود (زیان) انباشته	××(××)		
	مازاد تجدید ارزیابی دارایی‌ها	×		
	سرمایه اهدایی	×		
	جمع		××	
	جمع حقوق صاحبان سهام			××
جمع دارایی‌ها ××	جمع بدهی و حقوق صاحبان سهام			××

۲ــ چنانچه تمام سرمایه پرداخت شده باشد

دارایی‌ها :		بدهی‌ها :			
		حقوق صاحبان سهام :			
		سرمایه ــ سهام عادی (... سهم ... ریالی پرداخت شده)	××		
		صرف سهام ممتاز (... سهم ... ریالی پرداخت شده)	××		
		صرف سهام عادی	××		
		صرف سهام ممتاز	××		
		جمع سرمایه پرداخت شده		××	
		اضافه شود :			
		اندوخته‌ها	××		
		سود (زیان) انباشته	××		
		مازاد تجدید ارزیابی دارایی‌ها	××		
		سرمایه اهدایی	××		
		جمع		××	
		جمع حقوق صاحبان سهام			××
جمع دارایی‌ها	××	جمع بدهی و حقوق صاحبان سهام			××

۳ــ۱۲ــ۴ــ افزایش سرمایه : در اثر پیشرفت کار و احتیاج به‌نقدینگی و یا انجام طرح‌های در دست اجرا، شرکت‌ها نیاز به‌افزایش سرمایه پیدا می‌کنند که ناچار می‌شوند به‌سرمایه خود اضافه نمایند. در چنین حالتی، شرکت ناچار است سهام جدیدی بفروشد. در صورتی که در اساس‌نامه پیش‌بینی شده باشد می‌توان با رعایت آن اقدام به افزایش سرمایه و فروش سهم نمود. افزایش سرمایه، زمانی امکان‌پذیر است که سرمایهٔ قبلی شرکت تماماً تأدیه شده باشد و تا زمانی که شرکا هنوز تعهد قبلی خود را کاملاً انجام نداده و مبلغی از سرمایه را هنوز نپرداخته‌اند، شرکت حق افزایش سرمایه را «تحت هیچ عنوان» نخواهد داشت.

گاهی در عمل مشاهده می‌شود که شرکت سود سرشاری داشته است و ارزش سهام آن در بازار، بیش از قیمت اسمی سهام یعنی پولی است که سهامداران در روز اول پرداخته‌اند. در چنین حالتی، شرکت با تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده اقدام به انتشار سهام جدید به قیمتی بیشتر از قیمت اسمی می‌نماید.

قانون تجارت در این مورد می‌گوید که «شرکت می‌تواند سهام جدید را برابر مبلغ اسمی بفروشد و یا این که مبلغی علاوه بر مبلغ اسمی سهم، به عنوان اضافه ارزش سهم از خریداران دریافت کند. هم چنین شرکت می‌تواند عواید حاصله از اضافه ارزش سهام فروخته شده را به‌اندوخته منتقل سازد یا نقداً بین صاحبان سهام سابق تقسیم کند یا در ازای آن، سهام جدید به صاحبان سهام بدهد.»

به‌طورکلی، افزایش سرمایه در شرکت‌های سهامی به یکی از روش‌های زیر انجام می‌پذیرد :

۱ــ افزایش سرمایه از طریق افزایش مبلغ اسمی سهام موجود که در این روش باید موافقت کلیهٔ سهامداران در جمع اعلام شود و تمام مبلغ افزایش سرمایه نیز نقداً پرداخت گردد.

۲ــ افزایش سرمایه از طریق صدور سهام جدید که در این شیوه تأدیهٔ مبلغ افزایش سرمایه (بهای سهام) جدید به یکی از روش‌های زیر امکان‌پذیر خواهد بود.

۲/۱) افزایش سرمایه از طریق صدور سهام جدید به صورت نقد و به ارزش اسمی ــ به ارزش روز

۲/۲) افزایش سرمایه از طریق صدور سهام در ازای بدهی‌های شرکت و اوراق قرضه

۲/۳) افزایش سرمایه از طریق صدور سهام جدید از محل سود انباشته، صرف سهام، اندوخته‌ها، غیر اندوخته قانونی گفتنی‌ست که صدور سهام جدید از محل اندوخته‌ها یا سود تقسیم نشده را «سود سهمی» یا «سهام جایزه» می‌نامند.

۴ــ۱۲ــ۴ــ کاهش سرمایه : هم‌چنان که سرمایه شرکت ممکن است اضافه شود گاهی نیز اتفاق می‌افتد که سرمایه شرکت‌ها کاهش می‌یابد. کاهش سرمایه به دو صورت انجام می‌شود :

۱ــ اختیاری

۲ــ اجباری

کاهش اختیاری سرمایه : در مواردی که شرکت موفق به انجام اهداف اساس‌نامه‌ای خود نمی‌شود و بیش از مبلغ مورد احتیاج، سرمایه در اختیار دارد، می‌تواند قسمتی از سرمایهٔ خود را کاهش داده، به شرکا مسترد دارد.

به‌استناد قانون تجارت «مجمع عمومی فوق‌العادهٔ شرکت می‌تواند به پیشنهاد هیئت مدیره در مورد کاهش سرمایه به طور اختیاری اتخاذ تصمیم کند، مشروط براین که در اثر کاهش به تساوی حقوق صاحبان سهام لطمه‌ای وارد نشود و سرمایه شرکت از حداقل مبلغ مقرر کمتر نشود.» یعنی در شرکت‌های سهامی عام از پنج میلیون ریال و در شرکت‌های سهامی خاص از یک میلیون ریال کمتر نباشد.

توضیح این‌که به‌استناد قانون تجارت، خرید سهام شرکت از سوی همان شرکت ممنوع است. زیرا در این صورت سرمایهٔ شرکت تقلیل پیدا می‌کند بدون این که کاهش سرمایه آگهی شود. البته در کشورهای خارجی خرید سهام از سوی شرکت‌ها مجاز است که به این‌گونه سهام «سهام خزانه» می‌گویند.

کاهش اجباری سرمایه : اگر تقلیل سرمایه در اثر زیان‌های وارده به‌قدری باشد که نصف سرمایه شرکت از میان برود، در این صورت قانون تجارت، هیئت مدیره شرکت را موظف نموده است که مجمع عمومی فوق‌العاده را دعوت نمایند تا نسبت به بقا یا انحلال شرکت تصمیم بگیرند. مجمع عمومی می‌تواند در مورد انتشار سهام جدید و یا کاهش سرمایه و یا انحلال شرکت اتخاذ تصمیم نماید. این تصمیم را در هر حال مدیران شرکت مطابق مقررات قانون به اطلاع مرجع ثبت شرکت‌ها خواهند رسانید. «هرگاه مجمع عمومی فوق‌العاده رأی به انحلال شرکت ندهد باید در همان جلسه با رعایت مقرراتی که برای ثبت شرکت لازم است سرمایه شرکت را به مبلغ سرمایه موجود کاهش دهند» مشروط بر این که از میزان حداقلی که برای شرکت‌های سهامی تعیین شده کمتر نباشد.

✓ پرسش‌های چهار گزینه‌ای ✗

۱ــ در شرکت سهامی، مسئولیت صاحبان سهام :

الف) محدود به مبلغ اسمی سهام آن‌هاست. ج) هیچ گونه مسئولیت خاصی ندارند.

ب) معادل درصد سهام آن‌هاست. د) مسئولیت تضامنی دارند.

۲ــ در یک شرکت سهامی، تعداد سهامداران حداقل ...... است.

الف) پنج نفر ج) دو یا چند نفر

ب) سه نفر د) هیچکدام

۳ــ سرمایه شرکت سهامی خاص حداقل چقدر است؟

الف) یک میلیون ریال   ج) حداقل ندارد

ب) دو میلیون ریال   د) پنج میلیون ریال

۴ــ حداقل تعداد سهامداران در شرکت سهامی عام چندنفر است؟

الف) سه نفر   ج) پنج نفر

ب) بین سه تا پنج نفر   د) پنج نفر یا بیشتر

۵ــ در هنگام تشکیل شرکت سهامی عام، مؤسسان باید :

الف) صددرصد سهم خود را تأدیه و پرداخت نمایند.

ب) ۲۰ درصد سرمایه را تعهد و ۳۵ درصد آن را پرداخت نمایند.

ج) ۲۰ درصد سرمایه را تعهد و پرداخت نمایند.

د) ۳۵ درصد سرمایه را پرداخت نمایند.

۶ــ پذیره‌نویسی عبارتست از :

الف) تعهد پرداخت سهام از ناحیهٔ اشخاص

ب) پرداخت بهای سهام از ناحیهٔ اشخاص

ج) پرداخت ۳۵ درصد بهای سهام از ناحیه اشخاص

د) همه موارد بالا

۷ــ هزینه‌های تأسیس، تحت چه سرفصلی و در کدام بخش از صورت‌های مالی نمایش داده می‌شود؟

الف) دارایی‌های ثابت و در ترازنامه

ب) دارایی‌های جاری و در ترازنامه

ج) هزینه‌های عملیاتی در صورت سود و زیان

د) سایر دارایی‌ها و در ترازنامه

۸ــ انواع شرکت‌های سهامی کدام‌اند؟

الف) خاص و عام   ج) خاص

ب) خاص و عام و تضامنی   د) عام

۹ــ کدام‌یک از شرکت‌های هفتگانه قانون تجارت، مجاز به پذیره‌نویسی و انتشار اوراق قرضه هستند؟

الف) مسئولیت محدود و سهامی خاص   ج) سهامی خاص و عام

ب) سهامی عام   د) سهامی خاص

۱۰ــ در شرکت‌های سهامی، کاهش سرمایه به چند صورت انجام می‌شود؟

الف) اختیاری و قانونی   ج) اختیاری

ب) اختیاری و اجباری   د) اجباری

فصل پنجم

سهام

هدف‌های رفتاری : در پایان این فصل از فراگیر انتظار می‌رود :

۱ــ انواع سهام را توضیح دهد.

۲ــ ارزش سهام و انواع آن را بیان نماید.

۳ــ سود هر سهم را محاسبه نماید.

۴ــ صرف و کسر سهام را توضیح دهد.

۵ــ عملیات حسابداری تأسیس شرکت سهامی و انتشار سهام را به صورت نقد انجام دهد.

۶ــ عملیات حسابداری تأسیس شرکت سهامی و انتشار سهام بر مبنای پذیره‌نویسی را انجام دهد.

۷ــ عملیات حسابداری تأسیس شرکت سهامی و انتشار سهام در ازای تحصیل دارایی‌های غیرنقدی انجام دهد.

۸ــ حسابداری تأسیس شرکت سهامی را شرح دهد.

۱ــ۵ــ مقدمه

سرمایهٔ هر شرکت سهامی، به قطعاتی تقسیم شده است که هر یک از آن‌ها را «سهم» می‌گویند. بنابراین، سهم عبارت از قطعاتی‌ست که مجموع آن، سرمایه شرکت را تشکیل می‌دهد.

در قانون تجارت، سهم چنین تعریف شده است «سهم قسمتی‌ست از سرمایه شرکت سهامی که مشخص‌کنندهٔ میزان مشارکت و تعهدات و منافع صاحب آن در شرکت سهامی می‌باشد.»

در شرکت‌های غیرسهامی، سهم هر شریک را «سهم‌الشرکه» می‌گویند ولی در شرکت سهامی به ذکر «سهم» اکتفا می‌شود. مثلاً گفته می‌شود فلان شخص در فلان شرکت، دارای یک یا چند سهم است.

دارندهٔ سهم نمی‌تواند به نسبت سهم خود در دارایی‌های شرکت مالک باشد بلکه به نسبت سهم خود از شرکت دارای حق است و به‌موجب آن از منافع شرکت استفاده کرده، در مجمع عمومی رأی می‌دهد و در صورتِ انحلال از دارایی شرکت سهم خواهد برد.

قانون تجارت، حداکثر قیمت اسمی سهام در شرکت‌های سهامی عام را ده هزار ریال معین کرده، ولی در شرکت‌های سهامی خاص، حداقل و حداکثری برای مبلغ اسمی سهام تعیین نشده است.

۲ــ۵ــ انواع سهام

سهام هر شرکت ممکن است به چند صورت انتشار یابد :

۱ــ عادی(سهام عادی می‌تواند بانام یا بی‌نام منتشر شود)

۲ــ ممتاز

۱ــ۲ــ۵ــ سهم عادی با نام : سهم، ممکن است با نام باشد. در این صورت، دارندهٔ سهم معلوم و مشخص است و در محل شرکت دفتری وجود دارد که شماره ردیف سهام و نام دارنده در آن ذکر شده است. بنابراین، از روی شمارهٔ ردیف هر سهم می‌توان دانست که آن سهم متعلق به چه کسی است.

انتخاب سهام با نام، به این جهت است که شرکت مایل است شرکای خود را بشناسد و سیاست تجاری آن ایجاب می‌کند که بداند سهام شرکت در دست چه اشخاصی است.

قانون تجارت، مقرر داشته است «مادام که تمام مبلغ اسمی هر سهم پرداخت نشده صدور ورقه سهم بی‌نام یا گواهی‌نامه موقت ممنوع است. به تعهدکننده این گونه سهام، گواهی‌نامه موقت با نام داده خواهد شد که نقل و انتقال آن تابع مقررات مربوط به نقل و انتقال سهام با نام است.»

۲ــ۲ــ۵ــ سهم عادی بی‌نام : سهم بی‌نام، ورقه‌ای‌ست که اسم دارندهٔ آن در ورقه و یا در دفاتر شرکت ثبت نشده باشد و مالکیت آن با در دست داشتن ورقه سهم، محرز می‌شود. از لحاظ سرعت در نقل و انتقال سهام و تسهیل در تجارت آن، سهام بی‌نام، بهتر از سهام با نام است.

سهام بی‌نام به صورت سند در وجه حامل است و دارنده آن مالک شناخته می‌شود مگر آن که خلاف آن قانوناً ثابت گردد. نقل و انتقالات این نوع سهام با قبض و اقباض یعنی با دست به‌دست شدن به عمل می‌آید.

اگر کسی خواست سهام بی‌نام خود را بفروشد کافی‌ست که قیمت آن را دریافت و سهم را مانند اسکناس تسلیم کند. این گونه سهام در دست هر کس مشاهده شود به عنوان مالک آن سهم شناخته شده، می‌تواند از منافع شرکت استفاده نماید و در مجامع عمومی به نام دارندهٔ سهم وارد شود و در موقع انحلال هم، از دارایی شرکت سهم ببرد مگر این که شخص دیگری در دادگاه ثابت کند که سهم، متعلق به او است و دارنده به ناحق آن را در تصرف دارد.

سهام با نام و بی‌نام در تمام مراحل دارای یک ارزش‌اند و دارندگان آن‌ها در نفع و ضرر و استفاده از شرکت یکسان هستند.

۳ــ۲ــ۵ــ سهم ممتاز : سهام ممتاز، سهامی‌ست که امتیازاتی نسبت به سایر سهام در نفع و یا سرمایه و یا سایر موارد داشته باشد ولی در هر حال قیمت اسمی آن‌ها از سایر سهام بیشتر نیست.

۴ــ۲ــ۵ــ امتیازات سهام ممتاز :

۱ــ اولویت در دریافت سهم سود که ممکن است به یکی از روش‌های زیر صورت گیرد :

الف) تعلق نسبت معینی از سود به سهام ممتاز قبل از تقسیم سود بین صاحبان سهام عادی

ب) تعلق نسبت معینی از سود به اضافه حق مشارکت در بقیه سود با صاحبان سهام عادی

ج) محفوظ ماندن حق دریافت سهم سود نسبت به سال‌هایی که شرکت زیان دارد از محل سود سال‌های آتی. (این‌گونه سهام را سهام ممتاز با سود انباشته می‌گویند).

۲ــ حق تقدم در بازیافت مبلغ سهام نسبت به سهام عادی در صورت انحلال شرکت

سهام ممتازه موقعی قابل انتشار است که اساسنامهٔ شرکت، اجازهٔ انتشار آن را داده باشد و یا مجمع عمومی فوق‌العاده آن را تصویب نماید. در قانون تجارت مقرر گردیده است «در صورتی که برای بعضی از سهام شرکت با رعایت مقررات قانون، مزایایی قائل شوند این گونه سهام، «سهام ممتازه» نامیده می‌شود».

کلیهٔ سهام شرکت را نمی‌توان ممتاز دانست. زیرا در این صورت، هیچ‌یک از سهام نسبت به دیگری ترجیح ندارد و عادی

محسوب می‌شود. سهام ممتاز ممکن است در چند نوبت منتشر شود و دارای چند نوع باشد. مثلاً ممکن است شرکت، تعدادی سهام ممتاز داشته باشد که فقط ۵ درصد بیش از سایر سهام منفعت ببرد و تعدادی دیگر، علاوه بر منافع در دارایی شرکت در زمان انحلال، حق تقدم داشته باشد.

۳ــ۵ــ پرداخت قیمت سهام

چون تمام سرمایهٔ شرکت، در ابتدای تأسیس مورد احتیاج نیست از این‌رو، مقداری از آن (بهای سهام) مطالبه می‌شود و بقیه آن به تدریج اخذ می‌گردد. با در نظر گرفتن این موضوع، قانون تجارت مقرر داشته است که خریداران سهم می‌توانند در ابتدا قسمتی از قیمت سهم را که کمتر از سی و پنج درصد نباشد پرداخت و بقیه را تعهد نمایند.

ممکن است شرکتی در ابتدای تشکیل بیش از سی و پنج درصد مثلاً شصت درصد قیمت اسمی سهام و یا تمام قیمت آن را لازم داشته باشد که در این صورت، به‌همان نسبت از قیمت سهام نقداً پرداخت می‌شود ولی در هر حال مبلغ پرداخت و میزان تعهد شدهٔ هر سهم باید در اساس‌نامه ذکر شود.

مطالبهٔ مبلغ پرداخت نشدهٔ سهام به این طریق خواهد بود که هیئت مدیره مراتب را در روزنامه کثیرالانتشاری که آگهی‌های مربوط به شرکت در آن درج می‌شود منتشر می‌کند و مهلت «معقول و مناسبی» برای پرداخت آن قرار می‌دهد.

در صورتی که دارندگان سهام از تأدیهٔ مبلغ پرداخت نشده خودداری نمایند، خسارت دیرکرد از قرار نرخ رسمی بهره[۱] به‌علاوه چهار درصد در سال به مبلغ تأدیه نشده اضافه خواهد شد. پس از اخطار این موضوع از طرف شرکت به صاحب سهم و گذشتن یک‌ماه از صدور اخطار، در صورتی که مبلغ مورد مطالبه و خسارت تأخیر آن تماماً پرداخت نشود، شرکت آگهی فروش سهم مزبور را با قید مشخصات سهام فقط یک نوبت در روزنامه کثیرالانتشاری که آگهی‌های مربوط به شرکت در آن منتشر می‌شود، چاپ می‌نماید و یک نسخه از آگهی به‌وسیلهٔ پست سفارشی برای صاحب سهم ارسال می‌شود. سپس این گونه سهام را در صورتی که در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده باشد (مربوط به شرکت‌های سهامی عام) از طریق بورس و در غیر این‌صورت، از طریق مزایده فروخته، از حاصل فروش آن، شرکت کلیهٔ هزینه‌های مربوط را برداشت می‌کند و در صورتی که چیزی باقی بماند، مازاد را به صاحب سهم پرداخت می‌نماید. در این موقع، نام صاحب سهام قبلی از دفتر حذف و اوراق سهام یا گواهی‌نامهٔ موقت سهام، با قید کلمهٔ المثنی به‌نام خریدار صادر و مراتب برای اطلاع عموم آگهی می‌گردد.

۴ــ۵ــ ارزش سهام

هر سهمی معمولاً دارای چهار نوع قیمت یا ارزش است :

۱ــ ارزش اسمی

۲ــ ارزش روز یا تجارتی

۳ــ ارزش دفتری

۴ــ ارزش تصفیه

۱ــ۴ــ۵ــ ارزش اسمی : ارزش اسمی سهام، همان است که در روی آن نوشته شده است و سرمایهٔ شرکت مجموع قیمت

۱ــ به‌موجب ماده ۳۵ لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت می‌باید خسارت تأخیر تأدیه نیز اخذ شود ولی پس از انقلاب و به‌موجب برخی یا همه فتاوی صادره، خسارت تأخیر تأدیه، غیرشرعی اعلام شده است.

اسمی آن است. چنانچه سرمایه شرکتی، دو میلیون ریال شامل هزار سهم تقسیم شده باشد ارزش اسمی هر سهم آن دو هزار ریال است.

۲ــ۴ــ۵ــ ارزش تجارتی یا ارزش روز : قیمت تجارتی یا حقیقی هر سهم به فعالیت و سوددهی شرکت بستگی دارد. طبیعی است که قیمت سهام شرکتی که سالانه ۲۰ درصد سود می‌دهد با سهام شرکتی که سالانه ۳۵ درصد سود می‌دهد فرق دارد. قیمتی که سهام در بازار و بورس‌ها به فروش می‌رسد با قیمت اصلی و اسمی سهام فرق دارد و قیمت بازار «ارزش تجارتی» نامیده می‌شود. ممکن است ارزش تجارتی از ارزش اسمی کمتر یا بیشتر باشد. مثلاً سهام شرکتی که فعالیتی نداشته و در اثر زیان‌های وارده، قسمتی از سرمایهٔ آن از بین رفته است، در بازار به ارزش اسمی خریدار ندارد و ناچار به قیمت کمتری فروش می‌رود. گاهی ارزش اسمی و تجارتی با یکدیگر فرقی ندارند. در این صورت، گفته می‌شود که ارزش اسمی سهام با ارزش تجارتی منطبق است.

۳ــ۴ــ۵ــ ارزش دفتری : عبارت‌است از ارزش سهام شرکت در حالت فعلی آن و یا حقی که صاحبان سهام نسبت به ارزش ویژهٔ ثبت شده در دفاتر دارند. در این‌گونه موارد، سود تقسیم نشده و اندوخته‌ها نیز بخشی از ارزش دفتری سهام را تشکیل می‌دهند.

$$\text{ارزش دفتری هر سهم عادی} = \frac{\text{صرف (کسر) سهام عادی} \pm \text{اندوخته‌ها} + \text{سود (زیان)انباشته} \pm \text{سرمایه (سهام عادی)}}{\text{تعداد سهام عادی}}$$

گفتنی است که ارزش دفتری، فقط برای سهام عادی محاسبه می‌شود که عموماً با ارزش اسمی هر سهم عادی تفاوت دارد. اما ارزش دفتری سهام ممتاز، معمولاً با ارزش اسمی آن برابر است. بنابراین، برای محاسبهٔ ارزش دفتری هر سهم عادی باید مبلغ ریالی سهام ممتاز را از سرمایه کسر نمود.

۴ــ۴ــ۵ــ ارزش تصفیه : عبارت‌است از مبلغی که در صورت انحلال و تصفیهٔ شرکت به هر سهم تعلق می‌گیرد.

$$\text{ارزش تصفیه هر سهم عادی} = \frac{\text{صرف (کسر) سهام عادی} \pm \text{سود (زیان) تصفیه} \pm \text{اندوخته‌ها} + \text{سود (زیان)انباشته} \pm \text{سرمایه (سهام عادی)}}{\text{تعداد سهام عادی}}$$

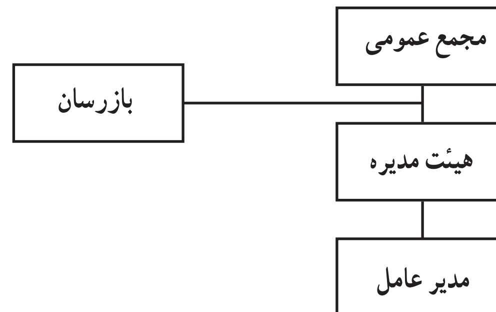
۵ــ۵ــ سود هر سهم

از جمله مهم‌ترین اطلاعاتی که در صورت‌های مالی شرکت‌های سهامی ارائه می‌شود، اطلاعات مربوط به میزان سود متعلق به هر سهم است. در محاسبه سود هر سهم، اثر اقلام غیرمستمر و غیرعادی بر سود باید مورد توجه قرار گیرد. در غیر این صورت، رقم سود متعلق به هر سهم گمراه‌کننده خواهد بود.

مثال ــ فرض کنید سرمایه شرکت حسام، متشکل از ۲۰۰/۰۰۰ سهم باشد. شرکت در سال ××۱۳مبلغ، ۱۴۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال سود داشته و اقلام غیرعادی یا سایر اقلام خاص، در حساب سود و زیان سال مذکور منظور نشده است. به این ترتیب، سود متعلق به هر سهم در سال ××۱۳ معادل $۷۰۰ = \frac{۱۴۰/۰۰۰/۰۰۰}{۲۰۰/۰۰۰}$ ریال بوده است. حال اگر در سال بعد سود شرکت بدون توجه به اقلام غیرعادی، معادل ۱۴۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد، سود هر سهم معادل $۷۲۵ = \frac{۱۴۵/۰۰۰/۰۰۰}{۲۰۰/۰۰۰}$ ریال است.

۱ــ مجامع شرکت‌های سهامی

در شرکت سهامی،سهامداران که مالکان شرکت هستند شرکت را بر اساس شرایطی که در اساس‌نامه ذکر شده ، اداره می‌کنند و بر آن نظارت دارند. ادارهٔ شرکت از سوی هیئت مدیره و نظارت بر آنان، از طریق بازرسان قانونی که توسط سهامداران منصوب می‌شوند، صورت خواهد گرفت. نمودار زیر ساختار سازمانی یک شرکت سهامی را نمایش می‌دهد.

مجمع عمومی، اجتماع شرکای شرکت و مجموع اشخاصی‌ست که شخصیّت شرکت را به وجود آورده‌اند و شخصیت حقوقی شرکت بسته به وجود آن‌هاست. مجمع عمومی که بالاترین مرکز قدرت شرکت و تعیین کنندهٔ سرنوشت آن می‌باشد، سه قسم است :

۱ــ مجمع عمومی مؤسس

۲ــ مجمع عمومی عادی

۳ــ مجمع عمومی فوق‌العاده

۲ــ مجمع عمومی مؤسس

در شرکت‌های سهامی عام، اولین مجمعی که کار رسیدگی به پذیره‌نویسی و تصویب اساس‌نامه و تعیین مدیران را بر عهده دارد، «مجمع مؤسس» نامیده می‌شود. تشکیل چنین مجمعی در شرکت‌های سهامی خاص الزامی نیست.

مجمع عمومی مؤسس که قبل از تشکیل شرکت سهامی عام، و در تمام مدت شرکت، فقط یک بار تشکیل می‌شود، مرکب از کلیهٔ مؤسسان و پذیره‌نویسان خواهد بود. حضور عده‌ای که لااقل نصف سرمایه شرکت را تعهد نموده‌اند، ضروری‌ست. در صورتی که در این مجمع، عدهٔ کافی (دارندگان بیش از نصف سرمایه) حاضر نشوند، مؤسسان مجمع عمومی دیگری دعوت می‌نمایند. در مجمع عمومی دوم، حضور یک ثلث از دارندگان سرمایهٔ شرکت ضروری‌ست. در صورتی که باز هم عدهٔ کافی برای شرکت در مجمع عمومی مؤسس حاضر نشوند، برای بار سوم آخرین مجمع عمومی دعوت می‌شود.

۳ــ مجمع عمومی فوق‌العاده

مجمع عمومی فوق العاده، با حضور حداقل دارندگان بیش از پنجاه درصد صاحبان سهامی که حق رأی دارند یا نمایندگان آن‌ها در جلسه، رسمیت خواهد داشت. اگر این حد نصاب در اولین دعوت حاصل نشود، مجمع، برای مرتبهٔ دوم دعوت خواهند شد و حد نصاب در این مجمع با حضور بیش از یک سوم صاحبان سهام با حق رأی شرکت است؛ مشروط بر آنکه در دعوت دوم نتیجهٔ دعوت اول ذکر شده باشد. تصمیمات مجمع عمومی فوق‌العاده با شرکت دو سوم آرای صاحبان سهام حاضر در جلسه، معتبر خواهد بود.

وظایف و اختیارات مجمع عمومی فوق‌العاده : وظایف مجمع عبارتست از :

ــ افزایش سرمایه

ـ کاهش سرمایه

ـ تغییرات اساس‌نامه

ـ انحلال شرکت قبل از موعد و یا تغییر نوع شرکت

ـ حدود اختیارات مجمع عمومی فوق‌العاده در مورد افزایش سرمایه : افزایش سرمایه از نظر حقوقی وقتی صورت می‌گیرد که شرکت سرمایهٔ قبلی خود را تماماً تأدیه کرده باشد. این افزایش به چهار صورت زیر تحقق می‌یابد :

ـ افزایش سرمایه از طریق پرداخت مبلغ اسمی سهم به نقد

ـ با تبدیل سود تقسیم نشده یا اندوخته یا عواید حاصله از اضافه ارزش سهام به سرمایهٔ شرکت

ـ به صورت تبدیل مطالبات نقدی حال شده اشخاص از شرکت به سهام جدید

ـ با تبدیل اوراق قرضه به سهام

۴ــ مجمع عمومی عادی

تصمیمات کلی هر شرکت که از سوی مدیران اخذ شده و همچنین خط مشی سالانهٔ آن، باید به اطلاع و تصویب سهامداران برسد. دارندگان سهام نیز علاقه‌مند هستند از امور کلی شرکت با اطلاع باشند. مجمع عمومی تنها وسیله‌ای‌ست که دارندگان سهم می‌توانند نظریهٔ خود را اعمال نمایند. قانون مقرر می‌دارد : «مجمع عمومی شرکت باید سالی یک مرتبه منعقد شود». در این مورد، دو تکلیف برای شرکت معین شده است :

۱ــ مجمع عمومی باید در هر سال یک مرتبه تشکیل شود. انعقاد مجمع عمومی در هر سال، چند مرتبه هم ممکن است اتفاق بیفتد ولی نمی‌توان هر چند سال یک مرتبه آن را منعقد نمود. بلکه همه ساله حتماً باید تشکیل شود.

۲ــ زمان تشکیل مجمع عمومی سالانه باید در اساس‌نامه قید شود. تا سهامداران بدانند مجمع عمومی چه موقعی تشکیل می‌شود تا خود را برای آن حاضر کنند.

وظایف مجمع عمومی عادی : مجمع عمومی عادی، ناظر به جریان و فعالیت یک ساله شرکت و دارای وظایف زیر است :

۱ــ انتخاب هیئت مدیره : هیئت مدیرهٔ شرکت از طرف این مجمع عمومی تعیین می‌شود. مدت مأموریت اعضای هیئت مدیره، حداکثر دو سال تعیین می‌گردد. هر موقع که مدت خدمت آن‌ها پایان یابد مجمع عمومی، هیئت مدیرهٔ جدیدی انتخاب خواهد نمود. انتخاب هیئت مدیره، یکی از اقدامات مهم مجمع عمومی است زیرا اینان در حقیقت نمایندهٔ دارندگان سهام برای اداره امور شرکت‌اند و عملیات آن‌ها در نفع و ضرر شرکت خیلی تأثیر دارد.

۲ــ انتخاب بازرسان شرکت : بازرس یا بازرسان به تعدادی که در اساس‌نامه معین شده‌اند باید از طرف مجمع عمومی انتخاب شوند. بدیهی‌ست بازرس شرکت، ناظر عملیات هیئت مدیره است و گزارش عملکرد هیئت مدیره و درستی یا نادرستی ارقام مندرج در صورت‌های مالی را به اطلاع صاحبان سهام می‌رساند.

۳ــ تصویب ترازنامه و حساب سود و زیان : هیئت مدیره موظف است صورت‌های مالی (ترازنامه و حساب سود و زیان) و صورت دارایی و مطالبات و دیون شرکت و صورتحساب دوره عملکرد سالانه را تهیه نماید. مجمع عمومی با قرائت گزارش بازرسان نسبت به تصویب یا رد عملکرد هیئت مدیره تصمیم می‌گیرند. مسلم است «بدون قرائت گزارش بازرس یا بازرسان شرکت در مجمع عمومی، اخذ تصمیم نسبت به ترازنامه و حساب سود و زیان سال مالی معتبر نخواهد بود.»

۴ــ تقسیم منافع : در شرکت‌های سهامی برای این‌که حقوق همهٔ سهامداران یکسان رعایت شود، تقسیم سود صرفاً با نظر مجمع عمومی صورت می‌گیرد.

۵ــ تصویب و یا رد پیشنهادهایی که از طرف هیئت مدیره و یا بازرسان و یا یکی از سهامداران ارائه می‌شود.

۶ــ تعیین خط مشی شرکت و تصویب و یا اقدام به هر عملی که به صلاح شرکت است مشروط بر این که در صلاحیت مجمع عمومی فوق‌العاده نباشد.

تذکر : چنانچه مجمع عمومی عادی سالانه خارج از موعد مقرر قانونی تشکیل شود به آن «مجمع عمومی عادی به‌طور فوق‌العاده» می‌گویندکه با مجمع عمومی فوق‌العاده تفاوت دارد.

۵ــ هیئت مدیره شرکت

هر شرکت سهامی به‌وسیلهٔ چند نفر که خود صاحب سهم نیز هستند اداره می‌شود که در قانون تحت عنوان «هیئت مدیره» شناخته می‌شوند. افراد این هیئت هر یک نمایندهٔ شرکت هستند یعنی از طرف شرکت نمایندگی دارند که در امور جاری شرکت اقدام نمایند. فعالیت هر شرکت و سود و منافع آن بیشتر بستگی به وضعیّت افراد هیئت مدیرهٔ شرکت دارد. در صورتی که این اشخاص، بصیر و آگاه باشند نفع خوبی به شرکا می‌رسانند و اگر هر یک از مدیران متوجه شوند ادامه شرکت زیان دارد فوراً به شرکا اطلاع داده و انحلال شرکت را از مجمع عمومی خواستار می‌شوند. چون مدیران شرکت سهامی در قبال عده‌ای از شرکای متفرق و متعدّد قرار گرفته‌اند و باید منافع آن‌ها را حفظ نمایند، قانون، مقرراتی برای آن‌ها وضع نموده است که ذیلاً بیان می‌شود :

۱ــ۵ــ انتخاب مدیران و مدت آن : انتخاب مدیران، از سوی مجمع عمومی خواهد بود و اولین مدیران شرکت را اولین مجمع عمومی انتخاب می‌نماید. مادام که مدیران و بازرسان شرکت انتخاب نشده و قبولی خود را اعلام نداشته‌اند نمی‌توان شرکت را قطعاً تشکیل شده دانست.

اشخاصی که به سمت مدیریت انتخاب می‌شوند دائمی نیستند و برای مدت محدودی تعیین می‌شوند و مدت انتخاب آن‌ها هیچ وقت نباید از دو سال تجاوز نماید. هرگاه به موجب اساس‌نامه یا تصمیم مجمع، مدت مدیریت بیش از دو سال تعیین شود نسبت به‌مازاد دو سال، اثر قانونی ندارد.

شروط اصلی انتخاب مدیران :

۱ــ مدیران باید از میان شرکای شرکت انتخاب شوند. بنابراین کسی که دارای سهمی در شرکت نباشد نمی‌تواند به سمت مدیریت اشتغال یابد.

۲ــ مدت خدمت آن‌ها به میزانی خواهد بود که در اساس‌نامه معین شده است و حداکثر آن دو سال خواهد بود. چنانچه مجمع عمومی مایل به انتخاب مجدد آن‌ها بود برای مدتی که از دو سال تجاوز ننماید آن‌ها را انتخاب می‌نماید. به‌هرحال «انتخاب مجدد مدیران بلامانع است.»

۳ــ هیئت مدیره یا هر یک از مدیران قابل عزل هستند و هر گاه مجمع عمومی بخواهد می‌تواند آن‌ها را معزول کند.

۴ــ عده هیئت مدیره در شرکت‌های سهامی عام نباید کمتر از پنج نفر باشد ولی بیشتر از پنج نفر مثلاً هفت یا نه یا یازده نفر (چون معمولاً به‌علت جلوگیری از اختلاف رأی، عدهٔ هیئت مدیره را فرد انتخاب می‌نمایند) طبق مقررات اساس‌نامه مانعی ندارد. در شرکت‌های سهامی خاص، تعداد اعضای هیئت مدیره حداقل سه نفر است.

اعضای هیئت مدیره باید یک نفر رئیس و یک نفر نایب رئیس را از اشخاص حقیقی، از بین خود انتخاب نمایند. اکثریت هیئت مدیره می‌توانند اشخاص مزبور را عزل و دیگری را از بین خود انتخاب نمایند.

۲ــ۵ــحدود اختیارات مدیران : هیئت مدیره، برای اداره کردن و رسیدگی به امور عادی و جاری شرکت از قبیل خرید

و فروش، اجاره محل، استخدام کارمندان جدید، طرح دعوی، دفاع از حقوق شرکت، امضای مراسلات و اوراق تجارتی و امثال آن دارای اختیار است.

۶ــ بازرسان شرکت

برای نظارت بر اعمال مدیران شرکت و اطلاع مجمع عمومی از اوضاع و احوال آن، هر شرکت سهامی باید دارای بازرسانی باشد که انتخاب آنان از طرف مجمع عمومی صورت می‌گیرد و مدت مأموریت آن‌ها یک‌سال است. بنابراین، یکی از وظایف مجمع عمومی سالانه، انتخاب بازرسان است.

۱ــ۶ــ حدود اختیارات بازرسان : بازرسان نمی‌توانند مستقلاً در شرکت عمل نمایند و یا مانع کار مدیران باشند ولی حق دارند به دفاتر و سوابق شرکت مراجعه نموده اوضاع و احوال شرکت را بررسی نمایند. دربارهٔ صحت و درستی صورت دارایی و صورتحساب دورهٔ عملکرد و حساب سود و زیان و ترازنامه‌ای که مدیران برای تسلیم به مجمع عمومی تهیه می‌کنند و نیز دربارهٔ صحت اطلاعاتی که مدیران در اختیار مجمع عمومی می‌گذارند اظهارنظر کرده، باید اطمینان حاصل کنند که حقوق صاحبان سهام، طبق اساس‌نامه یکسان رعایت شده است.

طبق قانون تجارت، بازرسان مکلف‌اند «هرگونه تخلف یا تقصیری را که در امور شرکت از ناحیه مدیران یا مدیرعامل مشاهده کنند به اولین مجمع عمومی اطلاع دهند. در صورتی که ضمن انجام مأموریت خود از وقوع جرمی مطلع شوند باید به مراجع قضایی صلاحیت‌دار اعلام نموده، نیز، جریان را به اولین مجمع عمومی گزارش دهند.»

به‌موجب قانون تجارت «بدون قرائت گزارش بازرس یا بازرسان شرکت در مجمع عمومی، اخذ تصمیم نسبت به ترازنامه و حساب سود و زیان مالی معتبر نخواهد بود» و در صورتی که مجمع عمومی، بدون دریافت گزارش بازرس یا بازرسان شرکت صورت دارایی و ترازنامه و حساب سود و زیان شرکت را مورد تصویب قرار دهد، این تصویب به هیچ وجه اثر قانونی ندارد و از درجهٔ اعتبار ساقط است.

مطالعه آزاد

۷ــ ترازنامه

هیئت مدیرهٔ شرکت سهامی، در درجهٔ اول مسئول صحت حساب‌های شرکت و تهیهٔ ترازنامه در آخر هر سال مالی است. بنابراین قانون تجارت، در این باره وظایفی را به شرح زیر برای آن‌ها تعیین نموده است :

۱ــ هیئت مدیره شرکت باید پس از انقضای سال مالی، صورت دارایی و دیون شرکت را در پایان هر سال و همچنین ترازنامه و حساب عملکرد و حساب سود و زیان شرکت را به ضمیمهٔ گزارشی درباره فعالیت و وضع عمومی شرکت، طی سال مالی مزبور تنظیم کند.

۲ــ اسنادی که به‌شرح فوق تهیه می‌شود باید اقلاً بیست روز قبل از تاریخ تشکیل مجمع عمومی عادی سالانه شرکت در اختیار بازرسان گذارده شود تا فرصت داشته باشند که بیلان سود و زیان را بررسی و امضا کنند.

۳ــ برای این که در ارزیابی اموال منقول و غیرمنقول روش‌های غیرمتعارفی وجود نداشته باشد، قانون مقرر داشته «در تنظیم حساب عملکرد و حساب سود و زیان و ترازنامه شرکت، باید همان شکل و روش‌های ارزیابی که در سال مالی قبل از آن

به‌کار رفته است رعایت شود. با وجود این در صورتی که تغییری در شکل و روش‌های ارزیابی سال قبل از آن مورد نظر باشد باید اسناد مذکور به هر دو شکل و هر دو روش ارزیابی تنظیم گردد تا مجمع عمومی با ملاحظه آن‌ها و با توجه به گزارش هیئت مدیره و بازرسان نسبت به تغییرات پیشنهادی تصمیم بگیرند.»

۴ــ قانون تصریح دارد که «در ترازنامه باید استهلاک اموال و اندوخته‌های لازم در نظر گرفته شود ولو این که پس از وضع استهلاک و اندوخته‌ها، سود قابل تقسیم، باقی نماند یا کافی نباشد.»

۵ــ «تعهداتی که شرکت آن را تضمین کرده است باید با قید مبلغ در ذیل ترازنامه آورده شود.»

۶ــ در اولین ترازنامه شرکت بخشی از «هزینه تأسیس شرکت با توجه به قانون مالیات‌های مستقیم، باید قبل از تقسیم هرگونه سود، مستهلک شود.»

۷ــ در ترازنامه‌ها «هزینه‌های افزایش سرمایه باید حداکثر تا پنج سال از تاریخی که این گونه هزینه‌ها به عمل می‌آید مستهلک شود» ولی اجازه داده شده «در صورتی که سهام جدیدی که در نتیجهٔ افزایش سرمایه صادر می‌شود به قیمتی بیش‌از مبلغ‌اسمی فروخته‌شده‌باشد، هزینه‌های افزایش سرمایه‌را از محل این اضافه ارزش مستهلک نمود.»

۸ــ سود و زیان

قانون تجارت در مورد تعریف سود شرکت مقرر داشته «سود خالص شرکت در هر سال مالی عبارت است از درآمد حاصل در همان سال مالی منهای کلیهٔ هزینه‌ها و استهلاک و ذخیره‌ها.» که این سود را «سود حسابداری» می‌نامند.

مسلم است سود خالص تماماً قابل تقسیم نیست. به شرحی که قبلاً گفته شد اندوختهٔ قانونی باید کسر شود. بنابراین، در قانون تجارت قید شده است که دو نوع حساب زیر باید از سود خالص کسر شود تا قابل تقسیم بین شرکا باشد :

۱ــ کسر اندوخته قانونی به‌اضافهٔ هر نوع اندوخته‌ای که در اساس‌نامه ذکر شده یا مجمع عمومی فوق‌العاده تصمیم گرفته باشد.

۲ــ در صورتی که در سنوات قبل، زیانی متوجه شرکت شده است باید از سود سال جاری کسر شود.

هر تصمیم که بدون رعایت این دو موضوع گرفته شود باطل است و سودی که پس از وضع دو مورد فوق باقی می‌ماند طبق تصمیم مجمع عمومی به وسیله هیئت مدیره قابل تقسیم بین شرکاست. مشروط بر این‌که «در هر حال پرداخت سود به صاحبان سهام باید ظرف ۸ ماه پس از تصمیم مجمع عمومی راجع به تقسیم سود انجام گیرد.»

در تقسیم سود، دو وظیفه برای هیئت مدیرهٔ شرکت مقرر گردیده است به شرح زیر :

الف) هرگاه مقرر شود از سود خالص سال مالی شرکت، پاداشی برای اعضای هیأت مدیره در نظر گرفته شود «به هیچ وجه نباید در شرکت‌های سهامی عام از پنج درصد سود که در همان سال به صاحبان سهام پرداخت می‌شود و در شرکت‌های سهامی خاص، از ده درصد سودی که در همان سال به صاحبان سهام پرداخت می‌شود تجاوز کند. مقررات اساس‌نامه و هرگونه توضیحی که مخالف با مفاد این ماده باشد باطل و بلااثر است.»

ب) در شرکت‌های سهامی عام هیئت مدیره مکلف است به حساب‌های سود و زیان و ترازنامهٔ شرکت، گزارش حسابداران رسمی (حسابداران قسم خورده) را نیز ضمیمه کند. حسابداران رسمی باید علاوه بر اظهارنظر در حساب‌های شرکت، گواهی نمایند که کلیه دفاتر و اسناد و صورت‌های مالی شرکت و توضیحات مورد لزوم در اختیار آن‌ها قرار گرفته است و حساب‌های سود و زیان و ترازنامه تنظیم شده از طرف هیئت مدیره، وضع مالی شرکت را به خوبی نشان می‌دهد.

۹ــ سود سهام

منظور از سود سهام، قسمتی از سود قابل تقسیم شرکت است که به پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی صاحبان سهام نقداً بین سهامداران تقسیم می‌شود. معمولاً سود به نسبت مساوی به سهام تعلق می‌گیرد، مگر این‌که در اساس‌نامه در مورد تقسیم سود، امتیاز خاصی برای گروهی از سهام منظور شده باشد.

۱۰ــ سود تقسیم نشده

همان‌طور که ذکر شد، ممکن است بخشی از سود ویژه در شرکت نگاهداری و از تقسیم آن بین سهامداران خودداری شود. سود تقسیم نشده به صورت یکی از انواع اندوخته‌ها یا مانده سود تخصیص نیافته (انباشته) در صورت‌های مالی ارائه می‌شود.

۱۱ــ اندوخته‌ها

آن بخش از سود را که به دلیل الزام قانونی یا به اختیار صاحبان سهام، برای مقاصد خاص یا مصارف عمومی کنار گذارده می‌شود «اندوخته» می‌نامند.

اندوخته‌ها به دلایل زیر ایجاد می‌شوند :

الف) الزام قانونی (مثل اندوخته قانونی)

ب) برای مقاصد خاص (مثل اندوخته توسعه)

ج) برای مصارف عمومی و احتیاطی (اندوخته‌های عمومی و احتیاطی)

از سوی دیگر، از نظر ضوابط بین‌المللی حسابداری اندوخته‌ها نوعاً به دو گروه تقسیم می‌شوند : «اندوخته‌های جاری» و «اندوخته‌های سرمایه‌ای». اندوخته‌های جاری را می‌توان بین سهامداران تقسیم و یا از محل آن‌ها هزینه‌ها و زیان‌های پیش‌بینی نشده را تأمین کرد. لیکن، اندوخته‌های سرمایه‌ای را نمی‌توان به عنوان سود سهام بین صاحبان سهام تقسیم نمود.[1]

۱۲ــ انحلال و تصفیه شرکت

شرکت سهامی (اعم از عام یا خاص) در موارد زیر منحل می‌شود :

ــ وقتی که شرکت، موضوعی را که برای آن تشکیل شده است انجام داده یا انجام آن ناممکن باشد.

ــ در صورتی که شرکت برای مدت معین تشکیل گردیده و آن مدت منقضی شده باشد مگر این که، مدت مزبور قبل از انقضا، تمدید شده باشد.

ــ در صورت ورشکستگی

ــ در هر موقع که مجمع عمومی فوق‌العاده صاحبان سهام به هر علتی رأی به انحلال بدهند

۱ــ طبق مادهٔ ۱۵۸ و ۲۴۰ قانون تجارت، انتقال اندوخته قانونی به سرمایه ممنوع شناخته شده است لیکن انتقال سایر اندوخته‌ها و نیز عواید حاصله از اضافه ارزش سهام جدید به سرمایهٔ شرکت و نیز تقسیم آنها بین صاحبان سهام مجاز اعلام گردیده است، مشروط بر آن‌که در تصمیم مجمع عمومی صریحاً قید شود که مبالغ موردنظر از کدام یک از اندوخته‌ها باید برداشت و تقسیم گردد.

ـ در صورت صدور حکم قطعی دادگاه

۱ــ ۱۲ــ مدیر تصفیه و وظایف او : امر تصفیه با مدیران شرکت است مگر در اساس‌نامه یا مجمع عمومی ترتیب دیگری مقرر شده باشد.

هرگاه علت انحلال شرکت ورشکستگی باشد تابع مقررات قانون امور ورشکستگی است.

هرگاه مدیر تصفیه معین نشده باشد و یا این که تعیین شده ولی به وظایف خود عمل ننماید هر ذینفع می‌تواند به دادگاه مراجعه کند و تعیین مدیر تصفیهٔ جدیدی را از دادگاه بخواهد.

از آن زمان که شرکت منحل می‌شود، مدیران، دیگر سمتی ندارند و چون ممکن است شرکت کارهای ناتمامی داشته باشد، مطالبات و بدهکاری داشته یا اجناسی در انبار موجود باشد که باید به فروش برسد و حتی ممکن است دعاوی در محاکم داشته باشد و از همه مهمتر این که دارایی شرکت باید بین سهامداران تقسیم شود از این‌رو، کسانی باید وجود داشته باشند که این امور را به انجام رسانند. این اشخاص را «مدیران تصفیه» می‌گویند.

۲ــ۱۲ــ تقسیم دارایی شرکت : آن قسمت از دارایی شرکت که در مدت تصفیه مورد احتیاج نیست بین صاحبان سهام به نسبت سهمی که دارند تقسیم می‌شود، به‌شرط آن که حقوق بستانکاران ملحوظ و معادل دیونی که هنوز موعد تأدیه آن نرسیده است کنار گذارده شده باشد و پس از ختم تصفیه و انجام تعهدات و تأدیهٔ کلیه دیون، دارایی شرکت بدواً به مصرف بازخرید مبلغ اسمی سهام به سهامداران خواهد رسید و مازاد به ترتیب مقرر در اساس‌نامه شرکت و در صورتی که اساس‌نامه ساکت باشد به نسبت سهام بین سهامداران تقسیم می‌شود.

مدیران تصفیه مکلف‌اند ظرف یک ماه پس از ختم تصفیه، مراتب را به مرجع ثبت شرکت‌ها اعلام دارند.

مدیران تصفیه باید پس از اعلام ختم تصفیه، وجوه باقی‌مانده را در حساب مخصوص در نزد یکی از بانک‌های ایران تودیع نموده، صورت اسامی بستانکاران و صاحبان سهامی را که حقوق خود را استیفا نکرده‌اند به بانک تسلیم و مراتب را آگهی کنند تا اشخاص برای گرفتن طلب خود مراجعه نمایند. در صورتی که پس از ده سال از تاریخ انتشار آگهی ختم تصفیه مراجعه نکنند وجوه باقی‌مانده با اطلاع دادستان محل، جزء اموال بلاصاحب شناخته و به‌خزانه دولت منتقل خواهد شد.

۶ــ۵ــ انواع روش‌های انتشار سهام و ثبت آن در شرکت‌های سهامی

در شرکت‌های سهامی انتشار سهام (عادی یا ممتاز) برای هر کدام از انواع سهام به‌صورت جداگانه و طبق یکی از روش‌های زیر صورت می‌پذیرد :

۱ــ انتشار سهام به‌صورت نقد

۲ــ انتشار سهام بر مبنای پذیره‌نویسی (تعهدی)

۳ــ انتشار سهام در ازای تحصیل دارایی‌های غیرنقدی و یا انجام هزینه‌ها و خدمات

۴ــ انتشار سهام به صورت یکجا

۱ــ۶ــ۵ــ انتشار سهام به‌صورت نقد

در این روش کل مبلغ سهام به‌صورت نقدی دریافت و اصل برگهٔ سهام صادر می‌شود. انتشار سهام به‌صورت نقدی طبق یکی از حالت‌های زیر انجام می‌شود :

ــ *انتشار سهام معادل ارزش اسمی :* در این حالت به ازای کل مبالغ دریافت شده سهام صادر و در اختیار صاحبان سهام قرار داده می‌شود.

دفتر روزنامه شرکت سهامی ....

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		موجودی نقد ــ بانک		××	
		سرمایه ــ سهام عادی			××
		سرمایه ــ سهام ممتاز			××

ــ *انتشار سهام به قیمتی بیشتر از ارزش اسمی :* در این روش به‌دلیل وجود تقاضا برای سهام شرکت، ممکن است شرکت سهام را به ارزشی بالاتر از ارزش، ارزش اسمی آن به فروش برساند و مابه‌التفاوت ارزش اسمی سهام و وجوه دریافتی به‌حساب صرف سهام بستانکار می‌گردد. این حساب قسمتی از حقوق صاحبان سهام می‌باشد و باعث افزایش حقوق صاحبان سهام می‌گردد.

دفتر روزنامه شرکت سهامی ....

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		موجودی نقد ــ بانک		××	
		سرمایه ــ سهام عادی (سهام ممتاز)			××
		صرف سهام عادی (ممتاز)			××

ــ *انتشار سهام به قیمتی کمتر از ارزش اسمی :* اگر سهام به قیمتی کمتر از ارزش اسمی آن به‌فروش برسد، مابه‌التفاوت ارزش اسمی سهام و مبالغ دریافتی به بدهکار حساب کسر سهام منظور می‌گردد. این حساب به‌عنوان یک عامل کاهش‌دهنده در حقوق صاحبان سهام محسوب می‌گردد. ولی طبق قوانین ایران هیچ شرکتی مجاز به‌فروش سهام خود به کمتر از مبلغ ارزش اسمی آن نمی‌باشد.

مثال نمونه ۱ : شرکت سهامی عام آزادگان دارای ۵/۰۰۰ سهم عادی با نام ۱/۰۰۰ ریالی و ۳/۰۰۰ سهم ممتاز ۸ درصد ۱/۰۰۰ ریالی می‌باشد، و کلیه سهام خود را به‌صورت زیر به‌فروش می‌رساند :

در تاریخ ۱۰/۱۵ ــ فروش ۲/۰۰۰ سهم عادی و ۱/۰۰۰ سهم ممتاز به ارزش اسمی سهام به‌صورت نقد.

در تاریخ ۱۱/۱۸ ــ فروش باقی‌مانده سهام عادی به ارزش هر سهم ۱/۵۰۰ ریال و سهام ممتاز به ارزش هر سهم ۱/۳۰۰ ریال به‌صورت نقد.

دفتر روزنامه شرکت سهامی عام آزادگان

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۱۰/۱۵	موجودی نقد ــ بانک		۳/۰۰۰/۰۰۰	
		سرمایه ــ سهام عادی			۲/۰۰۰/۰۰۰
		سرمایه ــ سهام ممتاز			۱/۰۰۰/۰۰۰
۲	۱۱/۱۸	موجودی نقد ــ بانک		۷/۱۰۰/۰۰۰	
		سرمایه ــ سهام عادی			۳/۰۰۰/۰۰۰
		صرف سهام عادی			۱/۵۰۰/۰۰۰
		سرمایه ــ سهام ممتاز			۲/۰۰۰/۰۰۰
		صرف سهام ممتاز			۶۰۰/۰۰۰

محاسبات :

۱) تاریخ ۱۰/۱۵

سهام عادی ۲/۰۰۰×۱/۰۰۰ = ۲/۰۰۰/۰۰۰

سهام ممتاز ۱/۰۰۰×۱/۰۰۰=۱/۰۰۰/۰۰۰

۲) تاریخ ۱۱/۱۸

دریافتی بابت سهام عادی (۵/۰۰۰−۲/۰۰۰)×۱/۵۰۰=۴/۵۰۰/۰۰۰

ارزش اسمی سهام عادی (۵/۰۰۰−۲/۰۰۰)×۱/۰۰۰=۳/۰۰۰/۰۰۰

صرف سهام عادی ۴/۵۰۰/۰۰۰−۳/۰۰۰/۰۰۰ =۱/۵۰۰/۰۰۰

دریافتی بابت سهام ممتاز (۳/۰۰۰−۱/۰۰۰)×۱/۳۰۰=۲/۶۰۰/۰۰۰

ارزش اسمی سهام ممتاز (۳/۰۰۰−۱/۰۰۰)×۱/۰۰۰=۲/۰۰۰/۰۰۰

صرف سهام ممتاز ۲/۶۰۰/۰۰۰−۲/۰۰۰/۰۰۰=۶۰۰/۰۰۰

۲ــ۶ــ۵ــ انتشار سهام بر مبنای پذیره‌نویسی (تعهدی)

در بسیاری از مواقع فروش سهام به‌صورت پذیره‌نویسی (تعهدی) انجام می‌پذیرد. در این حالت صاحبان سهام (اعم از مؤسسان و پذیره‌نویسان) هنگام خرید سهام مبلغی از ارزش سهام (حداقل ۳۵٪) را پرداخته و مابقی را تعهد می‌نمایند در آینده (حداکثر تا مدت زمان ۵ سال) و یا تا زمانی که هیئت مدیره اعلام می‌نماید را پرداخت نمایند. در این صورت وجوه نقد و یا دارایی‌های غیر نقد که ارزش آن به تأیید کارشناس رسمی رسیده باشد بدهکار و تعهد صاحبان سهام معادل مابقی مبلغ سهام بدهکار و سهام عادی یا سهام ممتاز تعهد شده بستانکار می‌گردد طبیعی است که اگر سهام به ارزش بیشتر از ارزش اسمی فروخته شود مابه‌التفاوت محاسبه شده و به حساب صرف سهام عادی (ممتاز) بستانکار می‌گردد.

دفاتر آماری مؤسسان (شرکت سهامی عام در شرف تأسیس)

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		موجودی نقد ــ بانک (شرکت درشرف تأسیس)		××	
		دارایی‌های غیر نقد (به‌تفکیک)		××	
		تعهد صاحبان سهام		××	
		سرمایه ــ سهام عادی (ممتاز) تعهد شده			××
		صرف سهام عادی (ممتاز)			××

ـــ ***مطالبهٔ مبلغ تعهد شده سهام :*** طبق اساس‌نامه شرکت، مدیران شرکت هنگامی که قصد داشته باشند مبلغ تعهد شده را از صاحبان سهام مطالبه نمایند با تعیین مدت زمان قانونی در روزنامه رسمی شرکت اعلام آگهی نموده و موضوع را به اطلاع کلیه صاحبان سهام می‌رسانند و در این صورت ممکن است که یکی از دو حالت زیر به‌وجود آید :

۱ــ *پرداخت کل مبلغ تعهد شده توسط صاحبان سهام :* در این حالت صاحبان سهام تمامی مبلغ تعهد شده را به‌حساب بانکی شرکت واریز نموده که ثبت آن به‌صورت زیر است :

دفتر روزنامه شرکت سهامی ....

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		موجودی نقد ــ بانک		××	
		تعهد صاحبان سهام			××

۲ــ *خودداری صاحبان سهام از پرداخت مبالغ تعهد شده* : چنانچه بعضی از صاحبان سهام در مهلت مقرر تعهدات خود را پرداخت ننمایند شرکت پس از خاتمه مهلت زمانی مقرر اقدام به فروش سهام این سهام‌داران در بورس اوراق بهادار (در صورتی که سهام شرکت در بورس پذیرفته شده باشد) و یا از طریق مزایده می‌نماید و مخارج فروش مجدد سهام را از آن کسر نموده و باقی‌مانده مبلغ (در صورت وجود) به‌سهام‌داران قبلی پرداخت می‌گردد. که ثبت‌های آن به قرار زیر است :

دفتر روزنامه شرکت سهامی ....

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱		موجودی نقد ــ بانک		××	
		تعهد صاحبان سهام			××
		حساب‌های پرداختنی (سهام‌داران)			××
۲		بابت فروش مجدد سهام پرداخت نشده			
		حساب‌های پرداختنی (سهام‌داران)		××	
		موجودی نقد ــ بانک			××
		بابت پرداخت مخارج فروش مجدد سهام			
		حساب‌های پرداختنی (سهام‌داران)		××	
		موجودی نقد ــ بانک			××
		بابت پرداخت و تسویه حساب با سهام‌داران قبلی			

ـــ ***صدور اوراق سهام :*** پس از آن‌که شرکت سهامی کلیهٔ وجوه مربوط به سهام را دریافت نمود و از این بابت هیچگونه مطالباتی از صاحبان سهام نداشته باشد، نسبت به ابطال گواهینامه موقت سهام اقدام نموده و سپس برگه (اوراق) سهام را انتشار داده و در اختیار سهام‌داران قرار می‌دهد.

دفتر روزنامه شرکت سهامی ....

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		سرمایه ــ سهام عادی (ممتاز) تعهد شده		××	
		سرمایه ــ سهام عادی (ممتاز)			××
		بابت صدور اوراق سهام			

تذکر ۱ : حساب سرمایه ــ سهام عادی (ممتاز) تعهد شده در قسمت حقوق صاحبان سهام در ترازنامه گزارش می‌گردد.

تذکر ۲ : مانده حساب تعهد صاحبان سهام به‌عنوان یک حساب کاهنده سرمایه در قسمت حقوق صاحبان سهام قرار گرفته و پس از کسر از حساب سرمایه ــ سهام عادی (ممتاز) تعهد شده، میزان سرمایه پرداخت شده را نشان می‌دهد.

تذکر ۳ : در بسیاری از منابع هنگام وصول تعهدات صاحبان سهام و یا فروش مجدد این سهام رقمی تحت عنوان جریمه (خسارت) دیر کرد را محاسبه و از حساب سهام‌داران قبلی برداشت می‌نمایند، که این رقم طبق موازین بانکداری اسلامی غیرمجاز (غیرشرعی) شناخته شده و معمولاً در ایران استفاده نمی‌گردد.

مثال نمونه۲ : شرکت سهامی خاص ایرانیان در تاریخ ۸۸/۳/۱ با سرمایه‌ای معادل ۱۰۰/۰۰۰ سهم عادی ۱/۰۰۰ ریالی تشکیل و مؤسسان فعالیت‌های زیر را انجام می‌دهند :

۳/۱ مؤسسان شرکت معادل ۴۰٪ سهام شرکت را به ارزش هر سهم ۱/۰۰۰ ریال خریداری و آن را به‌صورت نقد به حساب بانک شرکت در شرف تأسیس واریز نمودند و مابقی در تعهد آنان است.

۳/۵ــ یکی از مؤسسان به‌نام اکبری مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت مخارج آگهی و تنظیم اساس‌نامه شرکت را پرداخت نمود.

۵/۱ ــ پس از تصویب اساس‌نامه شرکت توسط مجمع عمومی مؤسس و انتخاب مدیران و اعضای هیئت مدیره و معرفی امضاهای مجاز به اداره ثبت شرکت‌ها شرکت به‌طور رسمی به ثبت رسید.

۵/۱۰ ــ بدهی شرکت بابت تأسیس شرکت پرداخت گردید.

۷/۱ ــ با توجه به شرایط فروش سهام به کلیهٔ سهام‌داران اعلام شده بود که تعهدات خود را حداکثر تا تاریخ ۸۸/۷/۱ پرداخت نمایند در غیراین‌صورت شرکت اقدام به فروش سهام آنان می‌نماید. در این تاریخ مالکان ۸۰/۰۰۰ سهم تعهدات خود را پرداخت نمودند.

۷/۱۵ ــ شرکت سهام آن دسته از سهام‌دارانی که تعهد خود را پرداخت ننموده‌اند را از طریق مزایده به بهای هر سهم ۱/۰۵۰ ریال نقد به‌فروش رسانده و پس از کسر مبلغ ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت مخارج فروش مجدد سهام مابقی را به‌حساب سهام‌داران قبلی منظور نمود.

۹/۱ ــ سهام‌داران قبلی با مراجعه به شرکت چکی معادل طلبشان وصول و تسویه حساب نمودند.

مطلوبست :

۱ــ ثبت رویدادها در دفاتر آماری مؤسسان

۲ــ ثبت رویدادها در دفاتر رسمی شرکت

دفاتر آماری مؤسسان شرکت سهامی خاص ایرانیان (در شرف تأسیس)

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۳/۱	موجودی نقد ــ بانک (شرکت در شرف تأسیس)		۴۰/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب تعهد صاحبان سهام		۶۰/۰۰۰/۰۰۰	
		سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده			۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰
۲	۳/۵	هزینه‌های تأسیس		۵/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب‌های پرداختنی (اکبری)			۵/۰۰۰/۰۰۰
۳	۵/۱	سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده		۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب‌های پرداختنی (اکبری)		۵/۰۰۰/۰۰۰	
		موجودی نقد			۴۰/۰۰۰/۰۰۰
		حساب تعهد صاحبان سهام			۶۰/۰۰۰/۰۰۰
		هزینه‌های تأسیس			۵/۰۰۰/۰۰۰
		بابت بستن دفاتر آماری مؤسسان			

دفاتر قانونی شرکت سهامی خاص ایرانیان

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۵/۱	حساب موجودی نقد ــ بانک		۴۰/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب تعهد صاحبان سهام		۶۰/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب هزینه‌های تأسیس		۵/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب‌های پرداختنی (اکبری)			۵/۰۰۰/۰۰۰
		حساب سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده			۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰
۲	۵/۱۰	حساب‌های پرداختنی (اکبری)		۵/۰۰۰/۰۰۰	
		موجودی نقد ــ بانک			۵/۰۰۰/۰۰۰
۳	۷/۱	حساب موجودی نقد ــ بانک		۴۸/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب تعهد صاحبان سهام			۴۸/۰۰۰/۰۰۰
۴	۷/۱۵	حساب موجودی نقدی ــ بانک		۲۱/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب تعهد صاحبان سهام			۱۲/۰۰۰/۰۰۰
		حساب‌های پرداختنی (سهام‌داران)			۹/۰۰۰/۰۰۰
۵	۷/۱۵	حساب‌های پرداختنی (سهام‌داران)		۲/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی نقد ــ بانک			۲/۰۰۰/۰۰۰
۶	۷/۱۵	حساب سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده		۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه ــ سهام عادی			۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰
۷	۹/۱	حساب‌های پرداختنی (سهام‌داران)		۷/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی نقد ــ بانک			۷/۰۰۰/۰۰۰

محاسبات ردیف ۴ تاریخ ۷/۱۵ تعداد سهام پرداخت نشده ۱۰۰/۰۰۰ − ۸۰/۰۰۰ = ۲۰/۰۰۰

دریافتی بابت فروش مجدد سهام ۲۰/۰۰۰ × ۱/۰۵۰ = ۲۱/۰۰۰/۰۰۰

مثال نمونه ۳ : شرکت سهامی عام آزادگان در تاریخ **۸۹/۲/۱** با سرمایه‌ای شامل **۲۰۰/۰۰۰** سهم عادی با نام **۱/۰۰۰** ریالی تشکیل و مؤسسان **۲۰٪** سرمایه را تعهد و **۳۵٪** آن را نقد به‌حساب بانک شرکت واریز می‌نمایند.

۲/۱۸ ــ یکی از مؤسسان بنام آقای محسنی ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت هزینه‌های تأسیس شرکت پرداخت نمود.

۲/۲۵ ــ باقی مانده سهام شرکت از طریق پذیره‌نویسی به مبلغ هر سهم ۱/۴۰۰ ریال به‌فروش رسید و پذیره‌نویسان ۳۵٪ بهای سهام را به‌حساب بانکی شرکت واریز و همچنین شرکت به سهام‌داران مهلت داد تا تاریخ ۵/۱ نسبت به پرداخت مبلغ باقی‌مانده سهام خود اقدام نمایند.

۳/۱۵ ــ با تشکیل مجمع عمومی مؤسس و تصویب اساس‌نامه و انتخاب اعضای هیئت مدیره و مدیرعامل و معرفی اشخاص مجاز به اداره ثبت شرکت‌ها، شرکت بطور رسمی به ثبت رسید.

۴/۲۰ ــ بدهی شرکت به آقای محسنی پرداخت شد.

۵/۱ ــ همگی سهام‌داران و مؤسسان به استثنای آقای کمالی که دارای ۲۰/۰۰۰ سهم پذیره‌نویسی شده بود بدهی خود را به شرکت پرداخت نمودند.

۶/۱ ــ با توجه به شرایط پذیره‌نویسی، سهام آقای کمالی که به تعهدات خود عمل ننموده بود به بهای هر سهم ۱/۲۰۰ ریال فروخته شده و مخارج فروش مجدد سهام به مبلغ ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال پرداخت گردید.

۶/۱۸ ــ طلب آقای کمالی به ایشان پرداخت گردید.

۶/۳۰ ــ اوراق سهام صادر و به سهام‌داران تحویل گردید.

مطلوبست :

۱ــ ثبت رویدادهای فوق در دفاتر آماری مؤسسان

۲ــ ثبت رویدادهای فوق در دفاتر رسمی شرکت

۳ــ تنظیم قسمت حقوق صاحبان سهام در تاریخ‌های ۳/۱۵ و ۶/۳۰

دفاتر آماری مؤسسان شرکت سهامی عام آزادگان (در شرف تأسیس)

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۲/۱	حساب موجودی نقد ــ بانک (شرکت در شرف تأسیس) حساب تعهد صاحبان سهام حساب سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده		۱۴/۰۰۰/۰۰۰ ۲۶/۰۰۰/۰۰۰	 ۴۰/۰۰۰/۰۰۰
۲	۲/۱۸	حساب هزینه‌های تأسیس حساب‌های پرداختنی (محسنی)		۱۰/۰۰۰/۰۰۰	 ۱۰/۰۰۰/۰۰۰
۳	۲/۲۵	حساب موجودی نقد ــ بانک (شرکت در شرف تأسیس) حساب تعهد صاحبان سهام حساب سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده حساب صرف سهام عادی		۷۸/۴۰۰/۰۰۰ ۱۴۵/۶۰۰/۰۰۰	 ۱۶۰/۰۰۰/۰۰۰ ۶۴/۰۰۰/۰۰۰
۴	۳/۱۵	حساب سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده حساب صرف سهام عادی حساب‌های پرداختنی (محسنی) حساب موجودی نقد ــ بانک(شرکت در شرف تأسیس) حساب تعهد صاحبان سهام حساب هزینه‌های تأسیس		۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ۶۴/۰۰۰/۰۰۰ ۱۰/۰۰۰/۰۰۰	 ۹۲/۴۰۰/۰۰۰ ۱۷۱/۶۰۰/۰۰۰ ۱۰/۰۰۰/۰۰۰

محاسبات ردیف ۳ ــ تاریخ ۲/۲۵

سهام واگذار شده به پذیره‌نویسان	۲۰۰/۰۰۰×٪۸۰ = ۱۶۰/۰۰۰
مبلغ نقد واریز شده	۱۶۰/۰۰۰ × ۱/۴۰۰ × ٪۳۵ = ۷۸/۴۰۰/۰۰۰
مبلغ تعهد صاحبان سهام پذیره‌نویسی شده	۱۶۰/۰۰۰×۱/۴۰۰×٪۶۵=۱۴۵/۶۰۰/۰۰۰
سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده	۱۶۰/۰۰۰×۱/۰۰۰ = ۱۶۰/۰۰۰/۰۰۰
صرف سهام عادی	۱۶۰/۰۰۰ × (۱/۴۰۰–۱/۰۰۰)= ۶۴/۰۰۰/۰۰۰

قسمت حقوق صاحبان سهام در ترازنامه تاریخ ۸۹/۳/۱۵

سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده	۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰
صرف سهام عادی	۶۴/۰۰۰/۰۰۰
جمع	۲۶۴/۰۰۰/۰۰۰
کسر شود : تعهد صاحبان سهام	(۱۷۱/۶۰۰/۰۰۰)
جمع سرمایه پرداخت شده	۹۲/۴۰۰/۰۰۰

دفاتر رسمی شرکت سهامی عام آزادگان

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۳/۱۵	حساب موجودی نقد ــ بانک		۹۲/۴۰۰/۰۰۰	
		حساب تعهد صاحبان سهام		۱۷۱/۶۰۰/۰۰۰	
		حساب هزینه‌های تأسیس		۱۰/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب‌های پرداختنی (محسنی)			۱۰/۰۰۰/۰۰۰
		حساب سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده			۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰
		حساب صرف سهام عادی			۶۴/۰۰۰/۰۰۰
۲	۴/۲۰	حساب‌های پرداختنی (محسنی)		۱۰/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی نقد ــ بانک			۱۰/۰۰۰/۰۰۰
۳	۵/۱	حساب موجودی نقد ــ بانک		۱۵۳/۴۰۰/۰۰۰	
		حساب تعهد صاحبان سهام			۱۵۳/۴۰۰/۰۰۰
۴	۶/۱	حساب موجودی نقد ــ بانک		۲۴/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب تعهد صاحبان سهام			۱۸/۲۰۰/۰۰۰
		حساب‌های پرداختنی (کمالی)			۵/۸۰۰/۰۰۰
۵	۶/۱	حساب‌های پرداختنی (کمالی)		۲/۵۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی نقد ــ بانک			۲/۵۰۰/۰۰۰
۶	۶/۱۸	حساب‌های پرداختنی (کمالی)		۳/۳۰۰/۰۰۰	
		حساب موجودی نقد ــ بانک			۳/۳۰۰/۰۰۰
۷	۶/۳۰	حساب‌سرمایه ــ سهام عادی تعهد شده		۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه ــ سهام عادی			۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰

محاسبات لازم :

ردیف ۳ـ تاریخ ۵/۱	سهم تعهد پرداخت نشده کمالی	۲۰/۰۰۰×۱/۴۰۰×۶۵٪=۱۸/۲۰۰/۰۰۰
	تعهدات پرداخت شده صاحبان سهام	۱۷۱/۶۰۰/۰۰۰ − ۱۸/۲۰۰/۰۰۰ = ۱۵۳/۴۰۰/۰۰۰
ردیف ۳ ـ تاریخ ۶/۱	دریافتی بابت فروش مجدد سهام	۲۰/۰۰۰×۱/۲۰۰=۲۴/۰۰۰/۰۰۰
	بدهی شرکت به کمالی	۲۴/۰۰۰/۰۰۰ − ۱۸/۲۰۰/۰۰۰ = ۵/۸۰۰/۰۰۰

قسمت حقوق صاحبان سهام در ترازنامه تاریخ ۸۹/۶/۳۰

سرمایه ـ سهام عادی	۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰
صرف سهام عادی	۶۴/۰۰۰/۰۰۰
جمع سرمایه پرداخت شده	۲۶۴/۰۰۰/۰۰۰

۳ـ۶ـ۵ـ انتشار سهام در ازای تحصیل دارایی‌های غیرنقدی

در بعضی از موارد ممکن است که شرکت سهامی، در مقابل دریافت دارایی‌های غیرنقدی مانند زمین، ساختمان، ماشین آلات و ... و یا خدمات دریافت شده مثل هزینه‌های حقوقی[1]، هزینه‌های تأسیس شرکت و ... سهام ارایه نماید. در این صورت باید ارزش منصفانه (متعارف) سهام در بازار و یا ارزش منصفانه (متعارف) دارایی غیرنقدی هر کدام که قابلیت استناد و اتکای بیشتری داشته باشد جهت ثبت در دفاتر مورد استفاده قرار گیرد. چنانچه ارزش هیچکدام از سهام یا دارایی غیرنقد در دسترس نبود باید از نظر کارشناس رسمی دادگستری استفاده نمود. در هر صورت هزینه‌ها یا دارایی غیرنقد براساس ارزش بدست آمده بدهکار و سهام عادی (ممتاز) براساس ارزش اسمی بستانکار می‌گردد و مابه‌التفاوت این قیمت‌ها به‌حساب صرف سهام عادی (ممتاز) برده می‌شود.

تذکر مهم : چنانچه ارزش متعارف سهام و ارزش متعارف دارایی غیرنقد هر دو قابل استناد و در دسترس باشد ارزش متعارف سهام صادر شده مورد قبول و مستندتر می‌باشد.

دفتر روزنامه شرکت سهامی ....

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب دارایی غیرنقدی		××	
		حساب سرمایه ـ سهام عادی (ممتاز)			××
		حساب صرف سهام عادی (ممتاز)			××
		بابت واگذاری سهام در ازای دارایی			

مثال نمونه۴ : شرکت سهامی آذر ۳۰۰۰ سهم عادی ۱۰/۰۰۰ ریالی خود را جهت تحصیل ساختمانی به ارزش دفتری ۲۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال صادر نمود.

مطلوبست : ثبت رویداد فوق : هر یک از مفروضات زیر :

۱ـ ارزش بازار هر سهم ۱۲/۵۰۰ ریال ولی ارزش متعارف ساختمان در دست نیست.

۲ـ ارزش بازار ساختمان ۴۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال ولی ارزش متعارف سهام در دست نیست.

۱ـ هزینه‌های حقوقی مانند مخارج تنظیم قانونی اساس نامه که در دفاتر وکالت انجام می‌گیرد.

۳ــ ارزش بازار هر سهم ۱۳/۰۰۰ ریال و ارزش متعارف ساختمان ۳۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال است.

۴ــ ارزش بازار هر سهم و ارزش متعارف ساختمان در دست نبوده ولی کارشناس رسمی ساختمان را به مبلغ ۳۵/۵۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی نموده است.

فرض ۱ — دفتر روزنامه شرکت سهامی آذر

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب ساختمان		۳۷/۵۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه ــ سهام عادی			۳۰/۰۰۰/۰۰۰
		حساب صرف سهام عادی			۷/۵۰۰/۰۰۰

فرض ۲ — دفتر روزنامه شرکت سهامی آذر

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب ساختمان		۴۴/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه ــ سهام عادی			۳۰/۰۰۰/۰۰۰
		حساب صرف سهام عادی			۱۴/۰۰۰/۰۰۰

فرض ۳ — دفتر روزنامه شرکت سهامی آذر

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب ساختمان		۳۹/۰۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه ــ سهام عادی			۳۰/۰۰۰/۰۰۰
		حساب صرف سهام عادی			۹/۰۰۰/۰۰۰

فرض ۴ — دفتر روزنامه شرکت سهامی آذر

ردیف	تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
		حساب ساختمان		۳۵/۵۰۰/۰۰۰	
		حساب سرمایه ــ سهام عادی			۳۰/۰۰۰/۰۰۰
		حساب صرف سهام عادی			۵/۵۰۰/۰۰۰

۴ــ۶ــ۵ــ انتشار سهام به‌صورت یکجا

در بعضی از موارد ممکن است شرکت ترکیبی از سهام مختلف خود را (معمولاً عادی و ممتاز) در ازای مبلغی مشخص بطور یکجا واگذار نماید. که در این صورت باید با روش‌های مختلف ارزش هر نوع سهام را مشخص و میزان صرف یا کسر آن را نیز تعیین و سپس ثبت کرد (نحوه ثبت و محاسبات مربوط در مقاطع تحصیلی بالاتر توضیح داده می‌شود).

پرسش

۱ــ انواع شرکت‌های سهامی را نام ببرید. حداقل سرمایه در هر یک از انواع شرکت‌های سهامی چه مبلغی است؟

۲ــ تفاوت‌های اساسی بین شرکت سهامی عام و شرکت سهامی خاص را نام ببرید.

۳ــ امتیاز سهام ممتاز نسبت به سهام عادی در چه مواردی می‌تواند باشد؟

۴ــ در صورت مطالبه تعهد صاحبان سهام در شرکت‌های سهامی عام، آیا پرداخت آن به صورت غیرنقد ممکن است؟

۵ ــ حداقل و حداکثر ارزش هر سهم در شرکت‌های سهامی عام چه میزان است و حداقل تعداد سهام چند سهم است؟

۶ ــ اعضای هیئت مدیره شرکت سهامی، حداکثر برای چند سال انتخاب می‌شوند؟ آیا انتخاب مجدد اعضا برای دوره‌های بعد مجاز است؟

۷ــ ارزش اسمی سهم، ارزش دفتری سهم و ارزش روز سهم را تعریف کنید.

۸ ــ انواع مجامع عمومی را در شرکت‌های سهامی نام ببرید.

۹ــ سهام بانام و سهام بی‌نام را تعریف کنید.

۱۰ــ آیا پرداخت هزینه‌های قبل از تأسیس شرکت از سوی سهامداران مؤسس مجاز است؟

۱۱ــ طبق قانون تجارت، همه ساله چند درصد از سود خالص می‌بایست بابت اندوختهٔ قانونی تخصیص داده شود؟

۱۲ــ طبق قانون تجارت، تخصیص سود به اندوختهٔ قانونی تا چه موقع ادامه می‌یابد؟

۱۳ــ آیا می‌توان علاوه بر اندوخته قانونی، اندوخته‌های عمومی دیگری نیز نگهداری نمود؟

۱۴ــ مهم‌ترین دلایل مربوط به لزوم افزایش سرمایه را نام ببرید.

۱۵ــ روش‌های افزایش سرمایه در شرکت‌های سهامی را نام ببرید.

۱۶ــ افزایش سرمایه از طریق صدور سهام جایزه را توضیح دهید.

۱۷ــ مهمترین دلایل مربوط به تقلیل سرمایه در شرکت‌های سهامی را نام ببرید.

۱۸ــ روش‌های تقلیل سرمایه کدام‌اند؟

۱۹ــ چرا اغلب مؤسسات بزرگ به صورت شرکت‌های سهامی تأسیس می‌شوند؟

۲۰ــ چه فرقی بین حقوق صاحبان سرمایه در مؤسسات تک مالکی، شرکت‌های تضامنی و شرکت‌های سهامی از چشم‌اندازهای زیر وجود دارد؟

الف) ماهیت

ب) میزان مسئولیت صاحبان سرمایه

ج) ارائهٔ صورت‌های مالی

۲۱ــ حساب‌سود‌تقسیم نشده یک شرکت سهامی‌در آغاز سال دارای ماندهٔ بستانکاری به مبلغ ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال

است. طی سال، مبلغ ۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال در بستانکار این حساب ثبت شده است.

الف) ماهیت مبلغ ۹/۰۰۰/۰۰۰ ریال فوق چیست؟

ب) مانده حساب سود تقسیم نشده در پایان سال نشان دهندهٔ چیست؟

۲۲ــ از دو شرکت سهامی که همزمان تأسیس شده‌اند و در یک رشته فعالیت می‌کنند، یکی سهام عادی با ارزش اسمی ۵/۰۰۰ ریال و دیگری سهام عادی با ارزش اسمی ۱۰/۰۰۰ ریال منتشر کرده است. آیا تفاوت ارزش اسمی سهام می‌تواند دلیل ارجحیت سرمایه‌گذاری در یکی از دو شرکت باشد؟

۲۳ــ موارد تفاوت بین سهام عادی و سهام ممتاز را شرح دهید.

۲۴ــ سود انباشته چه تأثیری بر حقوق صاحبان سهام دارد؟

۲۵ــ آیا ممکن است سهام یک شرکت سهامی به قیمتی متفاوت با ارزش اسمی آن‌ها به فروش رسد؟ در این صورت، چه عواملی بر قیمت سهام مذکور مؤثّر است؟

۲۶ــ در یک شرکت سهامی خاص تازه تأسیس، تعداد ۷۰۰ سهم ممتاز به ارزش اسمی هر سهم ۱۰/۰۰۰ ریال در ازای یک قطعه زمین اختصاص یافته است. با فرض این‌که قیمت کارشناسی شده زمین مزبور ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال و ارزش روز آن ۷/۷۰۰/۰۰۰ ریال باشد به نظر شما زمین مذکور باید به چه بهایی در دفاتر ثبت گردد؟ توضیح دهید.

۲۷ــ شرکتی سهام خود را با صرف منتشر کرده است. به‌نظر شما آیا صرف سهام در بین سهامداران به‌طور نقد، قابل تقسیم است؟ توضیح دهید.

۲۸ــ چه نوع هزینه‌هایی به‌حساب هزینهٔ تأسیس منظور می‌شود؟

پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۱ــ مانده کدام‌یک از حساب‌های زیر امکان دارد که بدهکار شود؟

الف) سود سهام پیشنهادی

ب) سود و زیان انباشته

ج) ذخیرهٔ مالیات

د) اندوخته‌ها

۲ــ یک شرکت سهامی در ۱۳××/۲/۲۰ تأسیس شده است و به موجب اساس‌نامه، ۱۵۰۰ سهم عادی به ارزش اسمی ۱/۰۰۰ ریال دارد. اگر هر سهم شرکت به قیمت ۱/۲۰۰ ریال فروخته شود مابه‌التفاوت کدام حساب بستانکار می‌شود؟

الف) صرف سهام ۳۰۰/۰۰۰ ریال

ب) سهام سرمایه ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال

ج) صندوق ۱/۸۰۰/۰۰۰ ریال

د) کسر سهام ۳۰۰/۰۰۰ ریال

۳ــ در سؤال فوق، سهام عادی به چه مبلغی بستانکار می‌شود؟

الف) ۴۰۰/۰۰۰ ریال

ب) ۱/۵۰۰/۰۰۰ ریال

ج) ۱/۸۰۰/۰۰۰ ریال

د) ۲/۵۰۰/۰۰۰ ریال

۴ــ شرکت‌سهامی روناک،در تاریخ ۱۳××/۳/۲۰تأسیس شده است. سرمایهٔ این شرکت مبلغ ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال شامل ۱۰/۰۰۰ سهم عادی به ارزش اسمی ۱/۰۰۰ ریال می‌باشد. هنگام تأسیس شرکت، ۳۵ درصد ارزش اسمی سهام، به‌طور نقد پرداخت شده است، حساب تعهد صاحبان سهام چه مبلغی بدهکار می‌شود؟

الف) ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال　　ج) ۶/۵۰۰/۰۰۰ ریال

ب) ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال　　د) ۱۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال

۵ــ کدام یک از موارد زیر مفهوم شرکت سهامی را بیان می‌کند؟

الف) شرکتی‌ست که سرمایهٔ آن به سهام تقسیم شده و مسئولیت دارندگان سهام محدود به مبلغ اسمی سهام آن‌هاست.

ب) شرکتی‌ست که سهام آن محدود به سود (زیان) انباشته است.

ج) شرکتی‌ست که سهام آن محدود به صرف سهام عادی است.

د) شرکتی‌ست که سهام آن محدود به صرف یا کسر سهام عادی ست.

۶ــ کدام یک از موارد زیر مزایای شرکت‌های سهامی را نشان می‌دهد؟

الف) محدودیت مسئولیت سهامداران و تجمع سرمایه‌های کوچک

ب) تعیین هیئت مدیره و سهولت نقل و انتقال سهام

ج) استمرار موجودیت

د) هر سه مورد الف، ب و ج

۷ــ برای تأسیس شرکت‌های سهامی، کدام یک از مدارک زیر باید از سوی مؤسّسان تنظیم و تسلیم ادارهٔ ثبت شرکت‌ها شود؟

الف) ترازنامه　　ج) تعهد خرید سهام

ب) اساس‌نامه　　د) صورت ریز دارایی‌ها

۸ــ در ترازنامهٔ شرکت‌های سهامی، هزینه‌های تأسیس جزو کدام یک از عنوان‌های زیر، طبقه‌بندی می‌شود؟

الف) سایر دارایی‌ها　　ج) دارایی‌های جاری

ب) هزینه‌های جاری　　د) دارایی‌های ثابت

۹ــ سهامداران یک شرکت سهامی، کدام یک از حقوق زیر را دارا هستند؟

الف) حق دریافت سهمی از سود شرکت و حق تقدم خرید سهام جدید

ب) حق رأی برای انتخاب هیئت مدیره

ج) حق سهیم بودن در دارایی‌های شرکت هنگام انحلال

د) هر سه مورد الف، ب و ج

۱۰ــ مهم‌ترین وظیفهٔ هیئت مدیرهٔ شرکت‌های سهامی، کدام است؟

الف) انتخاب سهامداران　　ج) افزایش تولید

ب) حفظ منافع صاحبان سهام　　د) تعیین حقوق کارکنان

۱۱ــ کدام یک از موارد زیر از منابع عمدهٔ تأمین کننده حقوق صاحبان سهام در شرکت‌های سهامی‌ست؟

الف) سرمایه‌گذاری سهامداران　　ج) وام بانکی

ب) مانده سود (زیان) انباشته　　　　د) موارد الف و ب

۱۲ــ هنگام انتشار سهام عادی و فروش آن به ارزش اسمی، کدام یک از حساب‌های زیر بستانکار می‌گردد؟

الف) صرف سهام　　　　ج) سهام عادی

ب) کسر سهام　　　　د) موارد الف و ج

۱۳ــ مابه‌التفاوت فروش سهام به‌قیمتی بیشتر از ارزش اسمی، به بستانکار کدام یک از حساب‌های زیر ثبت می‌شود؟

الف) سهام سرمایه　　　　ج) حقوق صاحبان سهام

ب) کسر سهام　　　　د) صرف سهام

۱۴ــ سود تضمین شدهٔ سهام ممتاز، چگونه محاسبه و پرداخت می‌شود؟

الف) به‌صورت درصدی از ارزش اسمی　　　　ج) به نسبت سود سهام عادی

ب) به‌صورت درصدی از ارزش بازار　　　　د) به نسبت سود کل سهام

۱۵ــ ارزش دفتریِ سهام عادی در شرکت‌های سهامی که فقط سهام عادی منتشر نموده‌اند،

الف) از تقسیم دارایی‌ها به جمع تعداد سهام عادی به‌دست می‌آید.

ب) از تقسیم سود انباشته به جمع تعداد سهام عادی حاصل می‌شود.

ج) از تقسیم صرف سهام به جمع تعداد سهام عادی به‌دست می‌آید.

د) از تقسیم حقوق صاحبان سهام به جمع تعداد سهام عادی، حاصل می‌شود.

۱۶ــ تفاوت ترازنامه شرکت‌های سهامی با ترازنامه مؤسّسات تک مالکی و شرکت‌های تضامنی در کدام یک از موارد زیر است؟

الف) دارایی‌ها　　　　ج) سرمایه

ب) بدهی‌ها　　　　د) دارایی‌ها و بدهی‌های جاری

مسائل

۱ــ شرکت سهامی آوا در تاریخ ۱۳۸۹/۵/۲۰ با سرمایه‌ای معادل ۱۰/۰۰۰ سهم عادی ۱۰/۰۰۰ ریالی و ۵/۰۰۰ سهم ۸٪ ممتاز ۱۰/۰۰۰ ریالی تشکیل گردیده است.

مطلوبست : انجام ثبت‌های لازم و تنظیم قسمت حقوق صاحبان سهام در ترازنامه باتوجه به مفروضات زیر :

۱ــ فروش سهام عادی و ممتاز به ارزش اسمی به‌صورت نقد

۲ــ فروش سهام عادی به مبلغ هر سهم ۱۳/۰۰۰ ریال و سهام ممتاز به ارزش اسمی به‌صورت نقد

۳ــ فروش سهام عادی به ارزش اسمی و سهام ممتاز به ارزش هر سهم ۱۰/۵۰۰ ریال به‌صورت نقد

۴ــ فروش سهام عادی به ارزش هر سهم ۱۴/۰۰۰ ریال و سهام ممتاز به ارزش هر سهم ۱۱/۰۰۰ ریال به‌صورت نقد

۲ــ هیئت مؤسس شرکت در شرف تأسیس حسام، در اول مردادماه ××۱۳ تشکیل شد و در این هیئت، در

موارد زیر توافق به‌عمل آمد :

ــ سرمایهٔ شرکت مبلغ ۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و منقسم به پنج هزار سهم ۱۰/۰۰۰ ریالی باشد.

ــ تعداد ۲۵۰۰ سهم از سهام شرکت متعلق به مؤسسان باشد و بقیه برای عموم عرضه شود.

ــ از مبلغ اسمی هر سهم مبلغ ۶/۰۰۰ ریال تأدیه شود و بقیه در تعهد صاحبان سهام باقی بماند.

ــ مؤسسان در تاریخ ۱۳××/۵/۵ سرمایه قابل پرداخت سهم خود را به شرح زیر تأدیه نمودند :

زمین	۱/۲۰۰/۰۰۰
ساختمان	۳/۰۰۰/۰۰۰
وسایط نقلیه	۲/۲۰۰/۰۰۰
ماشین‌آلات	۱/۹۰۰/۰۰۰
واریز وجه نقد به حساب بانک شرکت در شرف تأسیس	۶/۷۰۰/۰۰۰

ــ پس از طی تشریفات قانونی، اعلامیهٔ پذیره‌نویسی در تاریخ ۱۳××/۶/۱ برای عرضهٔ سهام به عموم مردم،در یکی از روزنامه‌های کثیرالانتشار چاپ گردید.

ــ در تاریخ ۱۳××/۷/۱۵ هزینه‌های تأسیس به مبلغ ۱۸۰/۰۰۰ ریال از سوی یکی از مؤسسان پرداخت گردید.

ــ در اول آبان‌ماه، مجمع عمومی مؤسس با احراز پذیره‌نویسی و انتخاب اولین مدیران و بازرس قانونی تشکیل شرکت را تصویب نمود.

مطلوبست : ثبت عملیات تأسیس شرکت در دفاتر آماری مؤسسان و دفاتر رسمی شرکت.

۳ــ آقای حیدری به اتفاق چند تن از سرمایه‌گذاران دیگر، تصمیم به تشکیل شرکت سهامی عام پارس نموده‌اند. سرمایه شرکت ۸۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و منقسم به سهام ۱/۰۰۰ ریالی است.

مؤسسان ۲۵٪ از سهام شرکت را تعهد کرده و ۶۰٪ از سرمایه تعهد شده را به‌شرح زیر واریز نموده‌اند :

زمین	۱/۶۰۰/۰۰۰
ساختمان	۲/۳۰۰/۰۰۰
سرقفلی	۱/۵۰۰/۰۰۰
اثاثه اداری	۴۰۰/۰۰۰
وجه نقد	۶/۲۰۰/۰۰۰
	۱۲/۰۰۰/۰۰۰

(وجه نقد در تاریخ ۱۳××/۱۷/۱۵ به حساب بانکی واریز شده و ارزش دارایی‌های دیگر نیز از سوی کارشناس رسمی در همین تاریخ، تأیید و تقویم گردیده است.)

ــ در تاریخ ۱۳××/۸/۱۵ اعلامیهٔ پذیره‌نویسی نسبت به بقیهٔ سرمایه، چاپ شد و در اختیار عموم قرار گرفت و هزینه‌های تأسیس شرکت، جمعاً به مبلغ ۳۲۰/۰۰۰ ریال از سوی یکی از مؤسسان پرداخت شد.

ــ در اول آذرماه، مجمع عمومی مؤسس با احراز پذیره‌نویسی و انجام سایر تشریفات، تشکیل شرکت را تصویب نمود.

مطلوبست : ثبت عملیات مذکور در دفاتر آماری مؤسسان و دفاتر رسمی شرکت

۴ــ شرکت سهامی خاص سرسبز با سرمایه‌ای معادل ۸۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال مرکب از ۸/۱۰۰۰ سهم ۱۰۰۰ ریال تشکیل و رویدادهای زیر انجام می‌شود.

۵/۱) مؤسسان ۴۰٪ از مبلغ سرمایه را به‌شرح زیر تحویل شرکت می‌نمایند و مابقی سرمایه در تعهد آنان است : ساختمان ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال. ماشین‌آلات ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال، اثاثه ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال و مابقی به‌صورت نقد به حساب بانک شرکت در شرف تأسیس واریز می‌گردد.

۵/۱۰) یکی از مؤسسان مبلغ ۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت مخارج تأسیس شرکت را پرداخت نمود.

۶/۳۰) با احراز پذیره‌نویسی توسط مؤسسان و تصویب اساس‌نامه و انتخاب اولین هیئت مدیره و مدیران شرکت و بازرسان شرکت فعالیت رسمی خود را آغاز می‌کند.

۷/۱۴) هیئت مدیره به تمامی صاحبان سهام اعلام می‌نماید که آخرین مهلت پرداخت تعهدات ۹/۱۵ بوده و تمامی صاحبان سهام مکلف به پرداخت تعهدات خود تا این تاریخ می‌باشند.

۹/۱۵) تمامی سهام‌داران به استثنای آقای اصغرزاده مالک ۶۰۰۰ سهم وجوه لازم را به حساب بانک شرکت واریز نمودند.

۱۱/۱۵) شرکت سهام آقای اصغرزاده را پس از ارسال اخطار دوم و خاتمه زمان یکماهۀ آن به مبلغ هر سهم ۱۰۳۰ ریال از طریق مزایده بین مؤسسان به فروش رسانده و مخارج فروش سهام به مبلغ ۲۵۰/۰۰۰ ریال را پرداخت نموده و مابقی را به آقای اصغرزاده پرداخت می‌نماید.

۱۱/۱۵) اصل برگه سهام به سهام‌داران واگذار می‌گردد.

مطلوبست :

۱) نسبت رویدادهای لازم در دفاتر آماری مؤسسان

۲)نسبت رویدادهای لازم در دفاتر رسمی شرکت سهامی خاص سرسبز

۵ــ شرکت سهامی عام محسنین شامل ۶۰/۰۰۰ سهم عادی ۱۰۰۰ ریالی است. مؤسسین ۳۰٪ سرمایه را در تاریخ ۸۸/۴/۱ تعهد و ۴۰٪ آن را پس از ارزیابی به شرح زیر واریز نمودند. موجودی نقد ــ بانک ۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال، ساختمان ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال و اثاثه ۱/۷۰۰/۰۰۰ ریال و موجودی کالا ۵۰۰/۰۰۰ ریال.

۸۸/۵/۲۰ ــ باقی‌مانده سهام شرکت از طریق پذیره‌نویسی به مبلغ هر سهم ۱/۲۰۰ ریال به‌فروش رسید و پذیره‌نویسان ۴۰٪ بهای سهام پذیره‌نویسی شده را نقد به حساب بانک شرکت واریز کردند. همچنین شرکت به کلیۀ سهام‌داران مهلت داد تا در مدت حداکثر ۲ ماهه نسبت به پرداخت باقی‌مانده تعهدات خود اقدام نمایند.

۸۸/۵/۲۵ ــ یکی از مؤسسان مخارج تأسیس شرکت به مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال را پرداخت نمود.

۸۸/۶/۱ ــ با معرفی اعضای هیئت مدیره و مدیرعامل به ادارۀ ثبت شرکت‌ها و تصویب اساس‌نامه، شرکت به‌طور رسمی تشکیل گردید.

۸۸/۷/۱۵ ــ بدهی شرکت بابت مخارج تأسیس پرداخت شد.

۸۸/۷/۲۰ ــ در تاریخ فوق کلیه سهام‌داران به استثنای یکی از پذیره‌نویسان به نام آقای رحیمی، مالک ۵/۰۰۰ سهم، نسبت به پرداخت بدهی خود اقدام و وجوه لازم را به‌حساب بانکی شرکت واریز نمودند.

۸۸/۸/۳۰ ــ با توجه به شرایط پذیره‌نویسی، شرکت سهام آقای رحیمی را که به تعهدات خود عمل نکرده بود، را به بهای هر سهم ۱/۱۰۰ ریال فروخته و پس از کسر مبلغ ۵۰۰/۰۰۰ ریال مخارج فروش سهام، مابقی مبلغ را به ایشان مسترد نمود.

۸۸/۸/۳۰ ــ اوراق سهام صادر و به سهام‌داران تحویل داده شد.

مطلوبست :

۱ــ ثبت رویدادهای حسابداری تشکیل شرکت در دفاتر آماری مؤسسان و تنظیم ترازنامه در تاریخ ۸۸/۶/۱

۲ــ ثبت رویدادهای حسابداری لازم در دفاتر رسمی شرکت

۳ــ تنظیم ترازنامه شرکت به تاریخ ۸۸/۸/۳۰

تذکر : در ترازنامه قسمت حقوق صاحبان سهام نشان داده شود.

۶ــ در تاریخ ۸۷/۲/۵ شرکت سهامی عام کسری با سرمایه‌ای مرکب از ۱۰/۰۰۰ سهم عادی ۱/۰۰۰ ریالی و ۸/۰۰۰ سهم ۷٪ ممتاز ۱/۰۰۰ ریالی می‌باشد. مؤسسان حداقل قانونی سرمایه را تعهد و وجوه لازم را به‌صورت نقد به‌حساب بانک شرکت واریز نمودند.

۲/۱۸ ــ باقیمانده سهام از طریق پذیره‌نویسی به ارزش هر سهم عادی ۱/۴۰۰ ریال و هر سهم ممتاز ۱/۲۰۰ ریال به فروش رسید و پذیره‌نویسان هم حداقل قانونی را پرداخت نمودند. طبق شرایط فروش سهام کلیه پذیره‌نویسان و مؤسسان متعهد گردیدند که باقی‌مانده وجوه سهام را حداکثر تا مدت سه ماه پرداخت نمایند.

۳/۲۰ــ خانم بشیری یکی از مؤسسان مبلغ ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال بابت مخارج تأسیس شرکت را پرداخت نمود.

۳/۳۰ــ با تشکیل مجمع عمومی مؤسس و تصویب اساس‌نامه و انتخابات اعضای هیئت مدیره و مدیرعامل و معرفی آنان به اداره ثبت شرکت‌ها، شرکت به‌طور رسمی تشکیل گردید.

۴/۱۰ــ بدهی شرکت به خانم بشیری پرداخت گردید.

۴/۱۸ــ همگی سهام‌داران به استثنای یکی از پذیره‌نویسان به نام آقای رودکی که مالک ۵٪ سهام عادی و ممتاز شرکت است، تعهدات خود را به موقع پرداخت نمودند.

۵/۲۰ــ شرکت پس از ارسال اخطار مجدد و عدم مراجعه آقای رودکی سهام مذکور را از طریق مزایده به ارزش هر سهم عادی ۱/۱۰۰ ریال و هر سهم ممتاز به ارزش اسمی به فروش رسانده و مخارج فروش آن به مبلغ ۵۰/۰۰۰ ریال را از آن کسر و مابقی مبلغ به ایشان پرداخت گردید.

۵/۳۰ــ شرکت اوراق سهام را صادر و به سهام‌داران تحویل نمود.

مطلوبست :

۱ــ ثبت رویدادهای حسابداری در دفاتر آماری مؤسسان

۲ــ تنظیم قسمت حقوق صاحبان سهام در ترازنامه مورخ ۸۷/۳/۳۰

۳ــ ثبت تشکیل رسمی شرکت و سایر رویدادهای مالی در دفاتر رسمی شرکت

۴ــ تنظیم ترازنامه شرکت به تاریخ ۸۸/۵/۳۰ (با نمایش قسمت حقوق صاحبان سهام)

۷ــ شرکت سهامی پارس تعداد ۲۰/۰۰۰ سهم عادی ۱/۰۰۰ ریالی خود را جهت تحصیل یک دستگاه ماشین‌آلات به بهای تمام شده ۲۵/۰۰۰/۰۰۰ و استهلاک انباشته ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال صادر نمود.

مطلوبست : این رویداد را با هر یک از مفروضات زیر در دفتر روزنامه شرکت ثبت نمایید.

۱ــ ارزش بازار هر سهم عادی ۱/۲۰۰ ریال ولی ارزش متعارف ماشین آلات در دست نیست.

۲ــ ماشین آلات به ارزش ۲۳/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردید ولی ارزش روز سهام در دست نیست.

۳ــ ارزش روز هر سهم ۱/۱۵۰ ریال و ارزش متعارف ماشین آلات ۲۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد.

۴ــ ارزش متعارف ماشین آلات ۲۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال بوده ولی کارشناس آن را ۲۵/۵۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی کرده است.

فصل ششم

صورت‌های مالی

هدف‌های رفتاری : در پایان این فصل از فراگیر انتظار می‌رود :

۱ــ انواع صورت‌های مربوط به سود و زیان را شرح دهد.

۲ــ ترازنامه و عناصر مندرج در آن را بیان نماید.

۳ــ خصوصیات صورت‌های مالی نمونه یک شرکت سهامی عام را بیان نماید.

صورت‌های مالی در کلیهٔ شرکت‌ها (بدون توجه به نوع و ماهیت فعالیت آن‌ها) عبارت‌اند از :

ــ صورت سود و زیان

ــ ترازنامه

ــ صورت سود و زیان انباشته

برای آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با صورت‌های مالی که مطابق آخرین استانداردهای حسابداری در ایران تهیه می‌شود در صفحات آخر کتاب، نمونهٔ کامل آن را درج کرده‌ایم. اما از آنجا که این صورت‌های مالی موضوع درس این کتاب نیستند، ذیلاً کوشش خواهد شد به‌طور خلاصه صورت‌های مالی مورد نیاز مؤسّسات کوچک توضیح داده شود. در این گونه مؤسسات صورت‌های مالی عبارت‌اند از :

۱ــ۶ــ صورت سود و زیان

در مؤسّسات بازرگانی، به جای اصطلاح صورت سود و زیان، بعضاً از اصطلاح صورت عملکرد و سود و زیان استفاده می‌شود. بخش عملکرد شامل ارقام مربوط به درآمد فروش، بهای تمام شدهٔ کالای فروش رفته و سود ناخالص فروش و بخش سود و زیان شامل هزینهٔ عملیات و سود خالص دوره مالی است.

اطلاعات مورد نیاز، برای تعیین نتایج عملیات در مؤسّسات بازرگانی معمولاً در دو حساب (حساب عملکرد و حساب سود و زیان) جمع‌آوری می‌شوند. به‌طور خلاصه، محتوای حساب عملکرد در شرکت بازرگانی (بر اساس ادواری) به شرح صفحه بعد نمایش داده شده است.

حساب خلاصه سود و زیان	
موجودی کالا ابتدای دوره برگشت از فروش تخفیفات نقدی فروش خرید هزینه حمل کالای خریداری شده	موجودی کالا پایان دوره فروش برگشت از خرید و تخفیفات تخفیفات نقدی خرید
جمع اقلام راست	جمع اقلام چپ
مانده (زیان ناویژه) هزینه‌های توزیع و فروش هزینه‌های اداری و عمومی	مانده (سود ناویژه)
مانده (زیان عملیاتی) هزینه‌های مالی سایر هزینه‌های غیرعملیاتی	مانده (سود عملیاتی) درآمدهای غیرعملیاتی
مانده (زیان ویژه)	مانده (سود ویژه)

۲ـ۶ـ حساب سود و زیان

گفتنی‌ست که ماندهٔ حساب سود (زیان) پس از کسر مالیات بر درآمد، چنانچه مؤسّسه انفرادی (تک‌مالکی) باشد به حساب سرمایه مالک، در شرکت‌های غیرسهامی به حساب‌جاری شرکا و در شرکت‌های سهامی به حساب تقسیم سود و زیان انتقال می‌یابد.

مثال نمونه ۱ : اگر سود ویژه شرکت سهامی خاص روناک ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال و مالیات شرکت ۲۵٪ باشد،

مطلوبست : ثبت این رویداد مالی در دفتر روزنامه شرکت روناک

۲/۰۰۰/۰۰۰×۲۵٪=۵۰۰/۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت سهامی ...

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱	۲۹	۱۲	تقسیم سود و زیان		۵۰۰/۰۰۰	
			ذخیرهٔ مالیات بر درآمد			۵۰۰/۰۰۰

۳ـ۶ـ ترازنامه

ترازنامه، عبارت است از صورتی که وضعیّت مالی یک مؤسّسه را در یک تاریخ معین نمایش می‌دهد.

۴ ـ۶ـ طبقه‌بندی ترازنامه

در ترازنامهٔ شرکت‌ها و مؤسّسات دارایی‌ها، بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام (سرمایه) در سه گروه جداگانه طبقه‌بندی و نمایش داده می‌شود تا افرادی که علاقه‌مند هستند بتوانند وضعیّت مالی آن شرکت یا مؤسّسه را در یک تاریخ معین، بهتر مشاهده کنند. اقلام تشکیل‌دهنده ترازنامه عبارت‌اند از :

۱ـ ۴ ـ۶ـ دارایی‌ها : دارایی‌های هر شرکت معمولاً در چهار گروه فرعی زیر، به ترتیب قابلیت تبدیل به نقد، طبقه‌بندی می‌شوند :

- دارایی جاری
- دارایی غیر جاری :
  - دارایی ثابت مشهود
  - دارایی نامشهود
  - سرمایه‌گذاری بلند مدت
  - سایر دارایی‌ها

۲ـ ۴ ـ۶ـ بدهی‌ها : بدهی‌های هر شرکت نیز در دو گروه فرعی زیر به ترتیب تاریخ سررسید طبقه‌بندی می‌شوند :

- بدهی جاری
- بدهی بلندمدت

۳ـ ۴ ـ۶ـ حقوق صاحبان سهام : حق مالی صاحبان سرمایه یا دارندگان سهام شرکت، مازاد دارایی‌های یک شرکت بر بدهی‌های آن است. حقوق صاحبان سهام در شرکت‌ها معمولاً عبارت‌اند از :

- سرمایه صاحبان سهام
- اندوخته قانونی
- سایر اندوخته‌ها
- سودهای انباشته تقسیم نشده و یا زیان انباشته

در صفحهٔ بعد نمونه‌ای از ترازنامهٔ ساده، برای اطلاع هنرجویان درج گردیده است.

شرکت فروزش

ترازنامه در تاریخ ۲۹ اسفند ××۱۳

ارقام فرضی است

دارایی

شرح			
دارایی جاری :			
موجودی نقد		۲۱۰/۰۰۰	
سرمایه‌گذاری کوتاه مدت		۱۰۰/۰۰۰	
اسناد دریافتنی		۱۲۴/۰۰۰	
حساب‌های دریافتنی		۲۶۱/۰۰۰	
موجودی‌های کالا		۳۵۲/۰۰۰	
پیش‌پرداخت‌های هزینه		۱۲/۰۰۰	
جمع دارایی جاری			۱/۰۵۹/۰۰۰ ریال
دارایی ثابت :			
زمین		۱۰۰/۰۰۰ ریال	
ساختمان	۲۴۰/۰۰۰		
کسر می‌شود : استهلاک انباشته	۱۹/۲۰۰	۲۲۰/۸۰۰	
اثاثه اداری	۹۴/۰۰۰		
کسر می‌شود : استهلاک انباشته	۱۸/۸۰۰	۷۵/۲۰۰	
جمع دارایی ثابت			۳۹۶/۰۰۰
دارایی نامشهود :			
سرقفلی محل			۲۱/۰۰۰
سایر دارایی‌ها :			
اسناد دریافتنی بلندمدت			۱۶۵/۰۰۰
جمع دارایی‌ها :			۱/۶۴۱/۰۰۰

بدهی و حقوق صاحبان سهام

شرح			
بدهی جاری :			
اسناد پرداختنی		۱۱۵/۰۰۰	
حساب‌های پرداختنی		۱۹۰/۴۰۰	
حقوق پرداختنی		۱۴/۱۰۰	
پیش دریافت از مشتریان		۱۱/۰۰۰	۵۰۰/۳۳۰
بدهی بلندمدت :			
اسناد پرداختنی بلندمدت			۲۵۰/۰۰۰
جمع بدهی‌ها			۵۸۰/۵۰۰
حقوق صاحبان سهام :			
سرمایه (۹۰۰ سهم عادی یکهزارریالی)		۹۰۰/۰۰۰	
اندوخته قانونی	۱۲۰/۰۰۰		
اندوخته احتیاطی	۲۰/۵۰۰		
سود انباشته	۲۰/۰۰۰		
		۱۶۰/۵۰۰	
			۱/۰۶۰/۵۰۰
جمع بدهی و حقوق صاحبان سهام :			۱/۶۴۱/۰۰۰

شرکت سهامی عام نمونه

صورت سود و زیان

برای سال مالی منتهی به ۲۹ اسفندماه ۲×۱۳

	یادداشت	سال۲×۱۳		(تجدید ارائه‌شده) سال ۱ × ۱۳
		میلیون ریال	میلیون ریال	میلیون ریال
فروش خالص	۲۴		....	....
کسر می‌شود				
بهای تمام شده کالای فروش رفته	۲۵		(.........)	(.........)
سود ناخالص			....	....
کسر می‌شود :				
هزینه‌های فروش، اداری و عمومی	۲۶	(.........)		(.........)
خالص سایر درآمدها و هزینه‌های عملیاتی	۲۷	....		
			(.........)	(.........)
			....	....
سود عملیاتی				
اضافه (کسر) می‌شود :				
هزینه‌های مالی	۲۸	(.........)		(.........)
خالص سایر درآمدها و هزینه‌های غیرعملیاتی	۲۹	....		....
			....	....
سود ناشی از فعالیت‌های عادی قبل از مالیات			....	....
مالیات سود فعالیت‌های عادی			(.........)	(.........)
سود خالص ناشی از فعالیت‌های عادی			....	....
اقلام غیرمترقبه	۳۰	(.........)		–
کسر می‌شود : اثر مالیاتی اقلام غیر مترقبه		....		–
			....	–
سود خالص			....	....

گردش حساب سود (زیان) انباشته

	یادداشت			
سود خالص			....	....
سود انباشته در ابتدای سال		....		....
تعدیلات سنواتی	۳۱	....		(.........)
سود انباشته در ابتدای سال ــ تعدیل شده			....	....
سود قابل تخصیص			....	....
تخصیص سود :				
اندوخته قانونی	۲۲	(.........)		(.........)
سایر اندوخته‌ها	۲۳	(.........)		(.........)
سود سهام پیشنهادی	۱۷	(.........)		(.........)
			(.........)	(.........)
سود انباشته در پایان سال			....	....

یادداشت‌های توضیحی ۱ تا ۳۷ مندرج در صفحات ۶ تا ۳۳، جزوِ لاینفک صورت‌های مالی است.

شرکت سهامی عام نمونه

ترازنامه

در تاریخ ۲۹ اسفندماه ۱۳×۲

دارایی‌ها	یادداشت	۱۳×۲/۱۲/۲۹ میلیون ریال	(تجدید ارائه‌شده) ۱۳×۱/۱۲/۲۹ میلیون ریال
دارایی‌های جاری			
موجودی نقد	۴	....	....
سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت	۵	....	....
حساب‌ها و اسناد دریافتنی تجاری	۶	....	....
سایر حساب‌ها و اسناد دریافتنی	۷	....	....
موجودی مواد و کالا	۸	....	....
سفارش‌ها و پیش‌پرداخت‌ها	۹	....	....
جمع دارایی‌های جاری		....	....
دارایی‌های غیر جاری :			
دارایی‌های ثابت مشهود	۱۰	....	....
دارایی‌های نامشهود			
سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت	۱۱	....	....
سایر دارایی‌ها	۱۲	....	....
جمع دارایی‌های غیر جاری		....	....
جمع دارایی‌ها		....	....

بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام	یادداشت	۱۳×۱/۱۲/۲۹ میلیون ریال	(تجدید ارائه شده) ۱۳×۲/۱۲/۲۹ میلیون ریال
بدهی‌های جاری :			
حساب‌ها و اسناد پرداختنی تجاری	۱۳	....	....
سایر حساب‌ها و اسناد پرداختنی	۱۴	....	....
پیش‌دریافت‌ها	۱۵	....	....
ذخیرهٔ مالیات	۱۶	....	....
سود سهام پیشنهادی و پرداختنی	۱۷	....	....
تسهیلات مالی دریافتی	۱۸	....	....
جمع بدهی‌های جاری		....	....
بدهی‌های غیر جاری :			
حساب‌ها و اسناد پرداختنی بلندمدت	۱۹	....	....
تسهیلات مالی دریافتی بلندمدت	۱۸	....	....
ذخیره مزایای پایان خدمت کارکنان	۲۰	....	....
جمع بدهی‌های غیر جاری		....	....
جمع بدهی‌ها		....	....
حقوق صاحبان سهام			
سرمایه (×× سهم ××× ریالی تمام پرداخت شده)	۲۱	....	....
اندوخته قانونی	۲۲	....	....
سایر اندوخته‌ها	۲۳	....	....
مازاد تجدید ارزیابی دارایی‌های ثابت	۲ـ۱۰	....	....
سود انباشته		....	....
جمع حقوق صاحبان سهام		....	....
جمع بدهی‌ها و حقوق صاحبان سهام		....	....

یادداشت‌های توضیحی ۱ تا ۳۷ مندرج در صفحات ۶ تا ۳۳، جزوِ لاینفک صورت‌های مالی است

جدول ویژگی‌های اساسی واحدهای انتفاعی

	مؤسسات انفرادی (تجار ــ واحدهای صنفی ــ پیشه‌وران)	شرکت‌های ضمانتی (تضامنی ـ نسبی ـ مختلط)	شرکت‌های سرمایه (سهامی ـ با مسئولیت محدود ـ دولتی)	مؤسسات غیرتجارتی (دفاتر حقوقی ـ مؤسسات حسابرسی)	شرکت‌های تعاونی
مالکیت	مؤسسه به یک نفر تعلق دارد.	شرکت به دو شریک یا بیشتر تعلق دارد.	شرکت به تعدادی سهامدار (بیش از سه نفر) یا تعدادی شریک با مسئولیت محدود (بیش از دو نفر) و یا دولت و مؤسسات دولتی تعلق دارد.	مؤسسه به یک یا چند نفر تعلق دارد.	حداقل هفت نفر عضو
شخصیت حقوقی	ندارد.	دارد.	دارد.	دارد.	دارد.
عمر واحد انتفاعی	عمر مؤسسه در موارد زیر خاتمه می‌یابد : ــ فوت صاحب سرمایه ــ خاتمه دادن به عملیات مؤسسه ــ ورشکستگی یا اعسار	عمر شرکت در موارد زیر خاتمه می‌یابد : ــ فوت یا مهجوریت هر یک از شرکای ضامن ــ ورشکستگی شرکت ــ انحلال و تصفیه اختیاری به تراضی شرکای ضامن ــ ورشکستگی شرکای ضامن ــ تبدیل شرکت	فعالیت شرکت می‌تواند برای همیشه ادامه یابد و مالکیت آن از طریق فروش سهام یا سهم‌الشرکه به دیگران منتقل می‌شود. عمر شرکت در موارد زیر خاتمه می‌یابد : ــ ورشکستگی شرکت ــ انحلال و تصفیه اختیاری شرکت ــ در مورد شرکت‌های دولتی به حکم قانون	عمر مؤسسه در موارد زیر خاتمه می‌یابد : ــ انحلال اختیاری ــ انحلال به حکم دادگاه	عمر شرکت در موارد زیر خاتمه می‌یابد : انحلال طبق تصمیم مجمع فوق‌العاده کاهش تعداد اعضا کمتر از هفت نفر اتمام مدت شرکت و توقف فعالیت بیش از یک سال ـ ورشکستگی
مسئولیت نسبت به‌پرداخت بدهی‌های واحد	اگر مؤسسه قادر به پرداخت بدهی‌های خود نباشد، بستانکاران می‌توانند مطالبات خود را از اموال شخصی صاحب سرمایه تأمین کنند.	مسئولیت هریک از شرکای ضامن در تأدیه دیون شرکت نامحدود است. اگر دارایی شرکت برای پرداخت بدهی‌ها کافی نباشد، بستانکاران می‌توانند مطالبات خود را از اموال شخصی شرکا تأمین کنند.	مسئولیت سهامداران یا شرکا با مسئولیت محدود، منحصر به مبلغی است که در شرکت سرمایه‌گذاری کرده‌اند و بیش از آن نسبت به بدهی‌های شرکت تعهد یا مسئولیتی ندارند.	تشکیل‌دهندگان نسبت به پرداخت بدهی‌های مؤسسه، مسئولیت تضامنی دارند.	اعضا نسبت به بدهی دولتی مسئولیت تضامنی دارند.

بخش سوّم

حسابداری شرکت‌های تعاونی

فصل هفتم

آشنایی با شرکت‌های تعاونی

هدف‌های رفتاری : در پایان این فصل از فراگیر انتظار می‌رود :

۱ــ تعریف شرکت‌های تعاونی و انواع آن را بیان نماید.

۲ــ نحوهٔ عضویت در شرکت تعاونی را شرح دهد.

۳ــ خروج یا فوت اعضا را در شرکت تعاونی توضیح دهد.

۴ــ سرمایه در شرکت‌های تعاونی را تعریف نماید.

۵ ــ مشخصات شرکت‌های تعاونی و موارد انحلال آنها را توضیح دهد.

۱ــ۷ــ مقدمه

نظام تعاونی، بر بنیاد آرمان‌هایی استوار است که خصوصیاتی به‌مراتب انسانی و اجتماعی در آن وجود دارد. تعاون یک اهرم مناسب برای توسعه اقتصادی است که می‌تواند همگام با سیاست‌های دولت در بهبود شرایط کار، زندگی، تولید، ارتقاءِ سطح درآمد و وضعیت اجتماعی مردم مؤثر باشد چنانچه به‌طور اصولی مورد حمایت قرار گیرد، بار هزینه‌های دولتی را کاهش داده و به‌تدریج استقرار شرایطی را سبب می‌شود که طبقات مختلف مردم در مسائل مربوط به خود تصمیم‌گیرنده بوده و متناسب با برنامه‌های دولت امور اقتصادی مربوطه را عهده‌دار گردند. نظام تعاونی، در ابتدا در ناحیه «روچدیل» انگلستان شکل گرفت و بعدها گسترش یافت. به‌طوری که در قانون اساسی جمهوری اسلامی نیز اقتصاد کشور به سه بخش دولتی، تعاونی و خصوصی تقسیم شده است. در ایران، قانون تشکیل شرکت‌های تعاونی در تاریخ ۱۳۵۰/۳/۱۶ تصویب شد و «وزارت تعاون و امور روستاها» نیز به‌عنوان بانی بخش تعاونی کشور شناخته شد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و انحلال وزارت تعاون و امور روستاها و بنا به ضرورت‌های اجتماعی مجدّداً در سال ۱۳۷۰ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی به تصویب مجلس رسید که به موجب ماده ۶۵ همین قانون، به‌منظور اعمال نظارت دولت در اجرای قوانین و مقررات مربوط به بخش تعاونی و پشتیبانی از این بخش، وزارت تعاون تشکیل شد.[۱]

سازمان بین‌المللی کار (ILO) نیز در سال ۱۹۶۶ در تعریف شرکت تعاونی چنین اظهار داشته است :

«شرکت تعاونی، جمعیتی‌ست مرکب از اشخاصی که داوطلبانه برای وصول به هدفی مشترک گرد هم جمع شده، سازمانی اقتصادی که بر اساس دمکراسی اداره می‌گردد، تشکیل می‌دهند و هر یک از اعضای آن، به‌طور منصفانه در تأمین سرمایه لازم سهیم می‌شوند و نسبت به سهم خود، مسئولیت سود و زیان ناشی از عملیات و کارهایی را که خود به نحو مؤثّر در آن شرکت داشته‌اند برعهده می‌گیرند.»

۱ــ برای مطالعه بیشتر در مورد شرکت‌های تعاونی، دانش‌آموزان عزیز می‌توانند کتاب **حسابداری شرکت‌های تعاونی** تألیف شادروان خانم فریده پوررضوان‌روح را مطالعه نمایند.

در ایران نیز براساس اصل ۴۴ قانون اساسی شرکت تعاونی این‌گونه تعریف شده است :
«بخش تعاونی شامل شرکت‌ها و مؤسسات تعاونی تولید و توزیع است که در شهر و روستا بر طبق ضوابط اسلامی تشکیل می‌شود.»

۲ــ۷ــ مزیت شرکت‌های تعاونی در اقتصاد اسلامی از دیدگاه شهید بهشتی

گرچه همگان از شهید بهشتی بسیار می‌دانند اما کمتر کسانی هستند که از دیدگاه‌های اقتصادی وی آگاهی داشته باشند. شهید بهشتی از جمله مدافعان واقعی تعاون در زمان خویش بود. ایشان بر این عقیده بودند که بهره‌گیری از شیوه تعاونی رضایت نهایی مردم و خیر و صلاح جامعه را به همراه دارد چرا که تعاون شیوه‌ای ارزشی است و کارگزاران و بلند پایگان نظام در راستای حصول به عدالت اجتماعی می‌باید آن را به‌کار ببندند. شهید بزرگوار در یکی از سخنرانی‌هایش در مورد اهمیت شیوه تعاونی در اقتصاد اسلامی می‌گوید :

«مسئله اقتصاد تعاونی که در عصر ما و در جمهوری اسلامی ما مورد توجه قرار گرفته در حقیقت بر همان پایه‌هایی استوار است که امروز در جوامع مختلف در رابطه با اختصار تعاونی گفته می‌شود. یعنی در نظام اسلامی لزومی ندارد به آن چیزی بیافزاییم» ایشان می‌گویند مسئله اول در اقتصاد آزاد براساس رقابت است هر پیشه‌وری هر کارخانه‌داری، هر مزرعه‌داری می‌کوشد تا با دیگران رقابت کند. در این میان شیوهٔ تعاونی این افراد را در بخش تولید وارد یک مجموعه می‌کند و از آنها می‌خواهد تا با تعاون با یکدیگر، وضعیت تولید را بهتر کنند، یعنی همان‌هایی که تا قبل از تشکیل شرکت تعاونی رقیب هم بودند، حالا همکار یکدیگر شده‌اند.

بنابراین می‌بینیم که در اسلام هم به اداره شرکت‌ها به شیوه تعاونی تأکید شده است.

۳ــ۷ــ تعریف شرکت تعاونی

به‌موجب مادهٔ (۱۹۰) قانون تجارت، شرکت تعاونی تولید، شرکتی‌ست که بین عده‌ای از ارباب حرف تشکیل می‌شود و شرکا مشاغل خود را برای تولید و فروش اشیا یا اجناس به کار می‌برند و همین قانون دربارهٔ شرکت تعاونی مصرف اظهار می‌دارد : «شرکت تعاونی مصرف، شرکتی‌ست که برای مقاصد زیر تشکیل می‌شود :»

۱ــ فروش اجناس لازمه برای مصارف زندگانی اعم از این‌که اجناس مذکور را شرکا ایجاد کرده یا خریده باشند.

۲ــ تقسیم نفع و ضرر بین شرکا به نسبت خرید هر یک از آنها

اما مادهٔ (۲) قانون تشکیل شرکت‌های تعاونی مصرف ۱۳۵۰/۳/۱۶ اعلام داشته است : «شرکت تعاونی، شرکتی‌ست از اشخاص حقیقی یا حقوقی که به منظور رفع نیازمندی‌های مشترک و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی اعضا از طریق خودیاری و کمک متقابل و همکاری آنان موافق اصولی که در این قانون مطرح است، تشکیل می‌شود.»

از طرف دیگر به موجب ماده (۲) قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۰ «شرکت‌هایی که با رعایت مقررات این قانون تشکیل و به ثبت برسند تعاونی شناخته می‌شوند.»

مادهٔ اول قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران که به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید، اهداف بخش تعاونی سیستم اقتصادی ایران و شرکت‌های تعاونی را به شرح زیر معرفی می‌کند :

۱ــ ایجاد و تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل.

۲ــ قرار دادن وسایل کار در اختیار کسانی که قادر به کارند ولی وسایل کار ندارند.

۳ــ پیش‌گیری از تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص به‌منظورِ تحقق عدالت اجتماعی.

۴ــ جلوگیری از کارفرمای مطلق شدن دولت.
۵ــ قرار گرفتن مدیریت و سرمایه و منافع حاصله در اختیار نیروی کار و تشویق بهره‌برداری مستقیم از حاصل کار خود.
۶ــ پیش‌گیری از انحصار، احتکار، تورم، اضرار به غیر.
۷ــ توسعه و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی بین همه مردم.

۴ــ۷ــ ارزش‌ها و اصول تعاون

۱ــ۴ــ۷ــ ارزش‌ها در تعاونی : ساختار شرکت‌های تعاونی بر ارزش‌هایی چون خودباوری، دموکراسی، برابری، عدالت و همبستگی بنا شده است. اعضای تعاونی به ارزش‌های اخلاقی نظیر صداقت، آزاداندیشی، مسئولیت‌پذیری و احترام رأی پایبند می‌باشند.

۲ــ۴ــ۷ــ اصول تعاون : اصول تعاون رهنمودهایی است که طبق آن تعاونی‌ها تحقق ارزش‌ها را عملی می‌سازند که براساس بازنگری اتحادیه بین‌المللی تعاون (۱۹۹۵) به قرار ذیل است :

اصل یک ــ عضویت اختیاری و آزاد : تعاونی‌ها سازمان‌هایی، اختیاری هستند و عضویت در آنها برای تمام افرادی که بتوانند از خدمات آنها استفاده کنند و مسئولیت‌های ناشی از عضویت را بپذیرند بدون تبعیضات جنسیتی، اجتماعی، نژادی، سیاسی یا مذهبی آزاد است.

اصل ۲ ــ کنترل دموکراتیک توسط اعضا : تعاونی‌ها سازمان‌هایی، دموکراتیک هستند و توسط اعضای خود که فعالانه در سیاست‌گذاری و اتخاذ تصمیمات مشارکت می‌کنند، کنترل می‌شوند. مردان و زنانی که به‌عنوان نماینده منتخب خدمت می‌کنند در مقابل اعضا مسئول هستند، اعضا از حق رأی مساوی برخوردارند که هر عضو یک رأی صرف‌نظر از میزان سهام سرمایه دارد.

اصل ۳ــ مشارکت اقتصادی اعضا : اعضا به‌طور منصفانه و با کنترل دموکراتیک سرمایه تعاونی خود را تأمین می‌کنند آنها معمولاً متناسب با سرمایه پرداخت شده خود که یکی از شرایط عضویت می‌باشد سود محدودی در صورت وجود دریافت می‌دارند. اعضا مازاد درآمد را برای تأمین هریک از مقاصد زیر اختصاص می‌دهند. توسعه تعاونی خود حتی‌المقدور از طریق تخصیص ذخایری که حداقل قسمتی از آن غیرقابل تقسیم می‌باشد برخورداری اعضا به نسبت معاملات هریک از آنها با تعاونی و حمایت از سایر فعالیت‌هایی که به تصویب اعضا رسیده است.

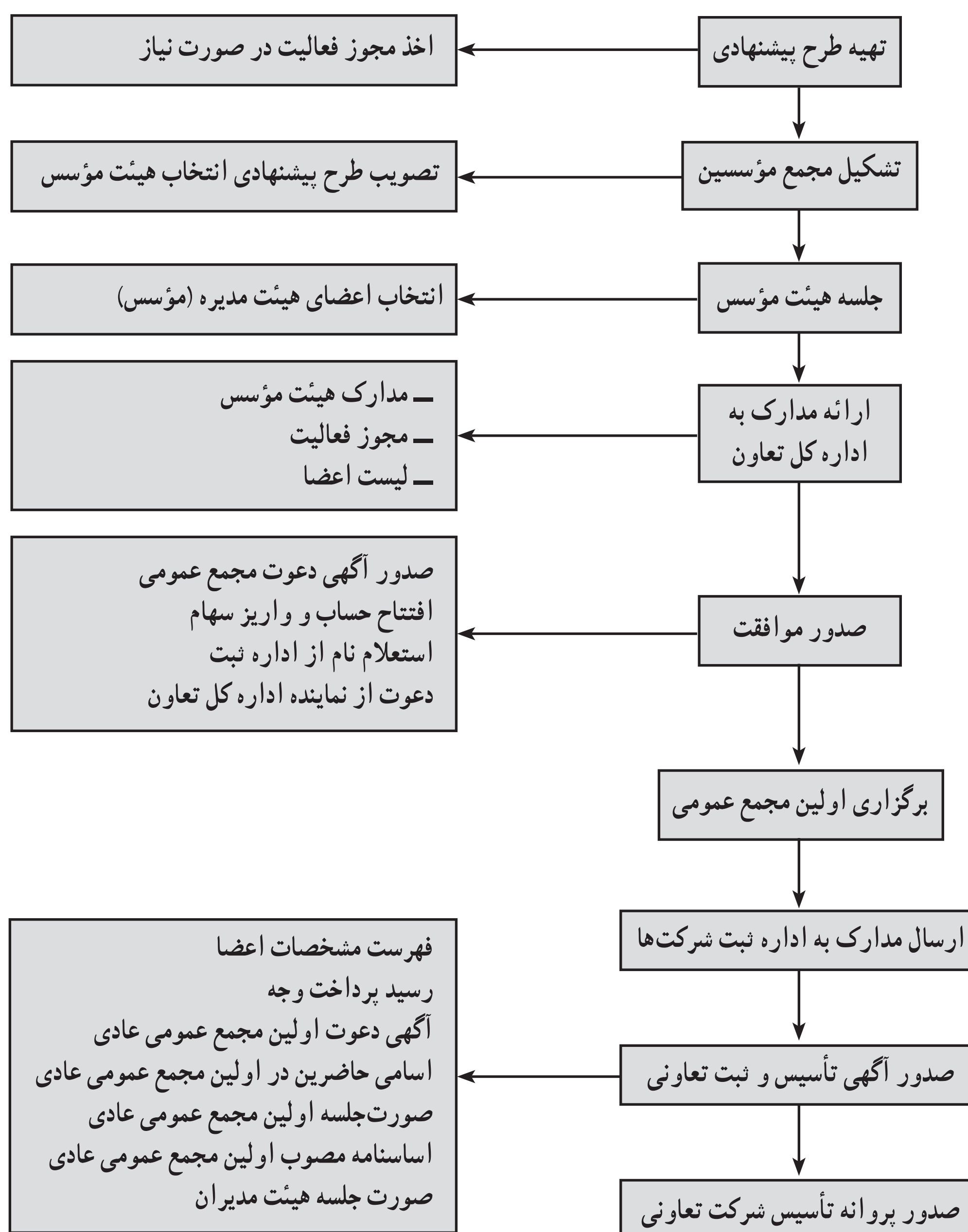
اصل ۴ ــ خودگردانی و عدم وابستگی: تعاونی‌ها سازمان‌هایی، خودگردان و خود بار هستند که توسط اعضا کنترل می‌شوند اگر آنها با سایر سازمان‌ها از جمله دستگاه‌های دولتی موافقت‌نامه‌ای امضا کنند یا از منابع دیگر سرمایه تأمین نمایند این کار را آزاد و به شرطی انجام می‌دهند که متضمن کنترل دموکراتیک توسط اعضا و حافظ خودگردانی تعاونی باشد.

اصل ۵ــ آموزش، کارورزی و اطلاع‌رسانی: تعاونی‌ها برای اعضا نمایندگان منتخب، مدیران و کارکنان خود آموزش و کارورزی فراهم می‌آورند به‌طوری که آنها بتوانند به‌نحو مؤثر به پیشرفت تعاونی خود کمک نمایند. آنها عموم مردم بخصوص افراد جوان و رهبران افکار عمومی را نسبت به ماهیت و فواید تعاونی ترغیب می‌کنند.

اصل ۶ــ همکاری بین تعاونی‌ها : تعاونی‌ها از طریق همکاری با یکدیگر در سازمان‌های محلی، ملی، منطقه و بین‌المللی به اعضای خود به مؤثرترین طریق خدمت کرده و نهضت تعاونی را تقویت می‌کنند.

اصل ۷ــ توجه به جامعه : تعاونی‌ها با تصویب سیاست‌ها توسط اعضا برای توسعه پایدار جوامع خود فعالیت می‌کنند.

۵ـ۷ـ نمودار نحوه تشکیل شرکت‌های تعاونی

۶ـ۷ـ انواع شرکت‌های تعاونی

در کشور ما ایران اگرچه ثبت قانونی شرکت‌های تعاونی از سال ۱۳۱۴ آغاز گردیده از سال ۱۳۷۱ با شروع به کار رسمی وزارت تعاون این بخش مورد توجه قرار گرفت، براساس آمار رسمی منتشره تعاونی‌ها ۲۰٪ از اقتصاد جهانی را به خود اختصاص داده‌اند و بیشتر از ۳ میلیارد نفر از جمعیت جهان و ۱۵ میلیون نفر از جمعیت ۷۴ میلیونی ایران نیازهای خود را از طریق تعاونی تأمین می‌نمایند.

در فصل پنجم قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران، به دو نوع شرکت تعاونی اشاره می‌شود :

الف) تعاونی‌های تولید

ب) تعاونی‌های توزیع

۱ـ۶ـ۷ـ تعاونی‌های تولید : تعاونی‌های تولید، شامل تعاونی‌هایی‌ست که در امور مربوط به کشاورزی، دامداری، دامپروری، پرورش و صید ماهی، شیلات، صنعت، معدن، عمران شهری و روستایی و عشایری و نظایر این‌ها فعالیت می‌نمایند. تعاونی‌های تولید در کلیهٔ اولویت‌ها و حمایت‌های مربوط به تعاونی‌ها حق تقدم دارند. در تعاونی‌های تولید، عضو باید در تعاونی، به‌کار اشتغال داشته باشد.

۲ـ۶ـ۷ـ تعاونی‌های توزیع : تعاونی‌های توزیع عبارت‌اند از تعاونی‌هایی که نیاز مشاغل تولیدی و یا مصرف‌کنندگان عضو خود را در چهارچوب مصالح عمومی و به منظور کاهش هزینه‌ها و قیمت‌ها تأمین می‌نمایند.

تعاونی‌های توزیع مربوط به تأمین کالا و مسکن و سایر نیازمندی‌های روستاییان و عشایر و کارگران و کارمندان از نظر گرفتن سهمیه کالا و حمایت‌های دولتی و بانکی و سایر حمایت‌های مربوط به امور تهیه و توزیع اولویت دارند.

در تعاونی‌های توزیع، احتیاجی نیست که عضو در تعاونی به کار اشتغال داشته باشد. غیر از این دو نوع تعاونی، در قانون فوق‌الذکر، به تعاونی‌های چند منظوره نیز اشاره شده است و به نظر می‌رسد که منظور، تعاونی‌هایی است که ترکیبی از فعالیت‌های تولیدی و توزیعی دارند. مثلاً شرکت تعاونی که با هدف عمران روستای خاص و تهیه آذوقه برای ساکنان همان روستا ایجاد شده است. در چنین شرکتی که عضویت آن برای همه ساکنان روستا آزاد است، داشتن عضو غیر شاغل مجاز است اما هیئت مدیره و مدیرعامل باید از میان اعضای شاغل انتخاب شوند.

۷ـ۷ـ عضویت در تعاونی

عضویت در تعاونی، مخصوص اشخاص حقیقی است و اعضا باید حایز شرایط زیر باشند :

۱ـ تابعیت جمهوری اسلامی ایران

۲ـ عدم ممنوعیت قانونی و حجر و ورشکستگی به تقصیر

۳ـ عدم سابقه ارتشا، اختلاس و کلاهبرداری

۴ـ درخواست کتبی عضویت و تعهد رعایت مقررات اساس‌نامهٔ تعاونی

۵ـ عدم عضویت در تعاونی مشابه

اعضا در کلیهٔ امور تعاونی، طبق اساس‌نامه حق نظارت دارند و مکلف‌اند به وظایف و مسئولیت‌هایی که در حدود قوانین و مقررات تعهد کرده‌اند عمل کنند.

مسئولیت‌های‌مالی اعضا در شرکت‌های‌تعاونی محدود به میزان سهم‌آنان است مگر آن‌که در اساس‌نامه ترتیب‌دیگری شرط‌شده باشد.

خروج عضو از تعاونی اختیاری ست و نمی‌توان آن را منع کرد.

اعضای متخصص تعاونی‌های تولید، حداقل شش ماه قبل از استعفا باید مراتب را کتباً به اطلاع تعاونی برسانند و در صورتی که خروج عضو موجب وارد آمدن ضرری به تعاونی باشد، وی ملزم به جبران آن خواهد بود.

۸ــ۷ــ اخراج از عضویت

در موارد زیر، عضو از شرکت تعاونی اخراج می‌شود :

۱ــ از دست دادن هر یک از شرایط عضویت

۲ــ عدم رعایت مقررات اساس‌نامه و سایر تعهدات قانونی پس از دو اخطار کتبی از سوی هیئت مدیره به فاصلهٔ ۱۵ روز و گذشتن ۱۵ روز از تاریخ اخطار دوم با تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده.

۳ــ ارتکاب اعمالی که موجب وارد آمدن زیان مادی به تعاونی شود و وی نتواند ظرف مدت یک‌سال آن را جبران نماید یا اعمالی که به حیثیّت و اعتبار تعاونی لطمه وارد کند یا اقدام به عملی که با تعاونی رقابتی ناسالم به‌وجود آورد.

تشخیص موارد فوق، بنا به پیشنهاد هر یک از مدیران و تصویب مجمع عمومی خواهد بود.

۹ــ۷ــ فوت اعضای تعاونی

در صورت فوت عضو، ورثه وی که واجد شرایط و ملتزم به رعایت مقررات تعاونی باشد، عضو تعاونی شناخته می‌شود و در صورت تعدد وراث، آن‌ها باید مابه‌التفاوت افزایش سهم ناشی از تعدّد خود را به تعاونی بپردازند. اما اگر کتباً اعلام نمایند که مایل به ادامه عضویت در تعاونی نیستند و یا هیچ کدام واجد شرایط نباشند، عضویت لغو می‌گردد.

اگر تعداد ورثه بیش از ظرفیت تعاونی باشد، یک یا چند نفر به تعداد مورد نیاز تعاونی و با توافق سایر وراث، عضو تعاونی شناخته می‌شوند. مطابق این قانون، در صورت لغو عضویت به سبب فوت، استعفا، انحلال یا اخراج، طبق اساس‌نامه و قرارداد منعقده، سهم و کلیه حقوق و مطالبات عضو به قیمت روز تقویم و به دیون تعاونی تبدیل می‌شود که پس از کسر دیون وی به تعاونی، به او یا ورثه‌اش پرداخت خواهد شد.

در صورتی که ورثه، تقاضا نماید که سهم عضو متوفّی از عین اموال تعاونی پرداخت شود و تراضی یا مصالحه ممکن نباشد چنانچه عین قابل واگذاری باشد و موجب اخلال و ضرر فاحش به اعضای تعاونی نگردد آن قسمت از مطالبات، تسلیم ورثه می‌گردد.

۱۰ــ۷ــ سرمایه تعاونی‌ها

سرمایهٔ تعاونی، اموال و دارایی‌هایی است که برای تأسیس تعاونی یا افزایش سرمایهٔ قبلی در اختیار آن قرار می‌گیرد.

طبق قانون بخش تعاون، هر تعاونی وقتی ثبت و تشکیل می‌شود که حداقل یک سوم سرمایهٔ آن تأدیه و مواردی که به صورت نقدی و جنسی باشد تقویم و تسلیم شده باشد.

اعضای تعاونی مکلف‌اند مبلغ پرداخت نشدهٔ سهم خود را ظرف مدت مقرّر در اساس‌نامه تأدیه نمایند.

سهم اعضا در تأمین سرمایه شرکت‌های تعاونی مساوی است مگر آن که مجمع عمومی تصویب نماید که اعضا سهم بیشتری تأدیه نمایند که در این صورت، حداقل و حداکثر سهم باید در حدودی باشد که وزارت تعاون متناسب با نوع و تعداد اعضای تعاونی‌ها تعیین می‌نماید. توضیح این‌که سرمایهٔ هر یک از اعضای تعاونی نباید بیش از $\frac{1}{7}$ کل سرمایه شرکت باشد.

ممکن است در ابتدای تأسیس، اعضای شرکت تعاونی قادر نباشند کلیه سرمایه شرکت را تأمین کنند. در چنین حالتی، طبق قانون حداقل ۵۱٪ سرمایه باید به وسیلهٔ اعضا تأمین شود و در اختیار شرکت تعاونی قرار گیرد و بقیه را ادارات و شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت می‌توانند از راه وام بدون بهره یا استفاده از تسهیلات مالی دیگر، از قبیل مشارکت، مضاربه، اجاره به شرط تملیک و ...، به عنوان کمک در تأمین یا افزایش سرمایه در اختیار تعاونی قرار دهند بدون آن که خود عضو آن باشند. در چنین مواردی، در

ظرف مدتی که با موافقت طرفین در ضمن عقد شرکت تعیین خواهد شد، سهم سرمایه‌گذاری دولت به تدریج بازپرداخت و صددرصد سرمایه به تعاونی تعلق خواهد گرفت.

۱۱ـ۷ـ ویژگی‌های شرکت‌های تعاونی

با بررسی مواد قانون تجارت، قانون تشکیل شرکت‌های تعاونی و قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی، ویژگی‌های شرکت‌های تعاونی به شرح زیر می‌باشد :

۱ـ تعداد اعضای شرکت‌های تعاونی حداقل هفت نفر است.

۲ـ سرمایه شرکت تعاونی نامحدود و سهام آن با نام و مسئولیت هر عضو محدود به میزان سهمی‌ست که از سرمایه شرکت خریداری و یا تعهد نموده است.

۳ـ انتقال سهام شرکت تعاونی به غیرعضو شرکت، مجاز نیست.

۴ـ هر عضو؛ صرفنظر از مالکیت، هر تعداد سهم، فقط دارای یک رأی می‌باشد.

۱۲ـ۷ـ انحلال شرکت تعاونی

شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی در موارد زیر منحل می‌شوند :

۱ـ تصمیم مجمع عمومی فوق‌العاده

۲ـ کاهش تعداد اعضا از حدّ نصاب مقرر، در صورتی که حداکثر ظرف سه ماه تعداد اعضا به حدّ نصاب مقرر نرسیده باشد.

۳ـ انقضای مدت تعیین شده در اساس‌نامه، مشروط بر این‌که مجمع عمومی مدت را تمدید نکرده باشد.

۴ـ توقف فعالیت بیش از یک سال بدون عذر موجه

۵ـ عدم رعایت قوانین و مقررات مربوط پس از ۳ بار اخطار کتبی در سال از سوی وزارت تعاون

۶ـ ورشکستگی

در صورتی که هر تعاونی منحل گردد، قبل از انحلال باید به تعهداتی که در برابر اخذ سرمایه و اموال و امتیازات از منابع عمومی و دولتی و بانک‌ها و شهرداری سپرده است عمل نماید. مسئولیت اعضای هر تعاونی در این مورد تضامنی است. برای تصفیهٔ امور شرکت، سه نفر به عنوان مدیر تصفیه انتخاب خواهند شد که نسبت به امر تصفیه اقدام نمایند.

فصل هشتم

حسابداری شرکت‌های تعاونی

هدف‌های رفتاری : در پایان این فصل از فراگیر انتظار می‌رود :

۱ــ ثبت‌های مربوط به تشکیل شرکت را انجام دهد.

۲ــ روش‌های افزایش سرمایه در شرکت‌های تعاونی را شرح دهد.

۳ــ حسابداری انواع افزایش سرمایه در شرکت تعاونی را انجام دهد.

۴ــ کاهش سرمایه در شرکت‌های تعاونی و انواع آن را بیان نماید.

۵ــ تقسیم سود در شرکت‌های تعاونی را شرح دهد.

۶ ــ حسابداری تقسیم سود در شرکت‌های تعاونی را انجام دهد.

اغلب، در همه شرکت‌ها قبل از تأسیس، هماهنگی‌های اوّلیه بین مؤسسان به‌وجود می‌آید، به‌طوری‌که مشخصات کلی شرکت شامل سرمایه، نحوهٔ واریز و بهای سهم و مسئولیت افراد مشخص می‌گردد. همین مراحل در شرکت تعاونی نیز طی می‌شود. از این‌رو، در آغاز و قبل از تأسیس، یک حساب‌جاری به نام «شرکت در شرف تأسیس» نزد یکی از بانک‌های کشور افتتاح می‌شود و اعضای شرکت، حداقل $\frac{۱}{۳}$ بهای سهام مورد نظر خود را به آن حساب واریز و رسید بانکی مربوط را به هیئت مؤسس تحویل می‌دهند و کلیه عملیات در دفاتر آماری مؤسسان ثبت می‌گردد. با ثبت شرکت و تهیه دفاتر رسمی ،«حساب شرکت در شرف تأسیس» به حساب بانک شرکت تعاونی منتقل و عملیات در دفاتر قانونی منعکس می‌گردد.

۱ــ ۸ــ تشکیل شرکت

مثال نمونه ۱ : شرکت تعاونی حسابداران، در تاریخ ۱۳××/۲/۱ با سرمایهٔ اوّلیه ۳۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال با مشارکت ۳/۰۰۰ نفر حسابدار تشکیل شده است. بهای هر سهم ۱۰۰۰ ریال است و هر یک از اعضا دارای ده سهم می‌باشند. هر یک از اعضا $\frac{۱}{۳}$ سرمایه را نقداً پرداخت و مابقی در تعهد آنان است. در تاریخ ۱۳×× /۴/۱ اعضا، کلیهٔ سرمایه تعهد شدهٔ خود را پرداخت کرده‌اند.

مطلوبست : ثبت عملیات فوق در دفتر روزنامه شرکت.

حل :

دفتر روزنامه تعاونی حسابداران

ردیف	تاریخ روز	تاریخ ماه	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۱	۲	موجودی نقد ــ بانک تعهد اعضا سرمایه تأسیس شرکت و واریز $\frac{۱}{۳}$ سرمایه به‌طور نقدی		۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ۲۰/۰۰۰/۰۰۰	۳۰/۰۰۰/۰۰۰
۲	۱	۴	موجودی نقد ــ بانک تعهد اعضا واریز مابقی وجوه سرمایه توسط سهامداران		۲۰/۰۰۰/۰۰۰	۲۰/۰۰۰/۰۰۰

مثال‌نمونه ۲ : شرکت تعاونی دانش‌آموزان، در تاریخ ۱۳××/۳/۱ با عضویت ۱۲/۰۰۰ دانش‌آموز و سرمایه ۱۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال تأسیس شد. سهامداران $\frac{۱}{۳}$ سرمایه را نقداً پرداخت نموده‌اند و مابقی در تعهد آنان است. عملیات زیر در خردادماه در شرکت روی داده است.

۱۳××/۳/۴ ــ پرداخت هزینه‌های تأسیس از سوی آقای فرهادی یکی از اعضای تعاونی به مبلغ ۵۰۰/۰۰۰ ریال

۱۳××/۳/۷ ــ پرداخت طلب آقای فرهادی

۱۳××/۳/۱۱ ــ سه نفر از اعضا به شرکت مراجعه کرده و تقاضای عضویت خود را پس گرفته‌اند و با ارائه سهام خود به شرکت (سه سهم) مبلغ پرداختی خود را دریافت نموده‌اند.

مطلوبست : ثبت عملیات مذکور در دفتر روزنامه شرکت

دفتر روزنامه تعاونی دانش‌آموزان

ردیف	تاریخ روز	تاریخ ماه	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱	۱	۳	موجودی نقد ــ بانک تعهد اعضا سرمایه تأسیس شرکت با پرداخت $\frac{۱}{۳}$ نقدی		۴/۰۰۰/۰۰۰ ۸/۰۰۰/۰۰۰	۱۲/۰۰۰/۰۰۰
۲	۴	۳	هزینه‌های تأسیس حساب‌های پرداختنی(فرهادی) بابت ثبت شرکت		۵۰۰/۰۰۰	۵۰۰/۰۰۰
۳	۷	۳	حساب‌های پرداختنی(فرهادی) موجودی نقد ــ بانک پرداخت هزینه‌های تأسیس		۵۰۰/۰۰۰	۵۰۰/۰۰۰
۴	۱۱	۳	سرمایه موجودی نقد ــ بانک تعهد اعضا انصراف سه نفر از داوطلبان عضویت در تعاونی		۳/۰۰۰	۱/۰۰۰ ۲/۰۰۰

۲ــ۸ــ افزایش سرمایهٔ شرکت‌های تعاونی

در شرکت‌های تعاونی، به‌علت عدم محدودیت ورود اعضا، سرمایه نامحدود و متغیّر است و با قبول اعضای جدید، شرکت می‌تواند سهام جدید صادر نماید. افزایش سرمایه در این گونه شرکت‌ها به شکل‌های زیر امکان‌پذیر می‌باشد :

۱ــ افزایش سرمایه از طریق صدور سهام جدید به ارزش اسمی

۲ــ افزایش سرمایه از طریق افزایش ارزش اسمی سهام

۳ــ صدور سهام جدید جهت افزایش سرمایه با تجدید ارزیابی شرکت (به ارزش روز)

۴ ــ افزایش سرمایه از محل سود تقسیم نشده سنوات قبل و حساب‌های اندوخته

۱ــ۲ــ۸ــ افزایش سرمایه از طریق صدور سهام جدید : با ورود اعضای جدید، سرمایه شرکت تغییر می‌کند. از این‌رو، شرکت طبق اساسنامهٔ خود و اجرای تشریفات قانونی و دعوت مجمع عمومی فوق‌العاده، نسبت به‌افزایش سرمایه اقدام خواهد کرد و برای اعضای جدید، سهام جدید مطابق سهام قبلی صادر خواهد نمود.

مثال نمونه ۳ : شرکت تعاونی دانش‌آموزان، در تاریخ ۱۳××/۲/۱ با سرمایهٔ اولیه ده میلیون ریال منقسم به ده هزار سهم یک‌هزار ریالی به ثبت رسیده است. سرمایه شرکت پس از اجرای تشریفات قانونی و بر اساس تصمیمات مجمع عمومی به مبلغ ۱۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال منقسم به ۱۵/۰۰۰ سهم با نام یک‌هزارریالی افزایش یافته است.

مطلوبست : ثبت حسابداری این افزایش سرمایه. (در صورتی که کل افزایش سرمایه نقداً تأمین شده باشد.)

دفتر روزنامه شرکت تعاونی دانش‌آموزان

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
			موجودی نقد ــ بانک		۵/۰۰۰/۰۰۰	
			سرمایه			۵/۰۰۰/۰۰۰
			ثبت افزایش سرمایه از طریق صدور ۵/۰۰۰ سهم جدید یک‌هزار ریالی			

۲ــ۲ــ۸ــ افزایش سرمایه از طریق افزایش ارزش اسمی سهام : در برخی مواقع، سهامداران شرکت به‌منظور افزایش سرمایه تصمیم می‌گیرند، ارزش اسمی سهام را افزایش دهند و به‌این طریق با آوردهٔ نقدی، منابع مالی شرکت را افزایش دهند.

مثال نمونه ۴ : شرکت تعاونی همکاران، در تاریخ ۱۳××/۲/۱ با سرمایهٔ اولیه ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال منقسم به شش هزار سهم یک هزار ریالی از سوی دو هزار نفر از اعضا تشکیل و در حال حاضر کل سرمایه شرکت نقداً پرداخت شده است. مجمع عمومی فوق‌العاده شرکت، تصمیم گرفته است که به‌منظور توسعه عملیات شرکت و تأمین وجوه نقد، سرمایه شرکت را از طریق افزایش بهای هر سهم به ۲/۰۰۰ ریال، افزایش دهد. اگر کلیهٔ اعضا، در مهلت مقرر نسبت به واریز حق‌السهم خود اقدام نموده باشند **مطلوبست** : ثبت حسابداری مربوط

اضافه ارزش هر سهم   ۱/۰۰۰ = ۱/۰۰۰ − ۲/۰۰۰

کل افزایش سرمایه   ۶/۰۰۰/۰۰۰ = ۶/۰۰۰ × ۱/۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت تعاونی همکاران

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
			موجودی نقد ــ بانک سرمایه واریز اعضا بابت مابه‌التفاوت ارزش اسمی سهام جدید		۶/۰۰۰/۰۰۰	۶/۰۰۰/۰۰۰

۳ــ۲ــ۸ــ صدور سهام جدید جهت افزایش سرمایه با تجدید ارزیابی شرکت (به ارزش روز) : شرکت‌های موفق، پس از تشکیل، خودبه‌خود مورد توجه مردم قرار می‌گیرند به‌طوری که سایر اشخاص نیز علاقه‌مند به خرید سهام آن‌ها می‌شوند. بدیهی‌است زمانی که اعضای جدیدی بخواهند وارد شرکت شوند باید بابت خرید هر سهم، مبلغی بیش از مبلغ قدیم پرداخت نمایند. این مبلغ همانطوری که قبلاً توضیح داده شد همان سرقفلی ست امّا از آنجا که در شرکت‌های تعاونی، حساب سرقفلی وجود ندارد افزایش سرمایه‌ای که از محل تجدید ارزیابی دارایی‌های خالص شرکت صورت می‌گیرد در حسابی به‌نام «تجدید ارزیابی» منعکس می‌شود که این حساب متعلق به «اعضای تعاونی و غیرقابل تقسیم» می‌باشد.

لازم به ذکر است که در فروش یا واگذاری سهام جدید در شرکت تعاونی براساس ارزش روز می‌بایستی که ارزش روز هر سهم به‌صورت زیر محاسبه گردد :

$$\text{ارزش روز هر سهم} = \frac{\text{دارایی‌های تجدید ارزیابی شده} - \text{بدهی‌های تجدید ارزیابی شده}}{\text{تعداد کل سهام موجود}}$$

تذکر این نکته ضروری است که منظور از تعداد کل سهام موجود این است که اگر تعدادی از اعضا از عضویت در شرکت تعاونی انصراف داده و سهام خود را به شرکت باز پس داده باشند، تعداد این‌گونه سهام را از کل سهام شرکت کسر نماییم.

مثال نمونه ۵ : سرمایهٔ شرکت تعاونی روناک، **۹** میلیون ریال منقسم به **۹** هزار سهم یک‌هزار ریالی ست. این شرکت در سال جاری، **۳۰۰** سهم به ارزش روز به اعضای جدید واگذار نموده است. در صورتی‌که ارزیابی روز دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت به‌ترتیب **۹۵**/۰۰۰/۰۰۰ ریال و **۶۸**/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد. **مطلوبست** :اولاً تعیین ارزش روز هر سهم. ثانیاً ثبت حسابداری مربوط در دفتر روزنامه

اضافه ارزش دارایی‌های خالص　**۹۵**/۰۰۰/۰۰۰ − **۶۸**/۰۰۰/۰۰۰ = **۲۷**/۰۰۰/۰۰۰

ارزش روز هر سهم　**۲۷**/۰۰۰/۰۰۰ ÷ **۹**/۰۰۰ = **۳**/۰۰۰

ارزش روز سهام جدید　**۳**/۰۰۰ × **۳۰۰** = **۹۰۰**/۰۰۰

ارزش اسمی سهام جدید　**۳۰۰** × **۱**/۰۰۰ = **۳۰۰**/۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت تعاونی روناک

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
			موجودی نقد ــ بانک		۹۰۰/۰۰۰	
			تجدید ارزیابی			۶۰۰/۰۰۰
			سرمایه			۳۰۰/۰۰۰
			بابت فروش ۳۰۰ سهم به ارزش روز			

۴ــ۲ــ۸ــ افزایش سرمایه از محل سود تقسیم نشده و حساب‌های اندوخته : ممکن است به هر دلیلی، بر اساس تصمیم ارکان صلاحیت‌دار شرکت تعاونی، مقرر گردد که مانده یا بخشی از حساب اندوخته‌ها (قانونی یا احتیاطی) بابت افزایش سرمایه در نظر گرفته شود. گفتنی ست که در شرکت‌های تعاونی حداکثر $\frac{۱}{۲}$ اندوخته قانونی تحت شرایطی قابل انتقال به حساب سرمایه می‌باشد امّا در مورد اندوختهٔ احتیاطی یا عمومی، محدودیتی وجود ندارد.

مثال نمونه ۶ : شرکت تعاونی پدیده، با سرمایهٔ اولیه ۵ میلیون ریال منقسم به ۲/۵۰۰ سهم دو هزار ریالی با نام، که کل سرمایه پرداخت شده، تأسیس شده است. مانده حساب‌های اندوخته قانونی و اندوختهٔ عمومی شرکت در ۸۰/۲/۳۱ به ترتیب معادل ۸/۰۰۰/۰۰۰ و ۱۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. طبق تصمیم مجمع عمومی فوق‌العاده شرکت مذکور، مقرر گردیده است افزایش سرمایه‌ای معادل ۱۵ میلیون ریال از محل $\frac{۱}{۲}$ اندوختهٔ قانونی و کل اندوختهٔ احتیاطی صورت گیرد. گفتنی‌ست که قیمت اسمی و قیمت روز سهام یکسان است. **مطلوبست :** ثبت حسابداری مربوط و محاسبهٔ تعداد سهام جدید هر عضو.

دفتر روزنامه شرکت تعاونی پدیده

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱	۳۱	۳	اندوخته قانونی		۴/۰۰۰/۰۰۰	
			اندوخته عمومی		۱۱/۰۰۰/۰۰۰	
			سرمایه			۱۵/۰۰۰/۰۰۰
			افزایش سرمایه از محل $\frac{۱}{۲}$ اندوخته قانونی و			
			اندوخته عمومی			

سهم جدید ۱۵/۰۰۰/۰۰۰ ÷ ۲/۰۰۰ = ۷/۵۰۰

سهم هر یک از اعضا ۷/۵۰۰ ÷ ۲/۵۰۰ = ۳

با این افزایش سرمایه هر یک از اعضا به نسبت هر یک سهم قدیم، سه سهم جدید به‌دست می‌آورند.

بسیاری اوقات مشاهده می‌شود که شرکت‌ها به‌منظور تأمین مالی و نیازهای ضروری، از تقسیم سود خودداری می‌نمایند تا بعدها

در شرایط مناسبی بر اساس تصمیم ارکان صلاحیت‌دار شرکت، آن‌را به حساب افزایش سرمایه سهامداران منظور نمایند. در واقع با این عمل از یک طرف از کاهش نقدینگی شرکت جلوگیری می‌شود (چون سود تقسیم نمی‌شود و وجه آن در شرکت باقی می‌ماند) و از طرف دیگر، با تبدیل آن به افزایش سرمایه، بدون این‌که سهامداران وجه دیگری به شرکت آورند سرمایهٔ آن‌ها افزایش می‌یابد.

مثال نمونه ۷ : شرکت تعاونی پسته‌کاران، با سرمایهٔ اولیه ۳۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال منقسم به ۵/۰۰۰ سهم با نام ۶/۰۰۰ ریالی تأسیس شده است. مانده حساب‌های اندوخته و سود تقسیم نشده شرکت عبارت‌اند از :

ــ اندوخته قانونی	۱۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال
ــ اندوخته احتیاطی	۲۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال
ــ سود تقسیم نشده	۲۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال
	۶۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال

سهامداران شرکت تصمیم دارند سرمایهٔ شرکت را معادل ۶۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال از محل اندوخته‌ها و سود تقسیم نشده افزایش دهند. چنانچه تشریفات قانونی این عمل صورت گرفته باشد مطلوبست : اولاً، ثبت حسابداری مربوط، در ثانی، تعیین سهم هر یک از اعضا در این افزایش سرمایه.

حل : همان‌طوری‌که می‌دانید بیش از $\frac{۱}{۲}$ اندوخته قانونی قابل انتقال به حساب سرمایه نیست.

$$(۱۶/۰۰۰/۰۰۰ \times \frac{۱}{۲}) + ۲۵/۰۰۰/۰۰۰ + ۲۷/۰۰۰/۰۰۰ = ۶۰/۰۰۰/۰۰۰$$

سهم جدید $۶۰/۰۰۰۰/۰۰۰ \div ۶/۰۰۰ = ۱۰/۰۰۰$

به هر یک از اعضای قدیم دو سهم جدید می‌رسد. $۱۰/۰۰۰ \div ۵/۰۰۰ = ۲$

دفتر روزنامه شرکت تعاونی پسته‌کاران

ردیف	تاریخ روز	تاریخ ماه	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱			اندوخته قانونی		۸/۰۰۰/۰۰۰	
			اندوخته احتیاطی		۲۵/۰۰۰/۰۰۰	
			سود تقسیم نشده		۲۷/۰۰۰/۰۰۰	
			سرمایه			۶۰/۰۰۰/۰۰۰
			افزایش سرمایه از محل اندوخته‌ها و سود تقسیم نشده			

یادآوری : در این مثال، فرض بر این بوده که قیمت روز و قیمت اسمی سهام یکسان می‌باشد.

مثال نمونه ۸ : سرمایهٔ شرکت تعاونی زعفران‌کاران از ۳/۰۰۰ سهم دو هزار ریالی با نام تشکیل شده که کلّ آن نقداً پرداخت گردیده است. شرکت در سال ××۱۳، تعداد ۵/۰۰۰ سهم جدید صادر و به‌اعضا واگذار نمود. اگر ارزش روز هر سهم ۴/۵۰۰ ریال باشد، **مطلوبست** : ثبت عملیات حسابداری مربوط با مفروضات زیر

۱ــ افزایش سرمایه از محل $\frac{۱}{۲}$ اندوختهٔ قانونی تأمین شده باشد.

۲ــ افزایش سرمایه از محل سود تقسیم نشده صورت گرفته باشد.

۳ــ افزایش سرمایه از محل $\frac{۱}{۲}$ اندوخته قانونی (معادل ۷/۵۰۰/۰۰۰ ریال) و مابقی از محل سود تقسیم نشده تأمین گردیده باشد.

ارزش روز سهم ۵/۰۰۰ × ۴/۵۰۰ = ۲۲/۵۰۰/۰۰۰

بهای اسمی سهام ۵/۰۰۰ × ۲/۰۰۰ = ۱۰/۰۰۰/۰۰۰

حل ۱ــ

دفتر روزنامه شرکت تعاونی زعفران‌کاران

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱			اندوخته قانونی		۲۲/۵۰۰/۰۰۰	
			سرمایه			۱۰/۰۰۰/۰۰۰
			تجدید ارزیابی			۱۲/۵۰۰/۰۰۰
			بابت صدور ۵/۰۰۰ سهم جدید به ارزش روز از محل اندوختهٔ قانونی			

حل ۲ــ

دفتر روزنامه شرکت تعاونی زعفران‌کاران

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱			سود انباشته		۲۲/۵۰۰/۰۰۰	
			سرمایه			۱۰/۰۰۰/۰۰۰
			تجدید ارزیابی			۱۲/۵۰۰/۰۰۰

حل ۳ــ

دفتر روزنامه شرکت تعاونی زعفران‌کاران

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱			سود انباشته		۱۵/۰۰۰/۰۰۰	
			اندوخته قانونی		۷/۵۰۰/۰۰۰	
			سرمایه			۱۰/۰۰۰/۰۰۰
			تجدید ارزیابی			۱۲/۵۰۰/۰۰۰

یادآوری : عموماً به جای استفاده از حساب سود تقسیم نشده و یا مانده سود و زیان سنواتی، عنوان سود (زیان) انباشته به‌کار می‌رود.

۳ــ ۸ــ کاهش سرمایه

با توجه به تعریف شرکت‌های تعاونی، کاهش سرمایه در این شرکت‌ها به دو دلیل صورت می‌گیرد :

۱ــ کاهش سرمایه به دلیل کاهش اعضا (خروج اعضا یا فوت برخی از آن‌ها)

۲ــ کاهش سرمایه به‌علت زیان وارده

۱ــ۳ــ۸ــ کاهش سرمایه به دلیل کاهش اعضا : هرگاه یک یا چند نفر از اعضای تعاونی، به هر دلیلی (اخراج، استعفا، فوت) از شرکت خارج شوند بدیهی است که معادل سرمایه آنان، سرمایه شرکت کاهش یابد. بر اساس قانون شرکت‌های تعاونی، چنانچه عضوی از شرکت خارج شود باید سهام نامبرده به‌قیمت روز ارزیابی و به او یا ورثه‌اش پرداخت شود. برای ارزیابی سهام شرکت، از روش‌های متفاوتی استفاده می‌شود که خارج از موضوع این درس می‌باشد. امّا به‌طور عمومی، کلیهٔ دارایی‌های غیرنقدی از سوی کارشناس رسمی دادگستری ارزیابی و بدهی‌های شرکت نیز محاسبه و کسری ذخایر مربوط نیز در حساب‌ها منعکس می‌گردد سپس، تفاوت دارایی با بدهی به‌عنوان ارزش روز شرکت اعلام می‌شود.

مثال نمونه ۹ : شرکت تعاونی ماهی‌گیران شمال با سرمایه ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال منقسم به ۲۰/۰۰۰ سهم با نام یک‌هزار ریالی که تماماً تأدیه شده، تأسیس گردیده است. سه سال پس از تأسیس، ۸ نفر از اعضا که هر یک دارای ۵ سهم بوده‌اند از شرکت خارج شده‌اند. اگر سهام مذکور در زمان خروج اعضا بلافاصله به مبلغ ۸۰/۰۰۰ ریال به‌اعضای جدید واگذار شده باشد و چنانچه در زمان خروج این اعضا، دارایی‌های شرکت به قیمت ۸۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و بدهی‌های آن ۴۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شده باشد، **مطلوبست** :

اولاً حق السهم اعضا خروجی

ثانیاً ثبت حسابداری عملیات مربوط

ارزش روز سهام	۸۰/۰۰۰/۰۰۰ − ۴۰/۰۰۰/۰۰۰ = ۴۰/۰۰۰/۰۰۰
ارزش روز هر سهم	۴۰/۰۰۰/۰۰۰ ÷ ۲۰/۰۰۰ = ۲/۰۰۰
تعداد سهام خروجی	۸ × ۵ = ۴۰
ارزش اسمی سهام اعضای خروجی	۴۰ × ۱/۰۰۰ = ۴۰/۰۰۰
ارزش روز سهام اعضای خروجی	۴۰ × ۲/۰۰۰ = ۸۰/۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت تعاونی ماهی‌گیران شمال

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱			سرمایه		۴۰/۰۰۰	
			تجدید ارزیابی		۴۰/۰۰۰	
			موجودی نقد ــ بانک			۸۰/۰۰۰
۲			موجودی نقد ــ بانک		۸۰/۰۰۰	
			سرمایه			۴۰/۰۰۰
			تجدید ارزیابی			۴۰/۰۰۰

مثال نمونه ۱۰ : خانم پایدار با در دست داشتن ۹ سهم به‌قیمت اسمی هر سهم ۵/۰۰۰ ریال با نام کلاً پرداخت شده، سهامدار شرکت تعاونی معلمان می‌باشد. او با فروش سهام خود به قیمت ۵۰/۰۰۰ ریال از شرکت خارج گردیده است. شرکت، سهام مذکور را

به‌قیمت ۶۰/۰۰۰ ریال به آقای فرهادی واگذار نموده است. **مطلوبست** : ثبت حسابداری عملیات مربوط

دفتر روزنامه شرکت تعاونی معلمان

ردیف	تاریخ روز	تاریخ ماه	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱			سرمایه تجدید ارزیابی موجودی نقد ــ بانک خروج خانم پایدار از شرکت		۴۵/۰۰۰ ۵/۰۰۰	 ۵۰/۰۰۰
۲			بانک (نقد) سرمایه تجدید ارزیابی ورود آقای فرهادی به شرکت		۶۰/۰۰۰	 ۴۵/۰۰۰ ۱۵/۰۰۰

مثال نمونه ۱۱[۱] : سرمایهٔ شرکت تعاونی توزیع ایثار از ۱/۵۰۰ سهم ۱۰/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است. در اول آبان سال جاری، یکی از اعضا فوت کرده است. ورثهٔ وی که ۷ نفراند متقاضی عضویت در تعاونی گردیده‌اند. با توجه به واجد شرایط بودن ورثه و وجود ظرفیت تعاونی، با تقاضای آنان موافقت گردید. بر طبق اساس‌نامه حداقل ۳ سهم پذیره‌نویسی و $\frac{۱}{۳}$ ارزش اسمی آن باید در موقع پذیره‌نویسی واریز گردد اگر ورثه طبق اساس‌نامه وجه مذکور را به حساب بانک واریز نموده باشند، **مطلوبست** :

ثبت حسابداری لازم و سرمایهٔ جدید شرکت تعاونی

حل :

۷ نفر عضو جدید، باید تعداد سهام ۶ عضو را پذیره‌نویسی نمایند زیرا یک نفر از آنان به جای عضو متوفی قرار می‌گیرد و الزامی به پذیره‌نویسی ندارد.

مبلغی که اعضای جدید بابت $\frac{۱}{۳}$ وجه سهام خود واریز نمودند $۶×۱۰/۰۰۰×\frac{۱}{۳}×۳=۶۰/۰۰۰$

افزایش سرمایه   ۶×۱۰/۰۰۰×۳=۱۸۰/۰۰۰

سرمایه جدید شرکت تعاونی   (۱/۵۰۰×۱۰/۰۰۰)+۱۸۰/۰۰۰=۱۵/۱۸۰/۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت تعاونی ایثار

ردیف	تاریخ روز	تاریخ ماه	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
			موجودی نقد ــ بانک تعهد اعضا سرمایه بابت تأدیه و تعهد ۱۸ سهم توسط ورثهٔ عضو متوفی		۶۰/۰۰۰ ۱۲۰/۰۰۰	 ۱۸۰/۰۰۰

۱ــ مثال برگرفته از کتاب حسابداری شرکت‌های تعاونی زنده‌یاد خانم فریده پوررضوان روح است.

اگر در مثال فوق، سهام به ارزش روز به ورثه واگذار گردد و دارایی‌های شرکت بر طبق ارزیابی بالغ بر ۲۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال و بدهی‌های آن ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد که اعضا باید حداقل ۳ سهم را پذیره‌نویسی و $\frac{۱}{۳}$ ارزش آن را در موقع پذیره‌نویسی باید به حساب بانک واریز نمایند، حل مسئله به‌صورت زیر خواهد بود :

مابه‌التفاوت دارایی‌ها و بدهی‌های ارزیابی شده ۱۸/۰۰۰/۰۰۰ = ۸/۰۰۰/۰۰۰ − ۲۶/۰۰۰/۰۰۰

ارزش روز هر سهم ۱۲/۰۰۰ = ۱/۵۰۰ ÷ ۱۸/۰۰۰/۰۰۰

مبلغی که اعضای جدید بابت $\frac{۱}{۳}$ وجه سهام خود واریز نمودند. ۷۲/۰۰۰ = $\frac{۱}{۳}$ × ۳ × ۱۲/۰۰۰ × ۶

تعهد اعضا ۱۴۴/۰۰۰ = ۷۲/۰۰۰ − ۲۱۶/۰۰۰ = ۳ × ۱۲/۰۰۰ × ۶

افزایش سرمایه ۱۸۰/۰۰۰ = ۳ × ۱۰/۰۰۰ × ۶

سرمایه جدید شرکت تعاونی ۱۵/۱۸۰/۰۰۰ = ۱۸۰/۰۰۰ + ۱۰/۰۰۰ × ۱/۵۰۰

مابه‌التفاوت ارزش بازار و ارزش اسمی ۳۶/۰۰۰ = ۱۸۰/۰۰۰ − ۲۱۶/۰۰۰

دفتر روزنامه شرکت تعاونی ایثار

ردیف	تاریخ روز	تاریخ ماه	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
			موجودی نقد ــ بانک		۷۲/۰۰۰	
			تعهد اعضا		۱۴۴/۰۰۰	
			سرمایه			۱۸۰/۰۰۰
			تجدید ارزیابی			۳۶/۰۰۰
			بابت تأدیه و تعهد ۱۸ سهم توسط ورثهٔ عضو متوفی به ارزش روز			

۲ــ۳ــ۸ ــ کاهش سرمایه به علت زیان : اگر بر اثر زیان‌های وارده، حداقل نصف سرمایهٔ شرکت از بین برود با تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده، سرمایه شرکت با رعایت تساوی حقوق صاحبان سهام، کاهش می‌یابد.

مثال نمونه ۱۲ : سرمایهٔ شرکت تعاونی توزیع همکاران از ۲/۰۰۰ سهم ۳/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است و ماندهٔ حساب زیان سنواتی ۳/۵۰۰/۰۰۰ ریال است با تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده مقرر گردید سرمایهٔ شرکت به مبلغ سرمایهٔ موجود کاهش یابد.

توضیح : دیدگاه حسابدار این شرکت آن است که مانده حساب سود و زیان را به حساب سود و زیان انباشته منتقل می‌کند.

مطلوبست : ثبت حسابداری مربوط

حل :

سرمایه قبل از کاهش ۶/۰۰۰/۰۰۰ = ۳/۰۰۰ × ۲/۰۰۰

سرمایه پس از کاهش ۲/۵۰۰/۰۰۰ = ۳/۵۰۰/۰۰۰ − ۶/۰۰۰/۰۰۰

ردیف	تاریخ روز	تاریخ ماه	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۱			سرمایه		۳/۵۰۰/۰۰۰	
			سود و زیان انباشته			۳/۵۰۰/۰۰۰

سرمایه

(۱) ۳/۵۰۰/۰۰۰ مانده پایان دوره ۲/۵۰۰/۰۰۰	م ۶/۰۰۰/۰۰۰
۶/۰۰۰/۰۰۰	۶/۰۰۰/۰۰۰
	مانده سرمایه ۲/۵۰۰/۰۰۰

۴ــ۸ــ تقسیم سود در شرکت‌های تعاونی

تقسیم سود یا زیان، در شرکت‌های تعاونی، تابع مقررات خاص شرکت‌های مذکور می‌باشد. به موجب قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی، سود خالص شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی پس از اعمال مقررات مربوط به مالیات در هر سال مالی به ترتیب زیر تقسیم می‌شود.

۱ــ از حداقل پنج درصد (۵٪) به بالا با تصویب مجمع عمومی به عنوان ذخیرهٔ قانونی به حساب ذخیرهٔ قانونی منظور می‌شود.

مبلغ ذخیرهٔ قانونی تا زمانی که مبلغ کل ذخیره حاصل از درآمدهای مذکور به میزان یک چهارم معدل سرمایه سه سال آخر شرکت نرسیده باشد الزامی ست. تعاونی‌ها می‌توانند تا حداکثر یک دوم ذخیرهٔ قانونی را برای افزایش سرمایه خود به‌کار ببرند. (منظور قانونگذار، از ذخیره قانونی همان «اندوختهٔ قانونی» است).

۲ــ حداکثر پنج درصد از سود خالص به‌عنوان اندوختهٔ احتیاطی به پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی به حساب مربوط منظور می‌گردد و نحوهٔ مصرف آن با تصویب مجمع عمومی است.

۳ــ چهار درصد از سود خالص به‌عنوان حق تعاون و آموزش، به صندوق تعاون واریز می‌گردد.

۴ــ درصدی از سود برای پاداش به اعضا (شاغل در تعاونی)، کارکنان، مدیران و بازرسان، به پیشنهاد هیئت مدیره و تصویب مجمع عمومی، تخصیص داده می‌شود.

۵ ــ پس از کسر موارد بالا، سود خالص به ترتیبی که در اساس‌نامه و شرایط ضمن عقد پذیرفته می‌شود تقسیم می‌گردد.

تذکر : در شرکت‌های تعاونی توزیع، پس از وضع کسور مقرر در قانون از سود خالص، بخشی از سود به‌عنوان مازاد برگشتی و به نسبت میزان معاملات اعضا با شرکت بین آنان تقسیم و بخشی دیگر از مازاد برگشتی که حاصل از معاملات با غیراعضا می‌باشد، تحت‌عنوان اندوخته عمومی نگهداری شده و سپس بقیه سود بین کلیه اعضا و به نسبت سهام آنان توزیع می‌گردد.

۵ــ۸ــ حسابداری تقسیم سود در شرکت‌های تعاونی

در شرکت‌های تعاونی نیاز به تذکر می‌باشد که بعضی از شرکت تعاونی‌ها (تعاونی تولید) معاف از پرداخت مالیات هستند.

چنانچه شرکت معاف از پرداخت مالیات نباشد (تعاونی توزیع که فروش آزاد هم دارد) به سود عملکرد شرکت ۲۵٪ مالیات تعلق گرفته و از سود خالص کسر می‌گردد. سپس از سود خالص پس از کسر مالیات کسورات لازم کسر شده و مابقی سود در صورت تصویب مجمع عمومی عادی بین اعضا توزیع می‌گردد البته بدون کسر مالیات.

برای اعمال مقررات خاص شرکت‌های تعاونی در مورد تقسیم سود (در صورت وجود) و کسور قانونی، به شرح زیر عمل می‌شود :

۱ــ حساب خلاصه سود و زیان بدهکار و معادل آن، حساب تقسیم سود و زیان، بستانکار می‌شود.

۲ــ مالیات شرکت موضوع ماده ۱۰۵ قانون مالیات‌های مستقیم اعمال می‌شود.

۳ــ کلیهٔ کسور قانونی یا تکلیفی (مصوبات مجمع) در حساب تقسیم سود به ترتیب زیر منعکس می‌گردد.

۴ــ انعکاس ۵٪ از سود خالص به‌عنوان اندوختهٔ قانونی با تصویب مجمع عمومی شرکت با توجه به قانون شرکت‌های تعاونی که اشعار می‌دارد میزان کل اندوخته قانونی باید معادل $\frac{۱}{۴}$ معدل سرمایه سه سال آخر شرکت باشد و بیش از آن، اختیاری است.

۵ــ انعکاس اندوختهٔ احتیاطی یا اندوختهٔ عمومی در حساب تقسیم سود در صورت تصویب مجمع عمومی

۶ــ احتساب ۴٪ سود خالص شرکت به‌عنوان حق تعاون و آموزش که باید به حساب صندوق تعاون واریز شود.

۷ــ تخصیص درصدی از سود یا مبلغی به‌عنوان پاداش اعضای هیئت مدیره و کارکنان و بازرسان با تصویب مجمع عمومی

۸ــ پس از انجام بندهای ۲/۱ تا ۲/۵، باقیمانده وجوه تقسیم سود به‌عنوان سود سهامداران تلقی می‌شود که مشمول مالیات به‌نرخ مقرر در قانون مالیات‌های مستقیم می‌گردد و خالص آن بین سهامداران قابل توزیع و پرداخت می‌باشد. ثبت عملیات فوق در دفتر روزنامهٔ شرکت تعاونی، به شرح جدول زیر خواهد بود :

دفتر روزنامه شرکت تعاونی ...

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱	۲۹	۱۲	خلاصه سود و زیان تقسیم سود و زیان		×	×
۲/۱			تقسیم سود و زیان ذخیره مالیات بر درآمد احتساب ۲۵٪ مالیات شرکت		×	×
۲/۲			تقسیم سود و زیان اندوخته قانونی بابت احتساب ۵٪ به‌عنوان اندوخته قانونی		×	×
۲/۳			تقسیم سود و زیان اندوخته احتیاطی احتساب... درصد سود به‌عنوان اندوخته احتیاطی		×	×
۲/۴			تقسیم سود و زیان صندوق تعاون احتساب ۴٪ سود به‌عنوان حق تعاون و آموزش		×	×
۲/۵			تقسیم سود و زیان پاداش پرداختنی احتساب... درصد پاداش مدیران ــ کارکنان و بازرسان		×	×
۲/۶			تقسیم سود و زیان سود سهام پرداختنی انتقال سود به حساب سهامداران		×	×

البته باید به یاد داشت که همه عملیات فوق را می‌توان با چند ثبت روزنامه مرکب در دفاتر به شرح صفحه بعد ثبت نمود.

دفتر روزنامه شرکت تعاونی ...

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱	۲۹	اسفند	خلاصه سود و زیان		×××××××××	
			تقسیم سود و زیان			×××××××××
۲	۲۹	اسفند	تقسیم سود و زیان		×××××××××	
			ذخیرهٔ مالیات بر درآمد			×
			اندوختهٔ قانونی			×
			اندوختهٔ احتیاطی			×
			صندوق تعاون			×
			پاداش پرداختنی			×
			سود سهام پرداختنی			×

مثال ۱ــ شرکت تعاونی توزیع کارکنان دولت دارای ۵۰۰ سهم ۲۰/۰۰۰ ریالی است که ۴۵۰/۰۰۰ ریال آن در تعهد اعضا می‌باشد. سود خالص شرکت قبل از کسر مالیات در سال ۱×۱۳ بالغ بر ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشد. تصمیمات زیر مورد تصویب مجمع عمومی قرار گرفت :

الف) ۵ درصد سود خالص به‌عنوان اندوخته قانونی در نظر گرفته شود با توجه به این‌که ماندهٔ اندوخته قانونی به میزان یک‌چهارم معدل سرمایه سه سال اخیر شرکت نرسیده است.

ب) ۵ درصد از سود خالص به‌عنوان اندوخته احتیاطی منظور گردد.

پ) ۱۵ درصد از سود به‌عنوان پاداش به مدیران و بازرسان اختصاص یابد.

ت) سود پس از کسر وجوه فوق به‌نسبت سهام بین اعضا تقسیم می‌گردد.

مطلوبست : ثبت‌های حسابداری مربوطه و نمایش حساب تقسیم سود در دفتر کل و تعیین سود هر سهم

مالیات بردرآمد شرکت $۲/۰۰۰/۰۰۰ \times \frac{۲۵}{۱۰۰} = ۵۰۰/۰۰۰$

سودخالص پس از کسر مالیات $۲/۰۰۰/۰۰۰ - ۵۰۰/۰۰۰ = ۱/۵۰۰/۰۰۰$

اندوختهٔ قانونی $۱/۵۰۰/۰۰۰ \times \frac{۵}{۱۰۰} = ۷۵/۰۰۰$

اندوختهٔ احتیاطی $۱/۵۰۰/۰۰۰ \times \frac{۵}{۱۰۰} = ۷۵/۰۰۰$

پاداش مدیران و بازرسان $۱/۵۰۰/۰۰۰ \times \frac{۱۵}{۱۰۰} = ۲۲۵/۰۰۰$

حق تعاون $۱/۵۰۰/۰۰۰ \times \frac{۴}{۱۰۰} = ۶۰/۰۰۰$

باقیمانده سود $۱/۵۰۰/۰۰۰ - (۷۵/۰۰۰ + ۷۵/۰۰۰ + ۲۲۵/۰۰۰ + ۶۰/۰۰۰) = ۱/۰۶۵/۰۰۰$

سود هر سهم ۱/۰۶۵/۰۰۰÷۵۰۰=۲/۱۳۰

دفتر روزنامه شرکت تعاونی کارکنان دولت

ردیف	تاریخ		شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
	روز	ماه				
۱	۲۹	۱۲	خلاصه سود و زیان		۲/۰۰۰/۰۰۰	
			تقسیم سود و زیان			۲/۰۰۰/۰۰۰
			انتقال سود به حساب تقسیم سود			
۲	۲۹	۱۲	تقسیم سود و زیان		۲/۰۰۰/۰۰۰	
			مالیات بر درآمد			۵۰۰/۰۰۰
			اندوختهٔ قانونی			۷۵/۰۰۰
			اندوختهٔ احتیاطی			۷۵/۰۰۰
			صندوق تعاون			۶۰/۰۰۰
			پاداش پرداختنی			۲۲۵/۰۰۰
			سود سهام پرداختنی			۱/۰۶۵/۰۰۰

تقسیم سود و زیان

بدهکار	بستانکار
۲/۰۰۰/۰۰۰	۲/۰۰۰/۰۰۰

پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۱ــ شرکت تعاونی عبارتست از :

الف) شرکت‌هایی که با رعایت قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی مصوب ۱۳۷۰ تشکیل و به ثبت رسیده باشند.

ب) شرکتی است از اشخاص حقیقی یا حقوقی که طبق قانون تجارت تشکیل می‌شود.

ج) یکی از شرکت‌های سهامی می‌باشد.

د) هیچ‌کدام از موارد بالا

۲ــ انواع شرکت‌های تعاونی کدامند؟

الف) تعاونی‌های تولید   ج) تعاونی‌های چند منظوره

ب) تعاونی‌های توزیع　　　　　د) همه موارد فوق

۳ــ عضویت در تعاونی مخصوص

الف) اشخاص حقیقی　　　　　ج) اشخاص حقیقی و حقوقی

ب) اشخاص حقوقی　　　　　د) هیچکدام

۴ــ هر تعاونی وقتی ثبت و تشکیل می‌شود که :

الف) حداقل ۳۵٪ سرمایه آن تأدیه شده باشد.

ب) حداقل $\frac{۱}{۳}$ سرمایه آن تأدیه و در مواردی‌که به‌صورت نقدی و جنسی باشد تقویم و تسلیم شده باشد.

ج) حداقل ۵۰٪ سرمایه آن تأدیه و پرداخته شده باشد.

د) هیچکدام

۵ــ تعداد اعضای شرکت‌های تعاونی باید حداقل :

الف) هفت نفر باشد　　　　　ج) دو یا چند نفر باشد

ب) بیش از هفت نفر باشد　　　　　د) همه موارد بالا

۶ــ در شرکت‌های تعاونی سرمایه شرکت

الف) نامحدودست　　　　　ج) حداقل یک میلیون ریال

ب) محدودست　　　　　د) هیچکدام از موارد بالا

۷ــ انتقال سهام در شرکت‌های تعاونی

الف) با موافقت هیئت مدیره امکانپذیرست　　　　　ج) با رضایت طرفین امکانپذیرست

ب) به غیر عضو مجاز نمی‌باشد　　　　　د) همه موارد بالا

۸ــ موارد انحلال شرکت‌های تعاونی :

الف) تصمیم مجمع عمومی فوق‌العاده، افزایش تعداد اعضا از حد نصاب، انقضای مدت شرکت

ب) تصمیم مجمع عمومی، توقف فعالیت شرکت بیش از یکسال

ج) ورشکستگی، تصمیم مجمع عمومی فوق‌العاده، انقضای مدت شرکت، کاهش تعداد اعضا از حد نصاب

د) همه موارد بالا

۹ــ در افزایش سرمایه شرکت‌های تعاونی چنانچه سهام به قیمت روز به اعضا واگذار شود که بیش از قیمت اسمی باشد، مابه‌التفاوت مربوطه به چه حسابی بستانکار می‌شود؟

الف) سرمایه اعضا　　　　　ج) تجدید ارزیابی

ب) بانک　　　　　د) الف و ب

۱۰ــ چنانچه افزایش سرمایه در شرکت تعاونی از طریق تجدید ارزیابی باشد، مابه‌التفاوت مربوطه به چه حسابی منظور می‌شود؟

الف) بستانکار اندوخته تجدید ارزیابی　　　　　ج) الف و ب

ب) بدهکار اندوخته تجدید ارزیابی　　　　　د) هیچکدام از موارد بالا

مسائل

۱ــ سرمایهٔ شرکت تعاونی توزیع بابکان از ۲۰۰ سهم ۱۰/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است شرکت مذکور ۱۰۰ عضو دارد اخیراً حداقل سهام هر عضو ۵ سهم تعیین شده است لذا هر عضو باید ۳ سهم جدید را پذیره‌نویسی نماید و حداقل $\frac{1}{3}$ بهاء آن را نقداً به حساب بانک واریز کند و بقیهٔ وجه را در سال بعد پرداخت نماید.

مطلوبست : ثبت‌های حسابداری لازمه و ماندهٔ حساب سرمایه پس از افزایش آن.

۲ــ سرمایهٔ شرکت تعاونی توزیع پارچه‌فروشان از ۵۰۰ سهم ۱۵/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است ارکان صلاحیت‌دار شرکت تصویب نمودند ۶۰ نفر عضو جدید سهام صادرهٔ شرکت را به ارزش اسمی خریداری نمایند بر طبق اساس‌نامهٔ شرکت تعاونی اعضا باید حداقل $\frac{1}{3}$ وجه سهام را به حساب بانک واریز نمایند ۳۰ نفر از اعضای جدید هر یک ۳ سهم را پذیره‌نویسی و وجه آن را کلاً به حساب بانک پرداختند ۲۰ نفر از آنان ۴ سهم را پذیره‌نویسی و $\frac{1}{3}$ وجه آن را به بانک واریز نمودند بقیه آنان ۳ سهم را پذیره‌نویسی و $\frac{1}{3}$ وجه آن را به بانک پرداختند.

مطلوبست : ثبت‌های حسابداری و تعیین سرمایهٔ جدید شرکت.

۳ــ سرمایه شرکت تعاونی توزیع روستائیان دوان از ۶۰۰ سهم ۱۵/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است ارکان صلاحیت‌دار شرکت به‌منظور توسعه عملیات شرکت ارزش اسمی سهام را به مبلغ ۲۵/۰۰۰ ریال تصویب نمودند و کلیهٔ اعضا ظرف مهلت دو ماههٔ تعیین شده مابه‌التفاوت ارزش اسمی جدید و قدیم سهام خود را پرداخت نمودند.

مطلوبست : ثبت حسابداری و تعیین سرمایهٔ جدید شرکت.

۴ــ سرمایه شرکت تعاونی توزیع ایران پویا از ۸۰۰ سهم ۳/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است شرکت ۲۰۰ سهم صادر و به ارزش روز به اعضا جدید و قدیم شرکت نقداً واگذار نمود اگر ارزش ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت به ترتیب ۲۵/۰۰۰/۰۰۰ و ۱۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

مطلوبست : تعیین ارزش روز هر سهم و ثبت حسابداری افزایش سرمایه.

۵ــ سرمایه شرکت تعاونی توزیع دانشجو از ۳/۰۰۰ سهم ۱/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است شرکت اخیراً ۳۰۰ سهم صادر و به اعضا واگذار نمود اگر ارزش روز هر سهم با توجه به ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها ۱/۵۰۰ ریال باشد.

مطلوبست : ثبت‌های حسابداری تحت هر یک از شرایط مستقل زیر :

الف) افزایش سرمایه از محل اندوخته قانونی تأمین شود.

ب) افزایش سرمایه از محل سود تقسیم نشده تأمین شود.

۶ــ سرمایهٔ شرکت تعاونی توزیع صنایع پتروشیمی از ۴/۰۰۰ سهم ۱۵/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است در پایان خرداد سال‌جاری یکی از اعضا که ۱۲۰ سهم داشت استعفا نمود بدین لحاظ دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت مورد تجدید ارزیابی قرارگرفت که به موجب آن دارایی‌ها بالغ بر ۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال و بدهی‌ها ۷۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردید و در پایان آبان سال جاری طلب وی تماماً پرداخت گردید.

مطلوبست : ثبت‌های حسابداری و تعیین سرمایهٔ شرکت پس از خروج عضو مستعفی.

۷ــ سرمایهٔ شرکت تعاونی توزیع روناک از ۵/۰۰۰ سهم ۱۱/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است و ماندهٔ حساب زیان

سنواتی ۴/۵۰۰/۰۰۰ ریال است با تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده مقرر گردید سرمایهٔ شرکت به مبلغ زیان سنواتی کاهش یابد.

مطلوبست : ثبت حسابداری مربوطه و تعیین سرمایهٔ جدید شرکت.

۸ــ سرمایهٔ شرکت تعاونی توزیع لوازم یدکی خودرو از ۱۵۰ سهم ۱۲/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است شرکت مذکور ۵۰ عضو دارد اخیراً حداقل سهام هر عضو ۵ سهم تعیین شده است لذا هر عضو باید ۲ سهم جدید را پذیره‌نویسی نماید و حداقل $\frac{۱}{۳}$ بهاء آن را نقداً به حساب بانک واریز کند و بقیهٔ وجه را در سال بعد پرداخت نماید.

مطلوبست : ثبت‌های حسابداری لازمه و ماندهٔ حساب سرمایه پس از افزایش آن

۹ــ سرمایهٔ شرکت تعاونی ورزشکاران از ۴۰۰ سهم ۱۵/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است ارکان صلاحیت‌دار شرکت تصویب نمودند ۶۰ نفر عضو جدید سهام صادرهٔ شرکت را به ارزش اسمی خریداری نمایند برطبق اساسنامهٔ شرکت تعاونی اعضا باید حداقل $\frac{۱}{۳}$ وجه ۳ سهم را به حساب بانک واریز نمایند ۳۰ نفر از اعضا جدید هر یک ۳سهم را پذیره‌نویسی و وجه آن را کلاً به حساب بانک پرداختند ۲۰ نفر از آنان ۴ سهم را پذیره‌نویسی و $\frac{۱}{۳}$ وجه آن را به بانک واریز نمودند بقیهٔ آنان ۳ سهم پذیره‌نویسی و وجه $\frac{۱}{۳}$ آن را به بانک پرداختند.

مطلوبست : ثبت‌های حسابداری و تعیین سرمایهٔ جدید شرکت

۱۰ــ سرمایه شرکت تعاونی چند منظوره امیر از ۳۰۰ سهم ۳۰/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است ارکان صلاحیت‌دار شرکت به‌منظور توسعه عملیات شرکت ارزش اسمی سهام را به مبلغ ۵۰/۰۰۰ ریال تصویب نمودند و کلیهٔ اعضا ظرف مهلت دو ماههٔ تعیین شده مابه‌التفاوت ارزش اسمی جدید و قدیم سهام خود را پرداخت نمودند.

مطلوبست : ثبت حسابداری و تعیین سرمایهٔ جدید شرکت.

۱۱ــ سرمایه شرکت تعاونی تولیدی دوچرخه‌سازان از ۵۰۰ سهم ۵۰/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است شرکت ۲۰۰ سهم صادر و به ارزش روز به اعضا جدید و قدیم شرکت نقداً واگذار نمود اگر ارزش ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت به ترتیب ۱۵/۰۰۰/۰۰۰ و ۷/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

مطلوبست : تعیین ارزش روز هر سهم و ثبت حسابداری افزایش سرمایه.

۱۲ــ سرمایه شرکت تعاونی فرزانه از ۱/۰۰۰ سهم ۱/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است شرکت اخیراً ۳۰۰ سهم صادر و به اعضا واگذار نمود اگر ارزش روز هر سهم با توجه به ارزیابی دارایی‌ها و بدهی‌ها ۱/۳۰۰ ریال باشد.

مطلوبست : ثبت‌های حسابداری تحت هر یک از شرایط مستقل زیر :

الف) افزایش سرمایه از محل اندوخته قانونی تأمین شود.

ب) افزایش سرمایه از محل سود تقسیم نشده تأمین شود.

۱۳ــ سرمایه شرکت تعاونی مشارکت از ۵۰۰ سهم ۲۰/۰۰۰ ریال تشکیل شده است در اول مهر ماه ×× ۱۳ یکی از اعضا فوت می‌نماید ورثهٔ وی که ۶ نفر بودند متقاضی عضویت در تعاونی گردیدند با توجه به واجد شرایط بودن و وجود ظرفیت، شرکت تعاونی با عضویت آنان موافقت نمود برطبق اساس‌نامه اعضا باید حداقل ۵ سهم را پذیره‌نویسی و $\frac{۱}{۳}$ ارزش روز سهام را در موقع پذیره‌نویسی به حساب بانک واریز نمایند اگر دارایی‌های شرکت برطبق ارزیابی بالغ بر ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ و بدهی‌ها ۸/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد و ورثه طبق اساس‌نامه وجه لازم را به‌حساب بانک واریز نموده باشند.

مطلوبست : ثبت حسابداری و سرمایهٔ جدید شرکت تعاونی.

۱۴ــ سرمایهٔ شرکت تعاونی دوانیان از ۴۰۰ سهم ۱۵/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است در پایان مهر ××۱۳ یکی از اعضا که ۲۰ سهم داشت استعفا نمود بدین لحاظ دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت مورد تجدید ارزیابی قرارگرفت که به موجب آن دارایی‌ها بالغ بر ۱۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال و بدهی‌ها ۶/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردید و در پایان آبان ××۱۳ طلب وی تماماً پرداخت گردید.

مطلوبست : ثبت‌های حسابداری و تعیین سرمایهٔ شرکت پس از خروج عضو مستعفی

۱۵ــ سرمایهٔ شرکت تعاونی روستاییان دوان از ۵۰۰ سهم ۱۰/۰۰۰ ریالی تشکیل شده است و ماندهٔ حساب زیان سنواتی ۲/۶۰۰/۰۰۰ ریال است با تصویب مجمع عمومی فوق‌العاده مقرر گردید سرمایهٔ شرکت به مبلغ سرمایهٔ موجود کاهش یابد.

مطلوبست : ثبت حسابداری مربوطه و تعیین سرمایهٔ جدید شرکت.

۱۶ــ در شرکت تعاونی مصرف دوان، طبق اساس‌نامه ارزش اسمی هر سهم ۱۰/۰۰۰ ریال و حداقل سهام برای هر عضو ۲ سهم تعیین شده است و تعداد اعضا ۹۸ نفر می‌باشد اطلاعات زیر در پایان بهمن ××۱۳ از دفتر سهام شرکت استخراج گردیده : ۴۶ عضو دارای ۲ سهم ــ۲۱ عضو دارای ۴ سهم ــ ۱۲ عضو دارای ۱۰ سهم و ۱۹ عضو دارای ۱۵ سهم که سهام مذکور تماماً پرداخت شده‌اند.

مجمع عمومی فوق‌العاده در اول اسفندماه ××۱۳ تشکیل و طی آن تصمیمات ذیل اتخاذ گردید :

الف) تعداد حداقل سهام هر عضو ۵ سهم تعیین شده

ب) ۵۰٪ ارزش اسمی سهام نقداً و بقیه طی دو قسط هر سه ماه یکبار پرداخت شود.

تا اول مهرماه اعضا شرکت تعداد سهام خود را به حداقل مصوب رساندند.

در تاریخ ۱۵ مهرماه ۱۰ نفر از اعضا که دارای ۵۸ سهم تمام پرداخته شده بودند از عضویت در شرکت انصراف دادند بدین لحاظ دارایی‌ها و بدهی‌ها به ترتیب ۱۸/۰۰۰/۰۰۰ و ۹/۱۲۰/۰۰۰ ریال ارزیابی گردیدند در تاریخ ۲۰ مهرماه ۱۶ عضو شرکت ۳۴ سهم جدید را به ارزش روز پذیره‌نویسی خریداری و مبلغ تعیین شده را طبق اساس‌نامه به حساب بانک واریز نمودند.

مطلوبست : ثبت عملیات حسابداری، تعیین سرمایه قدیم و جدید شرکت و ماندهٔ حساب تعهد اعضا پس از انجام ثبت‌های مذکور.

۱۷ــ شرکت تعاونی کشت و صنعت شمال با سرمایه‌ای معادل ۱۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال شامل ۱۲/۰۰۰ سهم با نام ده هزار ریالی در تاریخ ۱۳××/۲/۱ تأسیس گردید و فعالیت‌های زیر را انجام داد.

۲/۱ــ کلیه سهام‌داران که هر یک مالک ۱۲ سهم می‌باشند معادل $\frac{۱}{۳}$ سرمایه خود را به‌حساب جاری شرکت واریز نموده و مابقی سرمایه در تعهد آنان می‌باشد.

۳/۱ــ هزینه‌های تأسیس شرکت به مبلغ ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال توسط یکی از مؤسسان پرداخت شد.

۵/۱ــ ۲۰۰ نفر از اعضا از عضویت انصراف داده و معادل پرداختی آنان سفتهٔ سه ماه بدون بهره تسلیم گردید.

۶/۱ــ با تشکیل مجمع عمومی مؤسس و تصویب اساس‌نامه و انتخاب اعضای هیئت مدیره شرکت به‌طور رسمی تشکیل گردید.

۸/۱ــ کلیهٔ اعضا تعهدات خود را انجام داده و وجوه لازم را به حساب شرکت واریز نمودند.

۸/۵ــ دارندگان اسناد پرداختنی با مراجعه به شرکت طلب خود را وصول نمودند.

۹/۱ــ شرکت در این تاریخ دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت را ارزیابی نمود که دارایی‌ها به مبلغ ۱۷۴/۰۰۰/۰۰۰ ریال و بدهی‌ها به مبلغ ۳۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال ارزیابی شد و کلیه سهام انصرافی را به ارزش روز به فروش رساند.

۹/۱۵ــ بدهی مربوط به هزینه‌های تأسیس پرداخت شد.

مطلوبست : ثبت فعالیت‌ها در دفتر روزنامه عمومی شرکت تعاونی.

۱۸ــ سرمایه شرکت تعاونی توزیع کارکنان آموزش و پرورش شهر تهران از ۹۰۰/۰۰۰ سهم با نام یکصد هزار ریالی تشکیل شده است و طبق اساسنامه تقسیمات زیر از ۰/۱ سود انجام خواهد شد :

۱ــ مالیات بر عملکرد شرکت ٪۲۵ سود خالص می‌باشد.

۲ــ اندوختهٔ قانونی معادل ٪۸ سود خالص می‌باشد.

۳ــ اندوختهٔ قانونی معادل ٪۵ سود خالص است.

۴ــ حق تعاون و آموزش معادل ٪۴ سود خالص است.

۵ــ پاداش پرداختنی به مدیران و اعضای هیئت مدیره معادل ٪۱۰ سود خالص است.

۶ــ سود سهام پرداختنی برای اعضا معادل ٪۶۰ کل سود خالص است.

۷ــ سود سهام به‌صورت نقدی بین اعضای سهام‌دار توزیع گردد.

چنانچه سود عملکرد سال مالی شرکت تعاونی معادل مبلغ ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

مطلوبست :

۱ــ ثبت رویدادهای مربوط به تقسیم سود و زیان در دفاتر شرکت تعاونی.

۲ــ ثبت پرداخت سود به اعضای شرکت تعاونی

۳ــ محاسبه سود متعلقه به هر سهم.

۱۹ــ سرمایه شرکت تعاونی توزیع کارکنان سازمان بنادر و کشتیرانی مرکب از ۱۰۰/۰۰۰ سهم با نام ده هزار ریالی است. طبق اساسنامه تصمیمات زیر برای تقسیم سود انجام می‌پذیرد :

۱ــ اندوختهٔ قانونی و اندوختهٔ احتیاطی و حق تعاون طبق حداقل قانونی لحاظ گردد.

۲ــ پاداش پرداختنی مدیران و اعضای هیئت مدیره معادل ٪۱۴ سود لحاظ گردد.

۳ــ سود سهام پرداختنی برای اعضا (سهام‌داران) معادل ٪۵۰ سود منظور گردد.

۴ــ سود سهام پرداختنی بین اعضا (سهام‌داران) به‌صورت نقدی توزیع گردد.

اگر سود خالص شرکت قبل از کسر مالیات معادل مبلغ ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

مطلوبست :

۱ــ ثبت رویدادهای مربوط به تقسیم سود و زیان در دفاتر شرکت تعاونی.

۲ــ ثبت پرداخت سهم سود نقدی بین اعضا.

۳ــ محاسبه سود تعلق گرفته به هر سهم.

۲۰ــ سرمایه شرکت تعاونی تولیدی صیادان (معاف از پرداخت مالیات) مرکب از ۲۰۰/۰۰۰ سهم با نام ده هزار

ریالی می‌باشد و طبق اساسنامه از سود شرکت عوامل زیر کسر می‌گردد :

۱ــ اندوختهٔ قانونی معادل ٪۹ سود خالص است.

۲ــ اندوختهٔ احتیاطی معادل ٪۳ سود خالص است.

۳ــ اندوختهٔ توسعه و تکمیل معادل ٪۲ سود خالص است.

۴ــ حق تعاون و آموزش طبق قانون اعمال می‌گردد.

۵ــ پاداش پرداختنی مدیران و اعضای هیئت مدیره معادل ٪۱۲ سود خالص منظور گردد.

۶ــ معادل ٪۶۰ سود خالص جهت سود سهام پرداختنی به اعضا منظور گردد.

۷ــ سود سهام پرداختنی به‌صورت نقدی به اعضا پرداخت گردد.

اگر سود خالص دوره مالی معادل ۱۸۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال باشد.

مطلوبست :

۱ــ ثبت رویدادهای مربوط به تقسیم سود و زیان در دفاتر شرکت تعاونی.

۲ــ ثبت پرداخت سود سهام به اعضا.

۳ــ محاسبه سود هر سهم.

پیوست شماره ۱

شرکت نامه شرکت تضامنی

ماده ۱ــ نام شرکت : شرکت تضامنی ....

ماده۲ــ نوع شرکت : ....

ماده ۳ــ موضوع شرکت : ....

ماده ۴ــ مرکز اصلی شرکت : ....

هیئت مدیره می‌تواند مرکز شرکت را به هر کجا که صلاح و مصلحت بداند منتقل و یا شعبی تأسیس نماید.

ماده ۵ــ مدت شرکت : ....

ماده ۶ــ سرمایه شرکت : سرمایه شرکت مبلغ .... که تماماً بصورت نقدی پرداخت شده و سرمایه غیرنقدی که معادل مبلغ .... ریال است تقدیم و تسلیم شده است. (طبق ماده ۱۱۸)

ماده ۷ــ تابعیت شرکت : ....

ماده ۸ــ سهم الشرکه شرکا : ....

ماده ۹ــ مدیران شرکت : اداره امور شرکت به عهده .... نفر خواهد بود و مدت مدیریت آنان .... سال است اولین مدیران شرکت عبارتند از : ....

کلیه قراردادها و اوراق تعهدآور و اوراق بهادار اعم از چک سفته و اعتبارات بانکی و اسناد مالی و غیره با امضای مدیر عامل و یک نفر دیگر از مدیران متفقاً با مهر شرکت معتبر خواهد بود.

ماده ۱۰ــ مسئولیت مدیران : حدود مسئولیت مدیر یا مدیران به تصریح ماده ۱۲۱ قانون تجارت همان است که در ماده ۵۱ مقرر شده است.

ماده ۱۱ــ اختیارات مدیران : مدیران شرکت متفقاً نماینده قانونی و تام‌الاختیار شرکت بوده و بدون اجازه‌نامه مخصوص می‌توانند در تمام امور شرکت از هر قبیل اعم از انجام تشریفات قانونی، حفظ اموال و تنظیم فهرست دارایی رسیدگی به حساب‌ها و پیشنهاد سود قابل تقسیم سالانه، قبول و واگذاری نمایندگی امضای دفاتر اسناد رسمی، تعیین وکیل یا حق توکیل ولو کراراً استخدام کارمند و اخراج آن، مشارکت با شخصیت‌های حقیقی و حقوقی و بانک‌ها، استقراض با رهن و بدون رهن، تعیین اعتبار وام دادن، وام گرفتن از بانک‌ها، اشخاص و شرکت‌ها و ادارات و افتتاح حساب‌های جاری و سپرده در کلیه بانک‌ها و مؤسسات واردات و صادرات و خرید و فروش و توزیع کلیه کالاهای مجاز

ماده ۱۲ــ انتقال سهم الشرکه : هیچ یک از شرکا نمی‌تواند سهم الشرکه خود را به دیگری منتقل کند مگر با رضایت تمام شرکا

ماده ۱۳ــ تغییر اساس‌نامه : هر نوع تغییری در مورد این اساس‌نامه از قبیل ازدیاد یا کسر کردن سرمایه، تغییر نام شرکت، قبول شریک یا شرکای جدید برای شرکت و به‌طور کلی هر گونه اصلاحات و الحاقات مورد لزوم در مفاد اساس‌نامه با موافقت کلیه شرکا امکان‌پذیر است.

ماده ۱۴ــ سال مالی : سال مالی شرکت از اول فروردین هر سال شروع و در پایان اسفند همان سال پایان می‌یابد و اولین سال مالی شرکت از روز شروع به‌کار آن (تاریخ ثبت شرکت) آغاز و با پایان اسفند همان سال پایان می‌یابد.

ماده ۱۵ــ ترتیب تقسیم سود شرکت : از کلیه درآمد شرکت بدواً تمام هزینه‌های اداری و انتفاعی و مصارف ضروری و حقوق کارکنان و استهلاک اثاثیه و مالیات کسر و بقیه آن که سود ویژه است پس از وضع ۵٪ ذخیره احتیاطی که برای جبران زیان‌های احتمالی درنظر گرفته می‌شود بقیه بین شرکا به نسبت سهم‌الشرکه با توجه به ماده ۱۳۲ تقسیم خواهد شد.

ماده ۱۶ــ حق‌الزحمه مدیران : مدیران شرکت می‌توانند با موافقت شرکا همه ماهه حقوق خود را از صندوق شرکت دریافت و به هزینه قطعی شرکت منظور نمایند.

ماده ۱۷ــ مجامع عمومی شرکا اعم از عادی یا فوق‌العاده به‌وسیله دعوتنامه کتبی از طرف هر یک از مدیران شرکت و ارسال آن از طریق پست سفارشی به نشانی شرکا و یا به‌وسیلهٔ درج آگهی در یکی از جراید کثیرالانتشار بعمل خواهد آمد فاصله دعوت از روز انتشار تا تشکیل جلسه ده روز خواهد بود.

ماده ۱۸ــ وظایف مجمع عمومی عادی به شرح زیر می‌باشد :

الف) استماع گزارش هیئت مدیره در امور مالی و ترازنامه سالیانه شرکت و تصویب آن

ب) تصویب پیشنهاد سود قابل تقسیم از طرف هیئت مدیره

ج) تعیین خط مشی آینده شرکت و تصویب آن

د) انتخاب هیئت مدیره و در صورت لزوم بازرس

ماده ۱۹ــ وظایف مجمع عمومی فوق‌العاده به قرار زیر است :

الف) تغییر اساس‌نامه یا الحاق و یا حذف یا چند ماده اساس‌نامه

ب) تنظیم اساس‌نامه جدید یا تبدیل نوع شرکت

ج) افزایش یا تقلیل سرمایه شرکت با عنایت به ماده ۱۳۳ قانون تجارت

د) ورود شریک یا شرکای جدید به شرکت

ماده ۲۰ــ تصمیمات مجامع عمومی طبق دستور ماده ۱۰۶ قانون تجارت معتبر و لازم‌الاجرا خواهد بود.

ماده ۲۱ــ در صورت فوت یا محجوریت یکی از شرکا بقای شرکت موقوف به رضایت سایر شرکا و قائم مقام متوفی و یا قیم محجور و طبق دستور ماده ۱۳۹ و ۱۴۰ قانون تجارت خواهد بود.

ماده ۲۲ــ انحلال شرکت : شرکت مطابق ماده ۱۳۶ قانون تجارت منحل خواهد شد درصورتی که مجمع شرکا رأی به انحلال شرکت دهد یک نفر از بین شرکا و یا خارج از شرکت به سمت مدیر تصفیه تعیین خواهد شد وظایف مدیر تصفیه طبق قانون تجارت می‌باشد.

ماده ۲۳ــ اختلافات بین شرکا در رابطه با امور شرکت از طریق حکمیت و داوری حل و فصل خواهد شد.

ماده ۲۴ــ موارد سکوت : درباره سایر موارد و موضوعاتی که در این اساس‌نامه قید و پیش‌بینی نشده طبق مقررات قانون تجارت رفتار خواهد شد.

ماده ۲۵ــ تصویب اساس‌نامه : این اساس‌نامه در ۲۵ ماده تنظیم و با امضای شرکا در ذیل آن مورد تصویب و قبول شرکا واقع گردیده است.

پیوست شماره ۲

اساسنامه

نام شرکت

مرکز اصلی شرکت

موضوع شرکت

مدت شرکت

اساس‌نامه مهمترین رکن شرکت سهامی و سندی است که شرکت فقط به آن بستگی دارد. کلیه شرکت‌های سهامی اعم از شرکت سهامی عام یا شرکت سهامی خاص باید دارای اساس‌نامه باشند. اساس‌نامه روابط شرکا با یکدیگر و حدود اختیارات مجامع عمومی و هیئت مدیره را تعیین و تکلیف سود و زیان شرکت و مدت انحلال آن را معین می‌نماید. اساس‌نامه تابع نظر مؤسسین و اکثریت دارندگان سهام است و قانون از لحاظ اهمیت، مواردی را در آن ذکر کرده که در هر حال لازم الرعایه است.

به موجب ماده ۸ قانون اصلاحی، اساس‌نامه باید دارای موارد ذیل باشد :

نام شرکت

موضوع شرکت به‌طور صریح و منجر

مدت شرکت

مرکز اصلی شرکت و محل شعب آن، اگر تأسیس شعبه مورد نظر باشد.

مبلغ سرمایه شرکت و تعیین مقدار نقد و غیرنقد آن به تفکیک.

تعداد سهام بی‌نام و با نام و مبلغ اسمی آنها. در صورتی‌که ایجاد سهام موردنظر باشد تعیین تعداد و خصوصیات و امتیازات این گونه سهام.

تعیین مبلغ پرداخته شده هر سهم و نحوه مطالبه بقیه مبلغ اسمی هر سهم و مدتی که ظرف آن باید مطالبه شود که به هر حال از پنج سال متجاوز نخواهد بود.

نحوه انتقال سهام با نام

طریقه تبدیل سهام با نام به سهام بی‌نام و بالعکس

در صورت پیش‌بینی امکان صدور اوراق قرضه، ذکر شرایط و ترتیب آن.

شرایط و ترتیب افزایش و کاهش سرمایه شرکت.

مواقع و ترتیب دعوت مجامع عمومی.

مقررات راجع به حد نصاب لازم برای معتبر بودن تصمیمات مجامع عمومی.

تعداد مدیران و طرز انتخاب و مدت مأموریت آنها و نحوه تعیین جانشین برای مدیرانی که فوت یا استعفا می‌کنند یا محجور یا معزول یا به جهات قانونی ممنوع می‌گردند.

طریقه شور و اخذ رأی و اکثریت لازم برای معتبر بودن تصمیمات مجامع عمومی.

تعیین وظایف و حدود اختیارات مدیران.

تعداد سهام تضمینی که مدیران باید به صندوق شرکت بسپارند.

قید این که شرکت یک بازرس خواهد داشت یا بیشتر و نحوه انتخاب و مدت مأموریت بازرس.

تعیین آغاز و پایان سال مالی شرکت و موعد تنظیم ترازنامه و حساب سود و زیان و تسلیم آن به بازرسان و به مجمع عمومی سالانه.

نحوه انحلال اختیاری شرکت و ترتیب تصفیه امور آن.

نحوه تغییر اساس‌نامه.

نام شرکت: شرکت باید دارای نام مخصوصی باشد. زیرا نامیدن شرکت به نام شرکا به علت این که مسئولیتی ندارند ممنوع است و چون هر شخص حقوقی مانند شخص طبیعی باید دارای نام باشد تا تشخیص داده شود از این جهت نام شرکت ضروری و از اقدامات اولیه است.

ذکر کلمه سهامی از این جهت است که اشخاص مخصوصاً معامله‌کنندگان متوجه محدود بودن مسئولیت مدیران بوده و بدانند که کسی ضمانت اضافه بر آنچه سرمایه شرکت است ننموده است.

در شرکت‌های سهامی عام کلمه عام و در شرکت‌های سهامی خاص کلمه خاص بلافاصله بعد از اسم و یا قبل از اسم شرکت اضافه می‌شود و علت آن هم تشخیص نوع شرکت سهامی برای مراجعه کنندگان است.

در بعضی از کشورها مانند انگلستان و آلمان شرکت به نام شریک مؤسس از لحاظ زحماتی که در تأسیس شرکت کشیده است با ذکر کلمه محدود که معرف محدودیت مسئولیت او است نامیده می‌شود. ولی در برخی از ممالک مانند فرانسه قید آن ممنوع است.

نام شرکت ممکن است بستگی به موضوع شرکت داشته باشد، مانند شرکت سهامی عام پنبه ایران که برای خرید و فروش پنبه تشکیل شده است ممکن است نام دیگری باشد مانند شرکت سهامی عام تهران و نیز ممکن است به حروفی که به مناسباتی از موضوع شرکت اخذ شده نامیده می‌شود. مانند شرکت سهامی خاص ت.ث.ث.

نام تجارتی شرکت همان نام شرکت است بنابراین در صورتی که در محلی شرکتی به نامی تأسیس شده است نمی‌توان همان نام یا نامی که شباهت خیلی زیادی به آن دارد برای شرکت دیگر انتخاب نمود که باعث اشتباه مراجعه کنندگان باشد.

مرکز اصلی شرکت: مرکز اصلی شرکت یکی از مواردی است که باید در اساس‌نامه نوشته شود و معمولاً مجامع عمومی در آنجا منعقد و جلسات هیأت مدیره در آنجا تشکیل می‌شود. مرکز شرکت را مجمع عمومی فوق‌العاده می‌تواند تغییر دهد. ما به قدر کافی در این موضوع ذیل عنوان اقامتگاه اشخاص حقوقی بحث نموده‌ایم.

موضوع شرکت: موضوع شرکت چیزی است که شرکت برای آن تأسیس شده است. مثلاً شرکتی که برای خرید و فروش چرم یا استخراج مس تشکیل شده عمل خرید و فروش چرم و یا استخراج مس موضوع شرکت است.

موضوع شرکت ممکن است به‌طور کلی باشد مانند معاملات صرافی و بانکی و یا عمل به‌خصوصی، مثل تجارت پارچه‌های ابریشمی ولی در هر حال باید صریح و منجز باشد.

موضوع شرکت و همچنین جهت آن همان طوری که قبلاً هم ذکر شد باید مشروع و متضمن منافع عقلایی باشد والا از موارد ابطال شرکت خواهد بود. مثلاً شرکتی که برای اداره قمارخانه تشکیل می‌شود، موضوع آن نامشروع است و یا اگر شرکتی به جهت تغییر مسیر رودخانه‌ها بدون این‌که برای زراعت یا اخذ منافعی باشد تشکیل گردد، چون متضمن منافع عقلایی نیست جهت آن صحیح نمی‌باشد.

مدیران نمی‌توانند در عمل از حد موضوع شرکت تجاوز نمایند و در صورت تجاوز عمل آنها اثر قانونی ندارد و در صورت تفریط یا تعدی کلیه مدیران متضامناً مسئول خسارت صاحبان سهام می‌باشند.

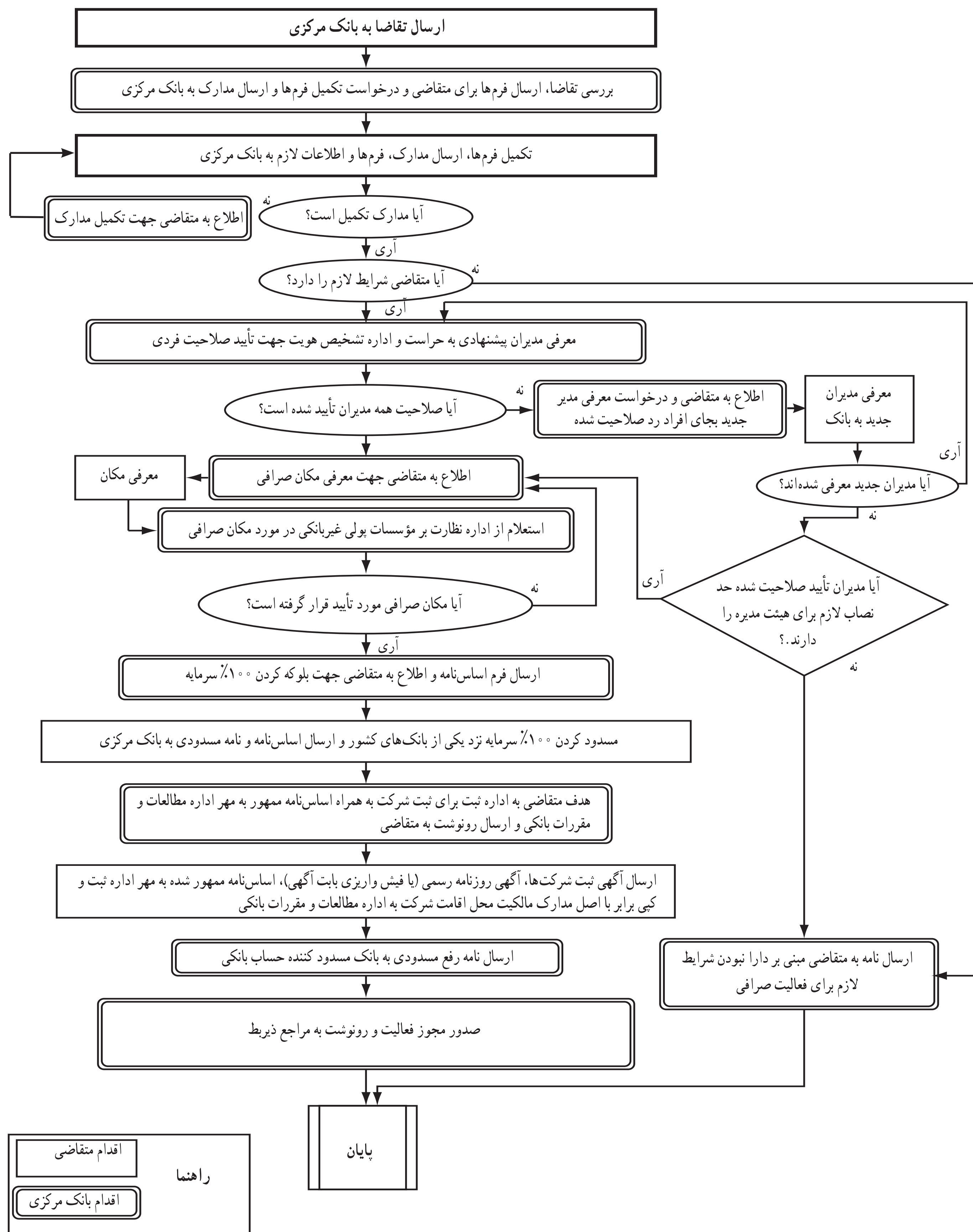
در بعضی از کشورها مانند انگلستان موضوع شرکت را نمی‌توان تغییر داد. علماء حقوق تجارت انگلستان معتقدند شرکتی که

برای موضوع معینی مثلاً پارچه بافی تشکیل شده، اگر موضوع آن تغییر داده شود، مثلاً به استخراج معادن تبدیل شود مسلماً شرکت دیگری خواهد بود که ارتباطی جز از لحاظ شرکا با شرکت اولی نخواهد داشت ولی قوانین ایران تغییر موضوع شرکت را منع ننموده و چون در مجمع عمومی فوق‌العاده مواد اساس‌نامه را می‌توان تغییر داد و موضوع شرکت هم جزئی از اساس‌نامه است از این جهت تغییر آن اشکالی ندارد.

مدت شرکت : شرکت ممکن است برای مدت محدودی مثلاً ۱۰ یا ۳۰ سال تشکیل شود و نیز ممکن است برای مدت نامحدودی باشد. در صورتی‌که برای مدت معین باشد باید آن مدت معلوم گردد. و اثر آن این است که با رسیدن تاریخ و انقضاء مدت، شرکت به خودی خود منحل و برچیده می‌شود ماده ۸۳ اصلاحی هرگونه تغییر در مواد اساس‌نامه را در صلاحیت مجمع عمومی فوق‌العاده قرار داده و مسلم است که مدت شرکت نیز یکی از مواد مذکور در اساس‌نامه است از این جهت مجمع عمومی می‌تواند مدت را تمدید و یا این‌که به ملاحظاتی مدت شرکت را تقلیل دهد.

پیوست شماره ۳

فرایند صدور مجوز فعالیت : «صرافی»

منابع و مآخذ

۱ــ سجّادی نژاد حسن، اصول دفترداری و حسابداری بازرگانی (جلد دوم)، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۷۱

۲ــ فس‌فیلیپ و نیس رُنگر رولین، اصول حسابداری (جلد دوم)، ترجمه مهدی تقوی و ایرج نیک‌نژاد، تهران، انتشارات پیشبرد، ۱۳۷۷

۳ــ علی مدد مصطفی و ملک‌آرایی نظام‌الدین، اصول حسابداری (جلد اول)، نشریه شماره ۷۸، تهران، سازمان حسابرسی، ۱۳۷۹

۴ــ علی مدد مصطفی و ملک‌آرایی نظام‌الدین، اصول حسابداری (جلد دوم)، نشریه شماره ۸۶، تهران، سازمان حسابرسی، ۱۳۷۴

۵ــ پور رضوان روح فریده، حسابداری شرکت‌های تعاونی، تهران، انتشارات صفّار، ۱۳۷۶

۶ــ غنیمی فرد سکینه، حسابداری شرکت‌ها، تهران، مؤسسه انتشارات صابرین، ۱۳۷۴

۷ــ اسکینی ربیعا، حقوق تجارت (جلد دوم)، تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، ۱۳۷۷.

۸ ــ عرفانی محمود، حقوق تجارت به زبان ساده، تهران، مؤسسه انتشارات جهاد دانشگاهی (ماجد)، ۱۳۷۵

۹ــ عبادی محمدعلی، حقوق تجارت، تهران، گنج دانش، ۱۳۵۳

۱۰ــ دوانی غلامحسین، مجموعه قوانین تجاری، تهران، انتشارات کیومرث، ۱۳۷۶

۱۱ــ دوانی غلامحسین، جزوهٔ حسابداری شرکت‌ها، تهران، بی‌جا، بی‌تا، ۱۳۷۸

۱۲ــ همتی، شرکت‌های ۱

۱۳ــ فیروزیان نژاد، شرکت‌های ۱ و ۲، انتشارات کیومرث، ۱۳۸۸

۱۴ــ سایت وزارت تعاون

